

Instruktion för Försvarsmakten, Ceremonier 2010

Cerl FM 2010

Instruktion för Försvarsmakten, Ceremonier 2010,

© 2010 Försvarsmakten, Stockholm

Boken är producerad i samarbete med **Citec Information AB**.

Att mångfaldiga innehållet i denna publikation, helt eller delvis, utan medgivande av Försvarsmakten, är förbjudet enligt upphovsrättslagen.

Inom Försvarsmakten får bild- och textmaterialet användas, t ex kopieras, vid utbildning eller annan verksamhet. På lämpligt sätt skall källan anges.

M7739-351087

Central lagerhållning: Försvarets bok- och blankettförråd

Innehållsförteckning

Förord	9
1 Riksomfattande- och statsceremonier	11
1.1 Statsceremonier	11
1.1.1 Högvakt vid statschefens residens	12
1.1.2 Statsbesök	13
1.1.3 Riksmötets öppnande	15
1.1.4 Högtidligheter inom det Kungl. Huset	16
1.1.5 Högtidliga audienser	18
1.1.6 Statsbegravning	19
1.1.7 Kungliga begravningar (som inte utgör statsbegravning)	21
1.1.8 Nationaldagen	22
1.1.9 Ceremonier i samband med dödsfall i internationell tjänst	23
1.2 Flaggor	27
1.2.1 Lag	27
1.2.2 Flaggdagar	27
1.2.3 Definitioner	27
1.2.4 Nationsflagga	27
1.2.5 Kunglig flagga	28
1.2.6 Örlogsflagga	29
1.2.7 Utländsk nationsflagga och internationell flagga	32
1.2.8 Övrig flaggning	33
1.3 Försvarsmaktens fälttecken	34
1.3.1 Historik	34
1.3.2 Fälttecken	34
1.4 Kommandotecken	42
1.4.1 Historik	43
1.4.2 Utförande	44
1.4.3 Användande	45
1.4.4 Förande	45
1.5 Särskilt tecken, befäls- och förbandschefstecken	46
1.5.1 Transport och förvaring	46
1.5.2 Nyanskaffning	46
1.5.3 Registrering	46
1.5.4 Särskilda tecken	47
1.5.5 Befälstecken	47
1.5.6 Förbandschefstecken	48
1.5.7 Övriga tecken	48
1.6 Kompanifanor	48
1.7 Pukor, trumpetfanor, notställsdekorationer och trumdekor	49
1.7.1 Allmänt	49
1.7.2 Nyttjande	49
1.7.3 Sorgtecken	49
1.7.4 Anskaffning	50
1.8 Skyltar och specialflaggor	50
1.8.1 Chefsskylt	50
1.8.2 Fordonsskyltar	50
1.8.3 Stabsskylt	51
1.8.4 Specialflaggor på bilar	51
1.9 Nationalitetsbeteckning	51
1.9.1 Historik	51

1.9.2	Allmänt	51
1.10	Andra ceremoniella traditioner och föremål	52
1.10.1	Heraldiska vapen och emblem	52
1.11	Traditionsföremål för religiöst bruk	55
1.11.1	Historik	55
1.11.2	Allmänt	55
1.12	Ceremoniordning för Försvarsmakten	56
1.12.1	Historik	56
1.12.2	Allmänt	56
1.12.3	Ceremoniordning	56
1.13	Vaktkäppar, stavar, dagbrickor, ägiljetter och hederskartuscher	58
1.13.1	Vaktkäppar	58
1.13.2	Stavar	59
1.13.3	Dagbricka	59
1.13.4	Ägiljetter	61
1.13.5	Kartuscher	62
1.13.6	Övrigt	63
1.14	Nationalsång och kungssång	63
1.14.1	Historik	63
1.14.2	Allmänt	64
1.14.3	Genomförande	64
1.14.4	Nationalsången	64
1.14.5	Kungssången	64
1.15	Hälsning och tilltal m.m.	65
1.15.1	Vid hälsning	65
1.15.2	Vid tilltal	65
1.15.3	Omtal	65
1.16	Traditionell hedersbetygelse för Konungen och utländska statschefer	66
1.16.1	Historik	66
1.16.2	Allmänt	66
1.16.3	Skål för främmande statsöverhuvuden	66
2	Organisationsenheter, krigs- och hemvärnsförband	68
2.1	Allmänna ceremonier	68
2.2	Soldaterinran	68
2.2.1	Lydelse	68
2.2.2	Historik	69
2.2.3	Allmänt	69
2.2.4	Genomförande	69
2.2.5	Övrigt	69
2.2.6	Exempel på genomförande	70
2.3	Korum	73
2.3.1	Historik	73
2.3.2	Allmänt	73
2.3.3	Exempel på genomförande	74
2.4	Inspektion av förband	75
2.4.1	Allmänt	75
2.4.2	Genomförande	75
2.5	Kungliga besök vid organisationsenheter, krigs- och hemvärnsförband	76
2.5.1	Historik	76
2.5.2	Allmänt	76
2.5.3	Genomförande	77
2.6	Överlämning av fälttecken	78

2.6.1	Historik	78
2.6.2	Allmänt	78
2.6.3	Genomförande	79
2.6.4	Exempel på genomförande av ceremonin	79
2.7	Överlämning av fälttecken vid chefsbyte	85
2.7.1	Genomförande	85
2.8	Minnes- och jubileumsцерemonier	86
2.8.1	Historik	86
2.8.2	Allmänt	86
2.8.3	Exempel på genomförande av ceremonin	87
2.8.4	Minneshögtid med kransnedläggning till sjöss	88
2.8.5	Saknade kamraters formation	89
2.9	Kransnedläggning	89
2.9.1	Allmänt	89
2.9.2	Exempel på genomförande	90
2.10	Avtäckning av minnesmärke	91
2.10.1	Historik	91
2.10.2	Allmänt	91
2.11	Honnörsstyrkor	92
2.11.1	Historik	92
2.11.2	Organisation	92
2.11.3	Signaler	93
2.11.4	Hälsning med honnörsstyrka	93
2.11.5	Genomförande med honnörsstyrka	94
2.11.6	Hedersvakt	95
2.11.7	Häckbildning	96
2.11.8	Hedersvakt på fartyg	97
2.11.9	Hedersvakt vid flygplan	97
2.11.10	Hedersvakt vid bröllop	97
2.12	Förbimarsch i parad	98
2.12.1	Historik	98
2.12.2	Allmänt	98
2.12.3	Genomförande	100
2.13	Eskort	101
2.13.1	Historik	101
2.13.2	Allmänt	101
2.13.3	Genomförande	101
2.14	Svenska och utländska högre officiella besök	103
2.14.1	Historik	103
2.14.2	Allmänt och omfattning	103
2.14.3	Utländska örlogsbesök	103
2.14.4	Högre svenska och utländska officiella besök vid förband (motsv.)	104
2.15	Deltagande i internationella церemonier	104
2.15.1	Historik	104
2.15.2	Allmänt	104
2.15.3	Genomförande	104
2.15.4	Uppställning/formering	105
2.16	Militär personals medverkan vid begravning	105
2.16.1	Historik	105
2.16.2	Allmänt	105
2.16.3	Genomförande	109
2.16.4	Minnesceremoni och kransnedläggning	112
2.17	Övriga церemonier	113

2.17.1	Medaljparader	113
2.17.2	Prisutdelning	114
2.17.3	Examensparad	115
3	Grunder för enskilt och förbands uppträdande	116
3.1	Grunder	116
3.1.1	Historik	116
3.1.2	Allmänt	116
3.1.3	Riktlinjer för utbildning i sluten ordning	117
3.1.4	Enskilt uppträdande	119
3.1.5	Parad	119
3.2	Kommandon	120
3.2.1	Kommandoteknik	120
3.3	Lystringsgrader	120
3.3.1	Givakt	120
3.3.2	Lystring och manöver	121
3.4	Postavlösning	123
3.5	Marsch	123
3.5.1	Vanlig marsch	123
3.5.2	Noggrann marsch	125
3.5.3	Språngmarsch	125
3.5.4	Troppningsmarsch	126
3.5.5	Sorgmarsch	126
3.5.6	Helt om marsch	126
3.5.7	Byte av takt	126
3.5.8	Tätavbrytningar	126
3.5.9	Ryck in marsch	127
3.5.10	Upplösning av avdelning	129
3.5.11	Halt	129
3.5.12	Vändningar	130
3.6	Förband i sluten ordning	131
3.6.1	Uppställningsformer	131
3.6.2	Luckor och avstånd	133
3.6.3	Rättning	133
3.6.4	Dubblering och indragning av rotar	134
3.6.5	Tagande av befäl	135
3.6.6	Avlämning	135
3.6.7	Anmälan	136
3.6.8	Visitation och inspektion av trupp	136
3.7	Hälsning	137
3.7.1	Historik	137
3.7.2	Hälsning av enskild	138
3.7.3	Hälsningsskyldighet	139
3.7.4	Posts hälsning	139
3.7.5	Inskränkningar i hälsningsskyldigheten	140
3.7.6	Hälsning i förband	140
3.7.7	Övrig hälsning	142
3.8	Vapenställningar och vapenföringar med eldhandvapen	143
3.8.1	Historik	143
3.8.2	Grunder	143
3.8.3	I armen gevär	143
3.8.4	På axeln gevär	144
3.8.5	Skyldra gevär	152

3.8.6	Vapenrörelser med bajonett	159
3.8.7	Bestämmelser för honnörssalvor med handeldvapen	163
3.9	Vapenställningar och vapenrörelser med sidogevär	165
3.9.1	Historik	165
3.9.2	Grunder	165
3.9.3	Ställningen givakt med sabel	170
3.9.4	Ställningen parad med sabel	171
3.9.5	Lystring ställ och manöver	173
3.9.6	Manöver under marsch – armén och marinen	174
3.9.7	Liten salut	174
3.9.8	Stor salut	176
3.9.9	Gevär ut	177
3.9.10	Gevär in	182
3.10	Fanföring	187
3.10.1	Historik	188
3.10.2	Grunder	188
3.10.3	Ställningar och rörelser med fälttecken	188
3.11	Fanvakt	196
3.11.1	Historik	196
3.11.2	Grunder	196
3.11.3	Genomförande	199
3.12	Kommandotecken	199
3.13	Kompanitecken	199
3.13.1	Historik	199
3.13.2	Förande	200
3.13.3	Utformning	200
4	Marina ceremonier	201
5	Militär ceremonimusik (CerR FM 5)	202
6	Livgardet	203
6.1	Allmänt	203
6.2	Livgardet/infanteri	203
6.2.1	Allmänt	204
6.2.2	Gevärsföring	204
6.2.3	Grenadjärtjänst	220
6.2.4	Riksmötets öppnande	220
6.2.5	Statsbesök, grenadjärkompani	224
6.2.6	Statsbesök, grenadjärvakt	228
6.2.7	Kungliga akademisammankomster	230
6.2.8	Andra akademisammankomster (motsv.)	231
6.2.9	Konungens högtidliga audienser	231
6.3	Livgardet/kavalleri	233
6.3.1	Vändning	233
6.3.2	Vapenställningar och vapenföringar med karbin m/1894	233
6.3.3	Sabelexercis till häst	265
6.3.4	Standar till häst	281
6.3.5	Manöverexercis till häst	285
6.3.6	Beriden högvaktstjänst	290
6.3.7	Beriden eskorttjänst	300
6.3.8	Drabanttjänst	308
6.4	Vård och tillpassning	313
6.4.1	Vård och tillpassning av uniform m/1886 och m/1895	313
6.4.2	Vård av häst och hästutredning	314

6.5	Gevär m/38 och karbin m/1894	315
6.5.1	Tillbehör	315
7	Salutinstruktion	318
7.1	Historik	318
7.2	Allmänna salutbestämmelser	318
7.2.1	Salutbatteri	319
7.2.2	Salutstation	319
7.2.3	Salutmaterielsats	320
7.2.4	Antal salutskott	320
7.2.5	Sammanställning över klockslag och tidsmellanrum vid avgivande av salut	321
7.3	Salut för nation	321
7.4	Kunglig salut	321
7.5	Sorgesalut	322
7.6	Salut (honnörssalvor) vid gravsättning	322
7.7	Övriga saluter	322
7.8	Fast salutbatteri	322
7.8.1	Salutstationer	322
7.8.2	Sammansättning och uppgifter	323
7.8.3	Salutbatteri med 57 mm kanon M/98 B	324
7.8.4	Salutbatteri med skan m/1889	325
7.8.5	Salutbatteri med kanon m/09	328
7.8.6	Exempel på genomförande av skjutning från fasta batterier	329
7.9	Rörligt salutbatteri	330
7.9.1	Rörliga salutstationer	330
7.9.2	Rörligt salutbatteris sammansättning	331
7.9.3	Instruktion för rörligt salutbatteri 7,5 cm kanon m/02-33	331
7.9.4	Exempel på genomförande av skjutning vid rörligt batteri	332
7.10	Bestämmelser för salut från örlogsfartyg	334
7.10.1	Salut från salutpliktigt svenskt örlogsfartyg inom Sverige:	334
7.10.2	Salut från svenska örlogsfartyg utomlands	334
7.10.3	Genomförande ombord	336

Förord

Deltagandet i statsceremonier är en av Försvarets uppgifter. Genomförandet av ceremonier är också en del av den militära utbildningen och livet vid förbanden. Ceremonier och sättet att utföra dem uppmärksammas av allmänheten, av landets officiella gäster och av professionella utländska observatörer men även av utländska turister. Väl genomförda ceremonier bidrar till att skapa respekt för Försvarets makt inom och utom landet. De bidrar också till att stärka förbandsanda och självkänsla hos dem som deltar.

Syftet med instruktionen är att utgöra en grund för Försvarets uppträdande i ceremoniella sammanhang. Strävan är också att skapa enhetlighet mellan olika ceremonier inom Försvarets makt samtidigt som hänsyn så långt möjligt har tagits till försvarsgrenarnas egna traditioner. Viktiga syften är också att kortfattat förklara innebörden av symboler och traditioner och bakgrunden till det agerande som föreskrivs samt att dokumentera de idag levande traditionerna.

Bestämmelserna och riktlinjerna grundas på lagar och föreskrifter som återfinns i Svensk författningssamling, på Försvarets föreskrifter samt på Tjänsteföreskrifter för Försvarets makt.

- Med organisationsenhet förstås förband, skola och centrum
- Med chef för organisationsenhet och förbandschef förstås även annan befattningshavare som innehar eller tilldelats motsvarande befogenheter
- Med trupp förstås även besättning vid fartyg m.m
- Med kompani förstås även skvadron, flygdivision eller annan motsvarande militär enhet
- Med fana, fanvakt och fanförare förstås även standar, standarvakt och standarförare, dragonfana samt i flottan flagga, flaggvakt och flaggförare
- Vad avser sammansättning och bärande av uniformsdräkter gäller bestämmelserna i Uniformsbestämmelser för Försvarets makt (I FM Unibest 2009).
- Eftersom en instruktion av detta slag inte kan täcka alla ceremonier och platser måste varje chef vara beredd att anpassa ceremonin efter lokala omständigheter. Särskild hänsyn måste tas till t ex årstid och lokala förhållanden samt formerna för samverkan med civila myndigheter

Ceremonier inom Försvarets makt skall förberedas, övas och genomföras på ett korrekt och värdigt sätt, så att oklarheter och tvekan om syftet och förfarandet undviks.

Instruktion för Försvarets makt, Ceremonier 2010 (CerI FM 2010) består av:

Kapitel 1

STATSCEREMONIER OCH FORMELLA GRUNDER

- Innehåller föreskrifter för statsceremonier, bestämmelser för flaggor, fanor och tecken samt andra ceremoniella traditioner och föremål

Kapitel 2

Organisationsenheter, krigs- och hemvärnsförband

- Innehåller bestämmelser för allmänna ceremonier

Kapitel 3

GRUNDER FÖR ENSKILT OCH FÖRBANDS UPPTRÄDANDE

- Innehåller föreskrifter för grunder för soldatens uppträdande enskilt och i förband samt ceremonieövningar

Kapitel 4

MARINA CEREMONIER (produceras under 2011 av HKV och SSS)

- Innehåller bestämmelser för specifikt marina ceremonier samt bestämmelser för flaggning inom marinen **Bestämmelser återfinns tillsvdare i Lärobok i Sjömanskap 2007 och Örlogsboken 2003**

CEREMONI REGLEMENTE FÖR FÖRSVARSMAKTEN DEL 5

MILITÄR CEREMONIMUSIK (CerR FM 5)

- Består av tre separata häften
 - **Musikexercisinstruktion** med en förteckning över Försvarsmaktens marscher och signaler, **Ej utgiven**
 - **Regementstrumslagarinstruktion, 2000**
 - **Trumslagarinstruktion** Ej utgiven

Kapitel 6

LIVGARDET

- Innehåller bestämmelser för grenadjärkompani, grenadjärvakt, drabantvakt, beriden högvakt och beriden eskorttjänst samt exercisreglemente

Kapitel 7

SALUTINSTRUKTION

- Innehåller föreskrifter för skjutregler och eldexercis för salutskjutning inom FM

CEREMONI REGLEMENTE FÖR FÖRSVARSMAKTEN DEL 8

HÖGVAKTSINSTRUKTION (CerR FM 8, HögvaktsI)

- Innehåller bestämmelser för vakttjänsten vid de kungliga slotten

SÖKREGISTER

- Samtliga publikationer avses under 2011-2013 inarbetas som digitala underlag under en samlad portal i FM intranät (emil)

Högkvarteret har aktuell sammanställning över

- Försvarsmaktens fälttecken
- Försvarsmaktens heraldiska vapen
- Försvarsmaktens marscher och igenkänningssignaler
- Marinens fartygsnamn
- Utmärkelser som utan särskilt tillstånd får bäras till svensk militär uniform
- Utmärkelser som efter särskilt tillstånd får bäras till svensk militär uniform
- Militära monument och minnesstenar
- Försvarsmaktens förbands (motsv.) valspråk

1 Riksomfattande- och statsceremonier

Detta kapitel behandlar

1.1	Statsceremonier	11
1.2	Flaggor	27
1.3	Försvarets fälttecken	34
1.4	Kommandotecken	42
1.5	Särskilt tecken, befäls- och förbandschefstecken	46
1.6	Kompanifanor	48
1.7	Pukor, trumpetfanor, notställsdekorationer och trumdekor	49
1.8	Skyltar och specialflaggor	50
1.9	Nationalitetsbeteckning	51
1.10	Andra ceremoniella traditioner och föremål	52
1.11	Traditionsföremål för religiöst bruk	55
1.12	Ceremoniordning för Försvaretsmakten	56
1.13	Vaktkäppar, stavar, dagbrickor, ägiljetter och hederskartuscher	58
1.14	Nationalsång och kungssång	63
1.15	Hälsning och tilltal m.m.	65
1.16	Traditionell hedersbetygelse för Konungen och utländska statschefer	66

1.1 Statsceremonier

Med statsceremonier avses för Försvaretsmakten (FM) ceremoniell verksamhet kopplad till: Bevakningen av statschefens residens (högvakt), statschefens mottagande av främmande sändebud (högtidliga audienser), statsbesök, vissa officiella besök, riksmötets öppnande, nationaldagsfirande, örlogsbesök, högtidligheter inom det Kungliga huset samt mottagande av Försvaretsmaktens personal som stupat eller omkommit utom riket.

Statsceremoniers genomförande i detalj regleras i regel på garnisonsorder från överkommendanten i Stockholms kommandoexpedition (kommendantsstaben i Stockholm). För mottagande av stupade kan order utfärdas av HKV (INS) i samråd med kommendantsstaben.

1.1.1 Högvakt vid statschefens residens

Bild 1:1 Högvakt

Allmänt och omfattning

En av Försvarsmaktens viktiga utåtriktade verksamheter är ceremonierna i anslutning till vaktparaden genom Stockholm, högvakts- och postavlösningarna vid Stockholms och Drottningholms slott.

Högvaktstjänsten fördelas mellan organisationsenheterna i plan för högvaktstjänst (VU 4:26) och regleras i detalj i CerR FM del 8 (Instruktion för Högvakten) samt genom garnisonsorder för Stockholms garnison.

Bild 1:2 Högvaktsavlösning på H.M Konungens födelsedag

Högvaktstjänst

Drygt 400 000 åskådare beräknas årligen bevittna högvaktsceremonierna på yttre borggården vid Stockholms slott. Åskådarnas uppfattning om Försvarsmakten grundar sig i mycket på hur vaktparad med högvaktsavlösning genomförs. Detta innebär stora krav på de förband som genomför högvaktstjänsten.

Vakturlistor för närmaste kvartalet, preliminära vakturlistor för därpå följande kvartal samt kompletterande anvisningar och detaljbestämmelser till berörda förband och musikkårer utfärdas som garnisonsorder.

Högvaktstjänsten bör nyttjas för rekryterings-, upplysnings- och informationsverksamhet (såväl avseende Försvarmakten som eget förband) i anslutning till högvaktsceremonierna. Informationsverksamhet kan exempelvis ske före avmarsch till Kungl. Slottet och/eller efter genomförandet. Samverkan med chefen för kommandantstaben i Stockholm ska alltid ske i god tid före planerad informationsverksamhet.

Informationsverksamhet och andra aktiviteter i anslutning till högvaktstjänsten ska präglas av stramhet då högvaktstjänsten är en statsceremoni.

1.1.2 Statsbesök

Historik

Hedersbetygelser i samband med utländska statschefer besök har rötter från medeltiden. Statsbesök i dess nuvarande form kom att utvecklas under 1800- talet. Enligt internationell praxis krävs en viss miniminivå på militära och civila hedersbetygelser.

Bild 1:3 Eskortskvadron passerar Gustav Adolfs Torg i Stockholm i samband med statsbesök

Allmänt och omfattning

Ett utländskt statsbesök i Sverige varar normalt i tre dagar med ankomst en tisdag och hemresa på torsdagen.

Ankomstdagen

Vid ankomst med flyg ska följande genomföras:

- flygeskort
- paradering på flygplatsen
- eskorterad (polisen) biltransport till startplats för kortege

- kortege genom staden
- välkomstceremoni på Kungl. Slottets inre borggård samt paradering inne i slottet

Bild 1:4 Den kungliga vagnen lämnar yttre borggården

Vid ankomst med fartyg ska följande genomföras:

- eskort med örlogsfartyg
- salut
- embarkering av kungaslupen Vasaorden för transport till kaj, som regel nedanför Nationalmuseum eller Logårdstrappan
- kortege genom staden
- välkomstceremoni på Kungl. Slottets inre borggård samt paradering inne i slottet

Om ankomsten sker till Logårdstrappan äger inte kortege genom staden rum.

Vid ankomst med järnväg ska följande genomföras:

- mottagande och paradering i anslutning till den kungliga vänthallen på Stockholms centralstation
- kortege genom staden
- välkomstceremoni på Kungl. Slottets inre borggård samt paradering inne i slottet

Andra besöksdagen genomförs som regel inga militära ceremonier.

Avresedagen

Parader efter välkomstceremonin under pågående statsbesök utförs som regel endast i anslutning till avskedsceremoni på Kungl. Slottet samt vid avfärd från Sverige. Sista dagen tillbringas ofta i annan del av landet, där också avskedsceremoni sker. Paraderande trupp bär trupparadräkt.

Representanter ur Försvarsmakten som inte är truppförande befäl och som deltar i välkomstceremonin på inre borggården bär **daglig dräkt** (C 1), alltid med **skärmmössa** samt **svarta handskar**, om inte annat anbefallts. I förekommande fall bärs **kappa m/87(A)**.

Kommendanten i Stockholm kan vid behov anbefalla att högtidsdräkt (A 1) med sidogevär bärs. (H.M. Konungen uppträder i regel i högtidsdräkt med sidogevär vid mottagningsceremonin).

Genomförande

Genomförande i detalj framgår av garnisonsorder.

I Stockholm

- 1 Liten honnörsstyrka (3 officerare +24 soldater och gruppbefäl med fälttecken) utan musikkår paraderar på flygplats, kaj respektive järnvägsstation.
- 2 Kortege genomförs som hästanspänd kortege eller bilkortege från startplats (Hovstallet, Armémuseum, ankomstkaj eller Stockholms centralstation).
- 3 Stor beriden eskort ur Livgardet medverkar. Beriden eskort deltar normalt även vid bilkortege.
- 4 Häckbildning med ca 1 officer + 50 soldater och gruppbefäl i anslutning till omlastningsplatsen samt ca 500 man från Gustav Adolfs Torg längs: Norrbro, slottsbacken, skeppsbron, slottsbacken över yttre borggården intill västra valvet i Kungl. slottet. Häckbildande förband bär trupparaddräkt.
- 5 Salut avges från salutstation i Stockholm eller särskilt avdelat örlogsfartyg.
- 6 Militärmusikkårer medverkar med huvuddel av musikkår på Gustaf Adolfs Torg, nedanför Logårdstrappan och på inre borggården. Musikavdelning (minst spel) ska medverka vid Lejonbacken, vid gevärsbron på yttre borggården samt uppe i västra slottsvalvet.
- 7 Honnörsstyrka (grenadjärkompani ur Livgardet) om 1 officer+72 soldater och gruppbefäl i kompaniet samt 2 officerare +8 soldater och gruppbefäl i fanvakt (Grenadjärkompani bär uniform m/1886, stor parad med björnskinnsmössa) med svensk tretungad fana, paraderar på inre borggården.
- 8 Hedersvakt (grenadjärvakt ur Livgardet) om 2 officerare+40 soldater och gruppbefäl (Grenadjärvakt bär uniform m/1886, stor parad med björnskinnsmössa med Svea livgardes fana ur Livgardet) paraderar i trapporna i västra slottsvalvet.
- 9 Hedersvakt (drabantvakt) om 1 officer+24 soldater och gruppbefäl (i Karl XI:s drabantuniform) paraderar inne i västra slottsvalvet. Efter galamiddagen första dagen ska drabantvakt om 1 officer+12 soldater och gruppbefäl (i Karl XII:s drabantuniform) paradera.
- 10 Militärmusikensemble medverkar normalt vid galamiddag på ankomstdagens kväll.
- 11 Högvakt (för endast tretungad svensk fana) och spel paraderar på gevärsbron i samband med korten på ankomstdagen och i de fall gästande statschef lämnar Kungl. Slottet vid avresan. För övrig paradering vid högvakten ges särskilda order.

Vid avresa från Sverige (oftast från annan ort än Stockholm)

Vid hemfärd från flygplats, kaj eller järnvägsstation paraderar stor honnörsstyrka om 3 officerare+44 soldater och gruppbefäl (trupparaddräkt) med fälttecken samt en militärmusikkår. Liten honnörsstyrka får ersätta stor efter tillstånd av kommendanten i Stockholm.

Ceremonier i övriga delar av Sverige

Ceremonier ska genomföras i tillämpliga delar enligt ceremonielet i Stockholm. Garnisonsorder utfärdas för varje särskilt tillfälle.

1.1.3 Riksmötets öppnande

Historik

Som Sveriges första riksmöte räknas det s.k. Arboga möte 1435. Fram till 1600-talets början kallades till riksdag endast vid enstaka tillfällen. Riksdagarnas möten reglerades först i 1634 års regeringsform. 1723 års riksdagsordning innebar att riksdag skulle sammankallas minst vart tredje år. Riksdagsordningen från 1810 föreskrev möte vart femte år; 1845 ändrades detta till vart tredje och 1866 till varje år.

Öppnandet av en riksdag inramades av ceremonier och parader. Före 1810 kunde riksdagar hållas på olika orter i riket, även om huvudstaden var den vanligaste platsen. Riksdagens högtidliga öppnande

i Rikssalen på Kungl. Slottet ägde rum sista gången 1974. Enligt bestämmelserna i 1974 års regeringsform äger Riksmötets öppnande numera rum i Riksdagshuset.

Honnörskompani (grenadjärkompani), eskortskvadron och musikkår paraderar utanför Riksdagshuset i samband med riksmötets öppnande.

Allmänt och omfattning

Försvarsmakten deltar med:

- representanter ur försvarsmaktens ledning
- kommandanten i Stockholm
- vakthavande major från Livgardet/infanteri (LG/inf)
- honnörskompani (grenadjärkompani) ur LG/inf om 6 yrkesofficerare+80 soldater och gruppbefäl i uniform m/1886, stor parad med björnskinnsmössa och Svea livgardes fana
- beriden stor eskort ur Livgardet/kavalleri (LG/kav) i uniform m/1895, stor parad
- tjänstgörande och pågående högvakt
- två militärmusikkårer (musikavdelningar)

Genomförande

Som regel äger följande rum:

- 1 Deras Majestäter (DD.MM) går i procession mellan paraderande högvakt, häckbildande trupp (pågående högvakt) och musikkår från Kungl. Slottet (västra valvet) över yttre borggården till gudstjänst i Storkyrkan. Motsvarande parad äger rum efter gudstjänsten.
- 2 DD.MM färdas ca. 1 timme efter gudstjänstens slut i hästanspänd kortege med beriden stor eskort till Riksdagshuset (Riksplan), där grenadjärkompani och musikkår paraderar. Motsvarande parad (utan beriden eskort) äger rum på Riksplan efter det att öppningsceremonin i riksdagshuset är avslutad och DD.MM lämnar riksdagen i bil.
- 3 Musikkår konserterar på Stallplan (vid Mynttorget) när riksdagsledamöterna går från Riksdagshuset till Storkyrkan.

1.1.4 Högtidligheter inom det Kungl. Huset

Historik

Trontillträden, vigslar och liknande tilldragelser inom det Kungl. Huset har högtidlighållits sedan tidig medeltid, medan födslar och födelsedagar började firas i början av 1600-talet. Jubileumsfirande härstammar främst från 1800-talet.

Sedan 1990-talet har Försvarsmakten särskilt uppmärksammat: H.M Konungens 50-årsdag (1996), H.K.H Prins Bertils begravning (1997), H.M Konungens 60-årsdag (2006) och H.K.H Kronprisessans vigsel med H.K.H Prins Daniel (2010).

Bild 1:5 Förbimarsch på H.M. Konungens 60-årsdag, den 30 april 2006

Allmänt och omfattning

Stor flaggning ska föras på Konungens, Drottningens och Tronföljarens födelse- och namnsdagar. Salut avges från Försvarsmaktens salutstationer.

Genomförande

Genomförande i detalj framgår av garnisonsorder som för varje särskilt tillfälle.

Vid H.M. Konungens födelsedag (den 30 april):

- Konungen deltar som regel vid högvaktsavlösningen på Kungl. Slottet i Stockholm. Beriden högvakt ur Livgardet (uniform m/1895, stor parad och standarvakt) tjänstgör i regel denna dag
- Förband ur Livgardet (i uniform m/1886 eller m/1895) bär stor paraddräkt

Vid H.M. Drottningens födelsedag (den 23 december):

- Förband ur Livgardet (i uniform m/1886 eller m/1895) bär stor paraddräkt

Vid Tronföljarens (H.K.H. Kronprinsessan, hertiginnan av Västergötland), födelsedag (den 14 juli) och namnsdag (den 12 mars):

Bild 1:6 Kronprinsessans födelsedag (inre borggården)

- Kronprinsessans födelsedag firas normalt på Öland. Födelsedagen och namnsdagen kan högtidligt hållas i Stockholm. Musikkår kan genomföra ett musikprogram på Kungl. Slottets inre borggård. Tjänstgörande och pågående högvakt med fana paraderar enligt för dagen utfärdad garnisonsorder
- Förband ur Livgardet (i uniform m/1886 eller m/1895) bär stor paraddräkt

Vid övriga kungliga födelsedagar

- Högtidligheter kan förekomma på Kungl. Slottet. Högtidlighållandet av dessa regleras i särskild ordning

Vid övriga kungliga högtidligheter som t.ex vigslar och födslar:

- Försvarsmakten kan, efter önskemål av H.M. Konungens stab, föreskriva att militära hedersbetygelser i form av t.ex honnörstyrkor, häckbildning, beriden eskort samt att musikkår ska tjänstgöra

1.1.5 Högtidliga audienser

Historik

Bruket att med högtidliga audienser ta emot särskilda sändebud från främmande makt härstammar från renässansen, då behovet av att upprätthålla goda kontakter med främmande makter ökade. I Sverige påbörjades utvecklingen av detta av Gustav Vasa och vidareutvecklades sedan framförallt under stormaktstiden. Det blev vanligt att man skickade en "ambassad" till ett land i särskilt syfte, d.v.s. ett sändebud åtföljt av ett stort följe som medförde dyrbara gåvor. Ceremonier, såväl för att markera det egna landets makt som för att visa artighet mot det främmande sändebudet, kom att bli ett mycket viktigt inslag i det internationella utbytet. Under Wienkongressen 1815 antogs bestämmelser för suveräna staters beskickningar hos varandra. De nu gällande bestämmelserna finns reglerade i 1961 års Wienkonvention.

De diplomatiska sändebuden, under senare år oftast med ambassadörs titel, företräder sitt lands statschef och har sedan lång tid tillbaka visats särskilda hedersbetygelser. Det ceremoniel som används i våra dagar har varit relativt oförändrat sedan slutet av 1800-talet och har sin motsvarighet i andra länder.

Allmänt och omfattning

H.M. Konungen mottar utländska ambassadörer, i högtidlig audiens, efter hand som dessa tillträder sin tjänst i Sverige. De lämnar i samband med audiensen sina kreditivbrev, d.v.s. fullmakten på sin behörighet att företräda sina respektive länder.

De högtidliga audienserna planeras och genomförs i samverkan mellan hovet och utrikesdepartementet. Av praktiska skäl äger högtidliga audienser rum med 3–4 ambassadörer per gång vid 3–4 tillfällen per halvår.

En ambassadör i taget (med en halvtimmes mellanrum) körs tillsammans med introduktören för främmande sändebud i hästanspänd galavagn ur Hovstallet, från utrikesdepartementet förbi paraderande högvakt på yttre borggården, till östra slottsvalvet, där urstigning sker. Därefter går ambassadören med introduktör och åtföljande ambassadpersonal i procession förbi den paraderande hedersvakten upp till audiensvåningen, där ambassadören ensam träffar Konungen under 15–20 minuter. Därefter föreställs åtföljande ambassadpersonal för Konungen. Motsvarande procession äger rum då ambassadören lämnar audiensvåningen, varefter avfärd med bil sker genom södra slottsvalvet.

Genomförande

Genomförande i detalj framgår av [kapitel 6](#) och garnisonsorder för varje särskilt tillfälle.

- 1 Hedersvakt (grenadjärvakt) om 2 officerare +26 soldater och gruppbefäl ur Livgardet (i uniform m/1886, stor parad med björnskinnsmössa) med Svea livgardes fana, samt minst en militärmusikavdelning, bildar häck i trappan inne i östra slottssvalvet upp till audiensvåningen. Om möjligt ska även militärmusikkår delta på inre borggården.
- 2 Högvakten paraderar på yttre borggården med högvaktens fana och spel.
- 3 Utanför Konungens audiensrum ska dessutom vakthavande majorer ur Livgardet och högvakten paradera. Officerare ur Livgardet bär uniform m/1886 och m/1895, stor parad med kask/hjälm (med plym), sidogevär och vaktkäpp. Vakthavande major ur högvakten ska bära högtidsdräkt (A 1) med skärmmössa samt vaktbricka/dagtjänsttecken, vaktkäpp och sidogevär. Här posterar även två kammarpager ur Försvarmakten. De har bl. a till uppgift att öppna och stänga dörren till audiensrummet.

Kungl Husgerådskammaren, Fotograf Alexis Daflos

Bild 1:7 Vakthavande majorer och kammarpager utanför Konungens audiensrum

1.1.6 Statsbegravning

Historik

Statsbegravningar och då framför allt statschefens begravning har sedan medeltiden omgetts av ceremonier. Gustav Vasas begravning år 1560 med ett milslångt begravningståg mellan Stockholm och Uppsala kom att bli förebild för senare tider. Försvarmaktens centrala plats i denna ceremoni går tillbaka till Konungens f.d. befattning som högste befälhavare över rikets försvarmakt. Statsbegravning kan förekomma också för andra personer om regeringen så bestämmer.

Även andra kungliga begravningar görs traditionellt till föremål för Försvarmaktens hedersbetygelser.

Bild 1:8 Hedersvakt vid H.K.H. Prins Bertils kista 1997

Statsbegravning

Paraderande trupp, fanvakter m.fl. ska bära trupparaddräkt (LG bär uniform m/1886 och m/1895 i stor parad) med utmärkelser och sidogevär/eldhandvapen samt sorgband på vänster överarm (även på ytterplagg).

Särskilt avdelad militär personal ingående i kistvakt, banérförare m.fl. ska bära högtidsdräkt (A 1) med utmärkelser och sidogevär samt med sorgband på vänster överarm (även på ytterplagg).

Inbjuden militär personal ska vid begravningsakten bära uniform enligt inbjudan.

Genomförande i detalj framgår av garnisonsorder utfärdad för varje särskilt tillfälle.

Åtgärder i samband med statsbegravning

När Konungen, Drottningen eller Tronföljaren har avlidit ska örlogsflagga i land samt örlogsflagga på fartyg som är förtöjt eller till ankars föras på halv stång från och med den tidpunkt när dödsfallet officiellt tillkännages fram till den tidpunkt när begravningen har avslutats. Så snart begravningsakten är avslutad ska flaggan hissas i topp.

Dagen för dödsbudet och begravningsdagen ska stor örlogsflagga användas (om inte väderförhållandena föranleder annat) och tvärskurna flaggor föras på övriga stänger inom militär garnison.

- Förbandsflagga eller motsvarande får inte hissas inom FM under tid som berör åtgärder vid dödsbud inom det Kungl. Huset och statsbegravning
- Utländsk flagga, som förs som hedersbevisning mot besökare, ska alltid föras i topp

Sorgtecken

Vid H.M. Konungens eller Drottningens frånfälle ska kadetter och militär personal från 1:e sergeants grad anlägga sorgtecken till uniform (svart armbindel, 120 mm bred) under den tid flaggan enligt ovan förs på halv stång. Sorgtecken bärs på vänster överarm på livplagg (vapenrock, jacka, innerkavaj) och ytterplagg till: Daglig dräkt, vardagsdräkt, paraddräkt, sällsksdräkt och musikuniform.

Bärande av sorgtecken för OR-1 till OR-5 bestäms i särskild ordning av HKV.

Sorgflor

Sorgflor till fälttecken samt på lyra, trumma och bastrumma ska anläggas vid H.M. Konungens eller Drottningens frånfälle och förs under den tid flaggan enligt ovan förs på halv stång.

Riksbaneret och Serafimerbaneret

Riksbaneret, eskorterat av en honnörsstyrka (grenadjärkompani ur LG/inf), samt Serafimerbaneret ska vid Statschefens begravningsprocession föras enligt särskilda anvisningar.

Bild 1:9 Riksbanneret förs i högtidlig procession i samband med Gustav VI Adolfs begravning 1973

Sorgesalut

Sorgesalut skjuts från Försvarens salustationer.

Kistvakt, begravning, häckbildning, eskort m.m.

HKV ger uppgift till Försvarens organisationsenheter att ställa resurser till förfogande. Genomförandet regleras på garnisonsorder.

1.1.7 Kungliga begravningar (som inte utgör statsbegravning)

Allmänt

H.K.H. Prins Bertils begravning 1997 hade en omfattning som liknande en statsbegravning enligt ovan.

Vid H.K.H. Prinsessan Sibyllas begravning 1972 gavs sorgesalut (21 skott) från Skeppsholmens salustation under begravningsakten. Hedersvakt (grenadjärvakt) uppställdes vid ingången till Slottskyrkan (för att senare bilda häck på inre borggården) och beriden eskort medföljde begravningsprocessionen till den kungliga begravningsplatsen i Hagaparken. Representanter för frivilliga försvarsorganisationer och civila organisationer bildade dels hedersvakt vid kistan i Slottskyrkan före begravningsakten och dels häck i Slottsbacken. Två kistbärlag om vardera åtta officerare (lägst OF-3) samt militärmusikkår medverkade. Försvarens flaggades på halv stång.

Flaggning

När någon annan person inom det Kungliga huset har avlidit, ska örlogsflagga i land samt örlogsflagga på fartyg som är förtöjt eller till ankars föras på halv stång den dag dödsfallet tillkännages officiellt, samt den dag begravningen äger rum, fram till den tidpunkt när begravningen har avslutats. Så snart begravningsakten är avslutad ska flaggan hissas i topp.

Särskilda bestämmelser

Försvarens kan, efter önskemål från H.M. Konungen, föreskriva att:

- flaggning på halv stång ska genomföras på annat sätt än vad som redovisats ovan
- sorgtecken till uniform och sorgflor till fana, trumma och bastrumma utöver vad som ovan anges, ska anläggas även i samband med andra dödsfall inom det Kungl. Huset
- sorgesalut avges från Försvarsmaktens salutstationer

1.1.8 Nationaldagen

Historik

Sveriges nationaldag den 6 juni högtidlighålls sedan 1983 och är sedan 2005 helgdag. Åren 1916–1982 högtidlighölls dagen med namnet Svenska flaggans dag. Valet av dag hänför sig till Gustav Vasas konungaval i Strängnäs 1523 och införandet av en ny regeringsform 1809 och 1974.

Svenska flaggans dag firades efter hand i hela landet. I huvudstaden skedde detta på Stockholms stadion till 1963 och därefter på Skansen, där sedan 1983 även Sveriges nationaldag högtidlighålls. Den svenska flaggan kom i allmänt bruk först under senare delen av 1800-talet.

Dan Larsson / Skansen

Bild 1:10 Nationaldag på skansen

Allmänt och omfattning

Samtliga organisationsenheter ska högtidlighålla nationaldagen med en ceremoni vid hissandet av flaggan kl. 0800. Den kan genomföras som en personalsamling med den personal som är i tjänst och bör innehålla högtidstal och sjungande av nationalsången.

Nationaldagen firas därutöver tillsammans med civila myndigheter och organisationer samt med deltagande av allmänheten.

Genomförande

Nationaldagen firas i hela landet med bl. a allmän flaggning, salut från rikets salutstationer och högtidstal.

I Stockholm

- 1 Musikkår eller musikavdelning ska medverka vid hissandet av flaggan kl. 08.00 på Kungl. Slottet.
- 2 Vid högvaktsavlösning på Kungl. Slottet utgår som regel högvakt ur Livgardet i uniform m/1886 och/eller m/1895, stor parad. Dessutom deltar under högvaktsavlösningen fanförare med respektive förbands fälttecken ur organisationsenheter i Stockholms närhet (LG, LedR, LSS, Amf 1, MHS-K).

Högtidstal hålls, ett fyrfaldigt leve för nationen utbringas och nationalsången sjungs i samband med högvaktsavlösningen. Deltagande chefer med personliga kommandotecken ska låta dessa föras.

- 3 ÖB kan i förekommande fall utdela medaljer i direkt anslutning till högvaktsavlösningen.
- 4 På kvällen utgår liten beriden eskort om kungafamiljen färdas i hästanspänd kortege till den plats där Stockholms stad högtidlighåller nationaldagen. Då paraderar innevarande högvakt samt ett kompani från Livgardet i stor parad som häckbildande styrka på yttre borggården och ned mot slottsbacken då kortegen utgår från slottet.
- 5 Musikkår medverkar på Kungl. Slottet vid flaggans nedhalande och spelar Svenska arméns tapto i Logården kl. 21.30 och på yttre borggården omkring kl. 22.00. Som regel deltar flera militära musikkårer i firandet under dagen och kvällen.

I övriga delar av landet

Deras Majestäter (DD.MM.) inleder normalt högtidlighållandet av nationaldagen på annan plats i landet än i Stockholm. Om militärt förband finns på orten ska detta samråda med Kommendantsstaben i Stockholm samt respektive kommunledning, berörda civila myndigheter och organisationer om mottagande av DD.MM. om ceremonins genomförande.

Hänsyn ska tas till tillgängliga resurser, främst avseende trupp och militärmusik.

1.1.9 Ceremonier i samband med dödsfall i internationell tjänst

Vad avser ledning, meddelande om dödsfall till anhöriga, flaggning, hemtransport och mottagande vid ankomst till Sverige hänvisas till HKV rutiner för detta och för varje särskilt tillfälle utfärdade garnisonsorder och order från HKV.

Mottagningsceremonin vid hemkomst till riket är en statsceremoni! Därefter övergår de militära hedersbetygelserna till nivån förbandsvisa ceremonier.

Mottagningsceremoni vid ankomst till Sverige

Mottagningsceremoni kan genomföras enligt nedanstående alternativ. Samtliga alternativ kan dock modifieras med hänsyn till de anhörigas önskemål.

Sorgband bärs av samtliga deltagande inklusive paraderande trupp oavsett typ av uniform.

Alternativ 1 – Fullständiga militära hedersbetygelser

Medverkande

Transport av anhöriga som önskar delta i ceremonin, till och från flygplats (motsv.), ska ordnas genom utbildningsansvarigt förbands chefs försorg.

- 1 Mottagande chef ska vara lägst bataljonchef (motsv.).
- 2 Liten honnörsstyrka med svensk tretungad fana eller förbandsfana.
- 3 Förbandspastor (motsv.).
- 4 Musikkår/spel (om möjligt).
- 5 Hedersvakt/kistbärare (1+6) ska om möjligt bestå av medföljande kamrater. Om detta inte är möjligt ska hedersvakten utses ur mottagande förband.
- 6 Eventuell medföljande personal ur den avlidnes förband och övriga närvarande.
- 7 Flygplansbesättningen.

Uppställningsform

Enligt bild:

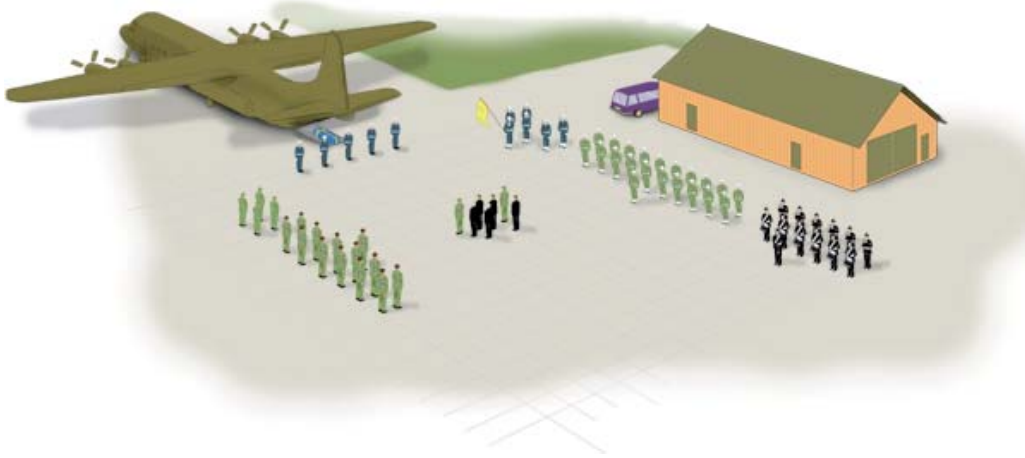

Bild 1:11 Gruppering vid hemkomst ceremoni

Exempel på ceremoni

(K är när flygplanets motorer stängs av)

1 K-10.

Paraderande trupp (fanan blottad) och övriga närvarande på plats.

- Parad kommenderas.

2 K-5.

Anhöriga, mottagande chef och förbandspastor (motsv.) anländer.

- Musikkår/spel blåser appeller.

3 K-3

C honnörsstyrka: "**Givakt!**" Hälsning med liten salut.

- Avlämning till mottagande chef: "**Överstelöjtnant (motsv.), honnörsstyrkor enligt order!**"
- Mottagande chef: "**Jag tar befälet! Kommendera lystring ställ!**"
- C honnörsstyrkan: "**Ja överstelöjtnant (motsv.)! Lystring ställ!**"

4 K.

Hedersvakt/kistbärare, medföljande personal och flygplansbesättning ställer upp på anvisade platser.

5 K + 5. När kistan syns på rampen kommenderar C honnörsstyrkan: "**Givakt!**"

- Musikkår/spel spelar lämplig musik/signal.

6 K + 6.

Mottagande chef åtföljd av de anhöriga går fram till rampen. Mottagande chef håller kort tal som avslutas med att den avlidne postumt tilldelas Försvarens förtjänstmedalj, som fästs på kistflaggan.

7 K + 9.

Mottagande chef och anhöriga går åt sidan. Hedersvakten/kistbärarna lyfter ner kistan och bär den på axlarna till anvisad plats för minnesstund. När hedersvakten/kistbärarna lyfter kistan kommenderar C honnörsstyrkan "**Skyldra - gevär!**" Musikkår/spel spelar tystnadssignalen. När kistan burits bort kommenderar C honnörsstyrkan "**I armen - gevär! Lystring ställ!**"

8 K + 11.

Kort minnesstund (kistan ställd på katafalk eller på tidigare ditsatta bockar) för anhöriga.

- Paraderande trupp står kvar på uppställningsplatsen.
- Förbandspastor (motsv.) läser en kort betraktelse.

9 K + 20.

Anhöriga kommer ut. C honnörsstyrkan kommenderar: **“Givakt!”**

10 Hedersvakten/kistbärarna bär kistan till bårbilen.

- När denna och de anhöriga lämnat platsen kommenderar C honnörsstyrkan: **“Fanvakten avmarscherar!”**
- 1:e fanförare svarar: **“Ja kapten (motsv)! Fanvakten framåt - marsch!”**

När fanvakten avmarscherat kommenderar C honnörsstyrkan: **“Parad upphör! Lystring ställ! Formering till avdelningar!”**

Alternativ 2 – Begränsade militära hedersbetygelser

Transport av anhöriga som önskar delta i ceremonien, till och från flygplats (motsv.), ska ordnas genom utbildningsansvarigt förbands chefs försorg.

Medverkande

- 1 Mottagande chef ska vara lägst bataljonchef (motsv.).
- 2 Förbandspastor (motsv.).
- 3 Fanvakt enligt med svensk tretungad fana eller förbandsfana (motsv.).
- 4 Hedersvakt/kistbärare (1+6) ska om möjligt bestå av medföljande kamrater. Om detta inte är möjligt, ska hedersvakt utses ur mottagande förband.
- 5 Eventuell medföljande personal ur den avlidnes förband och övriga närvarande.

Exempel på ceremoni

(K är när flygplanets motorer stängs av)

1 K-10.

Fanvakt (fanan blottad) och övriga närvarande på plats.

- Parad kommenderas.

2 K-5.

Anhöriga, mottagande chef och förbandspastor (motsv.) anländer.

- C honnörsstyrka: **“Givakt!”** Hälsning – liten salut.

3 K-3

Avlämning till mottagande chef:

- **“Överstelöjtnant (motsv.)! Fanvakt ur NN regemente enligt order!”**
- Mottagande chef: **“Jag tar befälet! Kommendera lystring ställ!”**
- 1:e fanförare: **“Ja överstelöjtnant (motsv)! Lystring ställ!”**

4 K

Hedersvakt och medföljande personal ställer upp på anvisade platser.

5 K + 5.

När kistan syns på rampen kommenderar

- 1:e fanförare: **“Givakt!”**

6 K + 6.

Mottagande chef åtföljd av de anhöriga går fram till kistan.

7 Mottagande chef håller kort tal som avslutas med att den avlidne postumt tilldelas Försvarets förtjänstmedalj, som fästs på kistflaggan.

8 K + 9.

Mottagande chef och anhöriga går åt sidan.

- Hedersvakten/kistbärarna lyfter ner kistan och bär den på axlarna till anvisad plats för minnesstund.

- När hedersvakten/kistbärarna lyfter kistan kommenderar 1:e fanförelse: **“Skyldra - gevär!”**

- När kistan burits bort kommenderar 1:e fanförelse: **“I armen - Gevär! Lystring Ställ!”**

9 K + 11.

Kort minnesstund (kistan ställd på katafalk eller på tidigare ditsatta bockar) för anhöriga.

- Fanvakten står kvar på uppställningsplatsen.

10 K + 20.

När anhöriga kommer ut kommenderar 1:e fanförelse: **“Givakt!”**

- Hedersvakten bär kistan till bårbilen.

- När denna och de anhöriga lämnat platsen kommenderar 1:e fanförelse: **“Parad upphör! Fanvakten framåt - marsch!”** och avmarscherar.

Alternativ 3 – Inga särskilda militära hedersbetygelser

De anhöriga som så önskar får transport till och från flygplatsen genom utsedd chefs försorg

Medverkande

1 Mottagande chef ska vara lägst bataljonchef (motsv.).

2 Förbandspastor (motsv.).

3 Hedersvakt/kistbärare (1+6) ska om möjligt bestå av medföljande kamrater.

4 Om detta inte är möjligt, ska hedersvakt utses ur mottagande förband.

Exempel på ceremoni

(K är när flygplanets motorer stängs av)

1 K-10.

Hedersvakt ställer upp på anvisad plats.

2 K.

Mottagande chef åtföljd av de anhöriga och förbandspastor (motsv.) går fram till kistan.

3 Mottagande chef håller kort tal som avslutas med att den avlidne postumt tilldelas Försvarets förtjänstmedalj, som fästs på kistflaggan.

4 K + 8.

Mottagande chef och anhöriga går åt sidan.

- Hedersvakten/kistbärarna lyfter ner kistan och bär den på axlarna till anvisad plats för minnesstund

5 K + 10.

Kort minnesstund (kistan ställd på tidigare ditsatta bockar) för anhöriga.

6 K + 15.

Anhöriga kommer ut och hedersvakten/kistbärarna bär kistan till bårbilen.

7 Samtliga lämnar platsen.

1.2 Flaggor

1.2.1 Lag

4 § lagen (1982:269) om Sveriges flagga har följande lydelse.

1.2.2 Flaggdagar

Allmänna flaggdagar är
1 januari; nyårsdagen
28 januari; Konungens namnsdag
12 mars; Kronprinsessans namnsdag
Påskdagen
30 april; Konungens födelsedag
1 maj
Pingstdagen
6 juni; Sveriges nationaldag och svenska flaggans dag
Midsommardagen
14 juli; Kronprinsessans födelsedag
8 augusti; Drottningens namnsdag
Dag för val i hela riket till riksdagen
24 oktober; FN-dagen
6 november; Gustaf Adolfsdagen
10 december; Nobeldagen
23 december; Drottningens födelsedag
25 december; juldagen.

1.2.3 Definitioner

Flagga förs hissad på fast flaggstång eller mast.

1.2.4 Nationsflagga

Historik

Korsflaggor fanns i Norden redan på medeltiden. När den svenska blågula korsflaggan tillkom har inte med bestämdhet kunnat fastställas. Den var emellertid allmänt i bruk som statsflagga från slutet av 1500-talet. Från början var flaggan tvärskuren eller tvåtungad. På Gustav II Adolfs tid började den tretungade flaggan att användas.

De första bestämmelserna gällande svensk flagga utfärdades år 1663. Av dessa framgick att örlogsfartyg och fästningar liksom svenska staten skulle föra tretungad flagga – örlogsflagga. Andra fartyg fick inte föra denna. Inom arméns flotta/skärgårdsflottan användes även en helblå örlogsflagga under tiden 1761–1813.

Bruket av flaggan hade från början rent praktiska syften. Den var ett nationalitetsmärke på haven och tjänade som sinnebild för den svenska statsmakten. I land kom den även att användas som beteckning på staten tillhöriga fästningar och andra byggnader. I dag är flaggan symbolen för vårt fosterland, vår frihet och vår nationella sammanhållning.

Tvärskuren flagga

Tvärskuren flagga förs på en annan flaggstång än den där örlogsflagga förs, inom eller i anslutning till ett militärt område.

Finns sådan flaggstång förs tvärskuren flagga på allmänna flaggdagar, högtidsdagar och besöksdagar samt i övrigt enligt chef för organisationsenhets bestämmande.

Tvärskuren flagga handhas på motsvarande sätt som örlogsflagga

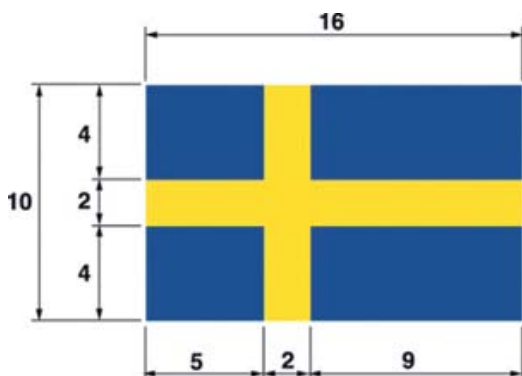

Bild 1:12 Tvärskuren flagga

1.2.5 Kunglig flagga

Statschefen och med dennes tillstånd andra medlemmar av det Kungliga Huset får använda tretungad flagga med eller utan stora eller lilla riksvapnet på ett vitt fält i korsets mitt.

Kunglig flagga förs på Stockholms slott:

- Med stora riksvapnet på Stockholms slott om inget annat särskilt anges
- På order flaggas med lilla riksvapnet då medlem av Kungl. Huset är tillfällig riksföreståndare
- På order flaggas utan riksvapen då annan än medlem av Kungl. Huset är tillfällig riksföreståndare

Kunglig flagga förs på Drottningholms slott:

- Med stora riksvapnet på H.M. Drottningholms slott då H.M. Konungen vistas på slottet eller på annan ort inom riket i högst fem dagar
På order flaggas med lilla riksvapnet då H.M. Drottningen och/eller H.K.H. Kronprinsessan, H.K.H. Prins Carl Philip samt H.K.H. Prinsessan Madelene vistas på slottet
- I annat fall hissas vimpel avresedagens kväll i samband med flaggans nedhalande
Vimpeln nedhalas och flagga hissas på morgonen dagen för H.M. Konungens återkomst till slottet
- När den kungliga familjen vistas på annan ort på allmän flaggdag, flaggas med tretungad flagga utan riksvapen

Kunglig flagga förs på örlogsfartyg:

- På örlogsfartyg flaggas enligt kapitel 4.

Kunglig flagga förs i övrigt inom det Kungl. Huset enligt H.M. Konungens bestämmande.

Bild 1:13 Kunglig flagga

1.2.6 Örlogsflagga

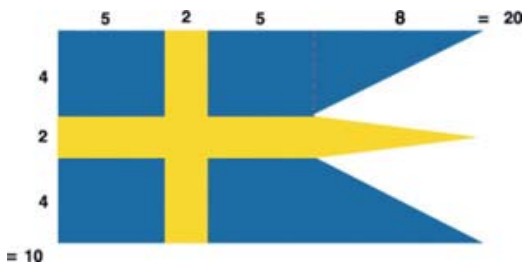

Bild 1:14 Örlogsflagga

Historik

Den tretungade flaggan används som örlogsflagga av Försvarsmakten samt, enligt föreskrift som regeringen bestämmer, av andra myndigheter som bedriver militär verksamhet. När en sådan flagga är befälstecken, markeras detta genom en särskild beteckning i övre inre fältet.

Örlogsflagga på eller i anslutning till Försvarsmaktens byggnader ska, om inte speciella skäl framtvingar avsteg, ha storlekar med hänsyn till flaggstångens höjd. Under allmänna flaggdagar och sön- och helgdagar samt på salutstationer i samband med salut används stor flagga, där dukens längd utgör en tredjedel av flaggstångens höjd. Under övriga dagar används normalflagga, där dukens längd utgör en fjärdedel av flaggstångens höjd. Vid otjänlig väderlek får s.k. stormflagga användas (dukens längd motsvarar normalflaggans höjd).

Användning

Örlogsflagga ska föras på flaggstång på eller invid kanslihus inom en organisationsenhets område samt på eller invid huvudbyggnad för myndigheten:

- 1 Organisationsenhet får endast föra en örlogsflagga inom eget kasernområde (motsv.).
- 2 Örlogsflagga ska föras på flaggspel ombord på rustat örlogsfartyg.
- 3 På rustat örlogsfartyg ska även en mindre örlogsflagga, örlogsgös, föras på gösstake i förstäven när fartyget är förtöjt eller till ankars. Örlogsgös får inte föras på ubåt eller vissa trängfartyg.

Vad som föreskrivs om örlogsflagga ska i tillämpliga delar även gälla örlogsgös.

Örlogsflagga ska dessutom föras:

- 1 På eller invid stabsbyggnad som tillhör en enhet som ligger inom eller förfogar över lokaler inom en annan enhets kasernområde.
- 2 Vid tillfällig förläggingsplats som står under militärt befäl.
- 3 Vid salutbatteri när salut ska avges.
- 4 På marinens fartyg enligt kapitel 4.
- 5 På bilar vid officiella besök.

Svenska förband som befinner sig utomlands får, efter medgivande av överbefälhavaren i samråd med den mottagande staten och/eller i förekommande fall även berörd internationell organisation, föra örlogsflagga. Örlogsflaggan ska föras enligt vad som gäller i Sverige eller i enlighet med lokala bestämmelser efter beslut av den svenske officer som har högst tjänsteställning i området.

Tider för örlogsflaggas hissande och nedhalande

Vid högsta beredskap ska örlogsflagga vara hissad hela dygnet.

Örlogsflagga som förs på fartyg under gång ska vara hissad hela dygnet (dock inte ubåt i undervattensläge).

I övrigt hissas och halas örlogsflagga:

- 1 mars till och med den 31 oktober hissas örlogsflaggan klockan 08.00 och halas ned vid solens nedgång, dock senast klockan 21.00
- 1 november till och med den sista dagen i februari hissas örlogsflaggan klockan 09.00 och halas ned vid solens nedgång
- norr om polcirkeln ska, under den period då solen inte visar sig över horisonten, örlogsflaggan hissas klockan 09.00 och halas ned klockan 12.00

Örlogsflagga får, efter tillstånd av överbefälhavaren, vara hissad efter solens nedgång. Flaggan ska då vara belyst av strålkastare.

Handhavande

Örlogsflagga får inte beröra marken eller annat underlag utom då den används som bårtäcke vid militärbegravning.

Smutsig, urblekt eller trasig örlogsflagga får inte användas.

När en örlogsflagga har använts som bårtäcke eller när den blivit så sliten eller fransig att den inte kan repareras, ska den kasseras. Kasserad flagga ska brännas under värdiga former. Örlogsflagga som använts som bårtäcke får dock överlämnas till anhörig.

Örlogsflagga ska hissas och halas ned i jämn och långsam takt. Flagglinans parter ska vara sträckta. Flaggan ska vara samlad tills den hissas och genast hopsamlas vid nedhalande.

När paradmarsch blåses eller spelas ska hastigheten på hissandet och nedhalandet anpassas till marschen så att örlogsflaggan är i topp respektive nedhalad då paradmarschen är slut.

Hissad örlogsflagga ska vara väl i topp och flagglinan sträckt och fäst.

Överskjutande del av flagglinan ska fästas upp. Flaggan ska hänga fritt.

Skifte av örlogsflagga på en flaggstång som har två flagglinor ska utföras genom att en ny örlogsflagga hissas i topp, varefter den tidigare örlogsflaggan halas ned.

Flaggans hissande (nedhalande) i land

I god tid före örlogsflaggans hissande ska dagbefäl (enlig vederbörande chefs bestämmande)

- 1 Avdela personal för flaggans hissande (nedhalande) och vid behov instruera dem hur flaggan ska fästas och hissas samt om innebörden av aktuella signaler (**givakt** och **fortsätt**) och paradmarsch.
- 2 Kontrollera att rätt flaggstorlek används samt att flaggan är hel och ren.

- 3 Kontrollera rätt tid.
- 4 Säkerställ att signalgivare – om sådan är avdelad – finns på plats samt vid behov instruera denne. I annat fall kontrollera att bandspelare (motsv.) med respektive försvarsgrens paradmarsch är iordningsställd. I vissa fall kan även hel musikkår vara avdelad.

Personal (normalt 2 man), som avdelats för örlogsflaggans hissande ska, när de anländer med flaggan till flaggstången:

- 1 Kontrollera och ordna att flagglinor inte är snodda eller har knutar.
- 2 Fästa flaggan vid flagglinan.
- 3 1:e man sträcker upp den hissande flagglinan.
- 4 2:e man håller flaggan väl samlad beredd att hjälpa ut flaggan, så att den omedelbart blåser klar samt sträcker snabbt upp flagglinans andra part.

Hissande (nedhalande):

- 1 Före flaggans hissande (nedhalande) ska dagbefäl och eventuella signalgivare marschera ut till lämplig plats framför den byggnad (plats) där örlogsflaggan ska hissas (nedhalas). Tidpunkten för utmarschen ska avpassas så att halt med vändning mot flaggstången (flaggan) görs ca en minut innan flaggan ska hissas (halas ned).
- 2 Signalgivare ska stå till vänster om dagbefälet.
- 3 Vaktpersonalen ska där så är nödvändigt, stänga kasernområdets (motsv.) grind(ar), så att ett uppehåll i trafiken görs under tiden för flaggans hissande (nedhalande)
- 4 Vid tidpunkten för flaggans hissande (nedhalande) ska dagbefälet inta enskild ställning och kommandera: **“Blås givakt!”**
- 5 Signalgivaren intar enskild ställning och blåser ”givakt”. Är signalgivare inte avdelad blåser dagbefälet ”givakt” på visselpipa (signal: lång – kort – lång).
- 6 Dagbefälet kommenderar: **“Hissa flaggan! (Hala flaggan!)”**. Om avståndet är stort kan ordern förstärkas med tecken. Signalgivare blåser paradmarsch.
- 7 När paradmarschen påbörjas ska 2:e man hjälpa ut flaggan, så att den omedelbart blåser klar.
- 8 Hissandet (nedhalandet) sker med flagglinans båda parter hela tiden väl sträckta och i jämn takt, så att flaggan är i topp (nedhalad) när paradmarschen avslutas, varefter flagghissarna förblir stilla.
- 9 Dagbefälet kommenderar: **“Blås fortsätt!”**. Är signalgivare inte avdelad blåser dagbefälet **“fortsätt”** på visselpipa (signal: kort – lång)
- 10 Efter signalen ska flagglinan fästas med båda parterna väl sträckta.
- 11 Dagbefäl och signalgivare marscherar in och eventuellt hindrad trafik tillåts fortsätta.

Örlogsflagga som ska föras på halv stång ska först hissas i topp och därefter halas ned en tredjedel av stångens (motsv.) höjd. På fasadstång ska örlogsflagga halas ned till mitten. När örlogsflagga på halv stång ska halas ned, ska den först hissas i topp.

Bild 1:15 Örlogsflagga på halv stång

Efter flaggans nedhalande ska flaggan vikas ihop enligt kapitel 3. Fuktig flagga hängs på tork före hopvikning.

Flaggans hissande (nedhalande) ombord

Enligt kapitel 4.

Hälsning

När en örlogsflagga eller flagga hissas eller halas ned ska militär personal och som bär uniform, om vederbörande kan se flaggan hälsa på flaggan.

- 1 Gör halt och front mot flaggan samt hälsa med honnör under den tid flaggan hissas eller halas ned.
- 2 Truppförande chef beordrar truppen till vändning mot flaggan och kommenderar: **"Givakt!"** samt hälsar på stället med front mot flaggan.
- 3 Truppförande chef över beväpnad trupp beordrar truppen till vändning mot flaggan och kommenderar: **"Givakt!"** samt därefter **"Skyldra gevär!"** om förhållandena så medger och hälsar på stället med front mot flaggan.
- 4 Militära fordon ska stannas, om trafikförhållandena så medger.
- 5 Blottad fana förs till givakt och personal med sabel gör i förekommande fall gevär ut och utför stor salut.

Hälsning på örlogsflagga ombord ska utföras av militär personal i uniform som går ombord på eller lämnar ett rustat örlogsfartyg över landgång eller fallrep. Hälsning utförs vid passage av relingen. Om flaggan inte är hissad görs hälsning mot den plats där den brukar föras.

1.2.7 Utländsk nationsflagga och internationell flagga

Utländsk nationsflagga eller internationell flagga får föras på flaggstång inom eller i anslutning till ett militärt område när organisationsenhet har officiellt utländskt besök eller besök från en internationell organisation. Vid flaggning inom eller i anslutning till ett kasernområde eller en stabsbyggnad ska svensk flagga inta främsta platsen. Vid ojämnt antal flaggstänger ska svensk flagga föras i mitten. Om flaggstängerna är av jämnt antal ska svensk flagga föras på den flaggstång som står till höger av de båda stängerna i mitten, om man står vänd i samma riktning som paradriktningen.

Utländska nationsflaggor och internationella flaggor placeras utgående från landets respektive organisationens namn på franska språket. I samband med övningar inom ramen för Partnerskap för fred och motsvarande övningar får dock placering ske utgående från namnet på engelska språket enligt NATO-standard. Flaggor ska placeras i bokstavsordning, på franska respektive engelska språket, från he-

dersplatsen och utåt, varannan till höger och varannan till vänster, om man står vänd i samma riktning som paradriktningen. Utländska nationsflaggor ska placeras före internationella flaggor. På överblivna flaggstänger ska svensk tvärskuren flagga föras.

Utländsk nationsflagga eller internationell flagga får inte föras på halv stång om inte medgivande har lämnats av en officiell representant för vederbörande nation respektive organisation

Militär personal som bär uniform ska hälsa på utländsk nationsflagga och internationell flagga enligt vad som föreskrivs om hälsning på örlogsflagga.

Bild 1:16 Flaggning med svensk, utländska och internationell organisations flaggor

1.2.8 Övrig flaggning

Flaggvimpel

Med flaggvimpel avses en flaggduk i form av ett långt band som smalnar av till en spets och hissas på flaggstång eller mast. *Blågul flaggvimpel förd inom FM får inte ha gult kors.* Flaggvimpeln förs med det blåa fältet uppåt. Flaggvimpelns längd ska vara en tredjedel av stångens höjd.

- 1 Flaggvimpel får inte ersätta en örlogsflagga.
- 2 Flaggvimpel får föras på en annan flaggstång än den där örlogsflagga förs, inom eller i anslutning till ett militärt område, om tvärskuren flagga inte är hissad.
- 3 Flaggvimpel får inte föras på en flaggstång i omedelbar närhet av en flaggstång med örlogsflagga.
- 4 Flaggvimpel får vara hissad även efter solens nedgång.

Stor och liten flaggning

Stor flaggning i land innebär att stor örlogsflagga är hissad på ordinarie flaggstång samt att tvärskuren flagga är hissad på övriga flaggstänger. Liten flaggning i land innebär att örlogsflagga är hissad på ordinarie flaggstång. Vimplar får vara hissade på övriga flaggstänger.

Stor och liten flaggning ombord enligt kapitel 4.

Flaggors och teckens förande på helikopter

När helikopter genomför förbiflygning i ceremoniella sammanhang får örlogsflagga eller tvärskuren svensk flagga föras under helikoptern under förutsättning att detta kan göras enligt för var tid gällande bestämmelser för flygsäkerheten.

Icke officiella flaggor

Icke officiell flagga, såsom kompani-, skol-, företags- och liknande flagga, får föras på en flaggstång inom ett militärt område enligt chef för organisationsenhets bestämmande. En sådan flagga får inte föras på en flaggstång som ingår i en grupp stänger där örlogsflagga, tvärskuren svensk flagga, utländsk nationsflagga, internationell- eller annan officiell flagga förs eller på en flaggstång i omedelbar närhet av en sådan grupp flaggstänger.

1.3 Försvarsmaktens fälttecken

Fälttecken är ett officiellt tecken som förs på stång till fots, till häst eller på/i fordon framför ett förband.

Fälttecken indelas i fanor, standar, dragonfanor och flaggor.

Fälttecknet är förbandets främsta symbol och ett tecken på sambandet mellan olika generationer vid förbandet samt ska påminna om sambandet mellan förband och bygd och minnet av tidigare fältslag.

1.3.1 Historik

Bruket att föra fälttecken är av gammalt datum. Deras uppgift var att visa var ett visst förband befann sig under strid. Vid infanteriets enhet, fänikan, fördes fälttecken med samma benämning, medan fälttecknet för kavalleriets enheter benämndes fana. Under 1600-talet förminskades dukarna och fick i allt väsentligt det utseende de har idag. De kom vid infanteriet att benämnas fana och vid kavalleriet standar. Dragonerna, som ursprungligen var infanteri som förflyttades uppsuttet men stred till fots, förde tvåtungade dukar som benämndes dragonfana eller dragonstandar. Den förra beteckningen kom att fastställas i Sverige. Fälttecknen har i en del fall försetts med namn på de fältslag som det militära förbandet med framgång deltagit i..

Soldaterna var med faneden knutna till sitt fälttecken. Om detta förlorades till fienden kunde kompaniets lojalitet ifrågasättas. Fälttecknen överlämnades under ceremoniella former till förbandet, varvid faneden svors. Under slutet av 1600-talet började antalet fälttecken vid infanteriregementena att successivt minska, i Sverige till två fanor per bataljon (mellan 1714 och 1731). År 1819 minskades tilldelningen till en fana per bataljon och 1904 till en per regemente.

Fanor och standar har ofta förvarats i kyrkor när de inte var i användning vid truppförbanden. Under indelningsverkets dagar då utbildning och övningar förekom vid olika övningsplatser kunde fanan förvaras vid lägervakten. Efter kasereringen har den vanligaste förvaringsplatsen varit chefen för organisationsenhets tjänsterum.

Organisationsenhet som för traditionerna vidare efter avvecklade förband kan undantagsvis och efter särskilt tillstånd jämväl föra dessas fanor/standar vid högtidliga tillfällen.

Inom marinen används traditionellt benämningen flagga för örlogsflagga, som förs som fana.

1.3.2 Fälttecken

Bakgrund

Utformningen av de inom Försvarsmakten nu i bruk varande fälttecknen hänför sig till flera skilda bestämmelser från tidigt 1800-tal till de första försvarsgrensgemensamma föreskrifterna 1972. Flertalet av arméns fälttecken hänför sig till 1950 års sammanfattande bestämmelser (Fanor, standar m.m. för armén, Go nr 3500 Sept. 29 1950). Amfibiekårens (f.d. Kustartilleriets) fanor bestämdes i modell 1944.

Flygvapnets fanor utformades som en egen typ 1938. Äldre fanor är vanligen handsyddas medan nyare tillverkas med olika tekniker (broderas för hand, maskinbroderas eller i blandteknik).

I samband med att organisationsenheter i traditionshänseende sammanslagits har organisationsenheternas fälttecken överlämnats för att föras tillsammans. Detta ska principiellt ske endast så länge som båda dukarna kan föras. När endera inte längre kan repareras ska organisationsenheten tilldelas ett nytt fälttecken varvid den nya duken ska återspegla de sålunda upptagna traditionerna utan att den fastställda modellen därmed förändras.

Undantag från denna regel är:

- 1 Livgardet (LG) som för:
 - f.d. Svea livgardes (I 1) fana (LG/inf)
 - f.d. Livgardets dragoners (K 1) standar (LG/kav)
 - f.d. Svea livgardes livkompanis standar (LG/inf, livkompaniet)
- 2 Södra skånska regementet (P 7) som för:
 - Södra skånska regementets (P 7) fana
 - f.d. Skånska dragonbrigadens (MekB 8) standar
- 3 Artilleriregementet som för:
 - Artilleriregementets (A 9) fana
 - Artilleriregementets (A 9) standar
 - f.d. Wendes artilleriregementes (A 3) hedersstandar
- 4 Ledningsregementet (LedR) som för:
 - Ledningsregementet (LedR) fana
 - f.d. Upplands regementes (I 8) fana

Allmänt

Fana

Bild 1:17 Skaraborgs regementets (P 4) fana

Fana tilldelas normalt organisationsenheter tillhörande:

- mekaniserade förband
- ingenjörförband

- ledningsförband
- underhållsförband
- amfibieregementet
- flygflottiljer
- vissa försvarsmaktsgemensamma förband
- hemvärnsförband (för f.d. landskapsregementes fana som "bataljonsfana")

Standar

Bild 1:18 Livgardet/kav

Bild 1:19 A 9 standar

Standar tilldelas normalt:

- kavalleriförband
- artilleriförband
- luftvärnsförband

Dragonfana

Bild 1:20 I 19/AJB

Dragonfana tilldelas normalt:

- kavalleriförband med dragon traditioner (I 19/AJB)
Försvarsmaktens specialförband (SOG)

Tretungad fana

Tretungad svensk fana tilldelas normalt:

- centrum och skolor
- krigsförband vid insats utom riket
- hemvärnsförband (om de inte för f.d. landskapsregementes fana som bataljonsfana)

Tretungad svensk flagga

Tretungad svensk flagga tilldelas normalt:

- flottans förband
- sjöstridsskolan
- marina krigsförband vid insats utanför riket

För att minska slitaget på ordinarie äldre fanor har sedan 1970-talet s.k. vaktfanor i enklare utförande anskaffats. Vaktfanor nyanskaffas i samband med anskaffning av ordinarie fana.

Hantering och förande av fanor och tecken framgår av kapitel 3.

Fastställda fanor, standar, dragonfanor och flaggor redovisas i särskild traditionsskrivelse.

Utformning

Duk

Fanduk tillverkas av ett lager natursiden i diagonalbindning eller annat kvalitativt godtagbart tyg. Den har, fäst vid fanstången, en höjd av 140 cm och en fri längd av 160 cm. Eventuell bård för segernamn är 15 cm hög. Tretungad flagga som fanduk har en höjd av 90 cm och utförs i de proportioner som föreskrivs i lag om Sveriges flagga. För dukens fästande vid stången lämnas 20 cm tyg.

Fanduk för krigs- och hemvärnsförband (bataljonsfana) får tillverkas av konstfibertyg.

Standardduk tillverkas av två lager mönstrat natursiden eller annat kvalitativt godtagbart tyg, invändigt fodrat med lärft, samt är försedd med en 6 cm bred frans som normalt utförs i samma färg som duken. Duken har, fäst vid stången, en höjd och fri längd av 64 cm utom fransen. För dukens fästande vid stången lämnas 20 cm tyg. Bård med segernamn är vid en namnrad 7 cm hög och vid två eller tre namnrader 10 cm hög.

Duk till dragonfana tillverkas av två lager mönstrat natursiden eller annat kvalitativt godtagbart tyg, invändigt fodrad med lärft, samt är försedd med en 6 cm bred frans som normalt utförs i samma färg som duken. Duken har, fäst vid stången, en höjd av 68 cm och en fri längd av 64 cm på dukens mitt och 103 cm längs kanterna, fransen oräknad. För dukens fästande vid stången lämnas 20 cm tyg. Bård med segernamn är vid en namnrad 7 cm hög och vid två eller tre namnrader 10 cm hög.

Heraldik

Ornering av fana, standar och dragonfana sker normalt genom intarsia (infällning) eller applikation i maskinsömnad. I särskilda fall får utförandet ske enbart i handbrodyr och applikation. Tryckt ornering får användas som komplement.

Dukens utsmyckning med vapen och segernamn gäller såväl in- som utsida: utsidans vapenbild ska vara spegelvänd mot insidans. På fanor ska segernamnstexten likaledes vara spegelvänd på utsidan, på standar och dragonfana rättvänd.

- Livgardet, Livregementets husarer, Hemvärnsförband i Närke och Östergötland för vita dukar som i mitten visar stora riksvapnet utan mantel
- Övriga kavalleri- och mekaniserade förband för landskapets vapenbild upptagande hela duken
- Artilleri-, luftvärns- och ledningsförband för blå dukar som i mitten visar tre gula öppna kronor, ordnade två och en, i övre inre hörnet anbringas respektive organisationsenhets vapenbild. På artilleriets och luftvärnets standar ska dessutom respektive truppslagsemler fästas i övriga hörn
- Ingenjörförband för svarta dukar som i mitten visar tre gula öppna kronor, ordnade två och en, i övre inre hörnet anbringas organisationsenhetens vapenbild

- Logistikförband för blåa dukar som i mitten visar det krönte lilla riksvapnet, omgivet av vita strålar och tungor. I övre inre hörnet fästs respektive organisationsenhets vapenbild
- Amfibiekåren för röd duk som i mitten visar kårens vapenbild i gult, upptagande hela duken. I övre inre hörnet fästs respektive organisationsenhets vapenbild
- Flygförband ska duk vara blå och i mitten visa flygvapnets vapenbild i gult, upptagande hela duken. I övre inre hörnet fästs respektive organisationsenhets vapenbild
- Övriga enheter för duk och heraldik fastställt i varje särskilt fall
- Försvarsmaktsgemensamma organisationsenheter för ett stolpvis ställt svärd på fanduken.
- Skolor för lagerkransade heraldiska vapen

I förekommande fall kan tomma hörn på duken utnyttjas för eventuella traditionsförbands vapenbilder.

Segernamn

Segernamn anbringas efter HKV-beslut för därtill berättigat förband.

Som segernamn får endast förekomma namn på fältslag eller annan krigsoperation som haft betydelse för Sverige och dess historiska utveckling eller, från operativ synpunkt, för fälttåget samt i synnerliga undantagsfall namn på andra slag och strider i vilka svenska förband ådagalagt stor stridsduglighet och tapperhet.

Riktlinjer för beslut om tilldelning av segernamn är:

- att slaget eller striden ska ha inneburit en otvivelaktig svensk framgång
- att det aktuella förbandet eller ett förband till vilket detta obestriddligen kan betraktas som arvtagare (för traditionerna vidare från) har deltagit i slaget eller krigsoperationen
- att förbandet i fråga härvid på ett berömligt sätt har löst sin uppgift och därvid bidragit till den framgångsrika utvecklingen av företaget

Placering av segernamn:

- på fanor med stora riksvapnet ska segernamn omge vapnet med början upptill
- varje namn ska utföras på vågrät rad
- på standar och dragonfanor får segernamn placeras samlat på dukens yttre sida i stället för stora riksvapnet
- på övriga fälttecken sammanhålls segernamnen i en eller flera vågräta rader inom en avgränsad bård utmed fanans överkant
- bården och segernamnen ska utföras i färger som är ombytta i förhållande till dukens två huvudfärger
- på f.d. Älvsborgs regementes fana placeras segernamnen utan särskild bård direkt på den översta våden.

I de fall H.M. Konungen under fältslag, strid eller krigsoperation personligen fört det omedelbara befälet över förbandet ska en kunglig krona placeras i anslutning till segernamnet. På fana med svensk tre-tungad flagga som fanduk sätts inte segernamn.

Spets

Spets till fana är av mässing, holken slät, bladet genombrutet och försett med krönt namnchiffer för den Konung under vars regeringstid fanan tilldelats. Fanan vid högvakten vid Kungl. Slottet i Stockholm har fanspets med namnchiffer för den regerande Konungen. Spetsen är 28 cm lång, blad och holk, väl sammanskruvade, vardera 14 cm.

Fanor för hemvärnsförbanden (hemvärnsfana och/eller tretungad fana) har spets av mässing visande hemvärnets vapenbild. Spetsen är 25 cm lång, bladet 13 cm och holken 12 cm. Bataljonsfana (f.d. landskapsregementes fana) fört av hemvärnsförband kan förses med hemvärnets fanspets men har normalt spets med kungligt namnchiffer.

- spetsarnas blad är skruvade i holkarna och löstagbara
- organisationsenhetens namn och årtal för tilldelning graveras på holken

Bild 1:21 Fanspets och kravattknut

Stång

Fanstång utförs av trä och är 280 cm lång, spets och doppsko inräknade, samt har en diameter av 35 mm. Stången är av vitlackerad furu samt delbar.

Stång till standar och dragonfana utförs av trä, är sexräfflad och har urtag för handen. Stången är 270 cm lång, spets och doppsko inräknad. Stången är av vitlackerad furu samt delbar. Övre delen är försedd med löpande bärring med armrem av vitt läder.

Uppgifter om vem som överlämnade fanan m.m. får genom organisationsenhetens försorg anges på silverplåt som fästs med små skruvar på stången under fandukens nedre kant

På fana för svensk styrka i internationell tjänst anges i löpande följd beteckning, årtal m m för respektive förband på en eller flera silverplåtar som fästs på stången med början under fandukens nedre kant.

Doppsko

Doppsko är av mässing och 25 cm lång.

Fanband och kordong

Fanband tillverkas av natursiden eller annat kvalitativt godtagbart tyg med halva bredden blå och halva gul samt avslutas med en 10 cm lång frans av gult silke. Fanband är 24 cm brett och 2 x 140 cm långt.

Kordong med snöre av flätat blått natursilke och guld samt i båda ändarna tofsar av blått natursilke och guldbuljonger är 2 x 70 cm lång.

- fanband knyts på mitten runt spetsens holk på fanor
- kordong knyts runt holken under bladets nedersta del på standar och dragonfana

Fanband respektive kordong anläggs inte på tretungad svensk fana.

Fodral

Fodral utförs av impregnerat tyg samt förstärks i toppen med skoning av läder eller jämförbart material. Fodral förses med fickor för spets (övre ficka) och fanband/kordong (undre ficka).

- På undre fickans lock fästs bokstavs- och nummerbeteckning (motsv.) för vederbörande organisationsenhet (motsv.). För svensk styrka i internationell tjänst är beteckningen tre gula öppna kronor ordnade två och en
- Fodral av enklare utförande och utan fickor får användas
- Vid längre transporter av fälttecken ska dessa förvaras i en särskild låda av trä

Fästning av duk

Den gamla traditionen att ceremoniellt spika fast fanduken vid fanstången har under senare år blivit allt mer populär. Sådan ceremoni utförs i regel vid Statens försvarshistoriska museer i närvaro av Chef för organisationsenhet och en delegation från förbandet, HKV och inbjudna gäster.

- 1 Fanduken viras utåt runt stången och fästs med tännlinkor under vilka lagts ett 1 cm brett band av samma material och färg som duken
- 2 Fanduken fästs med en rad förgyllda tännlinkor med svagt kupiga huvuden (4 cm avstånd)
- 3 Standar- och dragonfanans duk fästs med tre rader tännlinkor (3,5 cm avstånd)

Användande

Fälttecken används på order av chef för organisationsenhet (motsv.). Krigs- och i vissa fall även hemvärnsförband vid organisationsenheten nyttjar organisationsenhetens fälttecken internt och officiellt. (För internt bruk får dessutom kompanitecken nyttjas.)

Fanan är ett bruksföremål men har samtidigt ett stort kulturellt värde, varför chef för organisationsenhet får avgöra om den ska användas vid viss väderlek (stark blåst, regn m.m.). Fordon på vilket fana förs, får inte framföras med högre hastighet än 20 km/tim. Vaktfana ska nyttjas vid paradering med fordon.

Hemvärnsförband brukar fana från det landskapsregemente vederbörande hemvärnsförband för traditionerna vidare från. Hemvärdet med nationella insatsstyrkornas officiella fana är ordinarie hemvärnsfana. De flesta hemvärnsförband har även tilldelats tretungade svenska fanor vilka efter att ha försetts med hemvärdets fanspets får nyttjas i officiella sammanhang

Vaktfana ersätter ordinarie fana enligt chef för organisationsenhetens bestämmande vid otjänlig väderlek (stark blåst, regn m.m.) samt vid paradering med fordon så länge ordinarie fana är brukbar. Vaktfana får inte föras samtidigt med ordinarie fana vare sig förbandet uppträder samlat eller på skilda platser.

Fana som används under tid då förbandets personal bär sorgtecken i samband med statschefens eller dennes gemåls frånfälle ska vara försedd med sorgflor. Sorgflor får inte anläggas vid annat tillfälle. Floret ska vara 20 cm brett och 210 cm långt. Det fästs runt fanspetsens holk.

Transport och förvaring

Fana transporteras hoprullad i fodral eller fanlåda:

- hoprullning sker med skyddsduk av mjukt bomullstyg av motsvarande bredd som fanduken
- fanband respektive kordong tas av och förvaras i den särskilda fickan på fodralet (saknas sådan ficka rullas fanbandet och kordongen med duken)
- spetsens blad skruvas av och förvaras i den särskilda fickan på fodralet (saknas sådan ficka får spetsen sitta kvar i holken)
- fanan ska omedelbart efter användning där duken blivit fuktig hängas upp på tork med stången vågrätt och duken fritt hängande
- våt/fuktig fana får inte förvaras hoprullad i fodral
- vid hantering av fanduken (hoprullning inför transporter m.m.) ska vita textilvantar bäras

Fana i bruk ska normalt förvaras upphängd i monter och härvid tillses att:

- stången är lagd vågrätt
- duken är helt utvecklad och hänger fritt
- duken är torr innan den hängs in
- montern har god skyddsförmåga mot framför allt damm och ljus

Fana (standar, dragonfana) förvarad hoprullad i fodral och härvid tillses att:

- såväl fanduk som fodral är helt torra
- fanduken rullas på ett rent och plant underlag
- fanduken rullas utan hård dragning
- fanan i övrigt hanteras som vid transport

Vid förvaring av fana ska vidare iakttas att:

- luften i förvaringsrummet inte är fuktig eller varmare än +25 °C
- förvaring inte sker i omedelbar närhet av värmekälla
- duken inte konstant utsätts för solljus eller annat starkt direkt ljus, t.ex. särskild belysning i form av strålkastare (max 50 lux) samt att duk som förvaras i lokal där tobaksrökning är tillåten skyddas särskilt.

Äldre fälttecken som deponerats av Statens försvarshistoriska museer eller som på andra grunder förvaras vid organisationsenhet, ska förvaras enligt de bestämmelser som meddelas av Statens försvarshistoriska museer. Sådant fälttecken får inte användas vare sig utomhus eller inomhus eller avlägsnas från sin förvaringsplats utan medgivande från Statens försvarshistoriska museer.

Nyanskaffning

Fana nyanskaffas när i bruk varande är försliten. Anskaffning sker när reparation inte längre ger tillräcklig hållbarhet utan att stora delar av duk och/eller ornering måste förnyas. Reparation genom att befintlig ornering flyttas till ny duk får inte genomföras. Statens försvarshistoriska museer avgör i samråd med berörd organisationsenhet när en fana inte längre kan repareras.

Berörd organisationsenhet inleder anskaffningen genom att vid Högkvarteret begära ny fana. Anskaffning kan även inledas på förslag av Statens försvarshistoriska museer.

- Statens försvarshistoriska museer genomför på uppdrag av Högkvarteret anskaffning av Försvarsmaktens fälttecken

Statens försvarshistoriska museer låter, i samverkan med Riksarkivet (Statsheraldikern) och berörd organisationsenhet, framställa modellritning eller, för i typmodell fastställd fana, anskaffningsritning som underlag för upphandling.

Sedan modellritning i förekommande fall godkänts av HKV och i fall av nyanskaffning även av regeringen (inte tillämpligt för tretungad flagga), låter Statens försvarshistoriska museer genomföra anskaffningen.

Ny fana ska överlämnas av Statschefen eller på dennes uppdrag av annan kunglig person med genomförd militär utbildning. Om detta inte är möjligt kan fanan på Statschefens uppdrag överlämnas av överbefälhavaren eller av den general eller flaggman denne utser.

Sedan ny fana överlämnats ska den gamla fanan, i förekommande fall tillsammans med eventuell vaktfana, snarast tillställas Statens försvarshistoriska museer. Om organisationsenheten önskar få fana som deposition sker hemställan till HKV som efter hörande med Försvarets traditionsnämnd överlämnar en framställan om deposition till Statens försvarshistoriska museer.

Registrering

Samtliga fälttecken med tillbehör registreras i mtrredovisningssystem.

F-benämning	F-beteckning	Anmärkning
FANA	M7680-551010-0	
FANA INTERIMS	M7680-552000-0	Vaktfana
STANDAR	M7680-651010-9	
STANDAR INTERIMS	M7680-656000-5	Vaktstandar
TRANSPORTLÅDA FANOR	M7680-990299-8	
STANDARSTÅNG 300CM	M7680-990259-2	
STANDARSTÅNG 270CM	M7680-990249-3	
STANDARSPETS	M7680-990239-4	
STANDARKORDONG	M7680-990219-6	Snörmakeriarbete
SKYDDSDUK F STANDAR	M7680-990209-7	
FANSTÅNG 280CM	M7680-990199-0	
FANSTÅNG 300CM	M7680-990189-1	
TPLÅDA F FANA	M7680-990179-2	
FANSPETS	M7680-990169-3	
FANBAND 280CM	M7680-990159-4	Kravatt
FANBAND 240CM	M7680-990149-5	
SKYDDSDUK F FANA	M7680-990139-6	
FODRAL F FANA	M7680-990129-7	

1.4 Kommandotecken

Tecken som förs på stång till fots, till häst eller på/i fordon alternativt hissas ombord för att visa uppehållsplats för vissa högre chefer.

Bild 1:22 H.M Konungens personliga kommandotecken

Bild 1:23 Regentens kommandotecken

1.4.1 Historik

Befälstecken för identifiering av en viss härförare har gamla anor och fanns i Sverige redan på medeltiden. Ännu Gustav II Adolf förde ett särskilt fältbanér. I Sverige återupptogs användning av befälstecken inom armén under 1900- talet i form av kommandoflaggor. Dessa förekom, efter beslut 1901, för arméchef, arméfördelningschef och kavallerifördelningschef samt efter hand även för cheferna för Gotlands och Övre Norrlands trupper.

Då nya bestämmelser infördes 1943 ändrades benämningen till kommandotecken. Dessa infördes efter hand för militärbefälhavare, armékårchefer, arméfördelningschefer och vissa brigadchefer. Användan-

det av kommandotecken upphörde när 1960 års tjänstereglemente för krigsmakten utfärdades. Vid införande av ny regional, integrerad indelning i militärområden 1966, mottog de nya militärbefälhavarna och 1995 fördelningscheferna till respektive organisation passande kommandotecken. Numera förs kommandotecken av överbefälhavaren, chefen för operativa insatsledningen, cheferna för armé, marin och flygtaktiska staberna samt av chefen för stridsgrupp uppsatt som EU:s snabbinsatsstyrka. Särskilt tecken förs av försvarsministern (endast ombord).

Inom armén återskapades kommandoflaggor/kommandotecken omkring sekelskiftet 1900.

Kommandotecken är personliga och kan inte användas av tjänsteförrättande eller ersättande chefen. De ska vid ny befattningshavares tillträde personligen överlämnas till denne av företrädaren.

1.4.2 Utförande

Kommandotecken utförs enligt nedan:

- 1 Duk till kommandotecken tillverkas av två lager natursiden i diagonalbindning eller annat kvalitativt godtagbart tyg.
- 2 Duk har, fäst vid stången, en höjd och fri längd av 64 cm. För dukens fästande vid stången lämnas 20 cm tyg.
- 3 Orneringen av kommandotecken sker normalt genom intarsia (infällning) eller applikation i maskinsömnad. I särskilda fall får utförandet ske enbart i handbrodyr och applikation. Tryckt ornering får användas som komplement.
- 4 Duk viras utåt runt stången på samma sätt som på fana.
- 5 Kommandotecknets duk fästs mot stången med en rad tännlikor med 3,5 cm avstånd.
- 6 Spets, stång, doppsko och fodral till kommandotecken är samma som för fana.
- 7 Fanband respektive kordong anläggs inte på kommandotecken.
- 8 Sorgflor anläggs inte på kommandotecken.

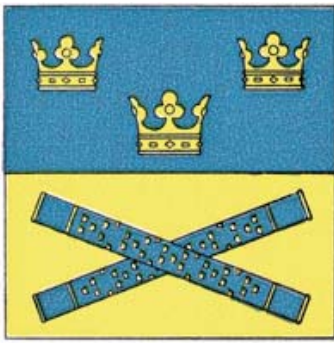

Bild 1:24 ÖB

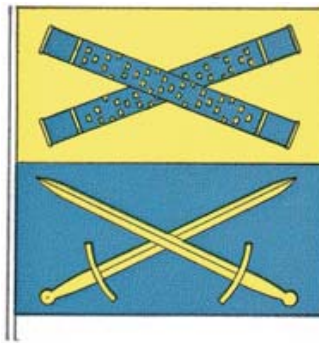

Bild 1:25 C ATS

Bild 1:26 C MTS

Bild 1:27 C FTS

Bild 1:28 Särskild stridsgruppchef

Bild 1:29 C INS

1.4.3 Användande

Kommandotecken förs på stång till fots eller på fordon för att visa uppehållsplats för chefen och används enligt respektive teckenberättigad chefs bestämmande.

Kommandotecken transporteras och förvaras som fana men får inte förvaras hoprullad i fodral.

Kommandotecken medförs i fält och under fälttjänstövningar samt i övrigt enligt vederbörande chefs bestämmande. De ska normalt föras under ceremoniella delar vid inspektion av organisationsenheter, krigs- och hemvärnsförband.

Kommandotecken ska för varje tillfälle föras av beordrad teckenförare (utses vanligen ur det förband som besöks):

- 1 Konungens personliga kommandotecken och regentens kommandotecken förs av teckenförare med majors/örlogskaptens grad eller högre.
- 2 Överbefälhavarens, chefen för insatsledningens och chef för armé-, marin- eller flygtaktisk stabs kommandotecken förs av teckenförare med kaptens grad eller högre.
- 3 Teckenförare ska stå/gå 2 m bakom och snett åt höger om den teckenberättigade.
- 4 I fordon ska kommandoteckenförare ha sin plats i chefens eller närmast efterföljande fordon.
- 5 Teckenförare ska bära motsvarande uniform och huvudbonad som den teckenberättigade.
- 6 Kommandotecken kan även föras till häst om den teckenberättigade chefen också uppträder beridet

1.4.4 Förande

Kommandotecken förs till fots:

Under lystringsgraden givakt

- i enskild ställning och under marsch förs stängen lodrätt intill högra sidan och med duken fri
- högra armen hålls rak och handen fattar om stängens nedre del (vid behov får vänstra handen användas som stödhand med fattning om stängen i höjd med höger axel)

Under lystringsgraden lystring

- under "lystring ställ" på stället hålls stängen något lutad snett framåt höger, stödd mot marken invid högra foten och med duken fri. Högra handen med något böjd arm fattar om stängen
- under marsch förs stängen på högra axeln med spetsen något sänkt och med duken fri

Kommandotecken förs till häst i tillämpliga delar som standar.

På fartyg förs tecken enligt kapitel 4.

Nyanskaffning

Kommandotecken anskaffas på samma sätt som fana.

Hälsning

Kommandotecken ska inte föras till hälsning.

Övrigt

Kommandotecken förvaras på motsvarande sätt som fana.

Registrering

Samtliga kommandotecken med tillbehör registreras i mtrredovisningssystem.

F-benämning	F-beteckning	Anmärkning
KOMMANDO	M7680-652010-8	Personliga kommandotecken
KOMMANDOTECKEN F MB	M7680-653010-7	Kommandotecken för MB (för närvarande inte i bruk)
STANDARSPETS	M7680-990239-4	
SKYDDSDUK F STANDAR	M7680-990209-7	
TPLÅDA F FANA	M7680-990179-2	

1.5 Särskilt tecken, befäls- och förbandschefstecken

1.5.1 Transport och förvaring

Befälstecken och förbandschefstecken transporteras och förvaras i likhet med ett fartygs övriga flaggor.

1.5.2 Nyanskaffning

Nyanskaffning av befälstecken och förbandschefstecken sker i samråd med HKV.

1.5.3 Registrering

Samtliga tecken registreras i mtrredovisningssystem.

1.5.4 Särskilda tecken

Särskilt tecken (försvarsministern), tillverkas av flaggduk och är utan stång och används endast ombord på marinens fartyg. (Kapitel 4).

Försvarsministern för också särskilt tecken vilket motsvarar och förs som ett kommandotecken.

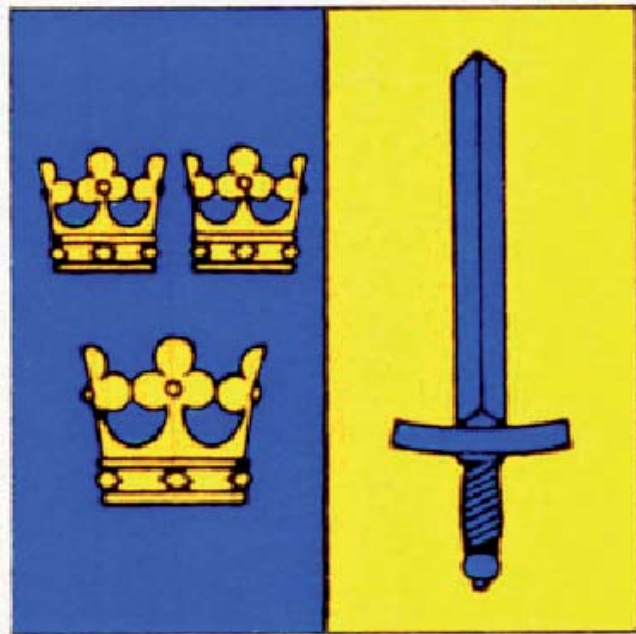

Bild 1:30 Försvarsministerns särskilda tecken (kommandotecken)

Orneringen på särskilt tecken sker normalt med screentryck.

Användande

Särskilt tecken för försvarsministern hissas då försvarsministern är ombord.

1.5.5 Befälstecken

Tecken som förs på örlogsfartyg och marinens båtar. Flaggmän kan i vissa fall föra befälstecken (amiralsflagga) i stället för kommandotecken på fordon.

Allmänt

Befälstecken tillverkas av flaggduk och är utan stång. De används endast ombord på marinens fartyg.

Befälstecknen beskrivs och avbildas i kapitel 4.

Användande

Befälstecken hissas för att visa tjänstegraden på högste befälhavare ombord.

Befälstecknen är:

- flagga för flaggman/generalsperson
- örlogsstandert för kommendör/överste
- örlogsvimpel för kommendörkapten/överstelöjtnant och örlogskapten/major
- örlogsgaljadet för kapten, löjtnant och fänrik

1.5.6 Förbandschefstecken

Tecken som förs ombord på örlogsfartyg.

Förbandschefstecken tillverkas av flaggduk och är utan stång. De används endast ombord på marinens fartyg.

Förbandschefstecknen beskrivs och avbildas i kapitel 4.

Användande

Förbandschefstecken hissas på det fartyg där förbandschef befinner sig. Förbandschefstecken finns för:

- avdelningschef
- flottiljchef, regementschef och brigadchef
- divisionschef och bataljonschef
- äldste chef

1.5.7 Övriga tecken

Jourtecken och frånvarotecken förs ombord på örlogsfartyg som ligger för ankar.

1.6 Kompanifanor

Kompanifanor får endast användas för internt bruk vid utbildningsenheter, krigs- och hemvärnsförband (kompani och bataljon).

Hemställan om framtagning av kompanifanor sker till HKV. Utseende på kompanifana fastställs av HKV efter samråd med Statens försvarshistoriska museer (SFHM).

Kompanifana utförs i regel kvadratisk med måtten 60x60 (60x80 för bataljonsförband) och fästs på brun eller naturfärgad stång. Doppsko och fanspets bör utföras i mässing eller silverfärg och får inte förses med namnchiffer eller annan heraldisk utsmyckning. Uppgift om tillverkningsår och förband får fästas på metallplatta vilken fästs i likhet med motsvarande metallplatta för fälttecken.

Den heraldiska utformningen av kompanifanor ska motsvara etablerad heraldik för organisationsenheten och kan för f.d. indelta förband omfatta kommun och sockenvapen. På kompanifana bör kompanibenämningar framgå. Kravatt eller kordong anläggs inte på kompanifanor.

Exempel: 71 MEKBAT, 711 KOMP, PITEÅ KOMPANI

Bild 1:31 Kompanifana

Kompanifana kan representera bataljon och kompani vid interna ceremonier men får inte ersätta och/eller föras som officiella fälttecken.

Krigs- och hemvärnsförband är förvaltningsmässigt underställda den organisationsenhet som organiserar förbandet och ska nyttja organisationsenhetens fana (standar, dragonfana) eller officiell bataljonsfana som fälttecken.

1.7 Pukor, trumpetfanor, notställsdekorationer och trumdekor

1.7.1 Allmänt

Bestämmelserna om pukfanor, trumpetfanor, notställsdekorationer och trumdekor gäller för Försvarsmaktens musik- och hemvärnsmusikkårer. Bestämmelserna ska i tillämpliga delar gälla för musikavdelningar som har avtal om musiksamverkan med Försvarsmakten. Detaljerade bestämmelser framgår av Instruktion för FM, Uniformsbestämmelser 2009.

1.7.2 Nyttjande

Pukfanor, trumpetfanor och notställsdekorationer används enligt vederbörande förbandschefs bestämmande vid parader och därmed jämförliga högtidliga tillfällen, vid större festligheter där delar av Försvarsmakten medverkar samt vid offentliga konserter.

1.7.3 Sorgtecken

Pukfanor, trumpetfanor och notställsdekorationer som används under tid då förbandets personal bär sorgtecken i samband med statschefens eller dennes gemåls frånfälle ska i likhet med fanor vara försedda med sorg-(krus) flor. Därvid ska måtten på krusflorets ändar vara 15 cm.

1.7.4 Anskaffning

Nyanskaffning av puk- och trumpetfanor, notställsdekorationer och trumdekor sker i samråd med HKV och försvarets traditionsnämnd.

Utseende på pukor, trumpetfanor, notställsdekorationer och trumdekor framgår av anvisningar i Instruktion för Försvarmakten, Uniformsbestämmelser (2009).

1.8 Skyltar och specialflaggor

1.8.1 Chefsskylt

Chefsskylt är ett tecken som förs på fordon för att utvisa att chef eller särskild befattningshavare med rätt att föra kommandotecken eller särskilt tecken färdas i bil/luftfarkost.

Chefsskyltar förs även av chef för organisationsenhet.

Chefsskylt tillverkas av plåt eller plast i storlek 20 x 20 cm. Skylten ska ha respektive chefstecken avbildat på båda sidorna. Plåten/plasten griper om en stång av metall, som fästs vid fordonets ena sida.

En skylt placeras på vardera framstänkskärmen.

På fordon

Kommandotecken ska föras som chefsskylt på fordon vid officiella tillfällen för att utvisa att chef eller särskild befattningshavare med rätt att föra dessa tecken eller personligen färdas i fordonet.

På flygplan/helikopter

Då Konungen färdas i helikopter och tecken ska föras, utgörs detta av Konungens personliga kommandotecken utfört i plåt i förminskad skala.

Tecken i förminskad storlek av plåt må även föras på helikopter av samtliga chefer med kommandotecken. Flaggmän må föra skylt (avbildning av amiralsflagga)

Övriga chefer

Chefsskylt tillverkas av plåt eller plast i storlek 20 x 20 cm. I undantagsfall får skylten tillverkas av plastat papper med självhäftande baksida. Skylten ska ha förbandets heraldiska vapen avbildat på den ena sidan. På en avdelad stam i skyltens underkant framhävs chefsbenämningen med svart text (t ex C I 19). Skylten förs ner i en hållare av metall på fordonets front och baksida.

På fordon där hållare saknas får chefsskylt med självhäftande baksida fästas på lämplig plats.

1.8.2 Fordonsskyltar

Fordonsskylt förs på militärt fordon för att utvisa vilket förband fordonet tillhör. Chef för organisationsenhet får besluta om skyltens utseende utifrån att förbandets äldre traditioner tillvaratas (sockenkommunvapen eller motsv.). Vid tveksamheter söks samråd med HKV och Försvarets traditionsnämnd. Krigs- och hemvärnsförband utmärks i regel med förbandets benämning i klartext.

Fordonsskylt tillverkas av plåt eller plast i storlek 20 x 20 cm. Underavdelning inom förband får anges i skyltens underkant.

Skylten förs ner i en hållare av metall på fordonets front och baksida. På fordon där hållare saknas får fordonsskylt med självhäftande baksida fästas på lämplig plats.

1.8.3 Stabsskylt

Tecken som utmärker var staben är belägen vid ett visst förband.

1.8.4 Specialflaggor på bilar

Förande

Flaggman som innehar befattning som överbefälhavare, chef operationsledningen, chef för marintaktisk stab och sjöstyrkechef, må i stället för chefskylt föra amirals, viceamirals respektive konteramirals flagga på personbil i vilken vederbörande chef färdas klädd i uniform.

Flaggan ska anbringas på stång på bilens kylare eller högra framskärm.

Utformning

Fordonsflagga tillverkas i storlek 20 x 35–40 cm och av textil.

1.9 Nationalitetsbeteckning

1.9.1 Historik

Sedan 1600-talet har nationens flagga allmänt varit nationalitetsbeteckning för kronans fartyg och befästningar. Inom armén har motsvarande beteckning genomgående funnits på soldaternas klädsel. Den äldsta nationalitetsbeteckningen som alltjämt används är kokard m/1865–1960, vars bruk härstammar från Erik XIV:s tid. I samband med att ubåtar och flygplan togs i bruk under de första åren av

1900-talet blev flaggan opraktisk. Som ersättning infördes en målad rund sköld med lilla riksvapnets tre kronor. Inledningsvis var skölden vit och kronorna svarta, men detta ändrades efter en relativt kort tid till vapnets ordinarie färger, d.v.s. blå sköld och gula kronor.

1.9.2 Allmänt

Nationalitetsbeteckning på flygplan, helikoptrar samt u-båtar utgörs av rund blå sköld tre gula öppna kronor. Skölden är omgiven av en gul kant.

En variant av skölden i enbart grå nyanser förekommer.

Foto Lennart Berns

Bild 1:32 Nationsbeteckning på flygplan

Bild 1:33 Nationsbeteckning på u-båt

Nationalitetsbeteckningar i form av flagga, lilla riksvapnet eller annat nationellt kännetecken bärs enligt I FM Unibest 2009.

1.10 Andra ceremoniella traditioner och föremål

1.10.1 Heraldiska vapen och emblem

Historik

Militära emblem tillkom som igenkänningstecken i ett tidigt skede, redan innan särskilda uniformer var fastställda. En halmviska i hatten kunde vara ett sådant igenkänningstecken. Inom den svenska armén ökade antalet emblem av olika slag i och med tillkomsten av uniform m/10 (06) vid 1900 talets början och de följande uniformsmodellerna. Inom marinen hade sedan mycket lång tid tillbaka fartyg utsmäckats med bilder och statyer, från 1700-talet främst i form av galjonsfigurer. Ett förbandsvapen fanns tidigare huvudsakligen avbildat på förbandets sigill och inom armén på dess särskilda uniformsknappar, men har under det senaste seklet fått ett större användningsområde. Idag för alla organisationsenheter ett heraldiskt vapen, vilket utnyttjas på brevpapper, skyltar, priser m.fl. ställen. Härutöver har även alla örlogsfartyg ett eget (eller för fartygsklassen) heraldiskt vapen.

Under 1980-talet framkom önskemål om och behov av någon form av beteckning på stridsuniformerna för att knyta personal i samma enhet bättre samman. Därmed tillkom s.k. tilläggstecken för truppförband och på en del håll även dess underavdelningar. Dessa tecken benämns sedan 2009-01-01 förbandstecken i textil och utformas bildmässigt i huvudsak som förbandstecken i metall. Förbandstecken i textil med eventuella tilläggsbågar ska underställas HKV för godkännande före anskaffning.

Tilldelning av heraldiska vapen

Organisationsenheter upptagna i FM ArbO samt marinens fartyg tilldelas heraldiskt vapen.

Enheter inom organisationsenhet för inofficiella heraldiska vapen enligt särskild traditionsskrivelse. Sådant vapen får endast användas för "internt bruk" och enligt vederbörande chef för organisationsenhets bestämmande.

Förteckning och utformning

Varje enhets heraldiska vapen beskrivs och avbildas i särskild traditionsskrivelse.

Fullständig krona används då formatet så medger (10 mm hög vapenbild eller mer).

Stiliserad krona används vid mindre format.

Vapenvarianter avsedda för Försvarsmaktens grafiska profil innehåller normalt den stiliserade kronan.

Användning

Ett förbands heraldiska vapen används i vinjetter på brevpapper och trycksaker, skyltar och dekaler av olika slag, på idrottspriser och gåvor och i andra liknande sammanhang. Vapnet kan (utan den kungliga kronan över vapenbilden), enligt förbandschefs bestämmande, användas av föreningar m.m. som har anknytning till förbandet.

Regler för Försvarsmaktens heraldiska vapen

Principer för utformning

Ett heraldiskt vapen ska vara tydligt och lätt att känna igen och identifiera.

En grundregel vid utformningen av vapnet är därför enkelhet. Om många symboler ingår i vapnet blir det otydligt. Mångfalden skymmer helheten och vanligen går vapnet – tvärt emot avsikten – inte att förstå utan särskild förklaring. Text och bokstäver ska inte förekomma i ett vapen.

Ett vapen kan utföras i flera varianter, t ex i färg eller svart/vitt, med guld och silver ersatta av gul respektive vit färg samt med olika sköldformer, så länge vapenbeskrivningen (blasoneringen) följs. Det får emellertid inte förändras eller ersättas av annat vapen/emblem.

Det grundläggande för ett vapen är blasoneringen, inte bildens konstnärliga utformning. Den senare återger endast hur vapenbeskrivningen uppfattats vid en viss tidpunkt

Uppgiften att utforma ett heraldiskt vapen anförtros därför alltid Riksarkivet och statsheraldikern och därmed heraldiskt kompetenta formgivare. Innan ett heraldiskt vapen tas i bruk inom försvarsmakten tas dessutom råd från Försvarets traditionsnämnd och vid behov även statens heraldiska nämnd..

Grunder för den militära heraldiken

För organisationsenheterna (motsv.) och företrädesvis de med ursprung i de gamla landskaps- och länsregementena utgör landskapsvapnet eller andra territoriella vapen grunden. För att utmärka att det gäller ett militärt förband och samtidigt ange karaktären, t.ex. truppslaget, placeras det territoriella vapnet på lämpligt emblem, t ex truppslagets, vapenslagets eller försvarsgrenens. När ett territoriellt vapen inte används utformas vapnet "individuellt" d.v.s. med heraldiskt vapendjur eller figur om möjligt med lång tradition när det gäller symbolisk innebörd och med anknytning till förbandet (motsv.).

Framställning av ritningar

Organisationsenhet som önskar få ett nytt heraldiskt vapen eller förändring av existerande vapen, in-sänder ansökan härom till Högkvarteret, där beslut fattas i ärendet. Vid positivt beslut ges Statens försvarshistoriska museer (SFHM) i uppdrag att, i samråd med statsheraldikern och förbandet, ta fram en modellritning på vapnet, vilket sedan blasoneras av statsheraldikern. Med "förändring av existerande vapen" avses att en ny modellritning upprättas på grundval av en existerande vapenbeskrivning.

Slutligt fastställande av vapnet sker i Högkvarteret.

Vid framtagning av heraldiskt vapen görs ett original i färg och en s.k. konturteckning i svart/vitt med fullständig krona och en version av vapnet med stiliserad krona (samtliga vapenbilder görs numera digitalt). Vidare bifogas en beskrivning av färgerna i vapnet i PMS-systemet. Dessa original förvaras vid HKV EXP.

Kopia av ovanstående översänds till organisationsenheten, FMLOG och HKV INFO. Organisationsenhet som önskar egen originalvapenmålning i färg kan beställa detta av statsheraldikern vid Riksarkivet..

Kostnader för framtagning av vapnet belastar organisationsenheten.

Allmänna heraldiska regler

Tinktur är en gemensam term för färg och metall.

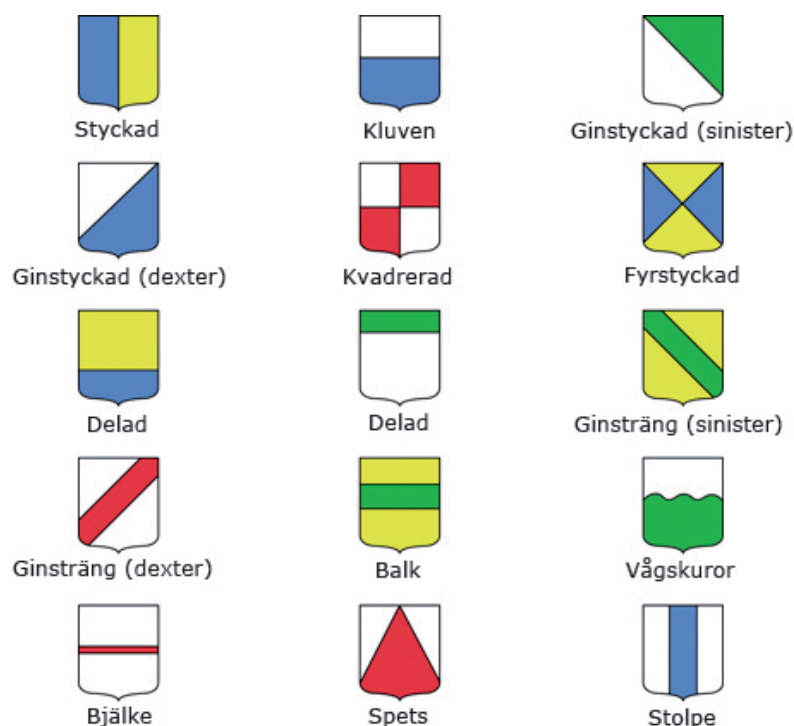
- rött, blått, grönt, svart och undantagsvis purpur och orange är heraldiska färger inom Försvarsmakten
- endast en nyans används av respektive färg

- metallerna är guld och silver, ofta återgivna med gult och vitt
- inom heraldiken läggs endast undantagsvis färg bredvid färg och metall bredvid metall, dock kan korta möten accepteras
- med beväring menas: horn, tänder, näbb, klor, hovar, tunga och fenor
- vänster benämns SINISTER och höger DEXTER

Den heraldiska bilden ses från "sköldbärarens" sida varför dessa uttryck har motsatt betydelse när bilden betraktas. Ett heraldiskt djur är normalt höger-(dexter) vänt och ofta upprest på bakbenen.

- om inte annat anges är en stjärna alltid sexuddig
- en nyckel har axet uppåt
- störtad betyder upp och ned

Häroldsbilder

Övrigt

Försvarens olika heraldiska vapen används även ofta (i förenklat utförande) som tjänstetecken av metall, brodyr eller textil till Försvarens uniformer. Tjänstetecken till uniform fastställs av HKV före anskaffning.

Råd i heraldiska frågor kan erhållas från HKV, Statens försvarshistoriska museer och Riksarkivet (statsheraldikern).

1.11 Traditionsföremål för religiöst bruk

1.11.1 Historik

Bild 1:34 Nattvardskärl

I 1535 års sjöartiklar stadgades bl.a. att skeppsprästerna, förutom daglig predikan och undervisning i den evangeliska läran, även skulle hålla mäsas, d.v.s. nattvardsgudstjänst. För detta behövde prästerna medföra nattvardskärl. En fullständig uppsättning bestod av kalk, patén, oblatask och vinflaska. De tre förstnämnda föremålen var regelmässigt av silver, delvis förgyllt. Vinflaskan däremot gjordes oftast av tenn. Vid enstaka förband finns mycket gamla kalkar bevarade. Från Konung Karl XI:s tid har Kronan svarat för anskaffningen. Det är också från tiden 1680-1725 som en stor del av vårt bevarade militära kyrksilver härstammar.

Huvuddelen av vårt äldre kyrksilver var ännu i bruk vid tiden för andra världskriget. Nattvardskärlden ingick i förbandens fältutrustning. Numera tillhör de förbandens främsta traditionsföremål, ofta med en pietetsfullt ordnad förvaring där de kan beskådas av förbandets personal.

Som framgår under avsnittet korum i kapitel 2 har det genom tiderna lagts stor vikt vid soldaternas andliga fostran. När seden att resa s.k. fältaltare uppstått, är inte känt. Inom Försvarsmakten byggs i förekommande fall ett fältaltare med tre marschtrummor, ställda en över två.

1.11.2 Allmänt

Nattvardskärlden representerar inte bara ett traditionsvärde utan även ett betydande ekonomiskt värde. Båda dessa förhållanden innebär att kyrksilvret ska förvaras fullt betryggande mot stöld och åverkan. Det är önskvärt att sådan förvaring medger att de alltjämt kan beskådas utan särskild framtagning. I en slutlig avvägning mellan olika förvaringsalternativ ska dock säkerheten vara styrande.

Förbandens kyrksilver ska betraktas som bruksföremål. Statens försvarshistoriska museer ger i varje enskilt fall råd om kyrksilvret bör tas ur bruk.

Om organisatiopnsenheten avvecklas ska kyrksilvret i första hand följa med till det förband som övertar traditionerna. Om traditionen inte övertas av utpekat förband, ska Högkvarteret avgöra om kyrksilvret ska brukas och överföras till annat förband inom Försvarsmakten eller om kyrksilvret ska betraktas som museala föremål.

Till nattvardskärlden, främst kalkarna, finns många gånger även fodralen bevarade. Dessa är ofta samtida med sina silverpjäser. Det ska särskilt observeras att dessa föremål har ett högt kulturhistoriskt värde och ska vårdas och hanteras som museiföremål. För deras skötsel bör samråd sökas med Statens försvarshistoriska museer.

1.12 Ceremoniordning för Försvarmakten

1.12.1 Historik

Av gammal tradition räknas armén främst bland försvarsgrenarna i Sverige. Detsamma görs i de flesta länder, medan marinen räknas som främsta försvarsgren i Storbritannien.

Den första dokumenterade rangordningen av våra landskapsvis rekryterade regementen står att finna i 1634 års regeringsform. Det ska dock observeras att kavalleriet då kom före regementena till fots i rangordning. Vidare kan noteras att värvade trupper som garden och artilleri inte var upptagna i detta sammanhang. Nummerbeteckningar, som då tillika markerade rangordningen, infördes 1816 (för artilleriet 1831) under det att enhetsbeteckningar av typ, I 19, K 3 och A 9 etc. kom i bruk först 1914.

Rangordningen avskaffades 1942, men fortfarande i 1945 års rulla var förbanden upptagna i rangordning. Denna rangordning har sedan legat till grund för den ceremoniordning som redovisas nedan och som i dagligt bruk avspeglas i t.ex. sändlistor inom FM.

Vid uppsättning av flygflottiljerna tillämpades anciennitetsprincipen, dvs. först uppsatta flottilj fick lägsta nummer osv.

1.12.2 Allmänt

Ceremoniordningen är inte att betrakta som någon rangordning av förbanden utan följer i huvudsak den ordning som nyttjas i Försvarmaktens sändlista.

Syftet är att ensa uppställningsordningen vid sådana ceremonier inom Försvarmakten där enheter ur olika f.d. försvarsgrenar eller truppslag deltar samt att underlätta planering för ceremonianordnande förband.

Avvikelse från ceremoniordningen kan göras om särskilda skäl föreligger.

Vid firandet av ett förbandsjubileum (motsv.) där även andra förband inbjudits delta ska självklart det jubilerande förbandet inta den främsta platsen (främst eller till höger i frontriktningen).

1.12.3 Ceremoniordning

Ceremoniordning inom organisationsenhet är: förbandsledning, insatsförband, skolor och utbildningsgrupper. Hemvärnsbataljoner paraderar i anslutning till den utbildningsgrupp de utbildas vid.

Samtlig militär personal vid krigsförband (inklusive hemvärdet med nationella skyddsstyrkorna) paraderar samlat vid den organisationsenhet som har PROD ansvaret för förbandet.

ORGANISATIONSENHET (motsv.)	ENHET, AVDELNING
Högkvarteret, HKV	FML
	LEDS
	INSS
	ATS
	MTS
	FTS
	RikshvC
	PROD
	MUST
	PERSS
	JURS
	INFOS
	Generalläkaren
Livgardet, LG	LG/inf
	LG/kav
	SWEDINT
	FHTE
	Fömus
	Livgardesgruppen
	Dalregementsgruppen
	Gävleborgsgruppen
Livregementets husarer, K 3	K 3
	Örebro och Värmlandsgruppen
Norrbottnens regemente, I 19	I 19
	Norrbottnens pansarbataljon
	Arméns jägarbataljon
	Norrbottnensgruppen
	Västerbottnensgruppen
	Västernorrlandsgruppen
	Lapplandsgruppen
Skaraborgs regemente, P 4	P 4
	Skaraborgsgruppen
	Bohus-dalsgruppen
Södra skånska regementet, P 7	P 7
	Skånska gruppen
Artilleriregementet, A 9	A 9
Luftvärnsregementet, Lv 6	Lv 6
	Hallandsgruppen
Göta ingenjörregemente, Ing 2	Ing 2
	Norra Smålandsgruppen
Ledningsregementet, LedR	Upplands- och Västmanlandsgruppen
Trängregementet, TrängR	TrängR
Första ubåtsflottiljen, 1. ubflj	1.ubflj
Tredje sjöstridsflottiljen, 3. sjöstridsflj	3.sjöstridsflj
Fjärde sjöstridsflottiljen, 4. sjöstridsflj	4.sjöstridsflj

ORGANISATIONSENHET (motsv.)	ENHET, AVDELNING
Amfibieregementet, Amf 1	Amf 1
	Södertörnsgruppen
	Gotlandsgruppen
Marinbasen, MarinB	MarinB
	Kalmar- och Kronobergsgruppen
	Blekingegruppen
Skaraborgs flygflottilj, F 7	F 7
Blekinge flygflottilj, F 17	F 17
Norrbottens flygflottilj, F 21	F 21
Försvarsmaktens helikopterflottilj, FM Hkpfj	FM Hkpfj
	Livgrenadjärgruppen
Militärhögskolan Karlberg, MHS-K	MHS-K
Militärhögskolan Halmstad, MHS-H	MHS-H
Markstridsskolan, MSS	MSS
Sjöstridsskolan, SSS	SSS
Luftstridsskolan, LSS	LSS
Hemvärnets stridsskola, HvSS	HvSS
Försvarsmaktens tekniska skola, FMTS	FMTS
Försvarsmaktens telenät och marktelefonförband, FMTM	FMTM
Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum, SWEDEC	SWEDEC
Totalförsvarets skyddscentrum, SkyddC	SkyddC
Försvarsmaktens underrättelse- och säkerhetscentrum, FM UndSäkC	FM UndSäkC
Försvarsmaktens HR-centrum, FM HRC	FM HRC
Försvarets medicinalcentrum, FömedC	FömedC
	Elfsborgsgruppen
Frivilliga försvarsorganisationer enligt "stora sändlistan"	
<i>Avtalsbunden personal paraderar med sin hemvärnsbataljon eller den organisationsenhet avtalet är upprättat med.</i>	

1.13 Vaktkäppar, stavar, dagbrickor, ägiljetter och hederskartuscher

1.13.1 Vaktkäppar

Vaktkäpp infördes 1793 för vissa befattningshavare i Konungens närhet.

Vaktkäpp tilldelas för varje särskilt fall den som tjänstgör i befattning där vaktkäpp föreskrivs. Vaktkäpp bärs normalt i vänster hand (förd med rak arm, inte i armvecket) och ska under marsch hållas stilla utmed sidan.

Vaktkäpp m/1793

Vaktkäpp m/1793 finns i två varianter, 90 cm respektive 67 cm med två svarta silkestofsar. Den längre vaktkäppen bärs från överstelöjtnants tjänstegrad, den kortare av major eller kapten.

Vaktkäpp "Vildmannen", fastställd 1997, bärs av officerare vid Norrbottens regemente vid de tillfällen vaktkäpp m/1793 annars skulle ha burits.

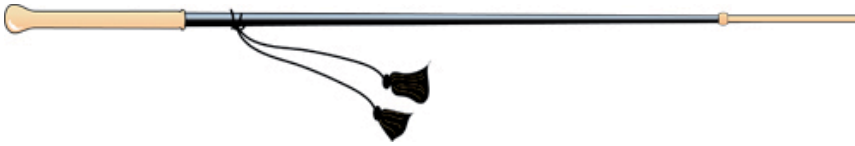

Bild 1:35 Vaktkäpp m/1793

1.13.2 Stavar

För Konungens vakthavande generaladjutant tillkom som befälstecken stav m/1790. Generaladjutantens uppgift var bl.a. att föra befäl över i Stockholm förlagda truppförband. År 1810 tillsattes en befälhavande generaladjutant för Stockholms garnison. Denne benämndes från 1818 överkommendant för Stockholms garnison. Motsvarande stav tilldelades 1911 även kommendanten i Bodens fästning.

En särskild stav (m/1802) infördes för vissa platskommendanter.

För generaladjutanten för armén fastställdes stav m/1815 som tjänstetecken.

Denna stav bars senare av chefen för lantförsvarsdepartementet, dock endast om denne var militär.

Stav tilldelas personligen den det vederbör under den tid som viss befattning innehas. Stav bärs normalt i vänster hand (med rak arm, inte i armvecket) och ska under marsch hållas stilla utmed sidan.

Stavar bärs vid tillfällen då vederbörande utövar verksamhet som sammanhänger med den befattning i vilket vaktkäpp eller stav bärs.

Stav m/1815

Stav m/1815 bärs av överbefälhavaren och är förgylld och beströdd med blå emaljerade kronor samt försedd med knopp och doppsko.

Stav m/1790

Överkommendanten i Stockholm och garnisonschefen i Boden bär stav m/1790 som tjänstetecken. Staven är stålblå med beströdd med guldkronor samt försedd med guldknopp och doppsko

Bild 1:36 Stav m/1790

Stav m/1802

Kommendanten i Stockholm och garnisonscheferna i Göteborg och Karlsborg bär stav m/1802 vilken är till utseende densamma som vaktkäpp m/1793 90 cm lång men försedd med en hårdflätad portepé.

1.13.3 Dagbricka

Dagbricka (vaktbricka) m/1799 utgör en efterföljare till ringkragen som ursprungligen var en gradbe-teckning från senare delen av 1600-talet.

Dagbricka (vaktbricka) m/1799 (EM, GM) bärs av personal ur armén och marinen vid tjänstgöring som vakthavande officer vid högtidlig audiens (motsv.) och som chef och ställföreträdande vaktchef vid högvakten.

Dagbricka m/1799 (EM, GM) ska dessutom bäras av personal ur armén och amfibiekåren som tjänstgör som chef för honnorsstyrka, som fanförare samt som dagofficer.

Bild 1:37 Dagbricka m/1799 EM

Bild 1:38 Dagbricka m/1799 GM

I flottan ska dagofficer bära vaktmärke m/54.

Bild 1:39 Vaktmärke m/54

I flygvapnet ska personal enligt ovan bära dagtjänst tecken m/38 (snodd).

Bild 1:40 Dagtjänst tecken m/38

Chef för organisationsenhet får besluta om gravyr på **dagbricka övrig** för OR-1 till OR-5 som tjänstgör som dagbefäl inom bataljon och kompani.

1.13.4 Ägiljetter

Bild 1:41 M/1816

Bild 1:42 M/1889

Ägiljetten, vars ursprung är oklar (pennhållare, bindstreck m.m.), är ett gammalt sätt att utmärka Konungens stabspersonal och högre chefers adjutanter.

Den äldsta ägiljetten, m/1816, användes av över- och stabsadjutanter samt sedermera av officerare vid generalstabskåren och olika chefsutvecklingsprogram. Den bärs idag dessutom av samtliga överstar och kommandörer i FM.

Därefter har m/1889 införts för adjutanter hos kunglig person, statsråd och sedermera hos överbefälhavaren och cheferna för de taktiska staberna (motsv. ägiljett inom flygvapnet benämndes tidigare m/30 och i marinen m/1890). Försvarsattachéer erhöll en ägiljett som fastställdes som m/1955.

Inom kustflottans stab bars adjutantsnodd m/55 av vakthavande flaggadjutant och flagglöjtnant. Denna snodd bärs numera enligt C MTS bestämmande.

Bild 1:43 Adjutantsnodd m/55

Ägiljett m/1816 (stor ägiljett) bärs på höger axel av:

- officer som tillhör Konungens stab eller framliden kunglig persons f.d. stab samt av adjutant hos kunglig person.
- överste/kommandör i FM
- får bäras av officer som tillhört f.d. Försvarsmaktens chefsgrupp och f.d. Försvarsmaktens chefsutvecklingsgrupp samt av f.d. generalstabsofficer

Ägiljett m/1889, m/1890 (marinen) respektive m/30 (flygvapnet) (liten ägiljett) bärs på höger axel av:

- vakthavande adjutanter hos H.M. Konungen eller annan kunglig person, då stor ägiljett inte ska bäras
- tjänstgörande adjutant hos statsråd och överbefälhavaren
- tjänstgörande adjutant hos annan militär chef som är generalsperson/flaggman

Ägiljett m/1955 är tjänstetecken för försvarsattaché och biträdande försvarsattaché. Den bärs på vänster axel.

1.13.5 Kartuscher

Kartuschlåda med rem bars tidigare bl.a. av officerare vid kavalleriet och artilleriet.

Rätten att bära hederskartusch tilldelades 1815 officerare vid Skånska husarregementet och Wendes artilleriregemente efter dessa regementens framgångsrika insatser i kriget 1813–14. Allmänt bärande av kartusch avskaffades 1932.

Ovanstående hederskartuscher har dock som en tradition reglemenstenligt fått bäras till högtidsdräkt av cheferna för dessa förband och deras efterföljare.

Hederskartusch m/1815-1849 för Skånska husarregementet ska bäras av chefen för Södra Skånska regementet (P 7) till daglig dräkt vid representation, parad- och sällskapsdräkter. Chefen Artilleriregementet (A 9) eller av chefen utsedd bataljonschef ska på motsvarande sätt bära Wendes artilleriregementes hederskartusch (m/1815-1859).

Till kartuschlådorna hör kartuschremmar.

Kartuschlåda m/1847 med kartuschrem m/1845 bärs till stor och liten paraddräkt m/1895 av OF-1 till OF-5 vid Livgardet/kav. Kartuschlåda m/1895 med kartuschrem m/1845 bärs till stor och liten paraddräkt m/1895 av OR-6 till OR-9 vid Livgardet/kav (Unibest 2009).

Bild 1:44 Hederskartusch m/1815-1849

1.13.6 Övrigt

Marina ceremoniella utrustningsdetaljer som adjutantssnodd, giggkläde, skepparpipa, VO-flaggor m.m. redovisas i kaptiel 4.

1.14 Nationalsång och kungssång

1.14.1 Historik

Bruket av särskilda hyllningssånger till ett lands regent kan spåras till slutet av 1500-talet, då Nederländernas kungssång tillkom. Bruket spreds, framför allt under 1700-talet, och kungssången hade oftast samma innebörd som våra dagars nationalsång. Först i samband med uppkomsten av de nya republikerna under 1800-talet uppstod särskilda nationalsånger. I vissa länder är kungs och nationalsång fortfarande identiska, t ex i Storbritannien och Nederländerna. I Sverige sjöngs under 1700-talet den engelska "God save the King/Queen" med svensk text tills den avlöstes av C M Bellmans sång "Gustavs skål", tillägnad Konung Gustav III vid statsvälvningen 1772. Den kom dock ur bruk i och med kungens död.

Texten till "Du gamla, du fria" skrevs av skalden och tonsättaren Rickard Dybeck till en folkmelodi från Västmanland och framfördes offentligt för första gången 1844. Senare kom den, i något omarbetad form,

att användas av Dybeck som avslutningsnummer på hans konserter. Den fick vid sekelskiftet allt mer karaktär av patriotisk hymn, men har aldrig stadfästas som officiell nationalsång. Kungssången, med text av C V A Strandberg och med musik av Otto Lindblad, sjöngs för första gången den 5 december 1844 i Lund som en hyllning till Konung Oskar I vid hans trontillträde. Sången spreds snabbt via pressen och blev inom kort mycket populär, och dess första vers används idag som officiell kungssång.

1.14.2 Allmänt

Militär personal i uniform ska visa nationalsång och kungssång särskild uppmärksamhet. Detta gäller både de svenska och andra länders sånger.

1.14.3 Genomförande

- 1 Vid deltagande i officiella ceremonier samt ceremonier inom Försvarsmakten ska befäl "utanför ledet" liksom enskilt uppträdande personal i uniform göra personlig hälsning med honnör (med liten salut av truppförande befäl som bär sabel) samt att fanor ska föras till givakt då nationalsången eller kungssången spelas eller sjungs samt då annan nations nationalsång eller kungssång (motsv.) spelas eller sjungs.
- 2 Då Deras Majestäter eller annat lands statsöverhuvud är närvarande ska stor salut göras, fanor föras till hälsning och trupp med vapen ska skyldra gevär.
- 3 Vid deltagande i annat ceremoniellt sammanhang ska militär personal i uniform stå upp, inta enskild ställning och göra honnör (om huvudbonad bärs) då dessa sånger (svenska och utländska) spelas och/eller sjungs.
- 4 Applåder avges inte efter nationalsång eller kungssång.
- 5 Fanförare och trupp som skyldrar gevär ska inte medverka i sången.
- 6 Om civil klädsel bärs bör eventuell huvudbonad avtas och enskild ställning intas.

1.14.4 Nationalsången

(Text och musik av Rickard Dybeck)

Du gamla du fria du fjällhöga Nord, du tysta du glädjerika sköna!

Jag hälsar dig vänaste land uppå jord.

Din sol, din himmel, dina ängder gröna.

Din sol, din himmel, dina ängder gröna.

Du tronar på minnen från fornstora dar, då ärat ditt namn flög över jorden.

Jag vet att du är och du blir vad du var.

Ja, jag vill leva, jag vill dö i Norden!

Ja, jag vill leva, jag vill dö i Norden!

1.14.5 Kungssången

(Text av C V A Strandberg, musik av Otto Lindblad)

Ur svenska hjärtans djup en gång,

en samfälld och en enkel sång,

som går till kungen fram!

Var honom trofast och hans ätt,
gör kronan på hans hjässa lätt,
och all din tro till honom sätt,
du folk av frejdad stam!

1.15 Hälsning och tilltal m.m.

1.15.1 Vid hälsning

Kunglig person som hälsar t ex "God dag soldater"	Truppen ska svara
H.M. Konungen	"Gud bevara Konungen!"
H.M. Drottningen	"Gud bevara Drottningen!"
H.K.H. Kronprinsessan	"God dag Kronprinsessan!"
Övrig kunglig person	"God dag Prinsen/Prinsessan!"
Utländsk kunglig person	Meddelas vid varje särskilt tillfälle

1.15.2 Vid tilltal

Kunglig person	Tilltalas
H.M. Konungen	"Ers Majestät"
H.M. Drottningen	"Ers Majestät"
H.M. Konungen och Drottningen gemensamt	"Eders Majestäter"
H.K.H. Kronprinsessan och övriga kungliga personer, enskilt	"Ers Kunglig Höghet"
H.K.H. Kronprinsessan och övriga kungliga personer, gemensamt	"Eders Kungliga Högheter"
Utländsk kunglig person	Meddelas vid varje särskilt tillfälle

Exempel på inledning av anförande:

"E(de)rs Majestät(er)! E(de)rs Kunglig(a) Höghet(er)! E(de)rs Excellens(er)!"

Herr (Fru) Statsråd, Herr (Fru) Landshövding, Mina damer och herrar!"

1.15.3 Omtal

Kunglig person	Omtalas/Förkortas
H.M. Konungen	Hans Majestät (Konungen)* H.M.K
H.M. Drottningen	Hennes Majestät (Drottningen)* H.M.D
H.M. Konungen och Drottningen	Deras Majestäter (Konungen och Drottningen gemensamt)* DD.MM
H.K.H. Kronprinsessan och övriga kungliga personer, enskilt	Kronprinsessan/Prins NN/Prinsessan NN* H.K.H
Kungliga personer gemensamt	Deras Kungliga Högheter
Utländsk kunglig person	Meddelas vid varje särskilt tillfälle

* Orden "Konungen, Drottningen, Kronprinsessan, Prins och Prinsessa" kan utlämnas vid upprepat omtal då risk för missförstånd inte föreligger.

1.16 Traditionell hedersbetygelse för Konungen och utländska statschefer

1.16.1 Historik

När skålen för Konungen tillkom har inte med bestämdhet kunnat fastställas.

Traditionen att tillägna statschefen den första skålen torde dock ha gamla anor, särskilt inom försvaret. Inom Försvarsmakten tillämpas den alltjämt vid officiella högtider med måltid som en hyllning åt Konungen, även om denne inte är närvarande. Kunglig skål kan drickas även för annan kunglig person som deltar i officiell måltid.

Vid särskilda tillfällen kan kungssången sjungas efter Konungens skål.

1.16.2 Allmänt

Konungens skål ska anbefallas av den chef i vars regi officiell måltid äger rum inom organisationsenheten. Skålen introduceras och utbringas stående av den som leder måltiden, exempelvis förbandschefen.

Exempel: "Hans Majestät Konungens skål" eller "När krigsmän är församlade är det sed att den första skålen tillägnas Hans Majestät Konungen. Jag får därför i underdånighet utbringa en skål för Hans Majestät Konungen".

Övriga närvarande reser sig, fattar glaset (som hålls framför kroppen ungefär i samma höjd som översta knappen i en vapenrock) och riktar blicken mot förbandschefen. Denne upprepar "(Hans Majestät) Konungens skål" och dricker, varvid övriga deltagare gör detsamma. Glaset återförs till utgångsläget, blicken riktas rakt fram och därefter ställs glaset på borden, med rättning på värden. Förbandschefen utbringar ett leve för Konungen genom orden "Leve Konungen", vilket besvaras med fyra taktfasta hurrarop. Militär personal intar enskild ställning.

Om Konungen är närvarande ska, annars får, kungssången därefter sjungas.

Inom marinen sjungs kungssången endast om Konungen är närvarande.

Om det vid en officiell tillställning finns företrädare för annan nation närvarande, kan vederbörande statschef därefter hedras med en motsvarande skål (utländsk nationalsång (motsv.) sjungs inte).

Med rättning på chefen sätter sig alla igen. Vinglasen får inte röras förrän Konungens skål har utbringats.

I mindre högtidliga sammanhang kan Konungens skål drickas utan att leve och kungssång följer.

1.16.3 Skål för främmande statsöverhuvuden

Då utländsk hedersgäst deltar kan man med de utländska gästerna komma överens om följande:

Den svenske värden utbringar en skål för det utländska statsöverhuvud (länderna anges i fransk bokstavsordning), som representeras av gästerna.

Exempel:

- "Jag utbringar en skål för Hennes Majestät Drottning Margrethe den andra av Danmark och republiken Finlands president N.N".
- "Ladies and gentlemen, Her Britannic Majesty, Queen Elizabeth the Second."

Denna skål besvaras omgående av den (utsedde) utländske hedersgästen som utbringar en skål för Konungen av Sverige (som inte åtföljs av leven eller kungssång).

Om ett flertal stater är representerade utbringas lämpligen en gemensam skål (normalt på engelska) för dessa.

Exempel:

- "Ladies and gentlemen, the Heads of State of Nations here represented".

Denna skål besvaras omgående av den (utsedde) utländske hedersgästen, som utbringar en skål för Hans Majestät Konungen av Sverige (som inte åtföljs av leven eller kungssång)

2 Organisationsenheter, krigs- och hemvärnsförband

Detta kapitel behandlar

2.1	Allmänna ceremonier	68
2.2	Soldaterinran	68
2.3	Korum	73
2.4	Inspektion av förband	75
2.5	Kungliga besök vid organisationsenheter, krigs- och hemvärnsförband	76
2.6	Överlämning av fälttecken	78
2.7	Överlämning av fälttecken vid chefsbyte	85
2.8	Minnes- och jubileumsceremonier	86
2.9	Kransnedläggning	89
2.10	Avtäckning av minnesmärke	91
2.11	Honnörsstyrkor	92
2.12	Förbimarsch i parad	98
2.13	Eskort	101
2.14	Svenska och utländska högre officiella besök	103
2.15	Deltagande i internationella ceremonier	104
2.16	Militär personals medverkan vid begravning	105
2.17	Övriga ceremonier	113

2.1 Allmänna ceremonier

Ceremonier vid organisationsenheter, krigs- och hemvärnsförband omfattar förutom interna ceremonier även ceremonier och parader vid offentliga ceremonier och evenemang som t ex:

- 1 Jubileer
- 2 Internationella tävlingar som genomförs i Sverige
- 3 Större prisutdelningar
- 4 Militära tattoo (motsv.)

2.2 Soldaterinran

Soldaterinran enligt SFS 2010:589 4 kap.

2.2.1 Lydelse

2 § Soldaterinran ska ha följande lydelse.

3 § Försvarmaktens personal skall i sitt arbete iaktta de principer som soldaterinran ger uttryck för och skall uppträda så att Försvarmaktens anseende främjas. En chef i Försvarmakten skall agera på ett sådant sätt att han eller hon är ett föredöme för övrig personal.

2.2.2 Historik

Soldaterinran torde ha sitt ursprung i Gustav Vasas krigsartiklar av år 1545. Gustav II Adolf lät sina trupper avlägga en tro- och huldhetsed under trettioåriga kriget. Enligt Karl XI:s krigshandlingar från 1683 lovade man att vara Gud och Konungen trogen, och i samband med att detta löfte uttalades bildade soldaterna en ring, tog av sig hatten och med två fingrar på fanan svors sedan eden till denna.

Denna krigsmannaed fick vid flera tillfällen under 1700- och 1800-talen en förändrad ordalydelse och ersattes 1887 av krigsmans erinran om de skyldigheter som en soldat hade att iaktta. Denna "erinran" byggde på den gamla krigsmannaeden både när det gällde språk, form och innehåll. Orden var kärva och kärnfulla, präglade av sin tids sed och patriarkaliska uppfattning – "*Krigsman ska frukta Gud och vara Konungen huld och trogen*". Ordalydelsen var oförändrad fram till 1965. Då förändrades dess formulering till vår tids språkbruk och vår försvarsmakts uppgifter. Den har omarbetats flera gånger och benämns från 1983 soldaterinran.

2.2.3 Allmänt

Soldaterinran ska meddelas de rekryter som ryckt in till grundläggande militär utbildning under en högtidlig ceremoni (om möjligt inom en månad) efter inryckningen. Ceremonin ska förberedas vid en genomgång där chef för organisationsenhet eller av denne utsedd orienterar om innebörden av soldaterinran.

Soldaterinran får dessutom genomföras som en årlig ceremoni vid krigs- och hemvärnsförband och bör föregås av eller innehålla information om förbandets historia och traditioner, bl. a fana (motsv.), heraldiskt vapen och förbandsmarsch.

- 1 Om ceremonin genomförs på militärt område bör stor flaggning beordras.
- 2 Förbandets fana med fanvakt ska delta.
- 3 Musikkår bör medverka vid soldaterinran.

Soldaterinran genomförs utomhus eller inomhus. Om ceremonin genomförs inomhus kan det vara lämpligt att endast officersfanvakt utnyttjas. Ceremonin förbereds vid behov med talarstol och högtalare. Ceremonin kan även genomföras i kyrka eller under fältförhållanden.

2.2.4 Genomförande

- 1 Fanvakten inmarscherar med "struken fana" och utan musik.
- 2 Avlämning och därefter parad för fanan och inspektion.
- 3 Chef för organisationsenhet eller av denne utsedd meddelar soldaterinran.
- 4 Fanmarsch genomförs och musikkåren spelar förbandets marsch (hela).
- 5 Korum (eventuellt) eller lämpligt nationellt musikstycke genomförs/spelas.
- 6 Krigsmannabön uttalas som avslutning på korum.
- 7 Nationalsången spelas och sjungs om musikkår finns tillgänglig.
- 8 Fanvakten avmarscherar med blottad fana och till förbandets marsch.

2.2.5 Övrigt

När soldaterinran genomförs inomhus, (exercishus, kyrka eller annan lämplig lokal) genomförs den i tillämpliga delar enligt ovan. Vapen bör då läggas samlat på bevakad plats i eller invid lokalen.

Utrymmeskäl kan medföra att parad för fanan ersätts med momentet blotta fanan. Fanvakt bär trupparaddräkt och ska vara beväpnad. Vid soldaterinran i fält bärs i regel fältparaddräkt. Soldaterinran

kan kombineras med annan ceremoni, exempelvis korum. Sådant moment läggs då in efter fanmarschen.

Normaluppställning är pluton på linje, kompani på linje och bataljon på linje eller öppen fyrkant.

2.2.6 Exempel på genomförande

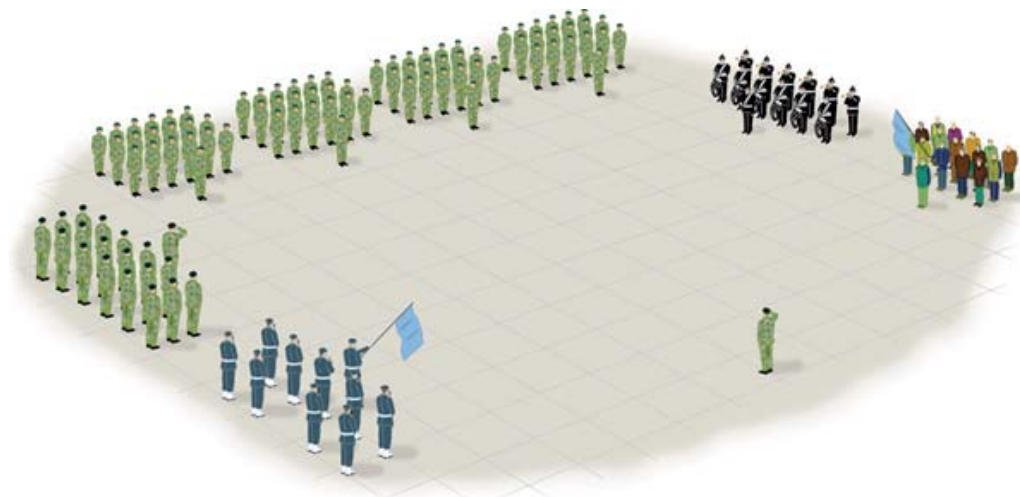

Bild 2:1 Kompani på öppen fyrkant

Före ceremonin

- 1 Musikkåren står på plats senast 15 min före ceremonins början.
- 2 Samlingsmusik spelas tills 5 min före ceremonins början.
- 3 Uppmarsch och avlämning inom förbandet.
- 4 Visitation. Den ska vara klar senast 5 min före ceremonins början. Därefter beordras parad och lystring ställ.
- 5 Fanvakten med struken fana buren av 2:e fanförare på plats 5 min före ceremonins början. 1:e fanförare för sabeln i gevär ut från det att fanan hämtats från sin förvaringsplats.

Avlämning

- 1 De chefer som ska lämna av kommenderar "**Givakt!**"
- 2 Förbandets igenkänningssignal (eller när sådan saknas – signalen "Givakt") blåses på jägarhorn eller signaltrumpet då förbandschefen går fram för att ta emot förbandet.

- 3 Förbandschefen: "**Lämna av!**"

Avlämning sker i ordning:

- Fanvakt (1:e fanförare gör liten salut)
- Förbandet (-en), i nummerordning
- Övriga befäl
- Musikkåren

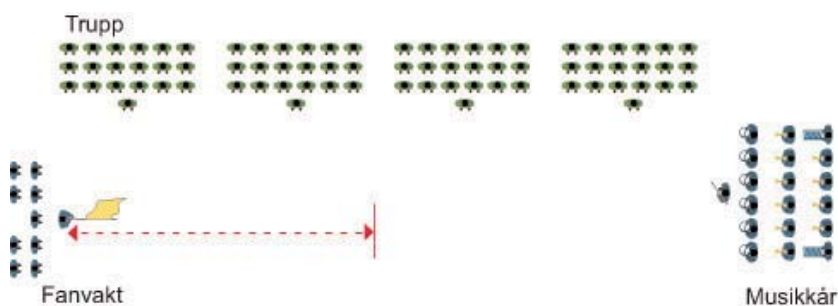
Befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på den som lämnar av.

- 1 Förbandschefen: "**Jag tar befälet! God dag soldater (sjömän)!**"
Gemensamt svar: "**Goddag överste!**"

Personlig hälsning görs av allt befäl som står framför truppen.

- 1:e fanförare gör efter hälsningen gevär in, gör helt om och tar över den strukna fanan, lägger den på axeln och gör helt om. 2:e fanförare gör gevär ut.

Parad för fanan

- 1 Förbandschefen kommenderar "**Parad! Parad för fanan!**" (alt "**Blotta fanan!**") Inom marinen tar personal med sabel vid första "parad" sabeln till paradställning.
- 2 Eventuella övriga fanor förs till givakt. När 1:e fanförare blottat fanan kommenderar förbandschefen "**Skyldra - gevär!**" Fanvakten skyldrar gevär. Befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på förbandschefen.
- 3 Musikkåren spelar respektive försvarsgrens paradmarsch. Paradmarsch genomförs. 2:e fanförare gör stor salut.
- 4 När 1:e fanförare åter är på plats kommenderar förbandschefen "**I armen - gevär! Lystring ställ!**"

Inspektion

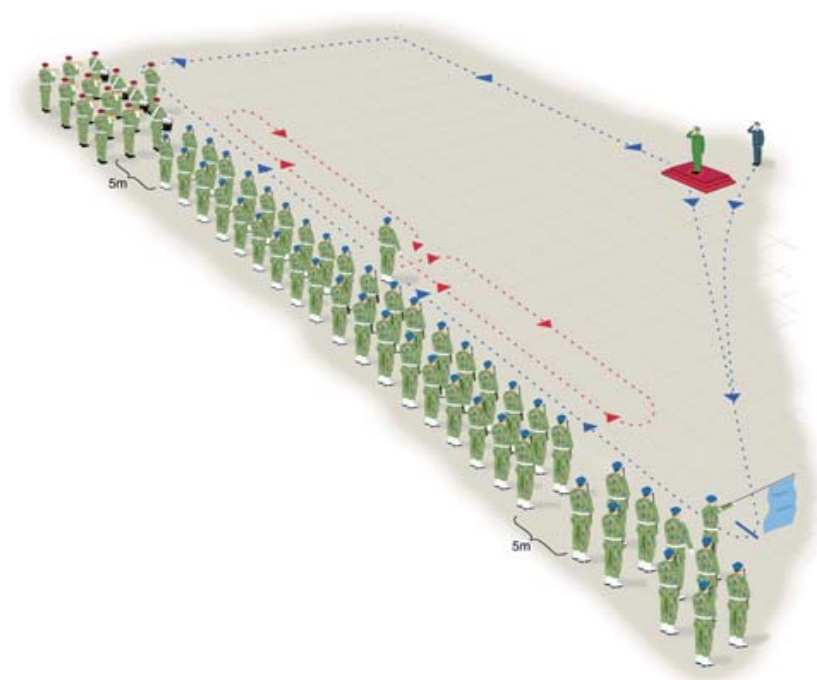

Bild 2:2 Exempel på inspektionsvägar

- 1 Förbandschefen kommenderar "**Jag inspekterar!**" samt påbörjar inspektionen när musiken slagit an. Chefen inspekterar i ordning fanvakt (hälsning sker på fanan), förbandet(-en) i nummerordning, eventuellt övertaligt befäl och musikkåren. 1:e fanförare kommenderar "**Givakt!**", för fanan till gi-

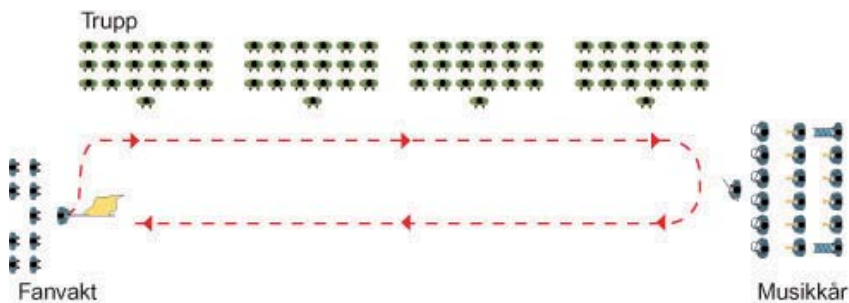
vakt och anmäler fanvakten. När förbandschefen passerat kommenderas **“Lystring ställ!”** 2:e fanförare gör liten salut under anmälan.

- 2 Bataljonchef möter vid bataljonens högra flygel och följer förbandschefen. När förbandschefen passerat bataljonen återgår bataljonchefen till sin plats.
- 3 Kompanichef kommenderar **“Givakt!”** då förbandschefen når förbandets högra flygel, gör personlig hälsning och anmäler kompaniet utan att förbandschefen behöver stanna.
- 4 Allt befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på kompanichefen. Hälsningen avbryts när förbandschefen har passerat.
- 5 När förbandschefen passerat kompaniet kommenderar kompanichefen **“Lystring ställ!”**
- 6 Musikkåren spelar förbandets marsch eller annan marsch med anknytning till förbandet under inspektionen. Regementstrumslagaren gör personlig hälsning och anmäler musikkåren när förbandschefen passerar.

Soldaterinran

- 1 Efter introduktion av ceremonien med tal av förbandschefen kommenderar chefen **“Givakt!”** och meddelar soldaterinran enligt gällande SFS.
- 2 Nationalsången spelas och sjungs. Därefter kommenderar förbandschefen **“Lystring ställ!”** och har möjlighet till kort tal eller introducering av annan kort programpunkt.

Fanmarsch

- 1 Förbandschefen: **“Givakt! Fanmarsch!”**
- 2 1:e fanförare för fanan till givakt och genomför fanmarsch. 2:e fanförare gör stor salut när fanan lämnar fanvakten och när den återkommer.
- 3 Befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på kompanichef när fanan passerar kompaniets front. Bataljonchef gör helt om. Alla riktar blicken mot fanan under hälsningen.
- 4 Musikkåren spelar förbandets marsch. Regementstrumslagaren gör personlig hälsning när fanan passerar.
- 5 När fanan är på plats och musiken slagits av kommenderar förbandschefen **“Lystring ställ!”**

Avslutning

- 1 Förbandschefen: **“Givakt! Fanvakten avmarscherar!”**
- 2 1:e fanförare: **“Ja överste! Fanvakten framåt - marsch!”**
Fanvakten lämnar platsen.
- 3 Befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på förbandschefen.
- 4 Musikkåren spelar förbandets marsch tills fanvakten lämnat platsen. Regementstrumslagaren gör personlig hälsning när fanan passerar.

- 5 Förbandschefen: **“Parad upphör! Lystring ställ! Formering till enheter!”** (alt **“Ställföreträdaren tar befälet!”**). Bataljonchef (motsv.) svarar **“Ja överste! Givakt!”** och gör personlig hälsning.
- 6 Förbandschefen besvarar hälsning, gör helt om och lämnar platsen.
- 7 När förbandschefen lämnat platsen gör bataljonchefen helt om, tar befälet och ger order om avmarsch.
- 8 Musikkåren spelar marsch under underavdelningarnas avmarsch och avmarscherar själv sist.

Ska korum genomföras i samband med soldaterinran görs detta efter det att soldaterinran meddelats och som sista programpunkt före fanvaktens avmarsch.

2.3 Korum

2.3.1 Historik

Religiösa ceremonier inom försvarsmakten har gamla anor och fältpräster ingick i svenska förband både i fred och under krig.

Gudstjänster förekom regelbundet i fredstid under regementsmöten på övningshedar, i kaserner, ombord och i fält. Inför ett förestående slag hölls fältmässig andakt och nattvarden utdelades. De indelta förbandens soldater, dragoner och båtsmän var även beordrade att i uniform delta i gudstjänster i hembygdens kyrkor.

Sedan förbanden började kaserneras i slutet av 1800-talet och under början av 1900-talet förekom dels morgon- och aftonkorum, vanligtvis inom kompani eller motsvarande enhet, dels kyrkparader. Till kyrkparader kommenderades antingen hela förbandet eller beordrades ett visst antal man per kompani.

Musikkår medverkade där så var möjligt. Musik utfördes under marsch från kasern till kyrka och åter.

Kyrkparader liksom korum förekommer efter 1930-talet endast vid speciella tillfällen. En typ av kyrkparad är de vid många förband förekommande julvesprarnar, vanligtvis föregånget av marsch med facklor och kompanifanor (standar) till och från ortens kyrka.

De flesta förband har alltså egna kommuniions- eller nattvardskärl, dvs. kalk, patén och oblatask. Många av dessa är från 1700- och 1800-talen och betingar ett stort kulturellt och militärhistoriskt värde.

Självavårdare (militärpastor) ingår alltså i flertalet krigsförband och finns dessutom vid de flesta garnisonsorter.

Den högst ansvarige för självavården inom Försvarsmakten har befattningen fältprost och är stationerad vid Högkvarteret.

Deltagande i militär gudstjänst är inte obligatoriskt. Korum bör därför på ett naturligt sätt läggas i början eller som avslutning på en militär uppställning så att den som inte önskar delta på ett för ceremonien lämpligt sätt kan utgå utan att det uppfattas som en demonstration. För de som inte deltar i korum bör annan lämplig kulturell verksamhet arrangeras.

2.3.2 Allmänt

Bestämmelser för korum och dess genomförande samt anvisningar för minnesstunder m.m. framgår av *“Gudstjänster och självavård i fält”* (GOSIF), M7755-704161.

Korum anordnas lämpligen vid förbandshögtidligheter, minnesdagar och regementsdagar, under större övningar och liknande tillfällen.

- 8 Förbandschef uttalar krigsmannabönen "Gud bevara Konungen och Fäderneslandet". Truppen svarar med samma ord. (I marinen: "Gud höre det")
 - a 2:e fanförare gör liten salut.
 - b En trumslagare slår avtackningsslag (endast i armén).
- 9 Förbandschef en kommenderar: "Hjälm (mössa) på! Lystring ställ!"
- 10 Förbandschef ger order om avmarsch.

2.4 Inspektion av förband

2.4.1 Allmänt

Anledning till ceremonin är normalt egen eller högre chefs inspektion av förband.

Ceremonin kan i tillämpliga delar användas vid:

- 1 chefs mottagning eller avskedstagande (chefsbyte)
- 2 inledning eller avslutning av repetitionsutbildning
- 3 uttryckning efter fullgjord tjänstgöring
- 4 kursavslutning

Om ceremonin genomförs på militärt område bör stor flaggning beordras.

2.4.2 Genomförande

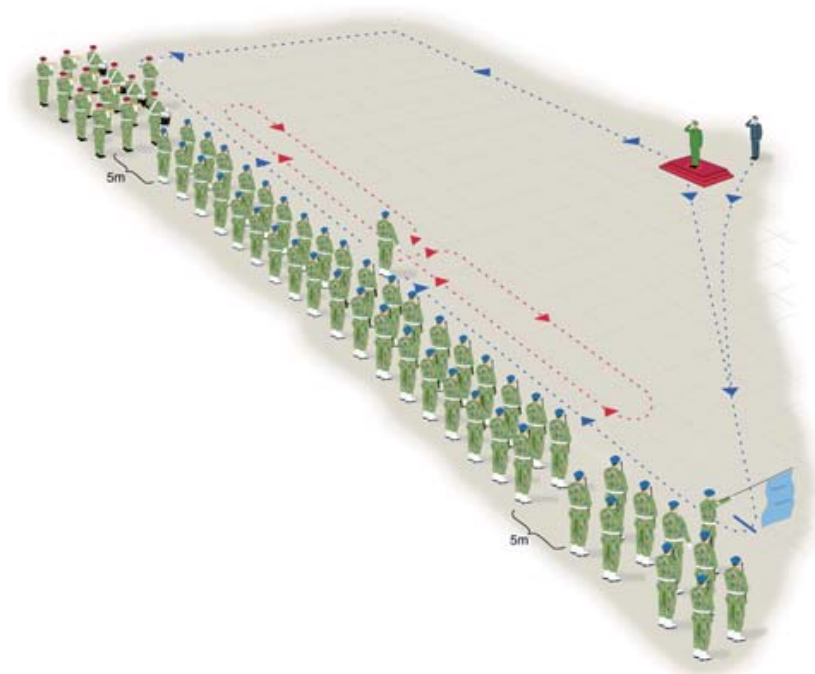

Bild 2:3 Exempel på inspektion

Ceremonin genomförs i regel utomhus på kaserngård eller annan lämplig plats i anslutning till förbandets förläggning. Genomförs den inomhus sker den i tillämpliga delar och med de avsteg som lokalen kan ge anledning till.

- 1 Fanvakt bör delta med förbandets fana och musikkår bör medverka.
- 2 Ceremoni av detta slag genomförs normalt i fältdräkt med hjälm, vapen och stridsutrustning.

- 3 Om ceremonin avser chefsbyte står pågående chef till höger om talarstolen (motsv.) tills avlösning skett.
- 4 Avgående chef lämnar platsen efter avlösningen.
- 5 Fana ska blottas vid mottagning och kan troppas vid avtackning och uttryckning.
- 6 I samband med chefsbyte får avgående förbandschef personligen överlämna förbandets fana till pågående förbandschef.
- 7 Chef med kommandotecken eller särskilt tecken ska personligen överlämna detta.

Ceremonin kan i stort genomföras enligt anvisningarna för soldaterinran (momentet med soldaterinran utgår).

2.5 Kungliga besök vid organisationsenheter, krigs- och hemvärnsförband

2.5.1 Historik

Traditionen med kungliga besök vid och inspektioner av militära förband går i Sverige tillbaka till den tid då Konungen var högste befälhavare över rikets försvarskrafter. Större mönstringar av förbanden hölls särskilt i samband med stora övningar. Dessa leddes formellt av Konungen personligen fram till mellankrigstiden. I och med 1974 års regeringsform är H.M. Konungen rikets statschef och som sådan Försvarsmaktens främste företrädare. Konungen är general i armén, amiral i marinen samt general i flygvapnet. Konungen var tidigare chef för rikets gardesförband och livregementen (Kungl. Maj:ts Liv- och hustrupper). Idag är Konungen hederschef för Livgardet, Livgrenadjärgruppen samt Livregementets husarer.

Bild 2:4 Kungligt besök vid övningen Nordic Peace 1998

2.5.2 Allmänt

Då Deras Majestäter (DD.MM) eller utländskt statsöverhuvud besöker ett förband genomförs normalt nedanstående ceremoniel.

Stor fanvakt (2 officerare +8 soldater och gruppbefäl) med förbandets fälttecken och beroende på de lokala förhållandena - *som minst* en liten honnörsstyrka om 1 officer + 24 soldater och gruppbefäl samt militärmusikkår paraderar vid ankomsten.

Personal som inte ingår i paraderande styrka bör om möjligt ställas upp som åskådare på flankerna.

Honnör vid statschefens, medlemmar i det kungliga huset eller utländskt statsöverhuvuds embarker-
ing/debarkering på marinens fartyg samt honnör med relingsmanning genomförs enligt kapitel 4.

2.5.3 Genomförande

Bild: Exempel på mottagning av kungligt besök

Före ankomst

- 1 Signalen "givakt" ska blåsas, varvid chefen för honnörsstyrkan kommenderar: "**Givakt!**"

Vid plats A

- 1 Chef för organisationsenhet samt utsedd förare av H.M. Konungens kommandotecken (lägst major/
örlogskapten) möter när Konungen med uppvaktning stiger ur bilarna.
- 2 Stabschefen (motsv.) anvisar åskådarplats för dem i uppvaktningen som inte direkt deltar i mottag-
ningsceremonin.
- 3 Kommandotecknet ska föras i givakt på stället och under marsch under hela ceremonin.
- 4 Processionsordning:
 - H.M. Konungen (H.M.K)
 - Konungens stabschef, 2 m bakom Konungen
 - Konungens vakthavande adjutant, till vänster och i höjd med stabschefen
 - Förare av Konungens kommandotecken, till höger och i höjd med stabschefen
 - Chefen för organisationsenheten går till vänster och i höjd med Konungen
- 5 Vid inspektionen går förbandschefen i höjd med Konungen och på motsatt sida till det inspekterade
förbandet

När processionen startar från plats A

- 1 Chefen för honnörsstyrkan (eller annan utsedd) kommenderar: "**Blås paradmarsch!**"
- 2 Chefen för honnörsstyrkan kommenderar : "**Skyldra - gevär!**", fana förs till hälsning och parad-
marsch spelas tills Konungen stannat vid plats B. Om helt förband är uppställt, ska stf chef lämna
av förbandet.

Vid plats B

- 1 Chef för honnörsstyrkan lämnar av (stor salut och hälsning med fana). Exempel: "**Ers Majestät! Fan-
vakt och honnörsstyrka ur Skaraborgs regemente jämte Hemvärnsmusikkåren i Skaraborg upp-
ställda för inspektion!**"
- 2 Om H.M.K hälsar med t.ex. "**God dag, soldater!**" ska detta unisont besvaras med "**Gud bevare
Konungen!**"
- 3 Kungssången spelas och sjungs (skyldrande trupp sjunger inte).
- 4 Inspektion sker därefter i ordning fanvakt, honnörsstyrka (alternativt hela förbandet) och musikkår
varvid honnörstyrkechefen ska åtfölja Konungen.
- 5 Inspektionsmarsch (förbandsmarsch) spelas och truppen skyldrar tills dess att inspektionen avslu-
tats. Chefen för honnörsstyrkan återvänder till honnörstyrkans mitt och kommenderar "**I armen -
gevär!**"

Ceremonin kan avslutas med att H.M.K hälsar på särskilt inbjudna. Då Tronföljaren inspekterar ska
fanan föras till givakt, liten salut göras med sabel och paradmarsch ska spelas. Kommandotecken förs

inte och kungssången ska inte sjungas. Då annan kunglig person inspekterar sker genomförandet enligt bestämmelser för Tronföljaren ovan, dock spelas inte paradmarsch.

2.6 Överlämning av fälttecken

2.6.1 Historik

Bild 2:5 Fanöverlämning 1944 vid Svea flygflottilj (F8), Barkarby

Överlämning av nya fälttecken har under de senaste århundradena i regel gjorts av H.M. Konungen eller den han därtill utsett.

Medan fälttecken ursprungligen fördes endast vid infanteriet och kavalleriet samt i enstaka fall vid artilleriet har fan- eller standaröverlämningar till förband ur andra truppslag och försvarsgrenar ägt rum först under 1900-talet. Nya fanor (standar) har efter hand erhållits i samband med organisationsförändringar eller vid förslitning av äldre fälttecken.

2.6.2 Allmänt

Försvarsmaktens fälttecken får endast utdelas av H.M. Konungen eller annan medlem ur det Kungl Huset som utses av Konungen och som genomgått militär utbildning. Om detta inte är möjligt får överbefälhavaren, ställföreträdande ÖB, eller egen chef för taktisk stab på Konungens uppdrag förrätta utdelningen.

Utdelning av nya fälttecken ska ske under högtidliga och värdiga former varvid noggranna förberedelser vidtas. Förövning ska ske med enskilda, delar av förband samt med alla i ceremonin deltagande.

Order med skiss över uppställningsplats och formering ska utfärdas. I sådan ska även framgå utrustning och klädsel för befattningshavare och förband.

Ceremonin vid fanöverlämningen ska utföras i en följd.

2.6.3 Genomförande

Då Konungen (normalt åtföljd av sin stabschef och adjutant) anländer till avtalad plats inom kasernområdet ska vakthavande major, 1:e fanförare (nya fanan) och förare av Konungens kommandotecken (lägst major/örlogskapten) anmäla sig. Den senare följer sedan konungen under ceremonin.

Förbandets stabschef (motsv.) hälsar Konungen välkommen.

När annan än Konungen personligen överlämnar fanan ska detaljbestämmelser ändras i erforderlig utsträckning.

Officersfanvakt med den nya fanan utan fodral och struken ska stå på Konungens ankomstplats tillsammans med förare av Konungens kommandotecken och vakthavande major.

2:e fanförare bär fanan icke blottad på axeln, medan 1:e och 3:e fanförare har gevär ut.

Förbandets stabschef (motsv.) ordnar processionen:

- 1 H.M Konungen
- 2 Konungens stabschef, 2 m bakom Konungen
- 3 Konungens vakthavande adjutant till vänster och i höjd med stabschefen
- 4 Föraren av Konungens kommandotecken till höger och i höjd med stabschefen
- 5 Officersfanvakten med den nya fanan

2.6.4 Exempel på genomförande av ceremonin

Bild 2:6 Konungen överlämnar Södra Skånska regementets fana på Revingehed 1998

Före ceremonin

Musikkåren bör vara på plats senast 15 min före ceremonins början. Samlingsmusik utförs till 5 min före ceremonins början.

Uppmarsch och avlämning sker inom förbandet.

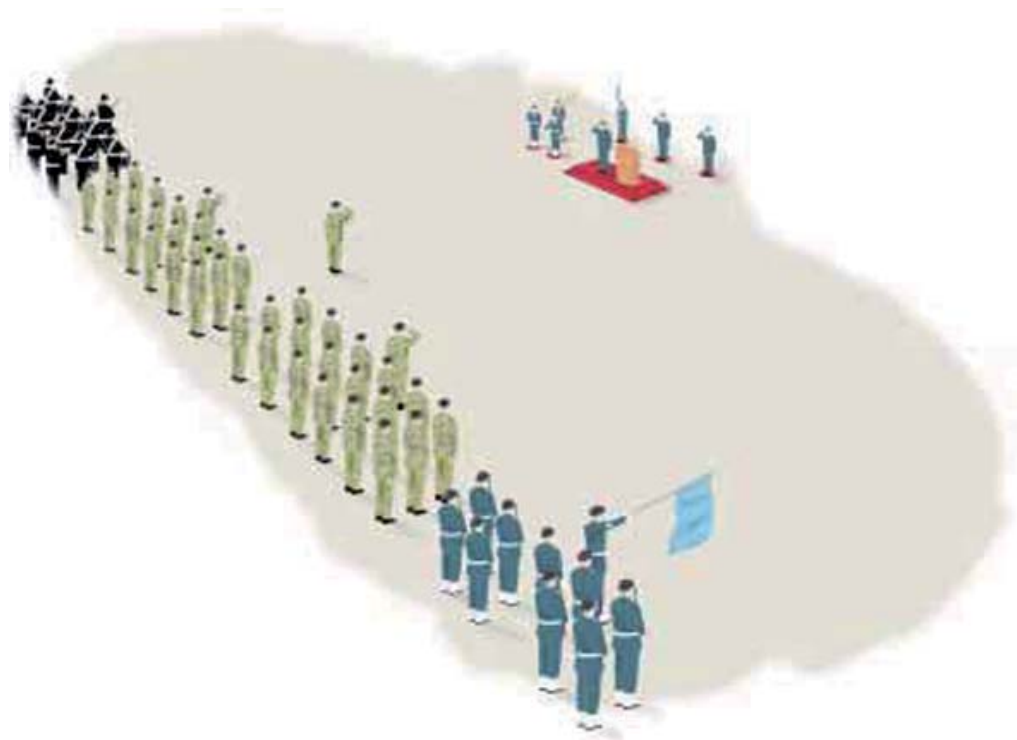
Visitation genomförs och bör vara klar senast 5 min före ceremonins början.

Därefter "lystring ställ".

Vid förband där äldre fana finns bör fanvakten med den icke blottade gamla fanan buren av 2:e fanförare vara på plats senast 5 min före ceremonins början. 1:e fanförare har gevär ut.

Vid förband där äldre fana inte finns bör fanvakt utan fana och utan 1:e fanförare vara på plats senast 5 min före ceremonins början. 2:e fanförare har gevär ut.

Ceremonin

A. Igenkänningsignal

- 1 Givakt kommenderas av de chefer som ska lämna av.
- 2 Förbandets igenkänningsignal (eller när sådan saknas signalen "Givakt") blåses på jägarhorn eller signaltrumpet då chef för organisationsenhet går fram för att ta emot förbandet.

B. Avlämning

- 1 Chef för organisationsenhet: "**Lämna av!**"
- 2 Avlämning sker i ordning fanvakt (1:e (2:e) fanförare gör liten salut), förbandet(- en i nummerordning), eventuell övertaligt befäl, musikkår. Befäl framför truppen gör personlig hälsning med rättning på den som lämnar av. "**Jag tar befälet! God dag soldater!**". Gemensamt svar: "**Goddag övers-te!**"
- 3 Personlig hälsning görs av allt befäl som står framför truppen.
- 4 Vid förband med äldre fana gör 1:e fanförare efter hälsningen helt om, gevär in, tar emot den icke blottade fanan, lägger den på axeln och gör helt om. 2:e fanföraren gör gevär ut.
- 5 Chef för organisationsenhet kommenderar "**Blotta fanan!**" 1:e fanförare blottar fanan och för den till givakt.
- 6 Chef för organisationsenhet kommenderar "**Lystring ställ!**" och tar därefter plats framför förbandet.

C. Avlämning till H.M. Konungen

- 1 Konungen anländer åtföljd av sin stabschef, adjutant, förare av Konungens kommandotecken samt officersfanvakten med den nya fanan. Chef för organisationsenhet kommenderar i god tid "**Givakt! Skyldra - gevär!**" och gör därefter vändning och personlig hälsning.
- 2 Samtliga intar enskild ställning, befäl framför truppen gör personlig hälsning med rättning på chef för organisationsenhet.
- 3 Om förbandet har äldre fana för 1:e fanföraren denna till hälsning.
- 4 2:e fanförare gör stor salut och fanvakten skyldrar. Eventuella andra fanor förs till hälsning med rättning på förbandsfanan.
- 5 Musikkåren spelar respektive försvarsgrens paradmarsch. Vid försvarsmaktsgemensammaförband spelas Försvarsmaktens paradmarsch.
- 6 Konungen går upp på podiet, stabschefen, adjutanten och föraren av Konungens kommandotecken ställer upp bakom podiet och officersfanvakten till höger om detta med front mot förbandet.
- 7 Chef för organisationsenhet lämnar av: "**Ers Majestät! Ert NN regemente enligt order!**" Konungen, adjutanten samt 1:e och 3:e fanförare med nya fanan besvarar hälsningen (stor salut med sabel).
 - H.M Konungen: "**Goddag soldater!**" Förbandet svarar unisont "**Gud bevara Konungen!**".

D. Denna punkt genomförs endast om förbandet har en äldre fana.

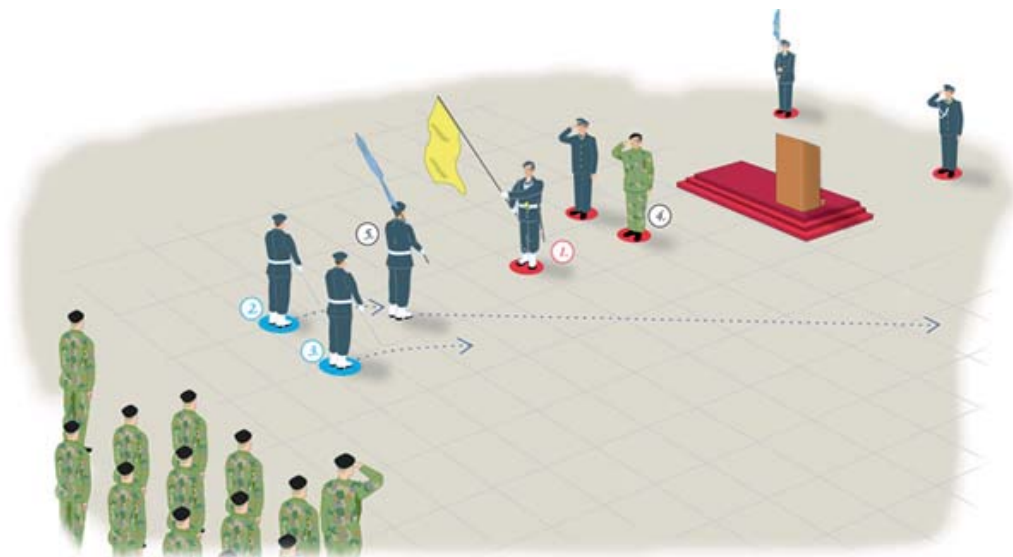
- 1 Chef för organisationsenhet kommenderar: "**Parad! Parad för flaggan/fanan!**"
- 2 Musikkåren spelar respektive försvarsgrens paradmarsch.
- 3 Konungen och befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på chefen för organisationsenheten.
- 4 Paradmarsch genomförs med gamla fanan. 2:e fanförare gör stor salut. Fanvakten skyldrar gevär, medan andra fanor kvarstår i givakt.
- 5 1:e fanförare slutför paradmarschen.

Chef för organisationsenhet kommenderar: "**I armen - gevär! Lystring ställ!**"

E. Förberedelser för fanöverlämning

- 1 Chef för organisationsenhet kommenderar: "**Bataljonschefen tar befälet!**"
- 2 Bataljonschefen svarar "**Ja överste!**" Bataljonschefen marscherar fram och markerar genom sin gruppering att vederbörande har befälet.
- 3 Förbandschefen kommenderar därefter om äldre fana finns vid förbandet "**Fanan framåt - marsch!**" och marscherar fram till podiet, där han gör halt.
- 4 1:e fanförare med gamla fanan tar på ordet "framåt" denna till ställning givakt och marscherar efter förbandschefen fram till podiet, där han gör halt 5 m bakom denne. Om förbandet inte har äldre fana marscherar förbandschefen fram utan order.
- 5 Fanvakten kvarstår.

F. Fanöverlämningen

G. Fanöverlämnningens avslutande del

- 1 Vid förband med äldre fana troppar 1:e fanföraren utan order den gamla fanan på stället när förbandschefen fått den nya fanan i sin hand.
- 2 Den nye 1:e fanföraren med den nya fanan gör helt om varvid den avgående 1:e fanföraren med officersfanvakt utan särskild order avmarscherar med den gamla fanan.
- 3
 - a Musikkåren spelar respektive försvarsgrens paradmarsch från det att Konungen fattar nya fanan till dess att den gamla lämnat ceremoniplatsen.
 - b Vid försvarsmaktsgemensamma förband spelas Försvarsmaktens paradmarsch.
- 4 Om äldre fana inte finns slår musikkåren av när 1:e fanförare har gjort helt om vid sin plats vid fanvakten.
- 5 Då musiken slår av avbryts hälsningen och bataljonschefen kommenderar "**I armen - gevär! Lystring ställ!**" och återtar sin plats framför förbandet.
- 6 Chefen för organisationsenheten gör vändning mot Konungen, gör personlig hälsning och återtar därefter sin plats framför förbandet. Chefen för organisationsenheten återtar befälet med kommando: "**Jag tar befälet!**"
- 7 1:e fanförare står kvar framför podiet. Konungen tar plats på podiet bredvid talarstolen.

H. Fanmarsch

- 1 Chefen för organisationsenheten kommenderar: "**Givakt! Fanmarsch!**"
- 2 Konungen och befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på förbandschefen.
- 3 Befäl med dragen sabel gör stor salut.
- 4 1:e fanförare genomför fanmarsch medan musikkåren spelar förbandets marsch. 1:e fanförare marscherar från podiet till förbandets vänstra flygel samt därefter framför fronten på förbandet och avslutar fanmarschen framför fanvakten varvid musiken slås av.

I. Utbringande av leve rop

- 1 Chefen för organisationsenheten kommenderar: "**Skyldra - gevär! Leve Konungen!**" Alla svarar med fyra hurrarop.
- 2 Befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på förbandschefen. Befäl med sabel gör stor salut.

- 3 Musikkåren blåser fyra fanfarer och spelar därefter kungssången, vilken sjungs utan order.
- 4 Konungen gör personlig hälsning.
- 5 Chefen för organisationsenheten kommenderar: **"I armen - gevär! Lystring! Ställ!"**

J. Inspektion

- 1 H.M Konungen: **"Jag inspekterar förbandet!"**
Inspekterar i ordning fanvakt (hälsning sker på fanan), förbandet(-en i nummerordning), övriga ur förbandet, musikkår. Vid inspektionen är formeringen:
 - 1.1 H.M. Konungen
 - 1.2 Konungens stabschef, 2 m bakom Konungen
 - 1.3 Konungens vakthavande adjutant, till vänster och i höjd med stabschefen
 - 1.4 Förare av Konungens kommandotecken, till höger och i höjd med stabschefen
 - 1.5 Chef för organisationsenhet i höjd med Konungen och på motsatt sida till det inspekterade förbandet
- 2 1:e fanförare kommenderar **"Givakt! Skyldra - gevär!"** och för fanan till hälsning samt anmäler fanvakten (**"Ers Majestät, fanvakt ur NN regemente!"**). När samtliga passerat kommenderar han **"I armen - gevär! Lystring Ställ!"**. 2:e fanförare gör stor salut under anmälan.
- 3 Bataljonschef gör helt om under inspektionen och gör personlig hälsning.
- 4 Kompanichef kommenderar **"Givakt! Åt höger se!"** när Konungen når förbandets flygel, gör personlig hälsning och anmäler kompaniet enligt ovan utan att Konungen behöver stanna. Allt befäl framför truppen gör personlig hälsning med rättning på kompanichefen. Hälsningen avbryts när Konungen har passerat. När samtliga passerat kompaniet kommenderar kompanichefen **"Lystring ställ!"**
- 5 Musikkåren spelar förbandets marsch eller annan marsch med anknytning till förbandet under inspektionen. Regimentstrumslagaren gör personlig hälsning och anmäler musikkåren när Konungen passerar.
- 6 Eventuella andra fanor förs till hälsning när Konungen passerar. Befäl med sabel hälsar med stor salut.

K. H.M. Konungens avmarsch

- 1 Konungen återtar sin plats på podiet.
- 2 Chefen för organisationsenheten återgår till sin plats framför förbandet och kommenderar **"Givakt! Skyldra - gevär!"** och gör personlig hälsning.
- 3 Allt befäl framför truppen gör personlig hälsning med rättning på förbandschefen. 1:e fanförare för fanan till hälsning. Befäl med sabel (fanförare) gör stor salut. Eventuella andra fanor förs till hälsning.
- 4 Musikkåren spelar respektive försvarsgrens paradmarsch. Vid försvarsmaktsgemensamma förband spelas Försvarsmaktens paradmarsch.
- 5 Konungen besvarar hälsningen, lämnar podiet och platsen åtföljd av adjutant och föraren av Konungens kommandotecken.

L. Avslutning

- 1 Chefen för organisationsenheten: **"I armen - gevär! Fanvakten avmarscherar!"**
- 2 1:e fanförare svarar **"Ja överste!"** och kommenderar **"Fanvakten, på axel - gevär! Fanvakten framåt - marsch!"** och lämnar platsen.
- 3 Allt befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på för organisationsenheten. Befäl med sabel gör stor salut. Eventuella andra fanor förs till givakt.
- 4 Musikkåren spelar förbandets marsch eller annan traditionsmarsch tills fanvakten lämnat platsen.

- 5 Chefen för organisationsenheten kommenderar "**Bataljonschefen tar befälet!**", gör därefter personlig hälsning och lämnar platsen.
- 6 Bataljonschef svarar "**Ja överste! Jag tar befälet!**" och gör personlig hälsning.
- 7 Allt befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på bataljonschefen tills chefen för organisationsenheten lämnat platsen.
- 8 Bataljonschefen kommenderar "**Lystring ställ! Formering till enheter! Enhetsvis avmarsch!**" Därefter görs personlig hälsning och platsen lämnas.
- 9 Enhetschefer svarar: "**Ja överstelöjtnant! Jag tar befälet! Givakt!**"
- 10 Allt befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på respektive enhetschef tills bataljonschefen lämnat platsen.
- 11 Musikkåren spelar lämplig marschmusik under upplösningen och avmarscherar sist.

2.7 Överlämning av fälttecken vid chefsbyte

Foto: Hans Trygg

Bild 2:7 Fanöverlämning i samband med chefsbyte vid Södermanlands regemente 1994

Överlämning av förbandets fana av avgående chef för organisationsenhet till tillträdande chef för organisationsenhet får ske i samband med chefsbytesceremonin.

2.7.1 Genomförande

Avgående chef håller sitt avskedstal, vilket avslutas med: "**Givakt! Skyldra-gevär! Fanförarna framåt - marsch!**"

- 1 1:e och 2:e fanförare marscherar framåt. Mitt framför talarstolen (motsv) gör de tätavbrytning mot denna, varvid 2:e fanförare vänder upp med 1,25 m lucka bredvid 1:e fanförare. Båda gör halt ca 10 m framför talarstolen. 2:e fanföraren gör gevär in.
- 2 Av- och pågående chef marscherar fram och ställer upp framför fanförarna. Avgående chef står framför 1:e fanförare, medan pågående chefen står framför 2:e fanförare.
- 3 1:e fanförare överlämnar fanan till avgående chef och gör därefter gevär ut.
- 4 Av- och pågående chef gör vändning mot varandra. Avgående chef håller fanan lodrätt under vändningen.
- 5 Avgående chef överlämnar efter ett kort tal fanan till pågående chef varvid musikkåren blåser förbandets igenkänningssignal eller annan lämplig signal.
- 6 Pågående chef gör därefter vändning med fanan i lodrätt ställning och överlämnar den till 2:e fanföraren.

- 7 Fanföarna gör helomvändning och marscherar tillbaka till fanvakten i ordning 2:e fanföare (med fanan) samt 1:e fanföare. Av- och pågående chef gör helomvändning och marscherar tillbaka till talarstolen.
- 8 Fanföarna gör halt på sina platser i fanvakten. 1:e fanföare gör gevär in och 2:e fanföare helt om. 2:e fanföare överlämnar fanan till 1:e fanföare och gör därefter gevär ut. 1:e fanföare gör helt om.
- 9 Pågående chef kommenderar: **”Jag tar befälet! I armen - gevär! Lystring ställ!”** Pågående chef håller tal, och ceremonin avslutas.

2.8 Minnes- och jubileumsceremonier

2.8.1 Historik

Under 1800-talet högtidlighöll Sverige minnet av de av våra kungar som varit framgångsrika fältherrar.

Detta har främst gällt Gustav II Adolf, Karl X Gustav, Karl XI och Karl XII. På deras dödsdagar har minnesceremonier förekommit både inom och utom försvarsmakten. Ännu under 1900-talet och fram till mitten av seklet har minnet av främst Gustav II Adolf och Karl XII uppmärksammats vid truppförbanden. Alltjämt är Gustav II Adolfs dödsdag flaggdag i Sverige.

Utöver firandet av minnet av våra namnkunniga kungar högtidlighölls minnet av de slag som förbanden deltagit i. Firandet vid respektive truppförband gällde i första hand sådana träffningar som medfört att förbandet erhållit segernamn på sitt fälttecken. Sådana minnesceremonier förekommer numera huvudsakligen i samband med firandet av ”Regementets dag” (motsv).

Även andra minnen kan uppmärksammas, t ex en större olycka som drabbat ett truppförband.

Ofta genomförs en jubileumsceremoni på årsdagar (50, 100, 200 år osv) av ett förbands (motsv.) uppsättande eller annan viktig organisationsförändring.

2.8.2 Allmänt

Det som avses högtidlighållas bör förankras hos förbandets personal i förväg.

Ceremonin bör göras kort, men ska genomföras under värdiga former.

Där det är lämpligt kan ett minne uppmärksammas genom ett kort avbrott i en övning ute i övningsterrängen. Ceremonin bör då göras enkel. Om ceremonin genomförs på militärt område bör stor flaggning beordras.

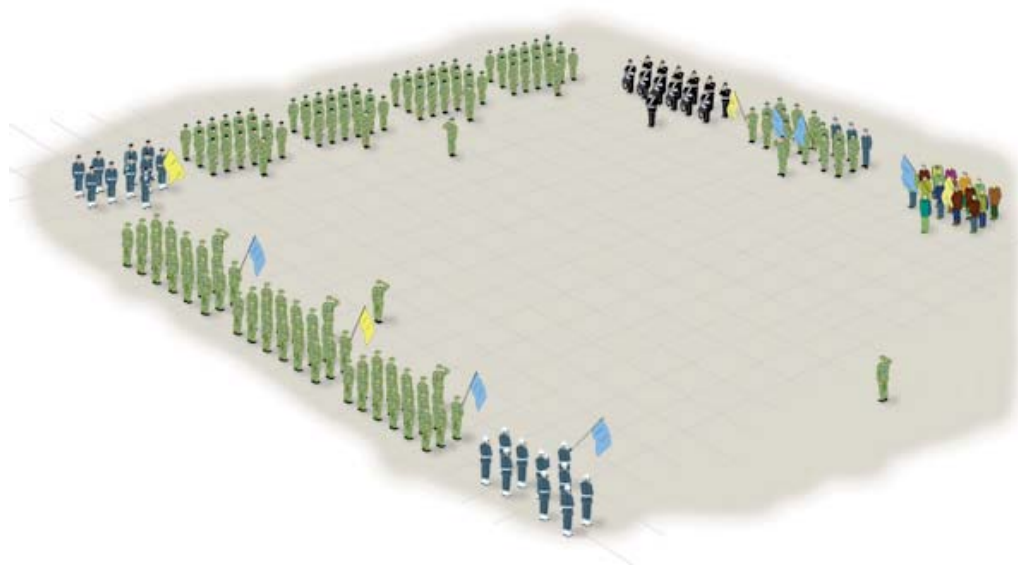
Fanvakt med förbandets fana bör delta.

Musikkår bör medverka.

Ceremoni av detta slag genomförs normalt i fältdräkt med hjälm och vapen.

Normaluppställning är alltid pluton och kompani på linje. Bataljon ställer upp på öppen fyrkant (anpassas efter lokala förhållanden).

2.8.3 Exempel på genomförande av ceremonin

Före ceremonin

- Musikkåren och eventuell hedersvakt ska vara på plats senast 15 min före ceremonins början. Samlingsmusik spelas tills 5 min före ceremonins början.

Uppmarsch och avlämning inom förbandet:

Visitation ska vara klar senast 5 min före ceremonins början. Därefter beordras **"Parad!"** och **"Lystring ställ!"**. Fanvakten med icke blottad fana, buren av 2:e fanförare, är på plats senast 5 min före ceremonins början. 1:e fanföraren för sabeln i gevär ut från det att fanan hämtas från sin förvaringsplats.

Avlämning

- 1 Då tidpunkt för ceremonin är inne kommenderar de chefer som ska lämna av **"Givakt!"**
- 2 Förbandets igenkänningssignal (när sådan saknas – signalen "Givakt") blåses på jägarhorn eller signaltrumpet då förbandschefen går fram för att ta emot förbandet
- 3 Förbandschefen: **"Lämna av!"**
- 4 Avlämning sker i ordning:
 - Fanvakt (1:e fanförare gör liten salut)
 - Förbandet(-en – i nummerordning)
 - Eventuell övriga befäl
 - Musikkåren
- 5 Befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på den som lämnar av
- 6 Chefen för organisationsenheten kommenderar **"Jag tar befälet! Goddag soldater!"**
- 7 Förbandet svarar **"Goddag överste!"**
Personlig hälsning göras av allt befäl som står framför truppen
- 8 1:e fanförare gör efter hälsningen helt om, gör gevär in, tar emot den icke blottade fanan, lägger den på axeln och gör helt om. 2:e fanförare gör gevär ut

Parad för fanan

- 1 Chefen för organisationsenheten kommenderar "**Parad! Parad för fanan!**" (alt "**Blotta fanan!**") (inom marinen tar personal med sabel vid första "parad" sabeln till paradställning). När 1:e fanförelare blottat fanan kommenderar förbandschefen "**Skyldra - gevär!**".
- 2 Fanvakten skyldrar gevär. Befäl som står framför truppen gör personlig hälsning med rättning på chefen för organisationsenheten.
- 3 Musikkåren spelar respektive försvarsgrens paradmarsch.
- 4 Paradmarsch genomförs enligt kapitel 3. 2:e fanförelaren gör stor salut.
- 5 När 1:e fanförelare åter är på plats kommenderar förbandschefen "**I armen - gevär! Lystring ställ!**".

Minnesceremoni

- 1 (Minnes)tal hålls av organisationsenhetens chef eller annan person. Om kransnedläggning äger rum kommenderar organisationsenhetens chef först "**Givakt! Skyldra gevär!**" Fanan förs till givakt och 2:e fanförelare hälsar med liten salut.
- 2 Musikkåren spelar karaktärsstycke eller signal. Eventuell kransnedläggning genomförs.
- 3 Chefen för organisationsenheten beordrar "**Givakt! Spela förbandets (motsv) marsch!**".
- 4 Musikkåren spelar marschen. Fanan förs till givakt och 2:e fanförelare hälsar med liten salut.
- 5 Korum och krigsmannabön genomförs (eventuellt).
- 6 Nationalsången spelas och sjungs.
- 7 Musikkåren spelar lämplig musik eller signal.

Avslutning

- 1 Chefen för organisationsenheten kommenderar: "**Givakt! Fanvakten avmarscherar!**"
- 2 1:e fanförelare: "**Ja överste! Fanvakten framåt - marsch!**" Fanvakten lämnar platsen.
- 3 Befäl framför truppen gör personlig hälsning med rättning på chefen för organisationsenheten.
- 4 Musikkåren spelar förbandets marsch tills fanvakten lämnat platsen. Regementstrumslagaren gör personlig hälsning när fanan passerar.
- 5 Chefen för organisationsenheten: "**Parad upphör!**" **Lystring ställ! Formering till enheter!**" (alt "**Ställförelärelaren tar befälet!**").
- 6 Bataljonchef svarar "**Ja överste! Givakt!**" och gör personlig hälsning. Chefen för organisationsenheten besvarar hälsningen, gör helt om och lämnar platsen.
- 7 När chefen för organisationsenheten lämnat platsen gör bataljonchef helt om, tar befälet och ger order om avmarsch.
- 8 Musikkåren spelar en marsch under underavdelningarnas avmarsch och avmarscherar själv sist.
- 9 Vid ceremoni till vilken allmänheten har tillträde, kan utspisning av lättare måltid, kaffe eller förfriskningar ske efter ceremonins slut.
- 10 Kransnedläggning som enskild ceremoni kan genomförelas.

2.8.4 Minneshögtid med kransnedläggning till sjöss

Enligt kapitel 4.

2.8.5 Saknade kamraters formation

Bild 2:8 Saknade kamraters formation

Allmänt

För att hedra Försvarsmaktens personal som omkommit eller stupat i tjänsten kan det vid hemkomstceremoni, begravning, avtäckning av minnessten samt, när särskilda skäl föreligger, vid flottilj- eller flygdagar vara lämpligt att genomföra "saknade kamraters formation". Den grundar sig på det amerikanska flygvapnets "missing man formation".

Genomförande

Saknade kamraters formation utförs med fyra anslutna jetflygplan i höger eller vänster flankformering, vilken framförs på 200–400 m höjd och med 500–600 km/h fart.

Omedelbart före passage av ceremoniplatsen, läktare eller åskådare ska "trean" i förbandet göra en kraftig och markerad upptagning rakt fram (se bild ovan), övergående i successivt ökande stigning (30°–45°) vilken ska behållas intill dess flygplanet kommit upp på sådan höjd att det inte längre är väl synligt. Alternativt kan mjuk sväng - från åskådarna - göras när flygplanet nått ca 1000 m höjd eller däröver.

Saknade kamraters formation förutsätter att den genomförs med värdighet. Om så är möjligt spelas lämplig bakgrundsmusik. Om ceremonielet kommenteras av speaker, vilket är fallet vid t.ex. flottiljers flygdagar, bör denne avisera formationen och dess innebörd.

Den relativt låga farten gör att efterbrännkammare kan behöva användas för att nå erforderlig stigning. Tändning bör ske i ett så sent skede som möjligt för att inte störa eventuell bakgrundsmusik eller platsens frid. Helst bör användning av efterbrännkammare undvikas.

2.9 Kransnedläggning

2.9.1 Allmänt

Krans bör vara försedd med band i nationens eller förbandets färg(er).

Särskild kransbärare ska vara utsedd.

Honnörsstyrka med svensk tretungad fana och/eller förbandsfana samt musikkår bör om möjligt delta.

Ceremonin ska förövas.

2.9.2 Exempel på genomförande

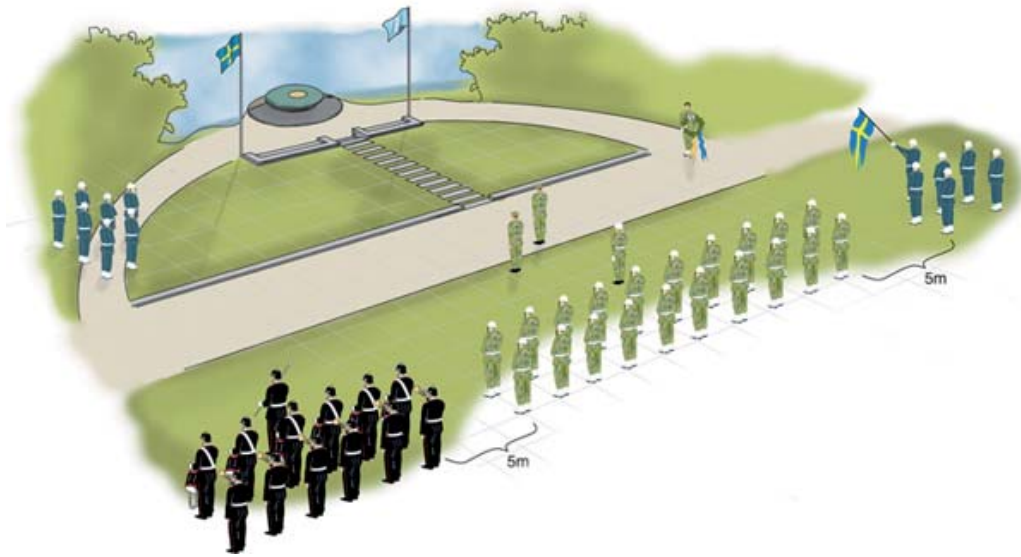

Bild 2:9 Minnesceremoni FN-monumentet

Uppställning enligt bild

- 1 C honnörstyrkan visiterar truppen samt kommenderar "**Parad! (Bajonett på!)**" (C honnörstyrkan gör gevär ut.) "**Lystring ställ!**"
- 2 K - 10.
Paraderande trupp på plats (fanan blottad). Eventuellt samlingsmusik.
- 3 K - 1.
Kransnedläggaren eventuellt åtföljd av förbandschef (motsv) och kransbäraren anländer. Musikkår/spel blåser appeller eller förbandets igenkänningssignal (motsv).
- 4 Klockan K.
Förbandschef (alt chef för honnörstyrka): "**Givakt! General, NN regemente (honnörstyrka ur NN regemente) enligt order!**" Hälsning görs med liten salut.
Kransnedläggaren: "**Jag tar befälet! (Hälsar truppen) Jag inspekterar!**"
- 5 Kransnedläggaren inspekterar förbandet (honnörstyrkan) och musikkår/ spel.
- 6 Kransnedläggaren: "**Spela Svenska arméns (alt marinens eller flygvapnets) paradmarsch!**" Musikkår/spel spelar. Kransnedläggaren: "**Kommendera lystring!**"
- 7 Förbandschefen (C honnörstyrkan): "**Ja general! Lystring ställ!**"
- 8 K + 5.
Kort tal av kransnedläggaren vänd mot publik eller minnesmärke. Eventuellt musikstycke.
- 9 K + 6.
Kransnedläggaren: "**Kommendera givakt!**" Förbandschefen (C honnörstyrkan): "**Ja general! Givakt!**" Kransnedläggaren m fl gör helt om.
- 10 Kransnedläggaren åtföljd av kransbäraren marscherar fram till nedläggningsplatsen och gör halt där (alternativt kan kransbäraren från början stå vid platsen – om så är fallet avlägsnar han sig samtidigt som kransnedläggaren återgår till utgångspunkten).
Kransnedläggaren gör personlig hälsning.
Förbandschefen (C honnörstyrkan) kommenderar "**Skyldra - gevär!**" (fana hålls i givakt).

Kransnedläggaren vänder sig mot kransbäraren och övertar kransen från denne, lägger ner kransen på avsedd plats, reser sig upp, intar enskild ställning (alternativt lägger kransbäraren ner kransen och kransnedläggaren rättar endast till banden eller motsvarande).

- 11 Musikkår (motsv.) spelar (blåser) lämplig signal (tupto) samtidigt som kransnedläggaren och kransbäraren gör personlig hälsning, vilken ska pågå tills signalen är slut.
- 12 Honnörssalva må avges i stället för musiksignal alternativt avges efter musiksignalen.
- 13 När hälsning avslutats kommenderar förbandschefen (C honnörsstyrkan): **”I armen - gevär!”**
- 14 K + 10.

Kransnedläggaren och kransbäraren gör helt om och marscherar tillbaka till utgångspunkten och gör där tillsammans med kransbäraren helt om halt. Musikkåren spelar för ceremonin lämpligt stycke.

- 15 K + 12.

Kransnedläggaren gör helt om och avtackar deltagande samt avlägsnar sig tillsammans med kransbäraren. Förbandschefen (C honnörsstyrkan) kommenderar **”Parad upphör! (Bajonett - Av!) Lystring ställ!”**

- 16 Därefter sker avmarsch.

2.10 Avtäckning av minnesmärke

2.10.1 Historik

Minnesmärken har rests både i hemlandet och på utländsk mark under de århundraden då Sverige deltog i krig och där svenska trupper genomfört minnesvärda strider. Ofta har dock sådana händelser fått ett minnesmärke lång tid efteråt.

De minnesmärken som tillkommit under 1900-talet är till huvuddelen resta för att påminna om förbandsjubileer, flyttning av förband från övningsplatser till garnison i städer, kungliga besök, förbandsnedläggningar, svåra olyckshändelser m.m.

Bild 2:10 Avtäckning av svenskt minnesmärke i Finland 1982

2.10.2 Allmänt

Minnesmärke utgörs vanligtvis av minnessten, minnesplatta, staty eller annat föremål.

Texten utformas med hänsyn till den händelse som ska uppmärksammas.

Avtäckning av minnesmärke kan ske dels som en särskilt avgränsad ceremoni, dels i samband med annan ceremoni, t ex soldaterinran. Detta gäller särskilt om platsen rymmer trupp och eventuella åskådare.

- Om ceremonin genomförs på militärt område bör stor flaggning beordras
- Fanvakt bör delta med förbandets fana
- Musikkår bör delta
- Kransnedläggning kan förekomma.

Ceremonin kan också, modifierad, användas vid invigningar, materielöverlämningar m.m.

2.11 Honnörsstyrkor

2.11.1 Historik

Traditionen med honnörsvakt/honnörs- eller hedersstyrka är mycket gammal.

Sammansättningen av vakten har varierat under tidernas lopp beroende på vem som ska hedras. Även i dag är honnörsstyrka, inte minst internationellt, ett viktigt inslag i officiella sammanhang.

2.11.2 Organisation

Honnörsstyrka ska organiseras i samband med officiella besök av H.M Konungen och/eller Drottningen eller annan kunglig person, vid utländska stats- och officiella besök samt vid besök av svensk eller utländsk högre militär chef.

Honnörsstyrka	Antal/anmärkning
Honnörkompani (med eller utan musikkår)	(1+72) + stor fanvakt (1+1+8)
Honnörstyrka (med eller utan musikkår)	(1+36)+ stor fanvakt (1+1+8)
Liten honnörstyrka (med eller utan musikkår)	(1+20)+ liten fanvakt (1+1+4)
Fanvakt (med eller utan musikkår)	(1+1+8) med fana
Liten fanvakt (med eller utan musikkår)	(1+1+4) med fana
Officersfanvakt	(1+2) med fana
Enskild fanförare	(1+ 1) 1:e och 2:e fanförare

- Honnörskompani ur Livgardet/inf utgör grenadjärkompani och ska i samband med statsbesök föra svensk tretungad fana
- Honnörstyrka och liten honnörstyrka ur Livgardet/inf utgör grenadjärvakt
- Honnörsstyrka som är tillfälligt sammansatt av personal från flera försvarsgrenar/ förband ska föra tretungad svensk fana
- Fanvakt för endast officiellt fälttecken
- Som chef för honnörskompani ska kapten eller högre beordras. 1:e fanförare bör om möjligt vara löjtnant och 2:e fanförare lägst fanjunkare
- Honnörsstyrkor ska som regel bära trupparaddräkt samt vapen med påsatt bajonett. Fältparaddräkt får bäras då situationen så kräver (i fält). Livgardet ska som regel bära uniform m/1886 eller m/1895, stor eller liten parad
- Chef och 1:e och 2:e fanförare ska bära dagbricka m/1799 och sabel (armé och marinen). I flygvapnet bärs dagtjänsttecken m/38 och stickert
- Militära värdar och i övrigt befäl ska bära C 1, daglig dräkt om inte annat särskilt anges

Styrkan rangeras efter de deltagandes längd med de längsta på flyglarna.

Inom flottan används ombord på större fartyg en särskild form av honnörsstyrka, s.k. musköteri (se kapitel 4).

2.11.3 Signaler

I samband med mottagning av honnörsstyrka ska signaler ges enligt nedan:

Person	Marsch	Signal
Medlemmar i det Kungliga Huset	Paradmarsch	fyra appeller
General/amiral		fyra appeller
Generallöjtnant/viceamiral		tre appeller
Generalmajor/konteramiral		två appeller
Brigadgeneral/flottiljamiral		brigadsignal
Chef för organisationsenhet		eget förbands igenkänningssignal

2.11.4 Hälsning med honnörsstyrka

Hälsning med honnörsstyrka sker enligt nedan:

- 1 På H.M Konungen, H.M Drottningen och utländskt statsöverhuvud vid hälsning och avlämning:
 - Skyldra gevär, stor salut, hälsning med fana, paradmarsch alternativt utländsk och svensk nationalhymn.
 - På Konungen (Regenten), Drottningen och utländskt statsöverhuvud vid inspektion:
 - o Skyldra gevär, stor salut, hälsning med fana under passage, därefter förs fanan åter till givakt, inspektionsmarsch
- 2 På svensk och utländsk flagga som hissas eller nedhalas i ceremoniella sammanhang samt vid parad för fanan:
 - Skyldra gevär, stor salut, fana förs i givakt, paradmarsch
- 3 Vid kransnedläggning under minnesceremoni:
 - Skyldra gevär, stor salut, fana förs i givakt, tapto- eller tystnadssignal (motsv.)
- 4 På ambassadör, statsråd och motsvarande vid mottagning och inspektion:
 - Skyldra gevär, liten salut, fana i givakt
- 5 På annan kunglig person vid mottagning och inspektion:
 - Skyldra gevär, liten salut, fana förs i givakt, förbandsmarsch
- 6 På generalspersoner/flaggmän samt överste./kommendör (svenska och utländska) vid mottagning och inspektion:
 - Skyldra gevär, liten salut, fana förs i givakt, appeller (inte för överste./kommendör)
- 7 På fana tilldelad militärt förband förd av trupp under förbimarsch:
 - Skyldra gevär, stor salut, fana i givakt, förbandsmarsch eller annan lämplig marsch
- 8 På fana vid fanmarsch:
 - I armen gevär, stor salut, fana förs i givakt, förbandsmarsch
- 9 Vid nationalsång eller kungssång (motsv.) framförd i ceremoniella sammanhang:
 - I armen gevär, liten salut, fana förs i givakt. (Då Konungen (Regenten), Drottningen eller utländskt statsöverhuvud är närvarande sker dock hedersbevisning enligt punkt 1 ovan.)
- 10 På egen förbandschef vid mottagning av denne:

- I armen gevär, liten salut, fana förs i givakt, förbandets igenkänningssignal
- 11 Vid häckbildning vid kungl. akademier, på ledamöter och gäster samt vid andra motsvarande tillfällen:
- I armen gevär, liten salut

Officer som uppträder med gevär ut ska alltid hälsa med stor salut på H.M Konungen, Drottningen och utländskt statsöverhuvud, svensk och utländsk nationflagga som hissas eller nedhalas i ceremoniella sammanhang samt Försvarmaktens fälttecken.

Om sabel inte bärs (dragen) ska personlig hälsning med honnör ske i samtliga ovanstående alternativ.

2.11.5 Genomförande med honnørsstyrka

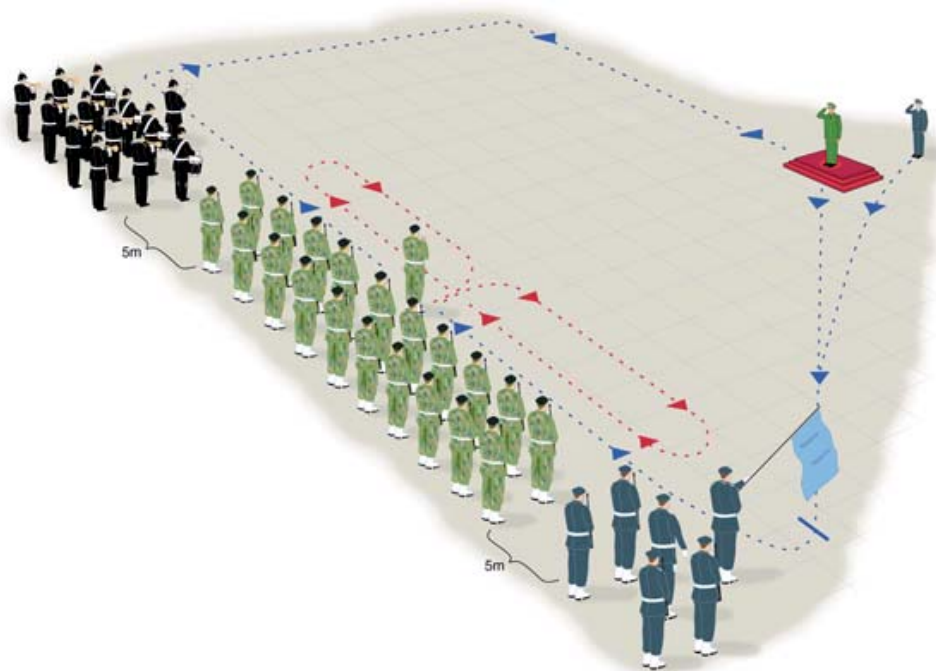

Bild 2:11 Liten honnørsstyrka

Honnørsstyrka ska formeras på två led med 1,25 m avstånd mellan leden och 1 m lucka inom och 5 m lucka mellan avdelningarna med från höger räknat fanvakt, trupp och musikkår. Styrkan ska rangeras efter soldaternas längd (de längsta ute på flankerna).

Inmarsch ska ske på fyra täter, halt på platsen för avlämning. Vändning och dubblering av leden sker på kommandot "**Jämna rotar ryck in marsch!**" Därefter sker rättning.

Styrkechef ska stå 1,25 m framför truppens riktkarl. 1:e fanförare och regementstrumslagare (motsv.) ska stå i höjd med styrkechefen. Om styrkan är kompani ska styrkechefen dock stå 5 m framför truppen.

Musikkår ställer upp på honnørsstyrkans vänstra flygel med främsta led i höjd med honnørsstyrkans främsta led, regementstrumslagaren (motsv.) ska stå framför och i höjd med styrkechefen. Luckan till honnørsstyrkan ska vara 5 m. Om musikkår saknas ska hornblåsare stå i höjd med truppens främre led.

Honnørsstyrka ska avlämnas före ceremoni till den för ceremonin ansvarige eller representant för denne, varvid inspektion och hälsning sker. Parad kommenderas.

Välkomstceremoni genomförs i princip (beroende på lokala förhållanden) enligt följande:

- 1 Gästen anländer och möts vid A av värden (som ger en kort orientering om ceremonien). Följepersonal anvisas åskådarplats.
- 2 Vård och gäst (värden till vänster) ska gå från punkt A för avlämning vid punkt B varvid signalen "Givakt" och aktuell annan signal (paradmarsch, appeller) ska spelas på jägarhorn, signaltrumpet eller trumma. Chefen för honnörsstyrkan ska kommendera: "**Givakt! Skyldra - gevär!**"
- 3 När vård och gäst stannat på platsen för avlämning ska utan särskild order nationalhymnerna (den utländska först) spelas. Chefen för honnörsstyrka (och 2:e fanförare) ska göra stor salut under den tid nationalhymnerna spelas. Om Konungen, Drottningen eller utländskt statsöverhuvud är närvarande ska fanan föras till hälsning.
- 4 När nationalhymnerna spelats ska chefen för honnörsstyrka (och 2:e fanförare) återgå till liten salut (vid besök av officer av överstes grad eller lägre, kommenderas här "**I armen - gevär!**")
 - Om Konungen, Drottningen eller utländskt statsöverhuvud är närvarande ska fanan behållas i hälsning och stor salut göras under avlämningen.
- 5 Chefen för honnörsstyrkan ska lämna av (helst på gästens språk). Exempel: "**Sir! The Guard of Honour from the Lifeguards regiment, ready for your inspection, Sir!**". När gästen hälsar honnörsstyrkan t ex med "**Good morning soldiers**" ska denna unisont svara "**Good morning Sir!**"
 - Beroende på truppens utbildningsståndpunkt kan högre chef beordra att chefen för honnörsstyrkan först ska svara "**Good morning, Sir!**", varefter truppen hälsar som chefen.
- 6 När vård och gäst nått fanvakten ska de göra halt och hälsa på fanan (2:e fanförare hälsar med liten salut). Därefter ska chefen för honnörsstyrka kommendera "**Åt höger - se!**" Chefen följer gäst och vård till höger och något bakom, under inspektionen. Musikkåren spelar inspektionsmarsch, företrädesvis Försvarsmaktens honnörsmarsch.
 - Truppen ska behålla skyldra gevär (i armen gevär) under inspektionen och följa gästen med blicken. Efter hand som gäst och vård passerar ska huvud och blick åter riktas rakt fram.
 - Chefen för honnörsstyrkan hälsar med liten/stor salut när gäst och vård lämnar truppens vänstra flygel och återgår till sin plats.
 - Regimentstrumslagare hälsar med trumslagarstaven.
 - Vård och gäst återgår till platsen för avlämningen B och stannar där tills musiken slutar.
 - Gästen kan tacka chefen för honnörsstyrkan, som då ska hälsa med liten (stor) salut.
 - Vård och gäst lämnar platsen. Chefen för honnörsstyrkan kommenderar "**I armen - gevär!**" (motsv) och efter lämplig tid kommenderas: "**Lystring Ställ!**"

På återsamlingsplats efter ceremonin ska styrkechefen, efter troppning och bortförande av fanan, kommendera: "**Parad upphör! Bajonett - av!**"

Genomförande i detalj framgår av garnisonsorder för varje särskilt tillfälle.

2.11.6 Hedersvakt

Organisation

Hedersvakt organiseras för att hedra gäst(-er) när högre chef så finner lämpligt. Styrka och sammansättning av hedersvakt fastställs av chef för organisationsenhet med hänsyn till syftet med den hedersbevisning där hedersvakten avses medverka. Hedersvakt kan genomföras som häckbildning med eller utan fanor, enbart med fanor eller med officerare och/eller trupp.

När fana ingår i hedersvakt ska stor eller liten fanvakt organiseras utom vid "trapphäck" och vid begravning.

Hedersvakt ska vara beväpnad och utrustning är i regel trupparaddräkt.

2.11.7 Häckbildning

Bild 2:12 Exempel på häckbildning vid statsbesök

Häckbildning med trupp anbefalls ofta i samband med statsceremonier, särskilt vid statsbesök, Riksmötets öppnande och andra tillfällen då kortege genomförs.

Vid häckbildning ska häckbildande led ordnas på båda sidor om kortegevägen. Lucka mellan var man bestäms i varje särskilt fall så att avsedd sträcka täcks jämnt. Luckan kan variera från en till flera meter beroende på sträcka och tillgång på trupp. Förutom kontingentschef bör en underavdelningschef per ca 50 man vara avdelad. Vid häckbildning med fana ska liten fanvakt organiseras. Allt befäl utom 2:e fanförare ska stå 1,25 m framför ledet.

Kontingentschef ska stå på höger sida (i kortegens marschriktning) och i början på respektive kontingents häckbildning med 1:e fanförare ca 3 m till höger om sig.

Underavdelningschefer ska stå framför ledet i mitten på respektive underavdelning.

Truppen ska som regel grupperas på trottoaren med täspetsarna vid trottoarkanten.

Öppningen för kortegen eller processionen ska vara 5 m med hänsyn till deltagande hästar och fordon (om möjligt större om de lokala omständigheterna medger det).

Kontingentschef kommenderar "**Givakt!**" vid första antydning att kortegen (processionen) närmar sig och "**Skyldra - gevär!**" när kortegens (processionens) tät är på ca 100 m avstånd. Samtidigt gör befäl utrustat med sabel stor salut och 1:e fanförare hälsar med fana (motsv.) om Konungen, Drottningen eller gästande statschef deltar i kortegen.

Hälsning ska avbrytas när eventuell beriden eskorttropps kö har passerat.

I övriga fall ska hälsning ske med liten salut och fanan (motsv.) föras i givakt.

I samband med häckbildning ska följande observeras:

- vid hälsning med fana ska **inte** halv vändning åt höger göras
- fanstängen ska vid hälsningen inte vara riktad framåt utan åt sidan längs med ledet

- hastiga rörelser främst med fanor ska undvikas, då de kan skrämma hästarna i eskortförbandet
- stor vikt ska läggas vid att truppen uppträder samlat och i sluten ordning på väg till och från samt på platsen för häckbildningen
- parad ska gälla och lägsta lystringsgrad är "lystring ställ"
- respektive underavdelning ska efter uppmarsch göra halt vid grupperingsplatsen och därefter gå på ett led ut till häckbildningen. Motsvarande ska göras vid avmarsch.

En speciell form av häckbildning med trupp är "trapphäck", vilken kan ske utom- eller inomhus. Truppen utplaceras här med jämna avstånd i trappor och på trappavsatser. 1:e fanförare med fana må medverka och ställs då på lämplig trappavsats. I övrigt genomförs häckbildningen enligt ovan. Häckbildning med enbart fanor med eller utan fanvakt, kan anbefallas vid jubileer och andra offentliga festligheter.

2.11.8 Hedersvakt på fartyg

Se kapitel 4.

2.11.9 Hedersvakt vid flygplan

När officiell gäst anländer till flygplats kan hedersvakt ställas upp på ömse sidor om trappan till flygplanet. Sådan hedersvakt bör vara minst 4 man och ska vara utrustad med trupperad dräkt.

2.11.10 Hedersvakt vid bröllop

Bild 2:13 Exempel på järnvalv

Officerskamrater som i uniform (A 1/B 1) deltar vid en officers bröllop kan bilda järnvalv utanför kyrkan (motsv.) när brudparet kommer ut efter vigseln.

Sabel/stickert bärs till högtidsdräkt och får föras till stor mäsdräkt (baljan hålls i vänstra handen).

- 1 Järnvalv bildas genom att deltagarna ställer upp på två linjer med ca 1 m lucka vända mot varandra på ett avstånd av ungefär 3 m. Sabel/stickert bärs under gevär in.
- 2 Officerare vid brudgummens/brudens förband ställer upp ytterst, d.v.s. längst från kyrkporten.
- 3 Chefens plats är längst ner i högra ledet (från porten sett). Chefen leder rangeringen från kyrkporten, varifrån chefen också kan se när brudparet är på väg ut.
- 4 Chefen kommenderar då "**Givakt!**" och gör gevär ut med sin egen sabel och för den till "givaktställning".
- 5 Därefter marscherar chefen mellan leden och gör helt om, varefter chefen kommenderar: "**Gevär - ut!**"
- 6 Deltagarna gör gevär ut (inte med stickert) och för sablarna till "givakt" (ställningen parad i marinen).

- 7 Chefen intar därefter sin plats, och när han ser att brudparet är berett att tåga genom järnvalvet kommenderas: **“För brudparet! Skyldra - gevär!”**
 - a Sablarna förs först till liten salut, varefter de - något långsammare – med rak arm och eggen till vänster fälls framåt så att ett valv med rät vinkel bildas.
 - b Klingorna ska inte beröra varandra.
 - c Vid jämt antal i valvet behåller chefen sin sabel i liten salut.
 - d Deltagare med stickert gör personlig hälsning med honnör.
- 8 Efter det att brudparet passerat genom järnvalvet kommenderar chefen: **“Ta - ner!”** och därefter **“Gevär - in!”**. När detta är gjort kommenderar chefen **“Lystring ställ!”**
- 9 Härefter upplöses järnvalvet på stället.

2.12 Förbimarsch i parad

2.12.1 Historik

Förbimarscher eller trupprevyer är av gammalt datum. I Sverige förekom dessa redan på 1600-talet. Under 1800-talets storläger på olika övningsplatser mönstrade ofta Konungen själv den deltagande truppen och samband med stora fälttjänstövningar under första delen av 1900-talet förekom förbimarscher efter övningarnas avslutande. Truppförbanden drogs efter ”eld upphör” samman till lämplig plats där övningsledaren, som ofta var H.M Konungen eller H.K.H Kronprinsen, avtackade truppen. Därefter genomfördes förbimarscher såväl till fots, beridet, anspänt och motoriserat.

Förbimarscher har också förekommit med många enheter, bl a vid Konung Gustav V:s 80-årsdag 1938, vid Konung Gustaf VI Adolfs trontillträde 1950 och vid Konung Carl XVI Gustafs 50-års och 60-årsdag.

Förbimarsch har numera blivit allt sällsyntare, bl a på grund av att förbanden är utspridda över stora ytor samt ofta som följd av brist på tid för övning och förberedelser. Lokalt förekommer dock ibland förbimarsch med förband till fots eller med motoriserade förband.

Förbiflygning med flygplan eller helikopter kan också sägas vara en form av förbimarsch.

2.12.2 Allmänt

Förbimarsch i parad till fots och med fordon ska förövas. Klädsel och utrustning ska kontrolleras så att trupp gör ett enhetligt och gott intryck (i regel nyttjas trupp- eller fältparaddräkt alternativt enhetligt burens stridsutrustning).

Armpendling med ledig arm till vågrät nivå samt rättning i djup och sidled liksom hälsning med huvudvridning ska övas (förbimarsch genomförs lämpligen med vapnen i ställning på axel gevär).

Fordon ska vara trafiksäkra, rengjorda och funktionsdugliga.

Till fots

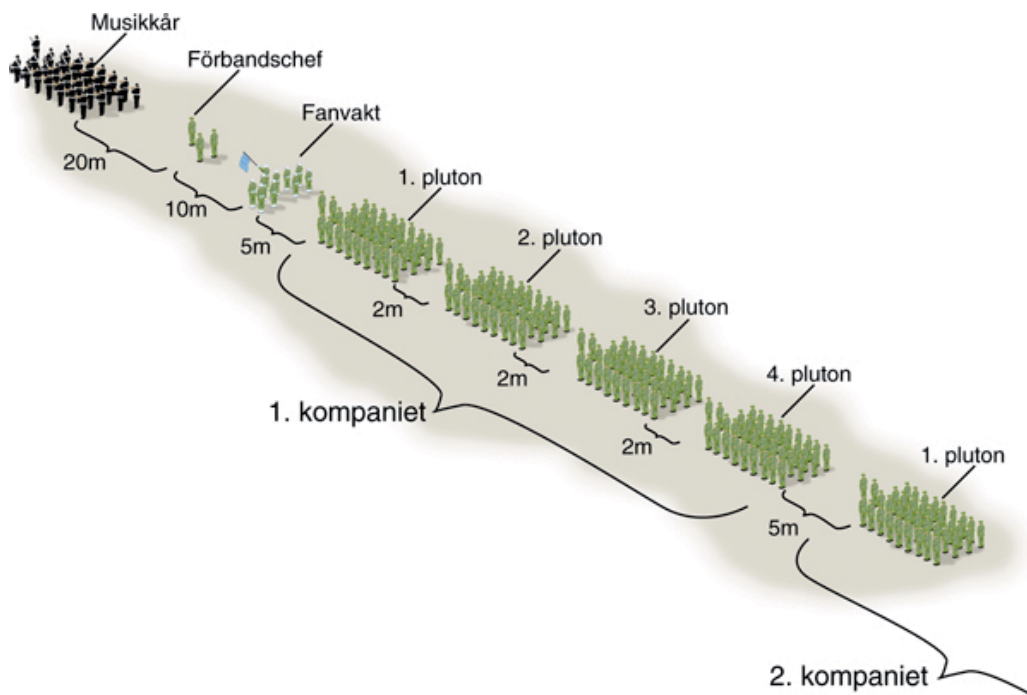

Bild 2:14 Förbimarsch till fots

Marschform bestäms av den chef som leder förbimarschen eller under vilkens befäl deltagande förband står. Vid marscherande trupp är fyra täter lämplig formering. Ordinarie indelning behålls så långt möjligt, i vissa fall kan sammanslagningar göras. De marscherande ordnas så, att beväpning och utrustning blir så lika som möjligt i sidled. Utgångsläge intas så långt från den plats där förbimarschen ska ske att eventuella brister kan rättas till undandraget från åskådare.

- 1 Musikkår uppställs i täten av marschkolonn och 35 m framför denna.
- 2 Vid förbimarsch med motorfordon kan musikkår stå i anslutning till eller mitt emot den för vilken förbimarschen sker.
- 3 Fanvaktens plats ska vara 5 m framför förbandets tät.

Chef för förbimarscherande förband åtföljd av ställföreträdare (stabschef, adjutant) ska ställa upp 10 m framför fanvakten. 10 m avstånd ska tas ut mellan kompanier (motsv.), och inom kompani (motsv.) ska 3 m avstånd tas ut mellan underavdelningar. Chefer marscherar i täten för eget förband. Ställföreträdare marscherar i kön.

Förbimarsch med motorförband i parad ska ske med personalen uppsutten i fordonen. Fordonen ska i regel ställas upp efter varandra på kolonn. I utgångsläget kan fordonen vara tätt anslutna. Efter avmarsch ska 25 m avstånd uttas mellan fordonen. Under marsch får hastigheten uppgå till högst 20 km/h. Rutor ska hållas nerdragna, sidoväggar av duk upprullade samt luckor öppna.

- 1 Förare av stridsfordon ska köra med öppen förarlucka.
- 2 Chef för motorförband åtföljd av ställföreträdare (stabschef, adjutant) och fordonsförare ska ta plats i tätfordonet.

I fordon med flygvarnarlucka eller öppet fordon ska fordonschef stå upp vänd framåt. Övrig personal utom fordonsförare ska sitta med vapen lodrätt mellan benen med kolvar (axelstöd) mot fordonsbotten och avfyringsanordning riktad från den enskilde.

Stridsfordon

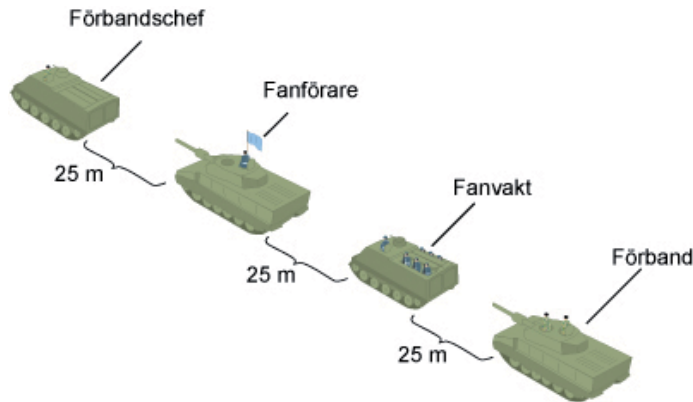

Bild 2:15 Förbimarsch med stridsfordon

Vid förbimarsch med stridsfordon kan förbandets fana (vaktfanan) föras antingen i stridsvagn eller pansarbandvagn. För fana i stridsvagn ska 1:e fanförare stå i vagnchefsluckan och 2:e fanförare stå i vagnchefsluckan i den närmast följande pansarbandvagnen med fanvakten stående i stridsrummet.

För fana i annat stridsfordon ska 1:e fanförare stå i vagnchefsluckan och 2:e fanförare med fanvakt stå i stridsrummet.

- 1 Vid förbimarsch med stridsvagn kan laddaren stå i laddarlucka.
- 2 Vid förbimarsch med stridsfordon kan skyttegruppen stå i stridsrummet vända i marschriktningen.

Gällande säkerhetsinstruktion ska alltid följas vad avser åtgärder för säkerheten vid och i stridsvagnar och stridsfordon (elevationslås, surring m.m.). Eldrör ska under förbimarsch vara i "kl. 12.00" (för Strv 122 gäller normalt kl.11.40 med elevation 0).

2.12.3 Genomförande

Kompanichef säkerställer före förbimarschen att bajonett på kommenderats samt att vapnen tas till på axel gevär.

Chef kommenderar:

- "NN regemente Givakt!"
- "Parad!"
- "Förbimarsch!"

För igångsättande av förbimarsch ska chefen kommendera: "**Marsch framåt!**"

- varvid respektive kompanichef efter hand kommenderar: "**Kompani framåt - marsch!**"

Därefter tas rätt avstånd ut.

Igångsättande av förbimarsch kan också ske genom att chef efter att ha kommenderat: "**NN regemente Givakt! Parad! Förbimarsch!**" – kommenderar: "**Passa – slag!**"

Marschen startar då genom att förbanden anträder marschen samtidigt som musikkåren på deras signal på trumma "framåt marsch". (Trumslagningen i signalen motsvarar 8 stegs blind räkning och vänster fot sätts i marken på den 9:e taktpulsen).

Vid igångsättande av förbimarsch med motorfordon kan marschen sättas igång med tecken och/eller radio.

- 1 Då musikkår marscherar i täten ska denna göra tätavbrytning efter att ha utfört förbimarschen och marschera upp mitt framför den för vilken förbimarsch sker.

- Vid förbimarsch med fordon utgångsgrupperas oftast musikkåren mitt framför den för vilken förbimarsch sker.
- 2 Förbandets(-ens) marsch(-er) eller defileringsmarsch(-er) ska spelas under hela förbimarschen.
 - När förbandet(-en) har passerat ska musiken upphöra, varefter musikkåren avmarscherar.
- 3 Vid förbimarsch till fots ska chef för organisationsenhet med ställföreträdare (stabschef, adjutant) sedan de hälsat och passerat den för vilken förbimarsch sker, därefter ställa upp snett bakom och till vänster om denne samt stanna där till förbandet har passerat.
 - Chef för motorförband ska fortsätta marsch tillsammans med förbandet.
 - Fana med fanvakt ska bli kvar på sin plats framför förbandets tät.
- 4 Under förbimarsch ska befäl utanför trupp hälsa på den för vilken förbimarschen sker.
 - Vid förbimarsch med motorförband ska chefer och fordonschefer hälsa på den för vilken förbimarsch sker.
- 5 Förbimarsch med beriden trupp ska ske i kort trav och i tillämpliga delar enligt vad som gäller för marscherande trupp.
- 6 Förbimarschen ska avslutas på anvisad plats, där 1:e fanförare respektive kompanichefer ska kommandera "halt" och "parad upphör".
- 7 Hälsning av truppen ska ske vid passage av den för vilken förbimarsch sker.

När musikkår spelar under motor-/flygförbands förbimarsch görs uppehåll då kolonn med bandgående eller särskilt bullrande fordon/flygplan passerar.

Vid annan marsch än "i parad" sker denna på kommando "förbimarsch" och genomförs i tillämpliga delar som "i parad".

2.13 Eskort

2.13.1 Historik

Eskorterering av statschefer och andra prominenta personer har anor från forntiden och hade länge en dubbel funktion som heders- och skyddsescort. I Sverige hade Konungen och även andra medlemmar av det Kungl Huset beriden militär eskort, först av drabanter och därefter av Livgardet till häst och Livregementets dragoner.

2.13.2 Allmänt

Försvarsmakten svarar idag för vissa hedersescorter såsom beriden eskort ur Livgardet vid kortege. Härutöver kan även motsvarande eskort ske till sjöss med fartyg och i luften med flygplan.

I övrigt sker all normal officiell eskortering av den civila polisen.

2.13.3 Genomförande

Eskort på land

Beriden eskort genomförs i regel endast vid statsceremonier.

Eskort med motorcykel kan förekomma vid högre officiella besök. Samråd bör här tas med den civila polisen och eskorten genomförs på samma sätt som denna gör.

Eskort till sjöss

Se kapitel 4.

Eskort i luften

Allmänt

Eskorterering i luften av ceremoniella skäl genomförs på order, vilket i normalfallet innebär att Högkvarteret ger ett uppdrag till berört förband. Eskorterering ska normalt ske när ett främmande statsöverhuvud anländer till Sverige på ett officiellt statsbesök, men kan även genomföras vid andra officiella besök.

Eskorterering i övriga fall ska beslutas av ÖB eller den han så bemyndigad.

Genomförande

Vid eskortering i luften av ceremoniella skäl ska flygsäkerheten undantagslöst ges högsta prioritet.

Detta innebär att några allmänt gällande handlingsregler inte kan anges utan en bedömning måste göras från fall till fall. De faktorer som då måste beaktas är bl a färdväg (möjlighet till att avbryta eskortering/ utflygningvägar med hänsyn till civil trafik m.m under den planerade färdvägens hela längd), kommunikationsmöjligheter, väderförhållanden, typ av luftfartyg (marschfart, plané- och inflygningspres-tanda m.m) och förfarande vid avslutandet av eskorteringen.

- 1 Innan eskort påbörjas (helst under planläggningen) ska det klarläggas om det eskorterande flygplanet är utrustat med ACAS/TCAS (antikollisionsvarningssystem). Om så är fallet måste eskorten slå från egen transponder innan eskorteringen påbörjas för att undvika att larm utlöses i det eskorterade flygplanet.
- 2 Erfarenhetsmässigt ska en rote användas (reservflygplan bör om möjligt finnas) och kontakt ska tas med civila flygledningsorgan (via egen ATS) för färdplanering, tider, flygplanstyp, kommunikationsmöjligheter m.m. i ett tidigt skede.
- 3 Vid eskorteringens början bör (om kommunikationsmöjlighet finns) en förfrågan om tillstånd göras, t ex: "[det eskorterade flygplanets stationssignal] – SWEDEFORCE Papa 22 request permission to escort you". Om kommunikationsmöjlighet inte föreligger bör man i förväg ha avtalat med aktuellt flygledningsorgan om deras möjlighet att anmäla att eskortering påbörjas.
- 4 Samling ska göras väl bakom det eskorterade flygplanet (förbandet). Därefter ska de eskorterande enheterna, under stor försiktighet, närma sig på var sin sida för att undvika att oroa besättning eller passagerare i det luftfartyg som är föremål för eskorteringen. Grupperingsvinklar väljs erfarenhetsmässigt bäst på plats och ställe och ska fastställas av rotechef så att symmetri erhålls. Avstånd hålls så att säkerheten inte äventyras. Eskort i kontrollzon regleras av ATS.
- 5 Eskort ska avbrytas när omständigheterna så kräver det med hänsyn till flygsäkerheten.
- 6 Om trafiksituationen medger kan ett meddelande att eskorteringen avbryts göras, t ex: "[det eskorterade flygplanets stationssignal] – SWEDEFORCE Papa 22 will abort escorting you now, (enjoy your stay in Sweden)".

2.14 Svenska och utländska högre officiella besök

2.14.1 Historik

Vänskapsbesök mellan högre militära chefer utvecklades under 1800-talets relativt långa fredsperioder och har efter andra världskriget fått en allt större betydelse. I likhet med statsbesöken finns även här en utvecklad internationell praxis.

Örlogsbesök, ofta i samband med långresor, hör likaså till de mellanstatliga umgängesformer som växte fram under 1800-talet.

2.14.2 Allmänt och omfattning

Som regel ska minst en liten honnörsstyrka (3+24 man) paradera med förbandsfana eller på särskild order tretungad svensk fana. Musikkår eller spel medverkar i regel.

Utländska besök på regerings- och ministernivå

Ceremonier i samband med dessa besök äger i Stockholm som regel rum på: Gustav Adolfs Torg, Haga slott eller på Arlanda respektive Bromma flygplatser.

Utländska högre militära besök

Välkomstceremoni vid utländska militära chefers besök i Stockholm sker främst utanför Högkvarteret, på Livgardets kavallerikasern, på Karlbergs slott eller på Kungl. Slottets yttre borggård.

2.14.3 Utländska örlogsbesök

Örlogsbesök i Stockholm ska genomföras enligt följande:

- 1 Svarssalut ska avges från salutbatteri på Kastellholmen om gästande fartyg avger salut vid infärden till Stockholm.
- 2 Gästande sjöstyrkechef ska på ankomstdagen avlägga officiella visiter vid hemlandets ambassad, i Stockholms stadshus, hos värd ur marinen samt hos överkommendanten i Stockholm (i högvaktsflygeln på Kungl. Slottet). I samband med besöket hos överkommendanten ska högvakten paradera med högvaktens fana och för tillfället kommenderat spel. Avlämning och inspektion ska ske (dock utan att nationalhymner spelas). Vid mottagningsceremoni på Kungl. Slottet ska uniform C 1, daglig dräkt bäras. A 1 högtidsdräkt med sidogevär bärs på särskild order.
- 3 Vid svenskt officiellt svarsbesök på gästande fartyg ska, om inget annat angivits, A 1 paraddräkt med sidogevär bäras.
 - a Vid eventuell mottagning på fartyget ska uniform C 1, daglig dräkt bäras.
 - b När man går ombord på fartyget ska den honnörsberättigade gå först och övriga följer efter i tjänsteställningsordning.
 - c När man lämnar fartyget ska den honnörsberättigade gå sist och övriga i omvänd tjänsteställningsordning.
 - d Medföljande maka (make) bör gå bakom respektive officiella deltagare.
 - e Vändning mot fartygets flagga i aktern och personlig hälsning ska göras omedelbart efter det man gått ombord respektive ska lämna fartyget.

Örlogsbesök i övriga delar av landet ska i tillämpliga delar genomföras enligt ovanstående.

Se i övrigt [kapitel 4](#).

Avseende svenska örlogsbesök i utlandet se kapitel 4.

2.14.4 Högre svenska och utländska officiella besök vid förband (motsv.)

Då statsministern, försvarsministern, överbefälhavaren, chefen insats, chef för taktiskt kommando eller egen landshövding officiellt besöker förband ska, om inte annat meddelas, följande hedersbevisning ges:

- 1 Stor fanvakt med förbandsfana alternativt liten honnörsstyrka (3+24) med förbandsfana ska paradera vid kanslihus, kasernvakt eller annan lämplig plats för ceremoniellt mottagande.
- 2 Musikkår eller spel utnyttjas enligt förbandschefs bestämmande.

Motsvarande kan tillämpas vid högre utländska militära och civila chefers besök.

2.15 Deltagande i internationella ceremonier

2.15.1 Historik

Internationella ceremonier är en relativt ny företeelse, där framför allt de medaljparader som förekommer i samband med internationell tjänst fått stå som förebild.

2.15.2 Allmänt

En ceremoni kan anses vara internationell om den anordnas av en internationell organisation eller om fler än två länder deltar.

En internationell ceremoni kan förekomma i samband med internationell tjänst, internationella samövningar och större internationella tävlingar som OS, VM, EM, CISM m fl.

En internationell ceremoni kan äga rum i Sverige eller utomlands.

2.15.3 Genomförande

En internationell ceremoni som äger rum i **Sverige** och med Försvarsmakten som ansvarig organisation ska genomföras i enlighet med de olika kapitlen i denna instruktion.

- Tillstånd för utländsk trupp att bära uniform ska finnas.
- Tillstånd att i förekommande fall medföra eldhandvapen ska finnas.

En internationell ceremoni som äger rum **utomlands** ska genomföras i enlighet med värdlandets eller den internationella organisationens bestämmelser:

- tillstånd att bära svensk uniform ska finnas
- tretungad svensk fana får efter tillstånd av Högkvarteret föras av svensk trupp
- fana får efter tillstånd av Högkvarteret föras av svensk trupp
- tvärskuren svensk fana får, efter tillstånd av värdlandet, föras
- särskilt tillstånd krävs om eldhandvapen ska medföras
- samverkan med berörda förband ska genomföras före ceremonin.

2.15.4 Uppställning/formering

Vid gemensam uppställning ska kontingenter från olika länder grupperas i bokstavsordning efter ländernas namn på franska från höger flygel.

2.16 Militär personals medverkan vid begravning

2.16.1 Historik

Vid begravning av kungliga och andra ståndspersoner utvecklades tidigt stor pompa och ståt. Många ståndspersoner hade militär anknytning, varför det var naturligt att krigsmakten var representerad. Det ceremoniel som då utvecklades har efter hand gett upphov till senare tiders sätt att under militära hedersbetygelser hedra den avlidne.

Särskilt under första delen av 1900-talet medförde bl.a. dödsfall under beredskapstjänst och epidemier ofta att militärbegravningar genomfördes. Denna form av hedersbetygelse har sedan dess förekommit allt mer sällan, främst beroende på färre dödsfall hos personal i tjänst.

Sedvänjan att en avlidens militärs kista vid begravning ska bäras av den avlidnes kollegor är månghundraårig.

Försvarets främsta hyllning till en stupad kamrat eller en kamrat som deltagit i krig har sedan lång tid tillbaka varit att honnörssalvor avlossas vid dennes gravsättning.

2.16.2 Allmänt

Kunglig begravning redovisas i kapitel 1.

Militärbegravning

Den som förolyckas eller stupar i tjänsten ska begravas genom militärbegravning såvida inte den avlidnes anhöriga önskar annorlunda. Militärbegravning kan även ske när annan i tjänst varande militär personal avlider.

Chef för organisationsenhet erbjuder de anhöriga till den som stupar eller förolyckas i tjänsten att militärbegravning kan ske. Chefen fattar beslut om militärbegravning då de anhöriga gett uttryck för en sådan önskan.

Vid militärbegravning ska kistan vara svept i en svensk örlogsflagga eller i en tvärskuren svensk flagga. Flaggans kors placeras mot huvudändan. Huvudbonad, utmärkelse- och utbildningstecken samt sidogevär för OR-6 till OF-9 eller bajonett för OR-1 till OR-5 (sabel-, bajonettbladet vilande i baljan) läggs på kistan (flaggan). Huvudbonad (skärmmössa för OR-6 till OF-9) placeras på kistans översta del, vänd mot fotändan, därunder (på ett hyende) utmärkelse- och eventuella utbildningstecken, och under dem slutligen sidogeväret/bajonetten med spetsen mot fotändan.

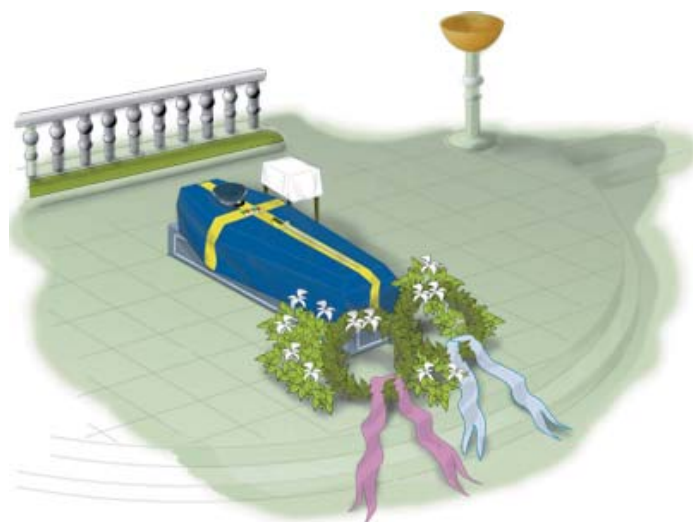

Bild 2:16 Svept kista med huvudbonad, utmärkelser och sidogevär

Blomsterkransar placeras inte på kista dekorerad för militärbegravning.

Om den avlidne deltagit i krig eller stupat i internationell tjänst (motsv.) får honnörssalvor skjutas i samband med gravsättningen alternativt, om gravsättning inte sker i samband med begravningsgudstjänsten, då de tre skovlarna mull (motsv.) faller på kistan.

Chef för organisationsenhet beordrar paradering med:

- förbandets fana med 1.e och 2.e fanförare
- hedersvakt/kistbärare
- honnörsstyrka för avgivande av honnörssalvor (för därtill berättigad)
- musikkår

Normalt ska endast 1:e och (som reserv) 2:e fanförare utan fanvakt delta. Även annan fanförare med exempelvis en kamratförenings fana, kan delta.

Musikkår bör delta.

- Sorgflor på fana, marschtrummor och bastrumma ska endast anbringas vid statschefens begravning eller när så anbefalls av regeringen (vid statsbegravning).
- Fanförare och hedersvakt vid kistan ska bära paraddräkt med sidogevär och utmärkelser (A 1) samt ha påtagen huvudbonad även inne i kyrkan. Ska hedersvakten vid kistan bära ut densamma ska sidogevär överlämnas till utrustningshållare innan kistan bärs ut. Sorgtecken ska bäras.
- Hedersvakt utanför kyrkan ska bära trupparaddräkt samt vapen (A 2). Sorgtecken ska bäras.
- Den som enskilt i uniform deltar i begravning, oavsett om denna är militärbegravning eller inte, ska vara klädd i daglig dräkt med sorgtecken (C1), såvida inte annat är beordrat. Som förstärkningsplagg bärs kappa m/87(A) och officer bär skärmmössa! Ägiljett får bäras av därtill berättigad. Utmärkelser (släpspannen) får bäras.

Kistans bärande

Kistbärandeavdelning (tillika hedersvakt) ska inspekteras och förövas före begravningsceremonin genom ansvarig chefs försorg.

En kistbärandeavdelning består av följande personal:

- chef
- 6 bärare (eventuellt 8)
- 2 hållare av utrustning

Innan kistan ska bäras, plockar bärarna bort den avlidnes mössa, sidogevär, utmärkelser och eventuella dekorationer framför kistan samt överlämnar dessa till utrustningshållarna. Eventuellt viks flaggan ceremoniellt om den avses överlämnas i kyrkan (motsv.) annars lämnas den kvar på kistan för att vikas hop i ett senare skede.

Kommandon ges tyst av chefen så att endast kistbärarna hör. Exercisrörelserna i kyrkan (motsv.) och i anslutning till kistan sker tyst och värdigt.

Kommandon:

- **"Fatta!"** (bärarna fattar med båda händerna under kistan)

Bild 2:17 Observera att fältdräkt INTE ska nyttjas

- **"Säkra!"** (bärarna lyfter kistan så att de blir stående med raka ryggar)

Bild 2:18 Observera att fältdräkt INTE ska nyttjas

- **"Lyft!"** (kistan lyfts upp till axelhöjd och den blivande yttre handen fattar om kistans sida med tummen under densamma)

Bild 2:19 Observera att fältdräkt *INTE* ska nyttjas

- "Vänd!" - vändning sker vid behov åt det håll kistan ska föras

Bild 2:20 Observera att fältdräkt *INTE* ska nyttjas. Bilden visar ett lyft som är högre än brukligt (kistan vilar normalt mot axeln).

- "Framåt Marsch!" (sorgmarsch anträds, kistbärarna börjar marschen med den fot som är närmast kistan).

Om man behöver förtydliga kommandot gör man lämpligen detta med lystringsordet "Kistbärarna!"

- När officer begravs ska kistan bäras av officerare
- När soldat/sjöman begravs ska kistan bäras av soldater ur dennes avdelning (grupp, pluton)

Vikning av flagga

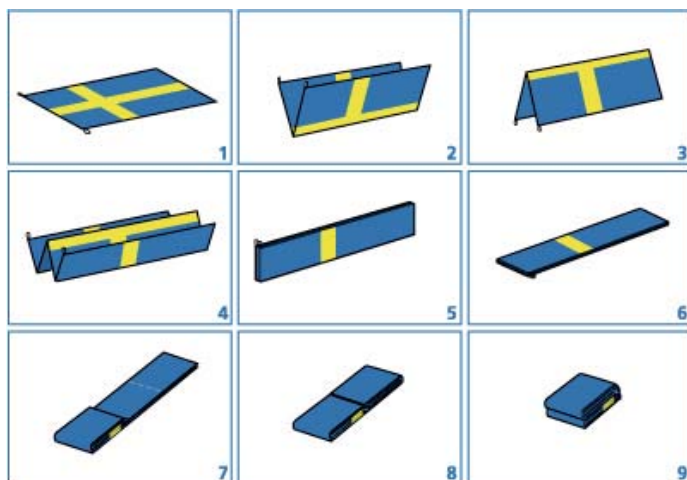

Bild 2:21 Flaggans vikning

Flaggan viks av två till fyra personer normalt uttagna ur kistbärravdelningen. Svensk flagga ska vikas så att det färdiga flaggpaketet endast visar flaggans blå färg.

Vikning ska förövas så att sidorna viks samtidigt och i rätt ordning. Flaggan överlämnas till anhöriga vid lämpligt tillfälle och inte nödvändigtvis under själva begravningsgudstjänsten (motsv.) (Minnesstund i anslutning till begravningen kan vara ett lämpligt tillfälle). Flaggan ska i alla förekommande fall avtagas före gravsättning eller eldbegängelse och anses som förbrukad för vidare användning.

Honnörssalvor

Om den avlidne deltagit i krig eller stupat i internationell tjänst (motsv.) får två honnörssalvor skjutas i samband med gravsättningen.

När honnörssalvor ska avges, ska detta göras av en beordrad honnörsstyrka som grupperats till lämplig plats i anslutning till graven, med ett skott i varje salva. Om gravsättning inte sker ska honnörssalvorna skjutas när överlämnandet till gravens ro sker (de tre skovlarna mull (motsv.)).

2.16.3 Genomförande

Militärbegravning med gravsättning

Vanligtvis är kistan med stoftet bisatt i kyrka eller gravkapell före begravningen.

Bild 2:22 Fanors placering i kyrka

- 1 Innan begravningsgudstjänsten tar sin början marscherar fanföra (motsv.) och hedersvakt in. Fana förs struken fram till uppställningsplatsen i närheten av kistan eller där kistan kommer att placeras, beroende på utrymmet. Den förnämsta fana placeras längst till höger om kistan (från församlingen sett vänster).
- 2 När fanföaren (-arna) är på plats ska fana(-orna) blottas och tas upp i givakt för att därefter tas ner till manöverställning. Fana(-or) placerad(e) heraldiskt sett till vänster om kistan får om de lokala förhållandena så kräver hållas med vänster hand .
- 3 Hedersvakten/kistbärare ska göra halt med tre (fyra) man på vardera sidan av kistan, göra vändning mot kistan, personlig hälsning, därefter vändning mot församlingen och inta lystring ställ. Sidogevär ska bäras under gevär in.
- 4 Om kistan bärs in i kyrkan av hedersvakten/kistbärare (se nedan) vid begravningsgudstjänstens början ska fana(-orna) föras till givakt.
 - Hedersvakt/kistbärare kan därefter stanna kvar vid kistan enligt ovan.
- 5 Under gudstjänsten ska fanföaren(-arna) utan kommando föra fana(-orna) till givakt då närmaste anhöriga inträder i kyrkan, då överlämnandet till gravens ro sker (de tre skovlarna mull) samt då förbandschef i tal framför sin hyllning.

Hälsning med fana ska endast ske vid statsbegravning.

- 6 Om kistan efter begravningsgudstjänstens slut omedelbart förs till gravsättning på kyrkogård, ska huvudbonad, utmärkelsetecken och sabel (motsv.) avlägsnas från densamma. Kistan bärs ut av hedersvakten/kistbärare, som föregås av fanföaren(-arna). Om musikkår deltar ska den spela sorgmarsch (förstämda trummor) och marschera (64–66 steg/min) framför begravningsföljet till graven, där musiken slås av.
- 7 Fanföra ska därefter ställa upp vid gravens huvudända. Eventuell honnörsstyrka för avgivande av honnörssalva och musikkår grupperar på anvisade platser.
- 8 Motsvarande ska i tillämpliga delar gälla om stoftet förs till bårbil för gravsättning på annan plats.
- 9 Hedersvakt ska vanligen ställas upp på två linjer, dels utanför kyrka eller kapell, dels vid graven utan att hindra förrättningen. När begravningsprocessionen passerar ska givakt kommenderas, varefter hälsning sker.
- 10 Vid graven görs halt vid gravöppningen och kistan ställs ned på nedhållningsrepen och stöttorna för att flaggan ska kunna avlägsnas (om detta inte gjorts tidigare).

- Flaggan viks ceremoniellt av hedersvakten/kistbärarna och överlämnas tillsammans med huvudbonad och utmärkelser till närmaste anhöriga i anslutning till minnesstund (motsv.) efter gravsättningen
- Därefter höjs kista, stöttor tas bort av medhjälpare och kistan sänks i graven (eventuellt under trumslagning)

Fanförare som intagit lämplig plats intar enskild ställning och för fanan (-orna) till givakt då kistan sänks i graven (samt under eventuella honnörssalvor)

- 11 När kistan har sänkts ska hedersvakten/kistbärare göra personlig hälsning och avmarscherar till begravningsföljet.
- 12 Chef för honnörsstyrka kommenderar "Givakt!" varefter eventuella honnörssalvor avges. Efter honnörssalvor kommenderas "lediga!"
- 13 Fanförare och övrig hedersbevisning kvarstår tills dess gravsättningen är avslutad.
- 14 Regementstrumslagare gör personlig hälsning då kistan sänks.
 - Igenkänningssignal och tapto blåses som avslutning av ceremonin

Högste närvarande militäre chef håller vid minnesstund (motsv.) kort minnestal samt överlämnar i förekommande fall över Försvaretsmedalj för internationell tjänst, örlogsflaggan (ev.) samt återlämnar huvudbonad och i förekommande fall den avlidnes egna sidogevär till närmaste anhörig.

Vid borgerlig begravning genomförs ceremonin i tillämpliga delar.

Militärbegravning utan gravsättning

Genomförs i tillämpliga delar enligt vad som gäller för militärbegravning med gravsättning. Då stoftet efter begravningsgudstjänsten lämnas i kyrkan eller kapellet, ska fanförare och hedersvakt/kistbärare kvarstå tills övriga deltagare har lämnat kyrkan. Innan hedersvakten/kistbärare lämnar sin plats ska de göra vändning mot stoftet och utföra personlig hälsning och avslutar med att avlägsna flagga, huvudbonad, utmärkelser och sabel/bajonett från kistan varefter dessa lämnas till förbandschefen för överlämning till de anhöriga vid minnesstunden.

Vid borgerlig begravning genomförs ceremonin i tillämpliga delar.

Militärbegravning till sjöss samt spridning till sjöss av aska från avliden

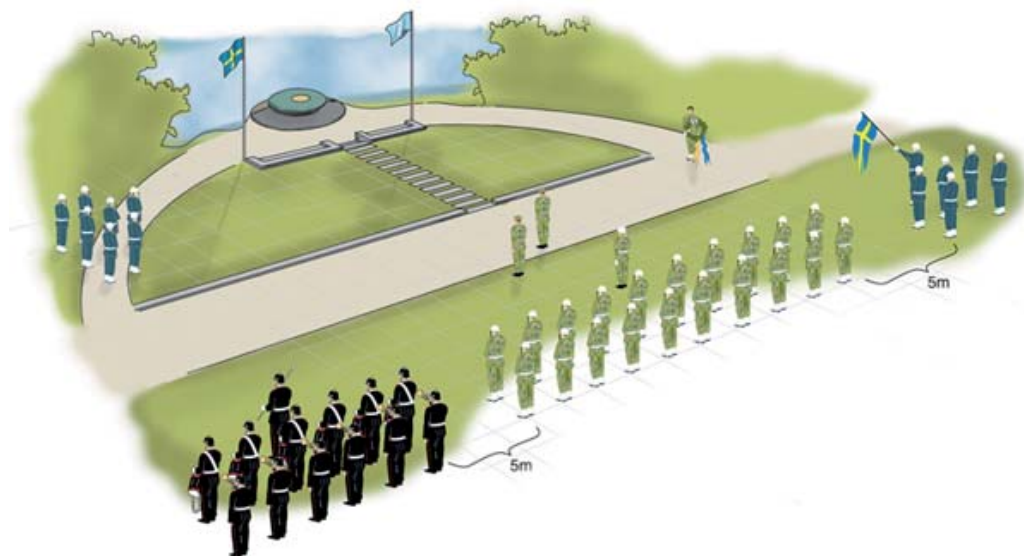
Enligt kapitel 4.

Militär medverkan vid annan begravning

Begravning av militär personal som inte är i tjänst (d.v.s. avgått ur aktiv tjänst eller ur reserven) kan ske på liknande sätt som militärbegravning men föutsätter i hög grad frivilligt deltagande från de som ska tjänstgöra.

Fana, kamratförenings fana och hedersvakt/kistbärare kan paradera i kyrkan efter frivilligt åtagande. Normalt ska endast 1:e och (som reserv) 2:e fanförare utan fanvakt delta. Musikkår kan delta efter särskild överenskommelse. Om den avlidne deltagit i krig eller stupat i internationell tjänst (motsv.) får trupp ur förband eller frivilligorganisation avge honnörssalvor i samband med gravsättningen efter tillstånd av Högkvarteret.

2.16.4 Minnesceremoni och kransnedläggning

Kransnedläggning vid "Minnesmärke över svenskar som omkommit i FN-tjänst" i Stockholm ska om möjligt ske samma dag som begravningen äger rum samt på FN:s minnesdag för de fredsbevarande styrkorna (26 maj). Om fler än ett dödsfall inträffat, genomförs endast en kransnedläggning för att hedra samtliga omkomna i anslutning till de olika begravningsdagarna.

Plats

Folke Bernadottes väg vid Djurgårdsbrunnsviken väster om Sjöhistoriska museet.

Minnesbilder

Fotografier från ceremonin ska översändas till ansvarigt förband (motsv.) för vidarebefordran till de anhöriga.

Deltagande

- En generalsperson/flaggman samt chefen eller representant ur LG/SWEDINT.
- Liten honnörstyrka med svensk tretungad fana.

Chef honnörstyrka ska vara chef för samtliga paraderande enheter.

- Musikkår/spel (om möjligt).
- Honnörstyrka för avgivande av honnörssalva (ev).

2.17 Övriga ceremonier

2.17.1 Medaljparader

Bild 2:23 ÖB medaljerar militär personal

Historik

Sedan lång tid tillbaka har medaljparader genomförts i samband med utdelning av medaljer och andra förtjänsttecken för tapperhet i strid eller andra utomordentliga förtjänster. Överlämnandet av medalj har alltid skett under högtidliga former.

Genomförande

Medaljparader bör genomföras i nära anslutning till den händelsen som föranledde medaljtilldelningen, så att sambandet understryks. Medaljparad kan samordnas med annan ceremoni, exempelvis vid uppställning på "Regementets dag", avtackning m.m. Musikkår eller spel bör medverka.

Om ceremonin genomförs på militärt område bör stor flaggning beordras.

Utförs medaljparad som enskild ceremoni eller om denna är av större omfattning (många medaljörer) får fanvakt med förbandets fana delta.

Framför förbandets front ställs vid behov bord med medaljerna och eventuella medaljdiplom.

Chef för organisationsenhet utdelar medaljen. Vid enskild medaljutdelning håller medaljutdelaren normalt ett kortare tal till medaljören.

Enstaka eller ett fåtal medaljer delas ut

Medaljör uppropas, springer fram och ställer upp på anvisad plats. Den som ska motta medalj stannar framför medaljutdelaren och hälsar med honnör.

Medaljutdelaren fäster medaljen på medaljörens bröst.

Eventuellt medaljdiplom mottas med höger hand och flyttas över till vänster hand varpå följer handskakning och honnör. Den som mottagit medalj gör helomvändning – mottar eventuella hyllningar (applåder) och återtar därefter med språng sin plats.

Större antal medaljer delas ut

Medaljutdelaren går efter linjen. Medaljörerna intar efterhand enskild ställning varefter medaljutdelning sker enligt ovan. Vid utdelning av ett större antal medaljer kan särskild fästansordning användas för att påskynda utdelningen. När medaljerna utdelats och medaljutdelaren uttalat sig berömande över utförda prestationer, utbringas ett fyrfaldigt leve för medaljörerna. Levet utförs av de närvarande med fyra hurrarop, eventuellt följda av fanfar.

2.17.2 Prisutdelning

Historik

Tävlingar utnyttjades redan under 1800-talet i den militära utbildningen. De skulle medverka till bättre resultat i vissa övningsgrenar, exempelvis skytte, ridning och dragkamp. Vanligen belönades goda prestationer med något synbart bevis. Överlämnandet skedde under högtidliga former.

Genomförande

Tävlingar läggs upp så att de har ett direkt eller indirekt samband med utbildningsverksamheten.

Efter tävlingar bör belöningar om möjligt delas ut under högtidliga former.

Prisutdelning kan samordnas med annan ceremoni, exempelvis vid uppställning på regementets/flottiljens dag, avtackning m.m. Musikkår eller signalgivare bör medverka. *I samband med annan ceremoni ska prisutdelning ske som sista punkt i programmet.*

Om ceremonin genomförs på militärt område bör stor flaggning beordras.

Utförs prisutdelning som enskild ceremoni och denna är av större omfattning (många deltagare inom förband, deltagare från andra förband) får fanvakt med förbandets fana delta. Vid sådan ceremoni får avlämning ske av en befattningshavare för alla enheter utom fanvakten, som alltid ska avlämnas av 1:e fanföraren. Framför förbandets front ställs vid behov bord med priser och andra belöningar.

Prisutdelning kan ske enligt följande:

- 1 Pristagare i viss tävlingsgren uppropas, springer fram och ställer upp på anvisad plats.
- 2 Förbandschef (motsv.) utdelar pris(er) antingen direkt eller sedan samtliga i viss tävlingsgren ställt upp på linje.
- 3 Den som mottar pris stannar framför prisutdelaren och hälsar med honnör. Priset mottas med höger hand och flyttas över till vänster hand, varpå handskakning och honnör följer.
- 4 Går prisutdelaren efter ledet intas enskild ställning, varefter pristagare står kvar i ledet, i övrigt sker mottagande enligt ovan.
- 5 Den (de) som mottagit pris gör helomvändning – mottar eventuell hyllning (applåd) – och återtar därefter med språng sin plats.
- 6 Vid utdelning av ett större antal belöningar, exempelvis skyttemedaljer/ skyttemärken, penningbelöningar och premier, kan förbandschef (motsv.) dela ut ett antal till representanter för olika enheter. Därefter utdelas resten av belöningarna genom lägre chefs (chefers) försorg.
- 7 Sedan alla fått sina priser/belöningar och förbandschef (motsv.) uttalat sig berömande över utförda prestationer utbringas ett fyrfaldigt leve för pristagarna. Levet besvaras av de närvarande med fyra hurrarop, eventuellt följda av fanfar och applåd.

2.17.3 Examensparad

Historik

Sedan lång tid har examensparader genomförts i samband med officersexamen vid de olika krigsskolorna. Seden har under 1900-talet tagits upp även efter annan genomförd militär utbildning.

Genomförande

Examensparad genomförs i samband med skolavslutning eller att kurs avslutas. Tillvägagångssättet vid examensparad kan även ligga till grund för utdelning av utbildningstecken och facktecken med särskild examination, t ex flygförarvingar. Om ceremonin genomförs på militärt område bör stor flaggning beordras.

- fanvakt med organisationsenhetens fana bör delta
- musikkår eller spel bör medverka

Framför förbandets front ställs vid behov bord med examensdiplom och/eller betyg.

Examensparad kan ske enligt följande:

- 1 Elev uppropas, springer fram och ställer upp på anvisad plats.
- 2 Skolchef (motsv.) utdelar diplom/betyget.
- 3 Den som mottar diplom/betyg stannar framför utdelaren och hälsar med honnör om vederbörande är i uniform med mössa. Diplom/betyget mottas med höger hand och flyttas över till vänster hand, varpå handskakning och honnör följer. Går utdelaren efter ledet intas enskild ställning, varefter mottagaren står kvar i ledet. I övrigt sker mottagande enligt ovan.
- 4 Den (de) som mottagit diplom/betyg gör helomvändning – mottar eventuell hyllning (applåd) – och återtar därefter med språng sin plats.

3 Grunder för enskilt och förbands uppträdande

Detta kapitel behandlar

3.1	<i>Grunder</i>	116
3.2	<i>Kommandon</i>	120
3.3	<i>Lystringsgrader</i>	120
3.4	<i>Postavlösning</i>	123
3.5	<i>Marsch</i>	123
3.6	<i>Förband i sluten ordning</i>	131
3.7	<i>Hälsning</i>	137
3.8	<i>Vapenställningar och vapenföringar med eldhandvapen</i>	143
3.9	<i>Vapenställningar och vapenrörelser med sidogevär</i>	165
3.10	<i>Fanföring</i>	187
3.11	<i>Fanvakt</i>	196
3.12	<i>Kommandotecken</i>	199
3.13	<i>Kompanitecken</i>	199

3.1 Grunder

3.1.1 Historik

Ordet exercis härstammar från latinet och betyder ursprungligen övning. Begreppet används i Sverige sedan 1700-talet och har kommit att användas som beteckning för övningar i militärt uppträdande enskilt och i förband. I exercisreglementen under tidigare delen av 1900-talet användes begreppet "Exercis I" för det vi idag kallar exercis (formellt uppträdande i sluten ordning) medan t.ex. Exercis III innebar övning i handgemäng.

Exercis i förbandsform var en nödvändighet såväl för den grekiska falangen som för den romerska legionen. Medeltidens truppförband för strid i sluten ordning till fots var ganska oövade och odisciplinerade härar och kom under renässansen att avlösas av välövade förband ofta i form av legoknekter. Eldhandvapnens spridning under 1600-talet kom att ställa ännu större krav på korrekt och snabbt utförande av olika handgrepp. Det blev viktigt att kunna avlossa samtidiga gevärssalvor, att hålla rättning i ledet och att snabbt kunna lyda kommandon för att överleva på slagfältet. Exercisen bidrog även till att skapa sammanhållning och förbandsanda. Även under de senaste århundradena har krigshistorien visat att ett väl exerceerat och därmed disciplinerat förband ofta har ett högt stridsvärde.

Avancerad paradexercis har funnits sedan lång tid tillbaka men nådde en höjdpunkt omkring år 1900. Olika typer utvecklades i de flesta länder, som den brittiska "slow march", den tyska "paradeschritt" och här i Sverige "noggrann marsch".

3.1.2 Allmänt

Målet med formellt uppträdande i sluten ordning (exercis) är att:

- skapa uppmärksamhet, disciplin och enhetlighet
- få soldaten att förstå att den egna prestationen är avgörande för att nå en bra helhet inom avdelningen (den yttre disciplinens krav övergår till en självdisciplin)
- få soldaten att ta hänsyn och anpassa sig till sina kamrater, vilket ger en god förståelse för arbete i grupp och även är till stor nytta i stridsutbildningen

Exercisrörelser lärs ut med förmedlad utbildningsprincip (visa – instruera – öva – pröva).

3.1.3 Riktlinjer för utbildning i slutna ordning

Exercisinstruktören

Det som utmärker en bra exercisinstruktör är följande:

- Förståelse – klara ut avdelningens problem och försök hitta lösningar
- Entusiasm – ditt personliga engagemang kommer att avspeglas i truppens prestation
- Tålmod – forcera inte utbildningen, en sak i taget och det enkla före det svåra
- Perfektion – sätt en kravnivå och håll fast vid den
- Personlig färdighet – du måste själv kunna utföra rörelserna felfritt

MINNESORD: FET PP

Det är viktigt att inte överdriva en exercisrörelse och att i ceremoniella sammanhang bara visa upp de rörelser som truppen behärskar väl. Befäst duglighet i grunderna ger ofta ett bättre intryck, än försök att briljera.

Utbildningen

Ett hjälpmedel vid de inledande exercispassen, eller när en ny rörelse ska läras in, är att soldaterna räknar takten högt för varje rörelse. Detta gör att varje man hör takten och soldaterna lär sig att utföra rörelserna samtidigt. Att poängtera är, att räknandet ska ske rapt, dvs. räkneordet uttalas kort och att soldaterna verkligen utför rörelserna i takt med räknandet. För att poängtera för soldaterna hur vissa rörelser ska utföras bör korta och precisa ord som "slå", "slit", "ryck", eller "med kraft" användas.

Exempel: "Fatta om handskyddet med kraft!", "Slit ner armen intill sidan!".

Kontrollera före exercispassets början att truppen har för ändamålet lämplig uniform och utrustning. Man bör inte öva i stridsutrustning, då packfickor m.m. försvårar korrekt pendling med armen och utförandet av vapenrörelser.

Metodik

För att soldaten ska nå god förmåga bör utbildningen genomföras med korta utbildningspass under en lång tidsperiod. Detta syftar till att öka soldatens "stadga" i rörelserna (muskulerna övas) och att minska nervositet inför kommande ceremoni. Det har visat sig att koncentrerad utbildning under en kort period dels belastar soldatens muskulatur på ett negativt sätt, dels att negativ överspridning uppstår mellan de olika rörelserna, då de inlärs utan mellanrum.

Studera publikationen Pedagogiska grunder, kap 14.4.2 DRILL, före utbildningens början. Betänk särskilt att rörelsen kopplas mot rätt "trigger" d.v.s. så snart en rörelse är inlärd och den egentliga övningen påbörjas ska uteslutande rätt kommandon nyttjas.

Av fysiologiska skäl är det viktigt att lägga in kortare och längre raster i varje utbildningspass. Övningar i t.ex. vapenföringar är fysiskt krävande och motsvarar annan idrottslig teknikträning. Inläring sker i huvudsak under viloperioden då muskelminnet aktiveras (de psykomotoriska banorna sluts). Själva övningen är en nedbrytning av muskeln precis som annan fysisk aktivitet. Rätt förhållande mellan teknikträning och vila ger snabbare resultat. Tänk också på att prestationskurvan ofta gör "hopp" från att ha varit på en viss nivå under en tid, till att när erforderlig mängdträning och finslipning av detaljer uppnåtts, plötsligt återfinns på en högre nivå. Inled varje pass med repetition av det som tidigare inlärts och avsluta alltid ett övningspass med rörelser som behärskas bra.

Att använda visselpipa vid övningar i formellt uppträdande i sluten ordning är **SYNNERLIGEN OLÄMPLIGT**

Övningsslinga

Ett mycket bra sätt att genomföra den grundläggande utbildningen (efter det att grundlagd färdighet uppnåtts) är med en "övningsslinga" till musik. Rätt genomförd så övar soldaten sig själv och instruktören kan ägna sig åt att rätta till fel och hjälpa eleverna.

Instruktören utrustar sig med musikanläggning och marschmusik (kontrollera att tempot i musiken är c:a 108-114 steg/minut).

Soldaterna formeras inledningsvis i halvcirkel och instruktören visar, instruerar och övar momentvis ett par gånger.

Då soldaten uppnått grundläggande färdighet övergår instruktören till slingan.

- 1 Börja med att spela igenom marschen och låt soldaterna räkna varje taktsteg, -ett till åtta, varpå ny räkning till åtta genomförs o.s.v.
- 2 Formera soldaterna på cirkel och låt soldaterna räkna högt till musiken, rörelserna utförs momentvis på vartannat taktsteg d.v.s. 1, 3, 5, och 7. På taktstegen 2, 4, 6 och 8 ska fullständig stillhet avkrävas.
- 3 Soldaten vilar under räkningen upp till åtta och fortsätter med nästa moment på taktsteg ett.
- 4 En slinga motsvarar 10 fullständiga vapenrörelser (2x8 takter x10). Efter ett par slingor beordras 5 min vila.

Ställ krav på att soldaten ska fullfölja även om soldaten tappar räkningen och att soldaten själv rättar till rörelsen i nästa moment.

Instruktören instruerar elev enskilt samtidigt som alla fortsätter med egen övning. Övning till musik är en rationell metod för att få ska kunna öva många!

Avbryt slingan och påtala allmänna fel om så behövs. Lägg in kort vila ofta!

Övning i slutet förband

Då soldaten har uppnått god färdighet på de enskilda rörelserna och utför dessa i en takt om c:a 108-114 steg/minut övergår utbildningen till övning i förband.

Formera truppen på det sätt som den närmast kommande ceremonin ska genomföras i och öva uteslutande med kommandon. Ställ höga krav på perfektion.

En instruktör är hela tiden aktiv: -Påtalar fel, hjälper den som inte hänger med och entusiasmerar sin trupp!

Hjälpmedel

De tekniska hjälpmedel som instruktören kan använda är:

- Marschmusik med ett tempo av 108-114 steg/ minut
- Trumslagare med marschtrumma
- Metronom
- Mätsticka (passare) för att vid behov mäta måtten: 0,25 m, 0,45 m, 0,85 m och 1,25 m.

Mätstickan kan vara en stav med markerade mått eller en passare (s.k. pace stick). I regel är det bättre att själv bära det vapen som eleverna övar med för att på ett enkelt sätt kunna visa rörelserna.

Nyttja din röst för att ange tempon och anvisa steg.

Det är ofta bättre att med rösten ange: Vänster, vänster, vänster-höger-vänster för att därefter övergå till räkning 1-2-3-4, 1-2-3-4 än att kontinuerligt ange vänster, vänster... o.s.v.

3.1.4 Enskilt uppträdande

Enskild klädd i Försvarsmaktens uniformer ska iaktta reglerna för ett korrekt uppträdande – inte bara i sitt förhållande kollegor emellan utan lika mycket i sitt förhållande till och bland allmänheten.

För den som är klädd i uniform är det en hederssak att medverka till att uniformens och Försvarsmaktens anseende vidmakthålls. Uniformsklädd personal ska uppträda med en god hållning och ett välvårdat yttre, d.v.s. korrekt sammansatta uniformer och snyggt hållna klädesplagg, putsade skor samt välansat hår. Självfallet bärs huvudbonad påtagen utomhus men även på kommunala färdmedel, perronger och i butiker. Händerna får inte hållas i fickorna. I sällskap med överordnad ska man gå till vänster om denne.

Ordonnans som åtföljer chef ska befinna sig omkring 5 m bakom denne.

3.1.5 Parad

Med parad avses högtidlighet med förband. I regel förs organisationsenhetens fälttecken och musikkår deltar när så är möjligt. Fana förs av fanvakt. Under parad ska bajonett fästas på vapen.

Parad inleds med kommandot: "**Parad!**".

Parad avslutas med kommandot: "**Parad upphör!**".

Vid parad ställer är normaluppställningsformen linje men anpassas alltid enligt chefs bestämmande:

- 1 Eldhandvapen bärs enhetligt och ska vara laddade eller försedda med tomt magasin (SäkI gäller!).
- 2 Riktlinje/markeringar för förbandets front bör finnas markerad i förväg för att underlätta en riktig uppställning. Den tas vid behov bort innan ceremonin börjar.
- 3 Fanvakt står framför fronten eller till höger om förbandet.
- 4 Fanvakt och honnörsstyrka ska ha vapenställningen "i armen gevär" när den paraderar stillastående och i förekommande fall ha bajonett påtagen.
- 5 Honnörsstyrka står alltid uppställd på linje.
- 6 Musikkår (spel) står till vänster eller mittemot truppavdelning.
- 7 Övertaligt befäl ställer upp på en (två) linjer på förbandets vänstra flygel i tjänsteställning från höger. Lucka till närmaste avdelning är normalt 5 m. Den med högst grad tar befälet och ställer upp framför övriga.

3.2 Kommandon

3.2.1 Kommandoteknik

Vid exercis ska uteslutande kommandon användas.

Dessa är uppdelade i lystringsord och verkställighetsord eller endast det senare.

Exempel på lystringsord är **”Skyldra”** (-uttalas något långsamt och tydligt) och på verkställighetsord **”Gevär!”** (-uttalas kort och skarpt)

Kommandon uttalas med klar och tydlig stämma.

Skrik inte! Tala starkt och ta ”stöd” från buken.

I samband med begravningsceremoni/sorgehögtid ska kommandon uttalas med avpassad röststyrka.

Kommandon ges på ett sådant sätt att tempot tydligt framgår. Mellan lystringsord och verkställighetsord ska pausens längd vara enligt följande:

- 1 Stillastående motsvarar pausen två stegs marsch (två taktslag).
Exempel: **”Avdelning framåt!”** (2-3) **”Marsch!”**.
- 2 Under marsch motsvarar pausen tre stegs marsch (tre taktslag).
Exempel: **”Avdelning!”** (2, 3, 4) **”Halt!”**.

I denna instruktion är pauserna markerade med ett tankestreck (–).

3.3 Lystringsgrader

3.3.1 Givakt

Lystringsgraden givakt används då fullständig uppmärksamhet och god hållning krävs samt vid hälsning med förband. Fullständig tystnad ska iakttas.

Då givakt kommenderas intas på stället enskild ställning.

Kommando "**Givakt!**".

Den enskilde står absolut stilla med god hållning:

- hämlarna tillsammans och i jämnhöjd, fötterna i 45 graders vinkel (fotlängd mellan tåspetsarna)
- benen helt raka
- kroppstyngden lika fördelad på båda fötterna (snarare på hämlarna än på trampdynorna)
- armarna helt raka längs sidorna, handlederna något vinklade bakåt så att tummen kommer i linje med underarmen
- händerna knutna med tummen mot pekfingerets andra led, knytnäven hålls mitt på sidan av låret och lillfingeret med känning mot låret
- huvudet väl uppburet och blicken riktad rakt fram (mot ögonmärke)

Vanliga fel:

- huvudet är inte väl uppburet (hakan sänkt eller för hög)
- axlarna är inte tillräckligt tillbakadragna (med följd att tyngdpunkten förs framåt och överlivet tippas fram)
- armarna är böjda med händerna för långt fram på låren

3.3.2 Lystring och manöver

Lystring

Lystringsgraden lystring används vid parad eller motsvarande då fullständig uppmärksamhet och enhetlig hållning krävs men enskild ställning inte är nödvändig. Fullständig tystnad iaktas. På stället intas lystringsställning.

Lystring är såväl en lystringsgrad som en ställning.

Kommando: **“Lystring ställ!”**.

Den enskilde står stilla med god hållning och bredbent med:

- en fotlängd mellan hälarna
- kroppstyngden lika fördelad på båda fötterna med höger fot på sin för enskild ställning bestämda plats
- armarna på ryggen och fattar med vänster hand om den högra handens handled - höger hand ska vara lätt knuten
- blicken riktad rakt fram

Vid övergång från enskild ställning till lystringsställning ska vänster fot lyftas cirka 5 cm och med kraft, men utan stampning, tryckas ut åt vänster och sätts ned med en fotlängds avstånd mellan hälarna. Samtidigt förs armarna bakom ryggen varvid vänster hand fattar om höger handled med armarna i en naturlig böjning längs ryggen så att händerna kommer att vila mot korsryggens nedersta del. Förs vapen så förfar soldaten med vapnet som anges för detta.

Manöver

Lystringsgraden manöver används i slutna ordning då fullständig uppmärksamhet krävs men enskild ställning inte är nödvändig samt vid grupperat förband under kortare tidsmoment då verksamheten kräver det. För poster och varnare är lystringsgraden alltid manöver. Tystnad ska iakttas. Samtal som rör tjänsten får föras med låg röst om verksamheten inte störs.

Kommando: **“Manöver!”**.

Ställningen är samma som lystringsställning.

3.4 Postavlösning

Vid avlösning av poster i ceremoniella sammanhang sker detta exercismässigt.

1 Kommando: **“Avdelte post – marsch!”**.

Pågående post tar vid behov ett steg åt sidan och intar enskild ställning. tar vid behov pågående post ett steg åt sidan varefter posten gör marschanträde och marscherar till plats 1,25 m framför avgående post där halt görs.

2 Kommando: **“Poster byt om – marsch!”**.

Båda posterna ska, i marschtakt, samtidigt ta först ett steg snett framåt vänster och därefter ett snett framåt höger. Båda posterna gör därefter samtidigt helt om.

3 Kommando: **“Avlöste post – marsch!”**.

Den avlöste posten gör helt om marsch och ställer in sig i avlösningstruppen (motsv.).

3.5 Marsch

3.5.1 Vanlig marsch

Marschanträde och marsch

Marschanträde

Kommando: **“Kompani (0. pluton!) (Avdelning) framåt (vänster om) (höger om) – marsch!”**.

Marschanträde sker med vänster ben och med en **steglängd om ca 45 cm (halv steglängd)** i två tempon:

- 1 Från enskild ställning upplyftes det vänstra benet med rakt knä och med fotbladet parallellt med underlaget; under kroppens framskjutning tas taktsteget ut till halv steglängd samtidigt som den högra armen pendlar upp till sitt läge i jämnhöjd med den högra axeln; den vänstra armen förs bakåt så att en naturlig armrörelse uppnås.
- 2 Foten trycks med hela fotbladet mot marken och kroppstyngden överförs till det vänstra benet.

Marsch

- 1 Vanlig marsch ska, när "parad" har kommenderats, utföras i fast och säker takt med en hastighet av 112–114 steg i minuten och med en steglängd av omkring 85 cm räknat från häl till häl. (För högvaktstjänstgöring gäller bestämmelserna i instruktion för högvakten (75-85 cm steglängd och som lägst 108 steg/min)
- 2 Marschen fortsätter med en jämn armpendling nära sidan, upp till i jämnhöjd med axlarna. Stegen tas ut till full längd varvid foten isätts, med hälen först, då den framåtriktade benrörelsen har påbörjat sin pendling bakåt. Handen ska vara knuten med tummen lagd över pekfingerets andra led.
 - kroppen förs stadigt och med god hållning
 - armarna ska, när lystringsgraden givakt gäller, helt sträckta pendla i marschriktningen till strax under axelhöjd och markerat tillbaka (armarnas återpendling till bakre ytterläget är grunden för rörelsens korrekta utförande)
 - armarna ska, när lystringsgraden lystring eller manöver har kommenderats, med obetydligt böjd armbåge pendla i marschriktningen halvvägs upp till axelplanet och markerat tillbaka
 - händerna hålls knutna med tummen i marschriktningen

Vid utbildningen bör bl.a. följande uppmärksammas:

- att steglängden inte blir för kort
- att soldaten vid marschanträdet inte viker överlivet framåt
- att soldaten sätter i klackarna under marschen (under benets tillbakapendling från sträckning framåt)
- att armarna pendlas framåt till axelplanet
- att soldaten har raka armar i pendlingen
- att armarna pendlas fullt bakåt
- att god hållning behålls

Vanliga fel:

- kroppsvikten överförs inte i marschanträdet till den vänstra foten samtidigt som den högra isätts
- marschanträdet sker inte i tempo
- steglängden är för lång i marschanträdet och för kort under marschen
- hälna släpas i marken under benets framflyttning och sätts inte mot marken i benets återpendlande rörelse
- soldaten "knäar" i steget

Vändning i förening med marschanträde

Efter vändning åt höger (vänster, helt om) görs marschanträde.

Kommando: "Avdelning vänster (höger, helt) om – marsch!".

3.5.2 Noggrann marsch

Noggrann marsch genomförs vid parad för fanan och på särskild order.

Kommando från stående i enskild ställning: **“Noggrann marsch! Kompani (0. pluton), (avdelning) framåt! – marsch!”**.

Kommando under vanlig marsch: **“Noggrann – marsch!”**.

- noggrann marsch utförs i en fast och säker takt med en hastighet av 76– 80 steg/min och med en steglängd av omkring 85 cm, räknat från häl till häl
- vänstra benet lyfts med något böjt knä och med fotspetsen obetydligt lägre än hälen (sträckt vrist); under hela kroppens framåtskjutning ska foten föras stadigt och nära marken rakt fram; då steget är uttaget till full längd ska foten nedsättas under knäets och fotledens sträckning med någon tryckning mot marken; kroppstyngden ska härvid vara överförd på det framsatta benet
- kroppen förs stadigt och med god hållning, armarna hålls intill sidan (på plats för enskild ställning), huvudet vara väl uppuret och blicken riktad rakt fram

Kommando för återgång till vanlig marsch: **“Vanlig – marsch!”**.

Övergången: Verkställighetsordet kommenderas på vänster fot och när vänster fot nästa gång nedsätts i marken påbörjas vanlig marsch.

Vid utbildningen bör bl. a. följande uppmärksammas:

- att kroppstyngden förs över på främre benet i samband med isättandet
- att överlivet inte lutas framåt
- att vristen hålls sträckt

3.5.3 Språngmarsch

Språngmarsch utförs med en hastighet av upp till 165 steg/minut och med en steglängd av omkring 90 cm räknat från häl till häl. Kroppen förs ledigt med god hållning och med kroppstyngden något framförd. Armarna hålls böjda och pendlas snett framför bröstet.

Övergång från marsch till språngmarsch

Kommando: **“Språng – marsch!”**.

“Marsch!” kommenderas när vänster fot sätts i marken.

- språngmarschen anträds nästa gång vänster fot pånytt sätts i marken genom att hela foten sätts i marken med tryckning och benet något böjt

Övergång från språngmarsch till vanlig marsch

“Marsch” kommenderas när den vänstra foten sätts i marken.

Kommando: **“Vanlig – marsch!”**.

- tre steg (höger fot, vänster fot, höger fot) tas ut under avsiktning varefter taktsteg (vänster fotblad parallellt med underlaget sätts med kraft mot marken med rakt ben och sträckt vrist) tas med vänster fot och marschen fortsätter som vanlig marsch.

Halt från språngmarsch

“Halt” kommenderas när den vänstra foten sätts i marken.

Kommando: **“Högvakten (motsv.) – halt!”**.

- tre steg (höger fot, vänster fot, höger fot) tas ut under avsaktning varefter taktsteg (vänster fotblad parallellt med underlaget sätts med kraft mot marken med rakt ben och sträckt vrist) tas med vänster fot och höger fot förs med kraft kortaste vägen intill den vänstra.

3.5.4 Troppningsmarsch

Vid återmarsch under troppning av fana ska tempot vara 126–128 steg/min (i takt med trumslagningen) och benen förs som i vanlig marsch med något förkortad steglängd.

Vanliga fel:

- fötterna stampas mot marken
- överlivet tippas framåt
- knäna dras upp och marschen får en “trippande” karaktär

3.5.5 Sorgmarsch

Sorgmarsch genomförs som noggrann marsch, men med 64–66 steg/min och med en mindre markerad nedsättning av fotbladet.

Sorgmarsch används bl.a. i samband med bärande av kista vid militärbegravning.

3.5.6 Helt om marsch

Marsch kommenderas omedelbart innan vänstra foten sätts i marken:

Helt om marsch gör på kommando: **“Högvakten (motsv.) helt om – marsch!”**.

- 1 Högra foten tar ut ett normalt steg och armarna låses intill sidan.
- 2 Helomvändning sker åt vänster på båda fotbladen varvid kroppstyngden för över på den vänstra foten.
- 3 Högra foten gör taktsteg.

3.5.7 Byte av takt

Om man under marsch efter musikkår (motsv.) får olika takt kan detta korrigeras genom ombyte av fot (s.k. “sluring”):

Verkställighetsordet “marsch” kommenderas när vänster fot sätts i marken och nästa gång vänster fot sätts i marken genomförs ombytet.

Kommando: **“Byt fot – Marsch!”**.

- vänstra foten tar ut ett steg varefter den högra hastigt sätts bakom den vänstra som därefter tar ut steget. Sistnämnda båda fotförflyttningar utförs så hastigt att de i tid motsvarar ett stegs marsch.

3.5.8 Tätavbrytningar

Under marsch i parad ska vid behov riktningförändringar göras med tätavbrytningar.

Kommando: **“Täten (halvt/dubbelt) till höger (vänster) – marsch!”**.

- 1 På kommandot marsch ska samtliga i de yttre kolonnerna göra huvudvridning inåt samtidigt som riktkarlen (innerkarlen längst fram) förkortar steglängden (marscherar på stället) och påbörjar tätavbrytningen.
- 2 Ytterkarlen behåller normal steglängd och håller rättningen på innerkarlen.
- 3 Innerkarlen marscherar så att innerradien helst blir "på stället" och maximalt till en radie om ca 0,5 m och sneglar ut mot ytterkarlen så att riktningförändringen sker så att rättningen behålls, d.v.s. att rättningen egentligen sker på ytterkarlen.
- 4 När den nya riktningen anträts ska huvudvridning rakt fram göras roteparsvis och marschen fortsätta i den nya riktningen.

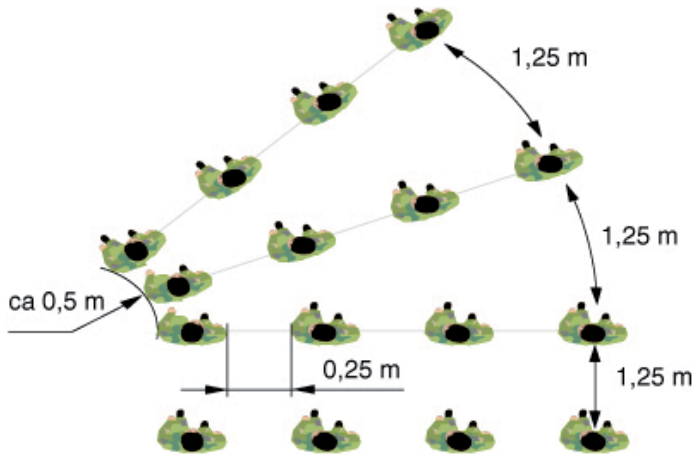

Bild 3:1 Tätavbrytning. Idealet är att vändningen sker på stället och maximalt uppgår till en radie om ca 0,5 m

3.5.9 Ryck in marsch

Kommandot avser förflyttning till förutbestämd plats eller ny verksamhet till skillnad från upplösning av avdelning.

Kommando: **"Ryck – in! – marsch!"**.

- 1 Soldaten gör vändning åt det avsedda hållet och gör marschanträde varefter soldaten marscherar till inryckningsstället.
- 2 På det femte steget anträds språngmarsch med fast och säker takt.

När truppen är beväpnad görs rörelsen enligt nedanstående:

Kommando: **"Ryck – in!"**.

- 1 Utgångsställning är i armen gevär.

- 2 Kommando: "Ryck – in!".
Vänster hand fattar med kraft om handskyddet.

3 Kommando: "**Marsch!**".

Truppen gör antingen taktsteg varvid formeringen upplöses eller helt om och därefter marschant-råde.

4 På det femte steget anträds språngmarsch.

Kommandot avser förflyttning till förutbestämd plats eller ny verksamhet till skillnad från upp-lösning av avdelning.

3.5.10 Upplösning av avdelning

På verkställighetsordet gör truppen marschantråde eller om avdelningen är i lektionssal med lystrings-ställning varefter truppen upplöses.

Avdelning upplöses på kommando: "**Höger och vänster om – marsch!**".

3.5.11 Halt

Lystringsordet ska utsägas på vänster fots nedsättning och uppehållet till verkställighetsordet i detta fall blir tre steg och verkställighetsordet (halt) kommenderas då vänster fot ånyo sätts i marken.

Kommando: "**Avdelning (1. pluton)(motsv.) – halt!**".

Halt sker i 3 moment:

- 1 Ett steg tas ut med höger fot samtidigt som armarna låses med tryckning intill sidan.
- 2 Vänster fot sätts i marken med kraft och med sträckt ben, sträckt vrist och halv steglängd (taktsteg).
- 3 Höger fot förs kortaste vägen intill den vänstra foten.

Betoningen i kroppsrörelsen ska ligga på vänstra fotens taktsteg inte högra fotens tryckning intill den vänstra.

Vanliga fel:

- vänstra steget tas ut till full steglängd
- armarna låses inte till sidan på högersteget
- högerfoten stampar då den sätts intill den vänstra
- kommandotekniken brister och dubbla lystringsord ges
- uppehållet mellan lystrings- och verkställighetsord varierar vilket skapar "oro" i truppens halt

Halt med vändning

Kommando: "**Kompani! (0. pluton!) (Avdelning!) Vänster om (höger om) – halt!**".

"Halt" kommenderas då höger (vänster) fot sätts i marken och sker i fyra moment:

- 1 Vänster (höger) fot tar ut ett helt steg och armarna låses med tryckning intill sidan.
- 2 Höger (vänster) fot sätts med kraft i marken (taktsteg) ca 1 dm framför den andra varvid kroppsvikten överförs till den främre foten.
- 3 Vändning sker åt vänster (höger) på fotbladen med stadigt liv och raka ben.
- 4 Vänster (höger) fot sätts med tryckning tillbaka till den högra (vänstra). Stampning får inte ske.

Vanliga fel:

- kroppsvikten överförs inte till det ben som vändningen ska ske på vilket gör att kroppen gungar
- ögonmärke tas inte ut och soldaten tappar balansen
- foten stampas in i enskild ställning

Helt om halt

Kommando: **“Helt om – halt!”**.

“Halt” kommenderas då vänster fot sätts i marken och sker i fyra moment:

- 1 Vänster fot tar ut ett förkortat (halvt) marschsteg och hela foten sätts med kraft och sträckt vrist i marken (“taktsteg”).
- 2 Högra foten, även den med sträckt vrist, sätts ca en fotlängd framför och något till vänster om den vänstra foten.
- 3 Helomvändning åt vänster görs på båda fotbladen med stadigt liv och raka ben och med kroppsvikten förlagd på det vänstra benet.
- 4 När vändningen är genomförd förs den högra foten med kraft och kortaste vägen intill den vänstra så att rätt fotvinkel intas.

3.5.12 Vändningar

Grunder

Vändningar utförs i marschtakt. Då vapnet hålls i handen gevär höjs pipan något under vändningen.

Utgångsställning för vändning är enskild ställning. Vid parad ska alltid lystringsgraden vara givakt under rörelser med trupp. (Med anledning av detta bör all utbildning i formellt uppträdande i slutna ordning ske under lystringsgraden givakt).

I de fall vändning kommenderas och soldaten har lystringsgraden manöver eller lediga ska enskild ställning intas på lystringsordet. Då vändningen fullföljts återgår soldaten till den lystringsgrad som gällde före riktningförändringen (Förfarandet undviks under övningar och definitivt i ceremoniella sammanhang).

Vändningar åt sidan

Ögonmärke tas före och efter vändningen för att säkerställa god balans.

Kommando: **“Vänster (Höger, Helt) – om!”**.

Vändningar sker i 2 moment:

- 1 Enskild ställning intas (om så erfordras).
- 2 Vändning sker på vänster (höger) häl och höger (vänster) fotblad med raka knän och god balans ett kvarts varv åt vänster (höger) så att kroppstyngden förs över på den vänstra (högra) foten. Vändningen stöds med det högra (vänstra) fotbladet och stödfotens häl vrids ut. Armarna hålls raka och kvar längs sidorna.

3 Den högra (vänstra) foten sätts med kraft närmaste vägen intill den andra.

Helomvändning görs på motsvarande sätt som för vändning åt vänster med skillnad att varvet fullföljs till ett halvt varv.

Vanliga fel:

- armar och händer hålls inte på plats för enskild ställning
- benen hålls inte raka utan soldaten "knäar" i vändningen
- kraften i vändningen utgår från axlarna och inte från höften
- kroppsvikten överförs inte åt det håll som soldaten vänder, ofta beroende på att ögonmärke i den nya riktningen inte tagits
- soldaten "stampar" ned den högra foten istället för att trycka den intill den vänstra

3.6 Förband i sluten ordning

3.6.1 Uppställningsformer

Normaluppställningsformen vid ceremonier är linje. Om förbandets bredd blir alltför stor (bataljonsuppställning) kan öppen fyrkant användas.

För att all personal ska kunna följa ceremonin med behållning bör djupet inte överstiga 6 linjer. Trupp ska normalt marschera in plutonsvis i formering på gruppkolonner.

Riktförband ska vara det högra kompaniet (motsv.). Främsta ledet ska rätta in sig mot den förberedda riktlinjen (kant, snöre, koner eller motsvarande).

Lucka till annat kompani tas ut på kommando: "5 meters lucka, rättning – höger (vänster, mittåt)!".

Avstånd till annat kompani tas ut på kommando: "10 meters avstånd, rättning – höger (vänster, mit-tåt)!".

För att underlätta marsch och för att ge ett så jämnt intryck som möjligt indelas paraderande trupp på linje med de kortaste soldaterna i mitten och de långa i stigande höjd mot flankerna.

Exempel på normaluppställningar

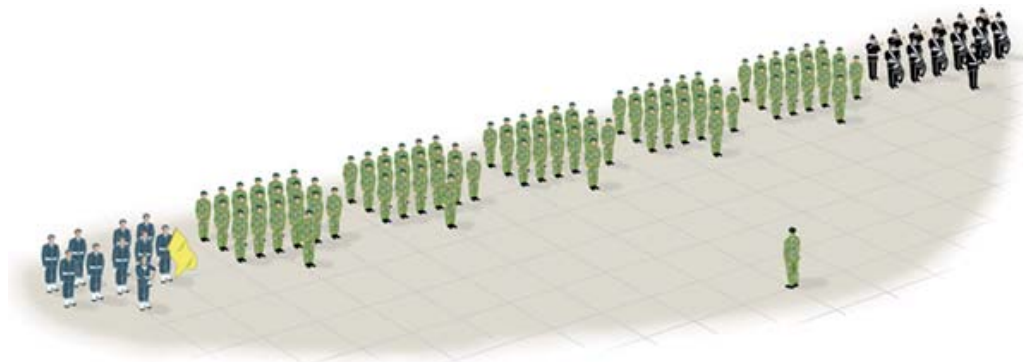

Bild 3:2 Ett kompani med fanvakt och musikkår på linje

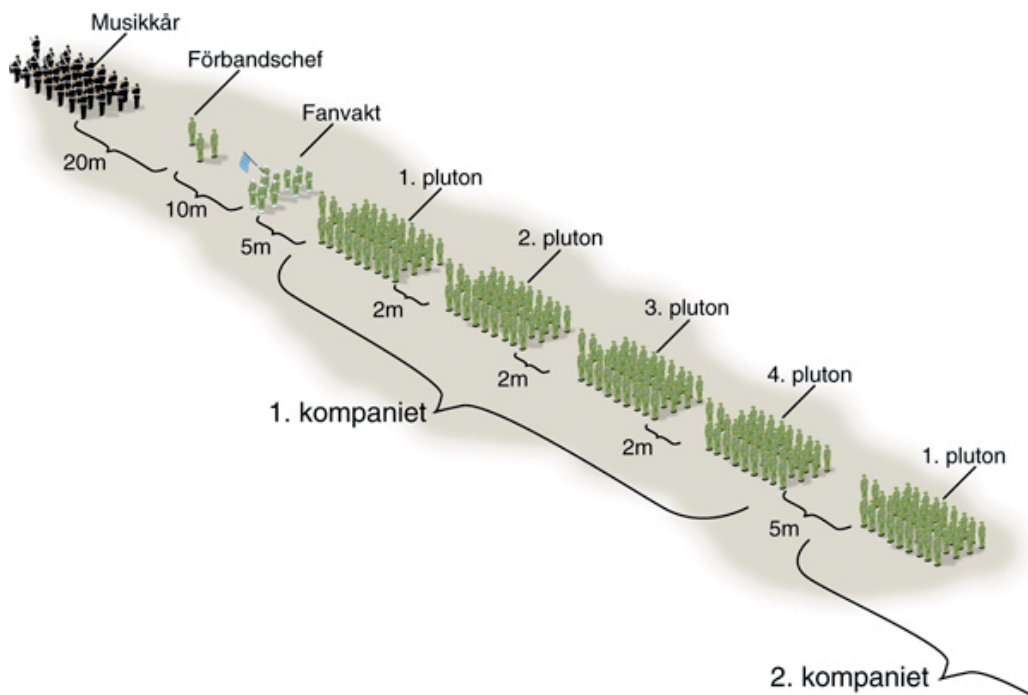
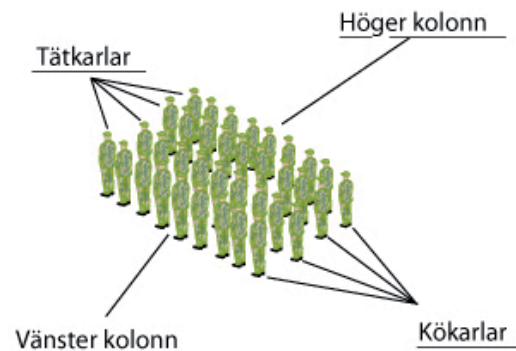

Bild 3:3 Ett kompani med fanvakt och musikkår på kolonn

3.6.2 Luckor och avstånd

Grunder

Luckor är mellanrum i sidled mellan enskilda och förband:

- mellan enskilda räknas lucka från arm till arm som armbåges lucka (0,25m) eller armlängds lucka (1m)
- mellan troppar/plutoner och kompanier till fots är luckor mellan troppar/plutoner 2 m och mellan kompanier 5m.

Avstånd är mellanrum i djupled mellan enskilda och förband:

- avståndet mellan enskilda till fots räknas från framförvarandes rygg till bakomvarandes bröst och ska vara 1,25m
- avståndet mellan troppar/plutoner är 3 m och mellan kompanier 10m

3.6.3 Rättning

Grunder

Den enskilde (det förband) på vilken rättning i sid- och djupled sker benämns riktkarl (riktförband).

Vid uppställning på linje är riktkarl den som står i mitten eller till vänster om mitten i den främre linjen. Vid uppställning på kolonn är riktkarl den som står längst fram till vänster.

Enskilds inrättning görs automatiskt under marsch och vid ny uppställning.

Inrättning sker alltid i lystringsgraden givakt (enskild ställning).

På stället

På verkställighetsordet, oavsett vapenställning, ska soldaterna vrida huvudet mot den angivna mitten om rättningen är mot mitten och åt höger (vänster) om rättningen beordras mot kanterna. De bakre linjerna rättar sig mot den främre i sida och mot rättningshållet i djup. Samtliga vrider tillbaka huvudet på kommando: "**Mittåt!**".

Befäl framför trupp vinklar vid behov upp vänster arm/hand och anger därmed var mitten är. Då rättningen är fullgod dras armen hastigt ned samtidigt som kommando "**mittåt**" utsägs.

Kommando: "**Högvakten (motsv.), armlängds (armbågs) lucka, rättning – mittåt (höger, vänster)! "**
alternativt vid rättning på kolonn: "**Högvakten (motsv.), rättning – framåt!**".

Då rättningen är fullgod kommenderas: "**Mittåt!**".

Ett förband är inrättat *i sidled* då underavdelningarna är i höjd med varandra, fastställda luckor tagits ut, rätt frontriktning intagits och, vid förband till fots, den enskilde efter huvudvridning åt riktkarlen ser skynten av andre och tredje mans bröst.

Ett förband är inrättat *i djupled* då fastställda avstånd tagits ut och underavdelningarna (de enskilda) står i rätt riktning och mitt bakom varandra.

Rättning genomförs under lystringsgraden givakt.

Rättning avbryts på chefs kommando varvid i förekommande fall huvudvridning upphör och armarna tas ner. Enskild ställning behålls.

Om lystringsgraden och därmed ställningen därefter ska ändras, sker detta på chefens kommando.

Under marsch

Under marsch till fots kontrolleras rättningen i sidled genom att den enskilde vid behov gör huvudvridning åt rättningshållet. Vid riktningsändring ser den enskilde mot den vänstra (högra) kolonnen och anpassar steglängden. Förlorad rättning återtas efter hand.

Om rättning ska ske under marsch, anger chefen nytt avstånd och lucka, varvid den enskilde efter hand (under bibehållande av takten) rättar in sig på riktkarlen.

Kommando: **“00 meters avstånd, 00 meters lucka – marsch!”**.

Vid halt

Vid halt behåller truppen enskild ställning efter haltrörelsens avslutande.

Chef avgör därefter om rättningsrörelse ska ske eller om lystringsgraden och därmed ställningen ska förändras.

3.6.4 Dubblering och indragning av rotar

Används när fyra eller fler marschkolonner, efter halt och vändning, ska paradera på linje. (4 täter i kolonn blir 2 linjer).

Dubblering av rotar

Förberedelser:

- det är av synnerlig vikt att avdelad styrka bibehåller 1,25 m avstånd mellan rotarna under marschen
- främsta linje bildar i front en udda rote och den andra en jämn, den tredje en udda osv.

Genomförande:

Dubblering av rotar sker på kommando: **“Dubblering av rotar! Jämna rotar ryck in – marsch!”**.

Sker i 2 moment samt avslutas med rättningsrörelse:

- 1 På verkställighetsordet tar de jämna rotarna ett stort steg med vänster ben snett till vänster, utan pendling av armen.
- 2 Soldaten sätter därefter med tryckning den högra foten intill den vänstra. Kroppsvikten överförs i steget till det vänstra benet. Soldaterna ska nu stå någorlunda i rät linje.
- 3 Rättning sker därefter på kommando (till armbåges lucka).

Observera att dubblering av rotar vid paradering som hederskompani kan föranleda att rörelsen måste spegelvändas med anledning av vilket håll in och utmarsch sker!

Vanliga fel:

- kroppsvikten överförs inte till den vänstra foten i steget
- armarna hålls inte kvar vid sidan
- högra foten släpas mot marken

Indragning av rotar

Höger om kommenderas:

Indragning av rotar sker på kommando: **“Höger (vänster) – om! Indragning av rotar! Jämna rotar ryck ut – marsch!”**.

Genomförande efter vändning i anbefalld riktning sker i två moment och avslutas med rättningsrörelse:

- 1 På verkställighetsordet tar jämna rotar med höger ben ett stort steg snett till höger, utan pendling av armen.
- 2 Sätter den vänstra med tryckning intill den högra. Kroppsvikten överförs i steget till det högra benet.

Vanliga fel är desamma som för dubblering av rotar.

Observera att indragning av rotar vid paradering som hederskompani kan föranleda att rörelsen måste spegelvändas med anledning av vilket håll in och utmarsch sker!

3.6.5 Tagande av befäl

Den som tar befälet ska på enklaste sätt förflytta sig till en plats varifrån chefen kan ses av truppen och kommendera: **“Jag tar befälet!”**

I ceremoniella sammanhang kan tagande av befäl ske med kommando: **“Givakt!”**.

3.6.6 Avlämning

Avlämning sker under lystringsgraden givakt.

Avlämning innebär att chefen under hälsning med förbandet anger:

- mottagande chefs grad
- eget förbands namn
- antal närvarande
- antal frånvarande (sjuka, kommenderade, lediga, saknade osv.)

Exempel: **“Major! 3.pluton, närvarande 26, frånvarande (orsak) 2!”**.

Avlämning kan även ske med uttrycken **“enligt order”** eller **“enligt styrkebesked”**.

Vid behov rapporteras även om materiel förlorats eller skadats.

Före avlämning visiterar avlämnande chef sitt förband, varvid chefen kontrollerar att personalen är rätt klädd och utrustad samt att anbefalld materiel medförs och är ordnad på föreskrivet sätt.

Avlämning av trupp sker till vederbörande chef på kommando: **“Lämna av!”**.

Vid avlämning i samband med ceremoniell verksamhet bör förbandets hela benämning användas:

- **“General! Honnörsstyrka ur Livgardets, 13 säkerhetsbataljon! Chef, kapten NN. Styrka: en officer, en specialistofficer, fyra sergeanter och 20 livdragoner!”**

Vid krigs- och hemvärnsörband ska förbandsbeteckning i klartext nyttjas:

- **“Överste! 612 kompaniet enligt order!”**

Vid avlämning i samband med utländska besök ska chef för honnørsstyrka om möjligt lämna av på gästens språk:

- **“Sir! The Guard of Honor from the Lifeguards regiment, ready for your inspection! Sir!”**

Platser vid avlämning och hälsning

Chefer står:

- bataljonchef står 10 m mitt framför sin bataljon
- kompanichef står 5 m mitt framför sitt kompani
- tropp-/plutonchef står 1,25 m mitt framför sin tropp/pluton
- dagelev står 1,25 m mitt framför sin tropp/pluton/avdelning
- då troppen/plutonen står uppställd på gruppkolonner står gruppchefen 1,25 m framför sin grupp (i täten)
- då troppen/plutonen står uppställd på linje står gruppchefen vid gruppens vänstra sida

Ställföreträdande chefer står:

- kompani och större förband: 1 m till vänster och 1,25 m bakom chefen (till höger om chefen då även adjutant är närvarande)
- tropp/pluton i höjd med och till vänster om chefen
- grupp på kolonn: i kön
- grupp på linje: på höger sida

Adjutant och ordonnans står 1 m till vänster och 1,25 m bakom sin chef.

3.6.7 Anmälan

Anmälan sker på kommando: **“Anmälan!”**.

Vid anmälan är lystringsgraden lystring eller manöver. Den som gör anmälan intar enskild ställning och gör hälsning.

Då ett förband, som tidigare har avlämnats, återsamlas (t.ex. efter en rast) sker i regel inte avlämning utan endast anmälan. Därvid anger chefen vilka eventuella förändringar som inträffat under rasten eller uppehållet.

Anmälan görs med tecknet för ”allt klart” om inga förändringar har inträffat, varvid mottagande chefs grad och eget förband anges.

Har förändringar skett sker anmälan som avlämning enligt ovan utom att truppen behålls i lystringsgraden manöver eller lystring.

3.6.8 Visitation och inspektion av trupp

Visitation avser rutinmässig kontroll och ska utföras av vederbörande chef t ex i samband med uppställningar, före avlämning för att kontrollera hållning, disciplin, puts, klädsel och utrustning.

Inspektion avser en högre chefs kontroll av personalens disciplin, utbildningsståndpunkt, kunskaper m m.

Visitation/inspektion i samband med ceremonier sker normalt under lystringsgraden givakt.

Visiteras (inspekteras) trupp på stället ska detta ske genom att chefen, efter att ha tagit befälet, kommanderar: **“Jag visiterar/inspekterar!”**.

Om vederbörande chef inte, med hänsyn till ändamålet med visitationen (inspektionen) av trupp, bestämmer annorlunda, ska den utföras enligt nedan.

Chef för visiterat (inspekterat) förband anbefaller i regel samtidig huvudvridning med kommando: **“Åt höger (vänster) – se!”**.

På linje:

- chefen (visiterande/inspekterande) passerar normalt framför förbandet från högra flygeln.

På kolonn eller gruppkolonner:

- chefen (visiterande/inspekterande) passerar normalt utmed förbandets vänstra sida.

Trupp på linje under lystringsgraden givakt ska iaktta följande när den visiterande (inspekterande) passerar framför fronten:

- 1 Huvudvridning görs (om kommando inte givits) när den visiterande (inspekterande) är på ca 1,5 m avstånd
- 2 Den visiterande (inspekterande) följs med blick och huvudvridning
- 3 Huvudvridningen avslutas när blicken är rakt framåt

Trupp på kolonn iakttagar följande när den visiterande (inspekterande) passerar vid sidan av kolonnen (kolonnerna):

- 1 Huvudvridning görs (om kommando inte givits) när den visiterande (inspekterande) är på ca 1,5 m avstånd och samtidigt av personal i rote (bredvid varandra stående), med rättning på den som är närmast den visiterande (inspekterande)
- 2 Huvudvridning avslutas när den visiterande (inspekterande) är i höjd med närmaste man i ledet

Vid visitation av ett förband under lystringsgraden lystring, manöver eller lediga ska detta ske enligt FMR 1.

Förbandets chef åtföljer den inspekterande på 2 m avstånd och på yttersidan i förhållande till truppen. Då förband inspekteras ska underavdelningschefer möta den inspekterande vid underavdelningens högra flygel, göra personlig hälsning och anmäla (om detta inte är känt) namnet på underavdelningen som ska inspekteras och åtföljer bredvid förbandets chef den inspekterande. När underavdelningen inspekterats ska avdelningschefen åter göra personlig hälsning och återgå till sin plats.

3.7 Hälsning

3.7.1 Historik

Det finns gamla traditioner bakom det militära sättet att hälsa. Förr i tiden hälsade man på varandra med den öppna högra handen framsträckt, för att visa att man inte bar vapen. När rustningar började användas, blev det nödvändigt med ytterligare försäkringar om sina fredliga avsikter. Därför öppnade man visiret eller tog av sig hjälmen. Efter hand godtogs att man endast förde upp handen till hjälmen. Andra traditioner är att man blottar huvudet vid hälsning. Honnören kan därför sägas vara en stilisering av seden att stryka av sig huvudbonaden.

Hälsningen är ett uttryck för hövlighet och samhörighet inom Försvarmakten.

3.7.2 Hälsning av enskild

Grunder

Hälsning ska utföras med honnör. Om fana eller vapen bärs ska hälsning utföras genom huvudvridning, under god hållning och med blicken riktad mot den man hälsar på. Om blottat sidogevär bärs draget ska hälsning utföras med detta.

Hälsning med honnör på stället och under förflyttning

Foto: Gösta Bolander

Utgångsläge vid hälsning med honnör på stället är enskild ställning.

- 1 Huvudvridning vid behov mot den eller det som det ska hälsas på.
- 2 Den högra handen förs snabbt rakt upp till huvudbonaden.
- 3 Fingrarna hålls raka men inte stela intill varandra med lillfingersidan vänd framåt.
- 4 Pekfingertoppen stöds lätt mot huvudbonadens (skärmens) högra del, så att handen inte skymmer ögat.
- 5 Handen ska vara lätt vinklad framåt, så att handflatan inte kan ses framifrån.
- 6 Handeden hålls rak.
- 7 Armbågen riktad snett framåt och något lägre än axeln.
- 8 Efter hälsning förs handen snabbt och närmaste vägen till utgångsläget.

Vid hälsning under förflyttning ska den fria armen röras ledigt utmed sidan och huvud och arm vridas rakt fram innan handen tas ner vid hälsningens upphörande.

Hälsning med vapen

När eldhandvapen bärs på ryggen eller på bröstet sker hälsning med honnör. I övriga vapenställningar utförs hälsning med huvudvridning.

3.7.3 Hälsningsskyldighet

Oberoende av plats eller tid ska den som är klädd i uniform hälsa enligt nedan.

- 1 På Konungen, Drottningen och Tronföljaren.
- 2 På utländska statschefer vid officiella tillfällen.
- 3 På förman samt andra med högre tjänsteställning vid anmälningar och avlämningar.
- 4 Då nationalsång (svensk eller utländsk) och kungssång framförs vid ceremoniella tillfällen.
- 5 På svensk, utländsk eller internationell flagga som hissas eller halas.
- 6 På svensk eller utländsk örlogsflagga som hissas eller halas ned.
- 7 På blottat officiellt fälttecken (fana, standar, dragonfana eller flagga) tillhörande militärt förband.

Hövlighet och respekt bjuder dessutom att krigsman i uniform hälsar inför avliden i begravningsprocession och vid begravning.

Hälsning enligt ovan ska utföras stillastående och vänd mot den person (fana, standar, flagga) som hälsas.

Militär personal som är klädd i uniform bör dessutom – med iakttagande av vad i övrigt sägs beträffande hälsning av enskild – hälsa på varandra.

Allmän hövlighet kräver att envar – även civilklädd – hälsar på de personer, civila eller militära, som är kända till namn eller utseende eller med vilka man har något gemensamt.

Hälsning på örlogsfartygs flagga

Bild 3:4 Enskild hälsning när örlogsfartyg lämnas

Den som går ombord eller lämnar ett rustat örlogsfartyg över landgång hälsar på fartygets flagga eller, om flaggan inte är hissad eller inte kan ses, mot den plats där den brukar föras (oftast i fartygets akter).

Hälsning på flagga som hissas eller halas ner

Militär personal som tjänstgör i Försvarsmakten och som bär uniform ska, om vederbörande kan se flaggan, göra halt och front mot denna samt göra hälsning under den tid flaggan hissas eller halas ner.

3.7.4 Posts hälsning

Post ska hälsa:

- enligt p 3.7.3
- på alla generalspersoner/flaggmän som är klädda i uniform
- på egen kompanichef och egen högre chef om vederbörande är klädd i uniform
- på övriga personer enligt postinstruktion

Post hälsar inte om bevakningsuppgifter kräver odelad uppmärksamhet.

Befinner sig post intill poststället ska han inta detta och hälsa i den riktning som anbefallts för poststället i fråga. Post som patrullerar ska hälsa under fortsatt förflyttning.

För Konungen, Drottningen och Tronföljaren, blottad fana och flagga samt på örlogsflagga som hissas eller nedhalas ska post hälsa efter att halt och vändning mot denhälsningsberättigade skett. Hälsningen ska utföras på det sätt som är föreskrivet för hälsning av enskild eller för beväpnad post.

Ombord ska post hälsa enligt [kapitel 4](#).

3.7.5 Inskränkningar i hälsningsskyldigheten

Hälsning verkställs i allmänhet inte:

- under kortare raster (vila) som anbefalls under marsch eller pågående övning
- i gudstjänstlokal eller under andaktsövning
- på den som befinner sig på längre avstånd än omkring 25 m
- på den som iakttas genom fönster
- av den som för motorfordon i rörelse eller sitter i täckt fordon
- av den som cyklar, då trafikförhållandena kräver odelad uppmärksamhet
- av den som utför tjänst (arbete), om därigenom uppenbar olägenhet skulle uppstå (arbetet skulle hindras)
- av den som deltar i begravningsprocession

3.7.6 Hälsning i förband

Hälsningsskyldighet

Trupp hälsar enligt nedan.

- 1 På Konungen, Drottningen, Tronföljaren och utländskt statsöverhuvud vid hälsning, avlämning och inspektion:
 - Trupp skyldrar gevär
 - Sidogevär förs till stor salut
 - Fana fälls till hälsning
- 2 På svensk och utländsk flagga som hissas eller nedhalas i ceremoniella sammanhang samt vid parad för fanan:
 - Trupp skyldrar gevär
 - Sidogevär förs till stor salut
- 3 Vid kransnedläggning under minnesceremoni:
 - Trupp skyldrar gevär
 - Sidogevär förs till stor salut
 - Fana förs till givakt
- 4 På ambassadör, minister och motsvarande vid mottagning och inspektion:
 - Trupp skyldrar gevär
 - Sidogevär förs till liten salut
 - Fana förs till givakt
- 5 På annan kunglig person vid mottagning och inspektion:

- Trupp skyldrar gevär
 - Sidogevär förs till liten salut
 - Fana förs till givakt
- 6 På generalspersoner/flaggmän (svenska och utländska) vid mottagning och inspektion:
- Trupp skyldrar gevär
 - Sidogevär förs till liten salut
 - Fana förs till givakt
- 7 På fana tilldelad militärt förband förd av trupp under förbimarsch:
- Trupp skyldrar gevär
 - Sidogevär förs till stor salut
- 8 På fana vid fanmarsch:
- Trupp i enskild ställning
 - Sidogevär förs till stor salut
 - Fana förs till givakt
- 9 Vid nationalsång eller kungssång (motsv.) framförd i ceremoniella sammanhang:
- Trupp i enskild ställning
 - Sidogevär förs till liten salut
 - Fana förs till givakt
 - Då Konungen, Drottningen eller utländskt statsöverhuvud är närvarande sker dock hedersbevisning enligt punkt 1 ovan.)
- 10 På egen förbandschef vid mottagning av denne:
- Trupp i enskild ställning
 - Sidogevär förs till liten salut
 - Fana förs till givakt
- 11 Vid häckbildning vid kungliga akademier, på ledamöter och gäster samt vid andra motsvarande tillfällen:
- Trupp i enskild ställning
 - Sidogevär förs till liten salut

Officer som uppträder under gevär ut ska alltid hälsa med stor salut på: Konungen, Drottningen, Tronföljaren och utländskt statsöverhuvud, svensk och utländsk nationsflagga som hissas eller nedhalas i ceremoniella sammanhang samt på Försvarmaktens fälttecken

Om sabel inte bärs ska personlig hälsning med honnör ske i samtliga ovanstående alternativ.

Hälsning på stället

Förband i sluten ordning hälsar genom att lystringsgraden givakt intas.

Då den hälsningsberättigade befinner sig på omkring 25 m avstånd kommenderas: **"Givakt!"**.

- chefen hälsar då den hälsningsberättigade är på omkring 10 m avstånd från sin uppställningsplats eller då denne passerar i höjd med förbandets flygel
- övrigt befäl utanför ledet hälsar med rättning på chefen samt dessutom varje gång den hälsningsberättigade passerar

För hälsning till häst se [kapitel 6](#).

Hälsning under marsch

Förband i sluten ordning hälsar genom att lystringsgraden givakt intas.

När förbandets tät befinner sig omkring 25 m från den hälsningsberättigade ska chefen (kompanicheferna vid större förband än kompani/motsv.) kommendera: "**Givakt!**".

- truppen gör taktsteg nästkommande vänster fotnedsättning

När pluton befinner sig omkring 10 m från den hälsningsberättigade ska plutonchef (motsv.) kommendera: "**Åt höger (vänster) - se!**".

- all personal utom det led som är närmast den hälsningsberättigade ska då samtidigt göra huvudvridning åt anbefallt håll och blicken ska riktas mot den hälsningsberättigade. Rättning ska övergå till angiven sida
- chefen samt befäl utanför ledet ska göra personlig hälsning
- då den hälsningsberättigade passerats ska huvudvridning framåt göras plutonsvis (motsv.) på kommando: "**X pluton! – mittåt!**".

Vid förband med motorfordon ska hälsning under marsch utföras enbart vid förbimarsch i parad

Vid förband med personalen uppsutten på/i motorfordon ska endast personal stående i flygvarnar- och tornluckor samt fordonschef på/i öppna fordon hälsa.

Hälsningsord

Om Konungen/Drottningen hälsar trupp med t.ex: "**Goddag soldater!**" ska truppförande chef svara: "**Gud bevare Konungen/Drottningen!**" varefter truppen unisont svarar med orden: "**Gud bevare Konungen/Drottningen!**" (I marinen svarar truppen: "**Gud höre det!**").

Då annan kunglig person med tilltal hälsar trupp ska hälsningsorden återges med tillägg av den hälsandes kungliga titel i bestämd form (t.ex: "**God dag Kronprinsessan!**").

Då utländsk person med tilltal hälsar trupp ska hälsningsorden om möjligt återges på samma språk med tillägg av den hälsandes titel unisont av truppen.

Då trupp hälsas med tilltal ska hälsningsorden återges med tillägg av den hälsandes militära titel (t.ex: "**Goddag kapten!**").

Besvarande av hälsning i ceremoniella sammanhang ska alltid förövas.

Om Konungen eller annan kunglig person avtackat trupp ska vederbörande chef utbringa ett "**Leve Konungen!**". (motsv.) som beledsagas av fyra hurrarop.

Då annan inspekterande avtackat trupp ska truppen återge den avtackandes avskedsord med tillägg av hans militära titel (T.ex: "**Tack för idag soldater!**" besvaras med: "**Tack för idag överste!**").

När ett leve utbringas i tjänsten ska det alltid beledsagas med fyra hurrarop.

3.7.7 Övrig hälsning

Hälsning med sabel

Hälsning med sabel utförs med liten och stor salut enligt bestämmelserna för sabelföring.

Hälsning med fana

Hälsning med fana utförs enligt bestämmelserna för fanföring. Fana fälls till hälsning endast för H.M. Konungen och Drottningen samt för utländska statsöverhuvuden.

3.8 Vapenställningar och vapenföringar med eldhandvapen

3.8.1 Historik

I och med muskötens införande från slutet av 1500-talet blev det nödvändigt att i detalj reglera de många rörelser som krävdes för att ladda och avfyra de komplicerade vapnen.

Det blev också nödvändigt att genom drill få soldaterna att reagera snabbt och samtidigt så att eldhastigheten kunde upprätthållas och salvor avgavs med höga krav på samtidighet. När sedan bajonetten under början av 1700-talet ersatte piken ökade kraven på samtidighet än mer, bl. a. för att soldaterna inte skulle skada varandra då de satte fast den.

Många av dagens vapenrörelser har en mycket lång tradition. Bruket att skyldra gevär härstammar från luntlåsmuskötens tid, då man som tecken på sina goda avsikter visade att man inte bar en brinnande lunta och alltså inte kunde avfyra vapnet.

3.8.2 Grunder

I samband med ceremoniell verksamhet ska nedanstående vapenställningar och vapenföringar för Ak 4 och Ak 5 användas. Trupp kan även vara utrustad med gevär (LG och musköteri på örlogsfartyg) eller karbin (beriden garnisionstjänst) för viss ceremoni.

Vapenställningar med vapenrörelser för ceremoniell verksamhet är:

- I handen gevär (se FMR 1)
- I armen gevär
- På axeln gevär
- Skyldra gevär

Vapenställningen "i armen gevär" används som grundställning vid ceremoniell verksamhet.

Enbart vapenrörelser är:

- Bajonett på
- Bajonett av

3.8.3 I armen gevär

Vapenställningen används under lystringsgraden givakt på stället och under marsch samt under lystring ställ. I lystrings- och manöverställning hålls vapnet med den högra handen mitt framför kroppen med full fattning om pistolgreppet och med vänster hand med fattning om höger hand, fingrarna tillsammans. Den övre delen av vapnet vilar mot höger överarm med magasinet åt vänster. Vapenställningen intas vid uppställningen i samband med att en ceremoni påbörjas samt under avbrott i ceremonin.

Kommando: **"I armen – gevär!"**.

I enskild ställning ska vapnet hållas av höger hand med full fattning om pistolgreppet. Höger hands tumme hålls intill byxsömmen (eller tänkt byxsöm). Övre delen av vapnet vilar i armvecket med magasinet pekande rakt fram. Högra armen hålls rak och utmed sidan. Bajonetten ska peka något uppåt – framåt.

Om ställningen intas på kommando sker det på kommando: **“Givakt!”** eller **“I armen – gevär!”**.

Foto: Maria Fant

Bild 3:5 I armen gevär i enskild ställning

3.8.4 På axeln gevär

Soldaten står med vapnet vilande på vänster axel, vänster armbåge intill sidan och armen i 90 graders vinkel. Vänster hand håller om axelstödet med fingrarna väl samlade på ovansidan och med tummen åt vänster. Vapnet med manöverhandtaget uppåt och magasinet åt vänster.

I övrigt är kroppshållningen enligt anbefalld lystringsgrad.

Foto: Maria Fant

Bild 3:6 Ställningen på axeln gevär i enskild ställning

Intagande av på axeln gevär

Rörelsen utförs på varannan taktpuls (1, 3, 5 och 7). Under taktpuls 2, 4 och 6 ska fullständig stillhet råda. Rörelserna separeras från varandra genom korta, distinkta rörelser och stillhet däremellan.

Kommando: **“På axeln - gevär!”**.

Rörelsen utförs i sju moment:

- 1 Utgångsläge för rörelsen är i armen gevär under enskild ställning.

Foto: Maria Fant

- 2 Taktpulsen efter verställighetsordet förs vapnet hastigt rakt fram av höger hand så mycket att det går fritt från kroppen samtidigt som vänster hand med kraft fattar mitt på handskyddet.

Foto: Maria Fant

3 (-)

4 Höger hand förs så att handen med sträckta fingrar hamnar vid kolvhalsen. Tummen ska vara placerad på axelstödetts insida.

Foto: Maria Fant

5 (-)

6 Höger hand sluts runt kolvhalsen och vapnet förs hastigt upp till vänster axel samtidigt som vänster hand fattar om axelstödet med fingrarna ihop och på axelstödetts ovansida och tummen till vänster.

Foto: Maria Fant

7 (-)

8 Höger arm slits ned till sidan och ställningen på axel gevär intas.

Foto: Maria Fant

Under marsch ges kommandot på vänster fot. Vänster arm pendlas upp och när den nått sitt högsta läge slits den ned till vänster sida för att omedelbart fatta om handskyddet enligt punkt 1 ovan samtidigt som vänster fot sätts i marken. Därefter utförs en rörelse enligt ovan på varje vänstersteg. På det femte vänstersteget görs taktsteg och armpendlingen återupptas.

Intagande av i armen gevär från på axeln gevär

Rörelsen utförs på varannan taktpuls (1, 3, 5 och 7). Under taktpuls 2, 4 och 6 ska fullständig stillhet råda. Rörelserna separeras från varandra genom korta, distinkta rörelser och stillhet däremellan.

Kommando: **“I armen - gevär!”**.

Rörelsen utförs i sju moment:

- 1 Utgångsläget är på axeln gevär under enskild ställning.

Fot: Maria Fant

- 2 Taktpulsen efter verkställighetsordet ("gevär!") fattar höger hand med kraft om kolvhalsen. Höger underarm ska hållas vågrätt framför livet.

Foto: Maria Fant

- 3 (-)
- 4 Vapnet förs hastigt och nära kroppen till höger sida av höger hand och vänster hand fattar med kraft mitt på handskyddet. Vapnet hålls något framåtlutat och höger hands fingrar sträcks ut.

Foto: Maria Fant

5 (-)

6 Höger arm förs helt rak och med sträckta fingrar ca 3 decimeter rakt ut från kroppen och fattar därefter med kraft om pistolgreppet.

Foto: Maria Fant

Foto: Maria Fant

7 (-)

8 Vapnet förs till plats för enskild ställning samtidigt som vänster arm slits ned till sidan och ställningen i armen gevär intas.

Foto: Maria Fant

Kommando: **“I armen – gevär!”**.

Under marsch ges kommandot på vänster fot. Höger arm pendlas bak och när den nått sitt bakre läge slits den till sidan för att omedelbart fatta om kolvhalsen enligt moment 1 ovan. Därefter utförs rörelserna enligt ovan på varje vänstersteg. På det femte vänstersteget görs taktsteg och vänster arm pendlar markerat bakåt varefter armpendlingen fortsätter som tidigare.

Vid utbildning bör följande observeras:

- att kroppen inte vrider sig under vapenrörelserna, ”vapnet ska föras runt kroppen och inte kroppen runt vapnet”
- att överlivet inte viker sig framåt vid taktsteget efter vapenrörelsen
- att höger arm är rak och intill kroppen med vapnet i armen gevär

3.8.5 Skyldra gevär

Vapenställningen används under lystringsgraden givakt.

Skyldringsställning intas endast på kommando och vid tillfällen enligt förteckningen över principer för hedersbetygelse vid hälsning.

Skyldringsställning får inte intas av enskild soldat, t.ex. på postställe. (Gäller inte för post på postställe utanför riket där internationellt protokoll i vissa fall kan föreskriva att post hälsar med skyldring).

Vapnet hålls i lodrät ställning framför vänstra låret med magasinet rakt fram och mynningen i höjd med vänster öga. Vänstra handen fattar om vapnet mitt på handskyddet med tummen längs handskyddet. Vänster armbåge ska hållas intill vänster sida. Högra armen hålls helt sträckt framför livet och handen

fattar med tummen bakom kolvhalsen och med övriga fingrar raka och tillsammans, på kolvhalsens framsida.

Intagande av skyldra gevär

Rörelsen utförs på varannan taktpuls (1, 3 och 5). Under taktpuls 2 och 4 ska fullständig stillhet råda. Rörelserna separeras från varandra genom korta, distinkta rörelser och stillhet däremellan. Utgångsställningen ska vara "i armen gevär".

Kommando: "Skyldra - gevär!".

Intagande av vapenställningen skyldra gevär sker i fem moment:

- 1 Utgångslaget är i armen gevär under enskild ställning.

- 2 Taktpulsen efter verkställingsordet ("gevär!") förs vapnet något framåt av höger hand samtidigt som vänster hand fattar med kraft mitt på handskyddet.

3 (–)

4 Vapnet förs snabbt, av båda händerna, till lodrätt ställning framför vänster lår så att magasinet pekar rakt framåt och mynningen är i höjd med vänster öga. Vänster hands tumme placeras längs vapnet. Vänster armbåge stöds mot vänster sida.

- 5 (-)
- 6 Höger hand förs (utan att vapnet rubbas) hastigt nedåt och tumgreppet ansätts vid kolvhalsen (axelstödetets smala del).

Vanliga fel:

- att höger arm i skyldringen hålls så att axeln vrids inåt
- att vänster arm i skyldringen pressas ihop så att blodflödet i armen hindras
- att fingrarna spretar

I armen gevär från skyldra gevär

Rörelsen utförs på varannan taktpuls (1 och 3). Under taktpuls 2 ska fullständig stillhet råda. Rörelserna separeras från varandra genom korta, distinkta rörelser och stillhet däremellan. Utgångsläget är ställningen skyldra gevär.

Kommando: **”I armen - gevär!”**.

Rörelsen ska utföras i tre moment.

- 1 Utgångsläget är ställningen skyldra gevär.

- 2 Taktpulsen efter verkställingsordet förs vapnet till höger sida av vänster hand och höger hand fattar med kraft om pistolgreppet. Höger arm ska härvid hållas rak och fingrarna hållas sträckta när de träffar pistolgreppet för att omedelbart slutas om detta.

3 (–)

4 Vapnet förs till plats för enskild ställning samtidigt som vänster arm slits ned till sidan och ställningen "i armen gevär" intas.

3.8.6 Vapenrörelser med bajonett

Bajonett på

Utgångsställningen är i armen gevär.

Kommando: **“Parad! Bajonett - på! Mittåt!”**.

Bajonett på sker i tre moment:

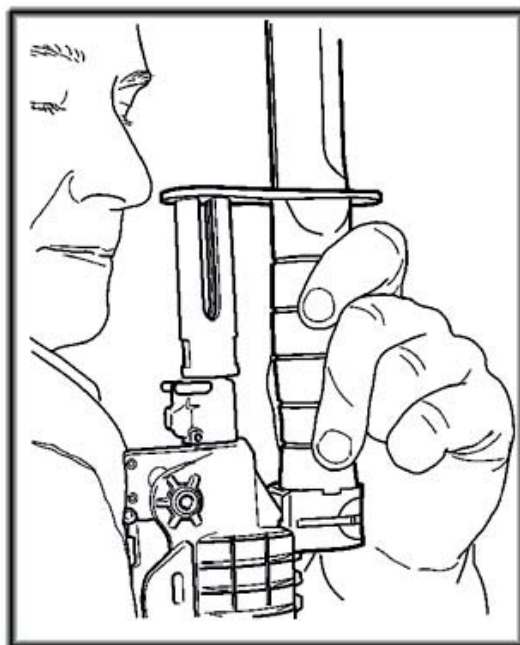
- 1 Kommando: **“Bajonett!”**.

Vänster hand hastigt förs kortaste vägen till bajonetten, handen fattar om fästet med tumvecket nedåt och med kraft slits bajonetten ur baljan (lossa bladet från baljans snäpplås). Bajonetten hålls kvar bakom ryggen.

2 Kommando: "På!".

Bajonetten förs hastigt kortaste vägen till vapnets mynning. Huvudvridning görs mot mynningen och bajonetten fästs utan krav på samtidighet. När detta är klart sträcker soldaten ut fingrarna på vänster hand och håller den framför bajonetthandtaget. Armen hålls nära livet.

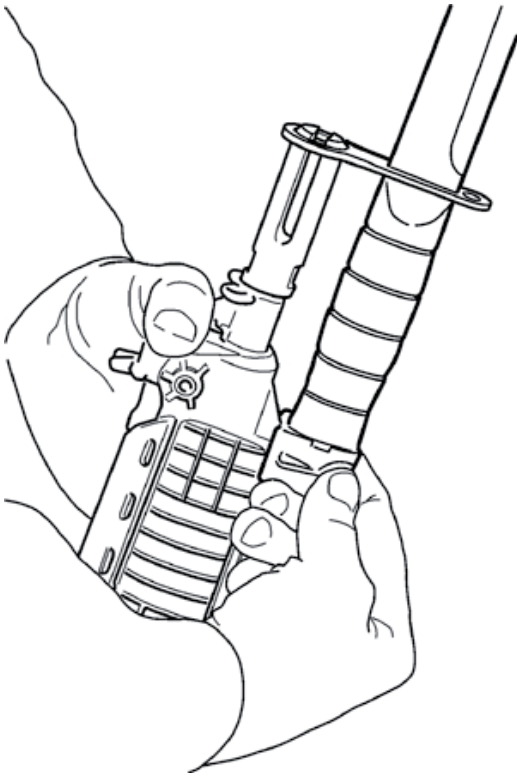

3 Kommando: "Mittåt!".

Vänster arm slits ned till sidan och blicken riktas rakt fram. Ställningen i armen gevär intas.

Bajonett av

Bajonett av sker undandraget och på enklaste sätt.

- 1 Placera vapnet med kolven mot marken mellan fötterna.
- 2 Fatta runt gascylindern med vänster hand.
- 3 Lossa bajonettens spärrar med höger hand.
- 4 Skjut bajonetten försiktigt uppåt med vänster pekfinger.
- 5 Fatta med höger hand runt handtaget och lossa bajonetten.

Vapnet får endast vara vaktladdat, ingen patron i loppet!

3.8.7 Bestämmelser för honnörssalvor med handeldvapen

Avgivande av honnörssalvor

Om den avlidne deltagit i krig eller stupat i internationell tjänst (motsv.) får två honnörssalvor skjutas i samband med begravning eller gravsättning. Lös ammunition ska användas.

Honnörsstyrka

När honnörssalvor avges, görs detta av en beordrad honnörsstyrka som grupperats utanför kyrka (motsv.) eller till lämplig plats i anslutning till graven. Strävan ska alltid vara att personal ur den stupades förband utgör honnörsstyrkan. Styrkan utgörs av chef med minst löjtnants tjänstegrad + 10 soldater/sjömän och gruppbefäl. Utrustning: Trupparaddräkt (stor paraddräkt vid Livgardet) med sorgband, eldhandvapen (med lösskjutningsanordning) och lös ammunition. Chef bär sabel/stickert. Honnörsstyrka behåller huvudbonad påtagen inomhus.

Genomförande

Paraderande trupp (honnörsstyrka) uppställs vanligen på linje vid graven utan att hindra förrättningen. När begravningsprocessionen anländer kommenderas "Givakt!" varefter hälsning sker (liten salut). Honnörssalvor kan även avges av särskild avdelning. Den första salvan avges när kistan börjar sänkas och den andra då kistan är nedsänkt. Om gravsättning inte sker ska honnörssalvorna skjutas när överlämnandet till gravens ro sker (vid de tre skovlarna mull eller motsv.) - jfr. sorgesalut (kapitel 7).

Genomförande vid gravsättning:

- 1 Honnörsstyrkan marscherar till plats för honnörssalvans avgivande och rättar in sig varefter lystring ställ kommenderas. Vapenställning i armen gevär.
- 2 Då begravningsföljet med katafalk närmar sig kommenderar chefen: "**Givakt!**".
- 3 När kistan (urnan) sänks höjer honnörsstyrkans chef sabeln och kommenderar: "**Färdigt - gevär! Salva! Lagg an!**". och sänker snabbt sabeln vid kommando: "**Eld!**". Den andra salvan avges då kistan (urnan) är nedsänkt. Denna salva kommenderas på motsvarande sätt med kommando: "**Lagg an! Eld!**".
- 4 Honnörssalvorna avslutas med att styrkan kommenderas: "**I armen – gevär!**".
- 5 Därefter kommenderas skyldra gevär. Skyldringen upphör på kommando varefter styrkan kommenderas till lystringsställning.
- 6 När gravsättningen är över kommenderar chefen: "**Givakt!**" och hälsar med liten salut.
- 7 Chefen avmarscherar truppen till återsamlingsplats.

Genomförande då salvorna avges samtidigt som de tre skovlarna mull (motsv.) faller:

Samband med kyrkan ordnas som ögonsamband (öppna kyrkdörrar (motsv.) då så är möjligt. I annat fall sker sambandet med diskret radiokontakt.

- 1 Honnörsstyrkan marscherar till plats för honnörssalvans avgivande och rättar in sig varefter lystring ställ kommenderas. Vapenställning i armen gevär.
- 2 Då begravningen närmar sig momentet med de tre skovlarna mull (motsv.) kommenderar chefen: "**Givakt!**".
- 3 När första skoveln faller mot kistan höjer honnörsstyrkans chef sabeln och kommenderar: "**Färdigt - gevär! Salva! Lagg an!**" och sänker snabbt sabeln och ger kommando: "**Eld!**". Den andra salvan avges i direkt anslutning (vid den tredje skovel mull (motsv.). Denna salva kommenderas på motsvarande sätt med kommando: "**Lagg an! Eld!**".
- 4 Honnörssalvorna avslutas med att styrkan kommenderas: "**I armen – gevär!**".
- 5 Därefter kommenderas skyldra gevär. Skyldringen upphör på kommando varefter styrkan kommenderas till lystringsställning.
- 6 När begravningen är över och deltagarna kommer ut från kyrkan (motsv.) kommenderar chefen: "**Givakt!**" och hälsar med liten salut.
- 7 Chefen avmarscherar truppen till återsamlingsplats.

Färdigställning:

Kommando: "**Färdigt – gevär!**".

Utgår från vapenställningen i armen gevär och ska ske i två moment:

- 1 Vänster hand fattar med kraft mitt på handskyddet varunder vapnet förs något framåt.
- 2 Vapnet fälls framåt samtidigt som vänster fot förs fram ett halvt steg och höger hand fattar om pistolgreppet.

Anläggning:

Kommando: **“Salva! Lagg an!”**.

1 Vapnet förs upp till anläggning med pipan riktad 30 grader uppåt och vapnet osäkras.

Eldgivning:

1 Första salvan ska avlossas på kommando: **“Eld!”**.

2 Därefter ska vapnen omedelbart säkras och tas ned till färdigställning.

3 Den andra salvan avfyras på samma sätt.

4 Efter honnörssalvorna återtar honnörsstyrkan enskild ställning på kommando: **“I armen – gevär!”**.

Allmänt:

Vid eldavsrott säkras vapnet och tas till ställning för ”färdigt gevär” och behålls där intill honnörssalva två avgivits varefter kommandon i övrigt följs. Eldavsrott åtgärdas inte på paradplats.

3.9 Vapenställningar och vapenrörelser med sidogevär

3.9.1 Historik

Kommandon vid vapenrörelser med sidovapen (numera enbart sabel) kan låta förvirrande då man kallar sabel för gevär, men bakgrunden är att det tyska ordet ”Gewehr”, som anammades i Sverige under 1500-talet, ursprungligen betydde vapen, eller egentligen blankvapen. Dessa indelades i ”Kurzgewehr” och ”Langgewehr” (korta och långa vapen), d.v.s. sidovapen och stångvapen.

Kommandot ”gevär ut” är alltså en kortform för ”dra sidovapnet”.

Värja och sabel har, både vid trupp och enskilt, förts såväl i tjänsten i allmänhet som i ceremoniella sammanhang. Ännu på 1960-talet bar befäl ofta bajonett om truppen var beväpnad.

Bärande av sabel vid trupptjänstgöring upphörde på 1930-talet. Obligatorisk anskaffning av sabel för officerare och dåvarande underofficerare avskaffades så sent som vid 1950-talets början.

Stickert infördes till flygvapnets högtids- och trupparaddräkter i samband med införandet av uniformssystem m/30.

3.9.2 Grunder

Sidogevär bärs av officer, specialistofficer och befäl med officers tjänsteställning vid ceremoniella tillfällen när så anbefalls.

Sidogevär får bäras till paraddräkt av officer och specialistofficer vid enskilt uppträdande.

Sidogevär ska bäras:

- av fanförelse och andre fanförelse – dock inte i motorfordon
- av vaktchefer och dennes ställföreträdare vid högvakten
- av chefer och ställföreträdare vid honnörsvakter
- av regements-, flagg-, flottilj- och hemvärnstrumslagare till musikdräkter
- av batterichef och stf batterichef vid salutbatteri

Sabeln bärs antingen vilande i baljan - gevär in, eller dragen – gevär ut. Sabel bärs dragen vid beväpnad trupp under "givakt" och "manöver" ("lystring").

Stickert bärs alltid vilande i baljan (gevär in), eller dragen (gevär ut). Vid stor respektive liten salut gör officerare beväpnade med stickert istället personlig hälsning med honnör.

För beriden paradtjänst gäller bestämmelserna i kapitel 6.

Sabel/stickert tillhandahålls som lån från Försvarmaktens förråd till den som för trupp eller deltar i ceremoni där sidogevär ska användas.

Vapenställningar med vapenrörelser är:

- Givakt
- Parad (endast inom marinen)
- Lystring ställ
- Manöver
- Liten salut
- Stor salut

Enbart vapenrörelser är:

- Gevär ut
- Gevär in

Att notera är skillnaden mellan armén och marinen när det gäller sabelns förande i ställningarna "givakt", "lystring ställ" och "parad" samt vid "gevär ut" och "gevär in".

Sabel fästs med sabelbärrem/sabelkoppel. Denna anbringas i regel under vapenrock/kavaj och träds då ut genom hål i vapenrock-/innerkavaj- och kappficka.

Till fältparaddräkt fästs sabelbärrem i paradlivremmen.

För stickerts fästande används lång eller kort bärrem fäst vid paradskärpet.

Sabel/stickert får inte bäras till sällskaps- och arbetsdräkter.

Sabel och stickert ska vara försedd med portepé.

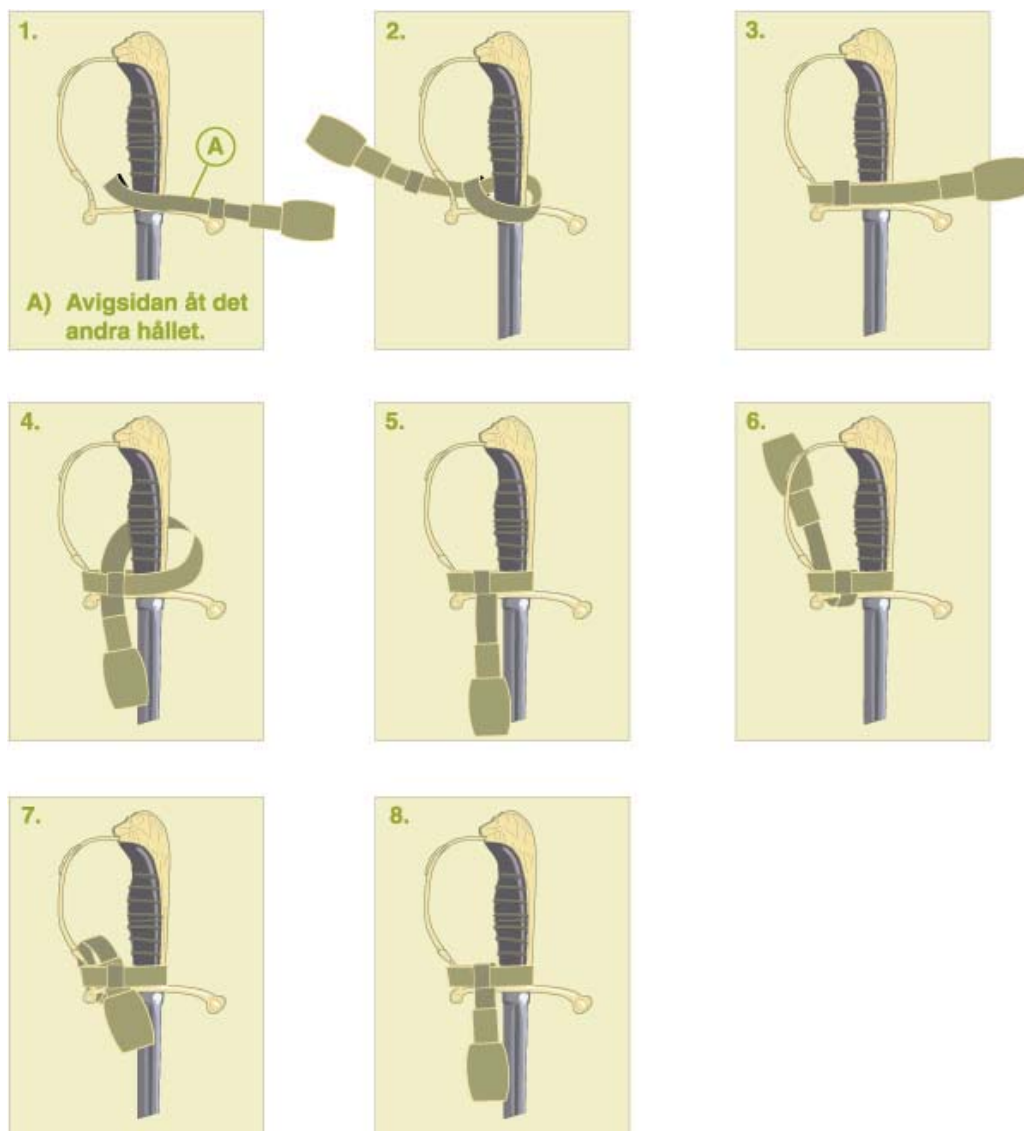

Bild 3:7 Montering av portepé till sabel m/1899 samt sabel m/02-15

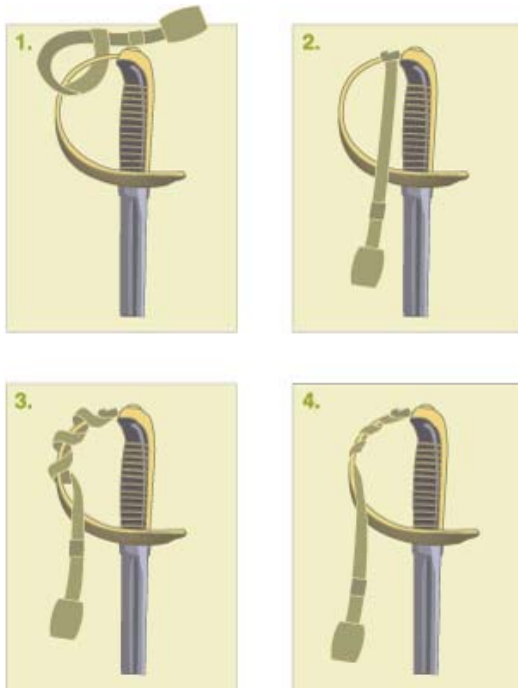

Bild 3:8 Montering av portepé till sabel m/1893

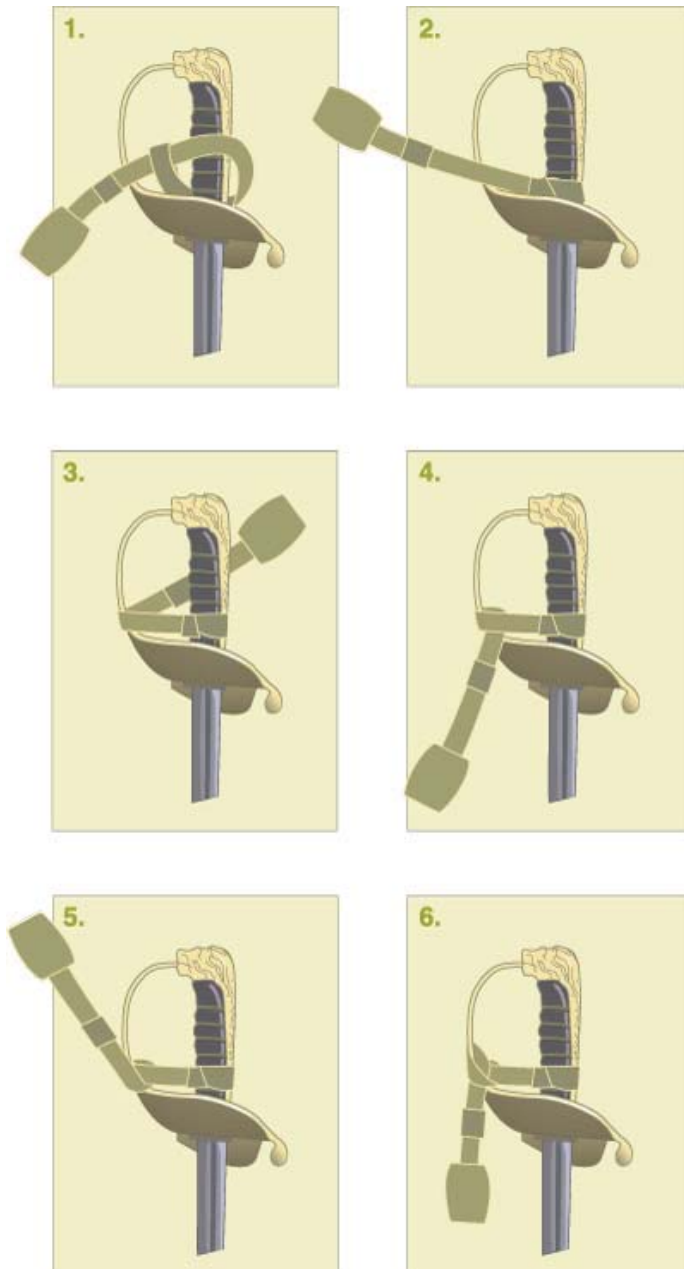

Bild 3:9 Montering av portepé till sabel m/15

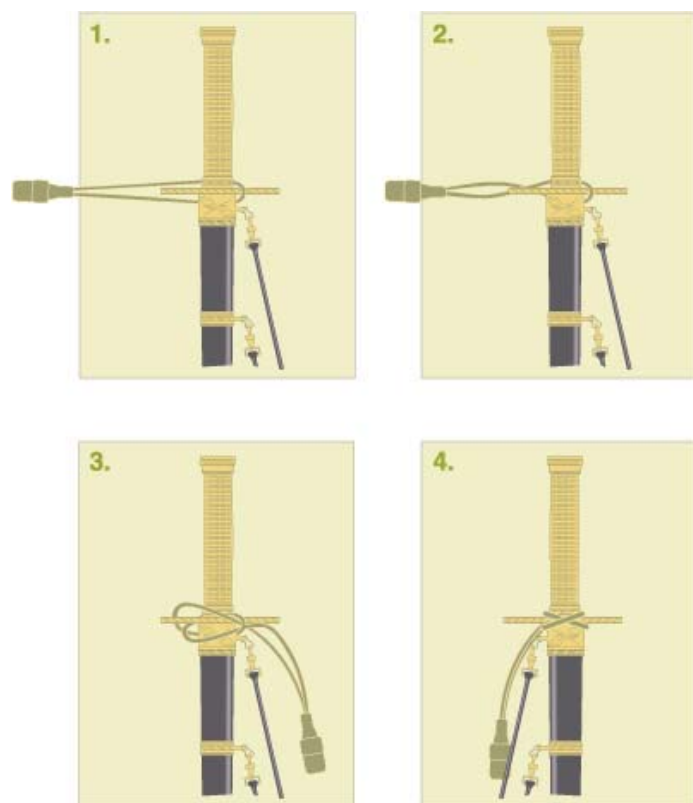

Bild 3:10 Montering av portepé till stickert m/30

3.9.3 Ställningen givakt med sabel

Armén

Sabeln ska hållas stödd mot axeln med tummen bakom och med tre fingrar om kaveln, lillfingret utanpå och under densamma. Sabelfästet ska vara placerat med högra handens tumme vilande på höftbensskammen.

Klingan hålls lodrät med eggen framåt. Högra armbågen hålls vänd rakt ut. Vänstra handen håller baljan i tumgreppet med tummen bakom och övriga fingrar sträckta framtill på baljan.

Under marsch ska sabeln hållas enligt nedan

Vid längre marsch under lystringsgraden givakt'' bör sabel bäras som under manöver.

Marinen

Sabeln ska hållas lodrätt av högra handen med parerplåten (parerstångens) främre del i tumgreppet, klingans rygg mot axeln, högra armen nästan rak intill sidan.

Bild 3:11 Sabel under lystringsgraden givakt i marinen

Under marsch ska höger arm röras ledigt fram och tillbaka, vänstra handen håller om baljan.

Bild 3:12 Sabel under lystringsgraden givakt (under marsch) i marinen

3.9.4 Ställningen parad med sabel

Marinen

Under parad ska sabeln hållas stödd mot axeln med tummen bakom och med tre fingrar om kaveln, lillfingret utanpå och under densamma. Sabelfästet ska vara placerat med högra handens tumme vilande på höftbenskammen.

Klingan ska vara lodrät och med eggen framåt. Högra armbågen hålls vänd rakt ut. Vänstra handen håller baljan i tumgreppet med tummen bakom och övriga fingrar sträckta framtill på baljan.

Bild 3:13 Sabel förd i enskild ställning då parad har kommenderats i marinen

Under marsch hålls sabeln:

Bild 3:14 Sabel under marsch (lystringsgrad givakt) då parad har kommenderats i marinen.

Ställningen intas på kommando: "**Parad!**" och behålls under den tid sabel inte förs till liten eller stor salut. Sabeln återförs till vanlig ställning på kommando: "**Parad upphör!**".

3.9.5 Lystring ställ och manöver

Armén

Under lystringsställning hålls sabeln av högra handen, kaveln mellan lång och ringfinger, tummen ovanför parerstången, och armen rak intill sidan, klingans rygg hålls mot axeln och eggen riktas framåt. Under lystringsgraden manöver hålls sabel i likhet med anvisningarna för marinen.

Marinen

Under lystringsgraderna lystring och manöver ska sabeln, med parerplåten uppåt, hållas mitt framför kroppen av båda händerna. Högra handen under fästet och den vänstra handen ovanpå den högra. Ställningen intas samtidigt som höger fot ställs ut i lystringsställning.

3.9.6 Manöver under marsch – armén och marinen

Vid marsch under "manöver" ska sabeln hållas med rak höger arm, högra handen fatta om parerstången (parrerplåten) med denna i tumgreppet. Högra armen ska ledigt pendla fram och tillbaka, vänstra handen på baljan. Växling av handgrepp från parerstång (parrerplåt) till kavel ska ske på enklaste sätt.

Bild 3:15 Sabels förande under lystring, manöver och givakt under marsch (armén och marinen)

3.9.7 Liten salut

Liten salut används vid hälsning och motsvarar honnör såväl på stället som under marsch. Då så erfordras, ska huvudvridning göras och blicken riktas på den som hälsning sker på.

- 1 Sabeln förs av högra handen med fattning om kaveln hastigt uppåt tills parerstången (parrerplåten) är i höjd med munnen och mitt för högra axeln i samma plan som främre delen av ansiktet.
- 2 När sabeln förs upp ska den samtidigt vridas 90 grader åt vänster. Sabeln ska härvid glida i handen så att den kommer att vila mot handflatan, som håller den på plats. Klingan ska vara lodrät med spetsen uppåt. Armbågen ska hållas neråtvänd och tryckt mot sidan.

Återgång sker i motsatt ordning, varvid sabeln ska vridas till utgångsläge rakt fram och därefter snabbt föras ner och enskild ställning intas.

Bild 3:16 Liten salut under marsch.

3.9.8 Stor salut

Stor salut används vid hälsning på: H.M. Konungen och Drottningen, på utländskt statsöverhuvud, då nationalsång spelas, då flagga hissas och halas samt då fana förs i parad. Hälsningen används såväl på stället som under marsch. Då så erfordras, ska huvudvridning göras och blicken riktas på den som hälsning sker på.

Stor salut ska intas genom att:

- 1 Sabeln först förs till liten salut
- 2 Varefter i tid motsvarande ett stegs marsch, sabeln hastigt fälls framåt neråt så att klingans spets kommer framför och till höger om högra fotspetsen utan att beröra underlaget. Högra armen ska vara rak vid sidan (hålls intill kroppen).

Återgång sker i motsatt ordning och hastigt till liten salut och därefter tillbaka till utgångsställning.

Vid parad för fanan ska sabeln fällas vid 1:e fanförarens marschanträde.

Bild 3:17 Stor salut på stället.

Bild 3:18 Stor salut under marsch.

3.9.9 **Gevär ut**

Rörelsen kan utföras enskilt eller på kommando: **“Givakt!”** eller **“Gevär – ut!”**.

Armén

- 1 Högra handen fattar om kaveln.

- 2 Sabeln dras ur baljan så att högra armen blir rak med klingans spets riktad snett uppåt till höger.

- 3 Sabeln förs med en snabb rörelse neråt så att sabelfästet placeras med tummen vilande på den högra höftbenskammen. Klingan hålls lodrät med eggen rakt fram.

Marinen

1 Utgångsläget är enskild ställning med gevär in.

2 Högra handen fattar om kaveln.

3 Sabeln dras ur baljan.

4 Därefter den med snabb rörelse ska föras neråt så att sabelfästet placeras med tummen vilande på den högra höftbenskammen (till ställning parad). Klingan ska vara lodrät med eggen rakt fram.

5 Sabeln förs till ställning för givakt såtillvida att parad inte har kommenderats.

Rörelsen kan utföras enskilt eller på kommando "**Givakt!**" eller "**Gevär - Ut!**".

3.9.10 Gevär in

Rörelsen kan utföras enskilt eller på kommandot "**Gevär -in!**".

Då samtidigt i nedsättandet eftersträvas ska insättandet i baljan bromsas ett par centimeter från slutläget. Samtliga ser upp på den som för befälet och insättandet av sabeln slutförs samfällt på tecken eller kommando: "**Mittåt!**".

Armén

Sabeln ska:

- 1 Utgångsställning är gevär ut under enskild ställning.

- 2 Sabeln förs snett uppåt höger med högra armen nästan rak och med sabelns klinga i riktning av armens förlängning.

- 3 Blicken riktas mot baljans mynning samtidigt som sabeln vinklas nedåt vänster så att spetsen hamnar vid baljans mynning. Sabeln förs in i baljan samtidigt som blicken återförs till enskild ställning.

4 Slutligen och utan uppehåll, förs klingan ned i baljan.

Marinen

Sabeln ska

1 Utgångsläget för gevär in är ställningen givakt.

- 2 Sabeln förs från utgångsställningen med en snabb rörelse den kortaste vägen (spetsen vinklas nedåt) så att spetsen hamnar vid baljans mynning.

- 3 Därefter förs sabeln utan uppehåll ned i baljan.

4 Höger hand återtas till plats för enskild ställning. Vänster hand håller om baljan.

3.10 Fanföring

Vad som i detta avsnitt anbefalls för fana och fanvakt gäller också för standar, dragonfana och flagga samt standarvakt och flaggvakt.

Fanan är förbandets främsta symbol och ett tecken på sambandet mellan olika generationer vid förbandet samt ska påminna om sambandet mellan förband och bygd och minnet av tidigare fältslag.

Fanan får inte lämnas utan tillsyn och ska hela tiden hållas antingen av någon av fanförarna eller i undantagsfall av någon annan inom fanvakten. Lystringsgraden ska vara lystring under väntetid. Detta gäller såväl när fanan är blottad som när den är i fodral.

3.10.1 Historik

Fälttecken har ursprungligen tjänat som samlande symbol och signalmedel. Genom fälttecknet kunde en befälhavare eller ett förband identifieras på slagfältet. Fälttecknet fördes ända till sekelskiftet 1900 under strid och fälttjänstövningar. Fälttecknet blottades som tecken på att man väntade strid men också i parad. När paraden var över troppades fälttecknet, dvs rullades upp på sin stång. Under vanliga marscher och i förläggning var fälttecknen således aldrig blottade.

3.10.2 Grunder

Inom marinen används benämningen flagga för tretungad svensk flagga även när den är fäst vid en stång och används som fana. Som kommandoord gäller de nedan föreskrivna med den skillnaden att ordet fana utbyts mot flagga eller standar, t.ex. "parad för flaggan!" då sådan förs.

Normalt förs fanan struken och eskorterad av fanvakt till uppställningsplats. Den ska blottas på kommando. När den ceremoniella delen är avslutad och denna inte avslutas med troppning, ska fana föras blottad från uppställningsplatsen. Fana ska därefter troppas (rullas ihop) utan särskilda ceremonier på lämplig plats enligt 1:e fanförarens bedömning.

I regel ska fanan inte troppas efter en ceremoni om det inte rör sig om en avslutning, examen eller liknande. Förbandschef ska då från fall till fall avgöra om det ska genomföras troppning.

Fanförelse ska genomföras med stil och precision

3.10.3 Ställningar och rörelser med fälttecken

Struken fana

Blottad fana hålls under "givakt" såväl på stället som under marsch med högra handen om stångens nedre del, vilken stöds mot livet i höjd med höfterna och med vänstra handen med full fattning om stången i höjd med axlarna. Stången hålls framåtlutad mitt för bröstet med duken fri. Fanbandet (kordongen) ska hänga fritt. Enskild ställning är även en form av hälsning.

Bild 3:19 Struken fana (flagga) under lystringsgraden givakt på stället.

Blottad fana

Fanföring under lystringsgraden givakt

Blottad fana hålls under "givakt" såväl på stället som under marsch med högra handen om stångens nedre del, vilken stöds mot livet i höjd med höfterna och med vänstra handen med full fattning om stången i höjd med axlarna. Stången hålls framåtlutad mitt för bröstet med duken fri. Fanbandet (kordongen) ska hänga fritt. Enskild ställning är även en form av hälsning.

Bild 3:20 Blottad fana (flagga) under lystringsgraden givakt på stället

Bild 3:21 Blottad fana (standar) under lystringsgraden givakt under marsch

Fanföring under lystringsgraden lystring

Under "lystring ställ" ska blottad fana på stället hållas med stången lutad snett framåt höger stödd mot marken invid högra fotens lilltå med duken fri och högra armen något böjd.

Under marsch i manöver eller lystring ska fanan hållas med högra handen om stängen, vilken vilar på högra axeln så att fanspetsen är högre än doppskon och med duken fri.

Fanförelse med blottad fana i lystringsgraderna givakt och lystring

Fana förs från "lystring ställ" till "givakt" i tre moment:

- 1 Enskild ställning intas och härvid reser höger hand fanan till en lodrät position och vänster hand förs till fanstången.
- 2 Fanstången vinklas framåt av vänster hand samtidigt som höger hand glider längs fanstången ned till doppskon. Fanstångens doppsko förs härvid bakom kroppens högra sida
- 3 Fanan förs hastigt framåt och uppåt till sin plats mitt framför livet och med doppskon nedanför livremmen på fanförelaren.

Fana förs från "givakt" till "lystring ställ" i fyra moment:

- 1 Fanan förs hastigt ned längs fanförelarens högra sida samtidigt som den vänstra handen glider längs fanstången till sin plats strax under fanduken.
- 2 Fanan ställs ned på sin plats.
- 3 Höger hand fattar ovanför vänster hand omedelbart under fanduken.
- 4 Fanförelaren trycker ut den vänstra foten till "lystring ställ" samtidigt som höger hand för ut fanan rakt åt höger. Vänster hand fattar om sabelbaljan (FV för handen till ryggen).

På motorfordon ska blottad fana hållas med stången stödd mot fordonet (lämplig polstring anbringas mellan stången och fordonet), med duken fri och högra armen böjd. Stångens nedre del kan vila i en på fordonet fäst fastsättningsanordning.

Hälsning med fana

Hälsning med fana ska ske på H.M. Konungen, Drottningen samt på utländskt statsöverhuvud. Hälsning ska även ske när H.M. Konungen, Drottningen, Tronföljaren och/eller utländskt statsöverhuvud är närvarande då svensk eller utländsk nationalsång respektive kungssång (motsv.) spelas eller sjungs.

Hälsning ska ske såväl på stället som under marsch.

Bild 3:22 Hälsning med fana (standar) på stället.

Hälsning på stället

- 1 På stället görs halv vändning åt höger, varunder stången förs något från livet och till lodrät ställning.
- 2 Fanan fälls långsamt med en svängning åt vänster så att den kommer vinkelrätt mot truppens front, varvid vänstra handen glider längs stången tills armen blir sträckt. Högra armen hålls böjd med armbågen i höjd med axeln. Stången ska hållas vågrätt eller med spetsen så mycket höjd att fanduken inte vidrör marken. Stången (doppskon) får stödjas i armhålan. Fanan ska alltså vara framförd nästan 90 grader.

Vid häckbildning, eller när annars så krävs av utrymmesskäl, ska halv vändning åt höger utgå och fanan fällas rakt åt sidan.

Bild 3:23 Hälsning med fana under marsch.

Hälsning under marsch

Under marsch ska hälsning utföras på motsvarande sätt som vid stillastående, dock utan halv vändning åt höger.

Fanan ska ha kommit i (nästan) vågrätt läge omkring 10 m innan fanförelaren är i höjd med den hälsningsberättigade samt bibehållas i denna ställning tills 1:e fanförelaren passerat denne.

Hälsning utförs inte med fana som förs på motorfordon.

1:e fanförelaren ska i samtliga fall göra huvudvridning mot den hälsningsberättigade och rikta blicken mot denne.

Hälsning upphör

- 1 Stången förs hastigt till lodrätt ställning mitt framför livet med en svängning så att duken förblir fri.
- 2 På stället ska halv vändning göras åt vänster, varvid fanan återförs till utgångsställning givakt.

Parad för fana

Parad för fanan genomförs sedan chef kommenderat: **“Givakt!”** och **“Parad för fanan!”**.

Då fanan är i behörig ställning, kommenderar chefen: **“Skyldra - gevär!”**.

Om fanan är försedd med fodral ska 1:e fanförelaren med stången alltjämt på axeln sänka denna bakåt så att 2:e fanförelaren, efter att ha gjort gevär in, kan ta av fodralet, varefter 1:e fanförelaren för fanan till givaktställning. 2:e fanförelaren fäster fodralet över vänster axel och under bältet och gör därefter gevär ut.

Musikkåren blåser (slår) respektive försvarsgrens paradmarsch och envar ska efter huvudvridning rikta blicken mot fanan och befäl framför trupp såväl som enskilt uppträdande militär personal ska göra personlig hälsning med rättning på förbandschef (motsv.).

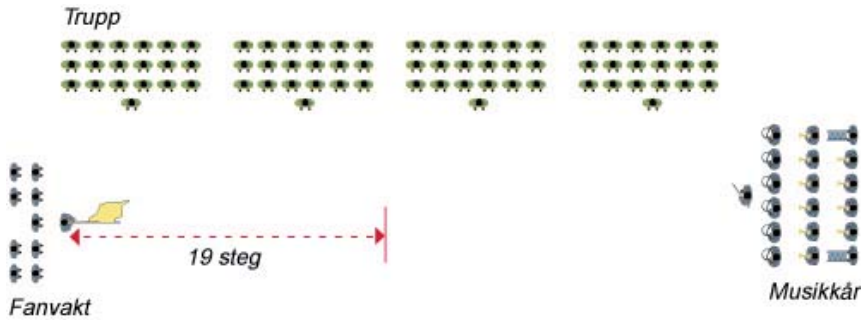

Bild 3:24 Parad för fanan.

Armén och flygvapnet

- 1:e fanförarens marschantråde ska ske på musikens femte takt.
- 1:e fanförare ska gå paradmarschen 19 steg rakt fram i noggrann marsch (76–80 steg/minut, med sträckt vrist och hela fotbladet sätts med tryckning mot marken utan att steglängden förkortas)
- På det 20:e steget gör 1:e fanföraren halt (höger fot sätts med tryckning intill den vänstra)
- Utan vidare uppehåll sker sedan vändning varvid det högra benet tar ett kort steg framåt och vändning motsvarande helt om halt genomförs.
- Efter ett uppehåll som i tid motsvarar 12 steg (6 takter) i den noggranna marschens tempo, marschera tillbaka till fanvakten och göra helt om halt på sin plats framför denna.

Marinen

Vid kommando "**Parad för flaggan/fanan!**" för befäl med sabel denna till ställningen "parad". Sabeln hålls i denna ställning under den tid stor salut inte görs och intill dess att paraden avslutats.

- 1:e flagg(fan)förarens marschantråde sker på flottans paradmarschs första takt.
- 1:e fanförare ska gå paradmarschen 19 steg rakt fram i noggrann marsch (76–80 steg/minut, med sträckt vrist och hela fotbladet sätts med tryckning mot marken utan att steglängden förkortas)
- På det 20:e steget gör 1:e fanföraren halt (höger fot sätts med tryckning intill den vänstra)
- Utan vidare uppehåll sker sedan vändning varvid det högra benet tar ett kort steg framåt och vändning motsvarande helt om halt genomförs.
- Efter ett uppehåll som i tid motsvarar 12 steg (6 takter) i den noggranna marschens tempo, marschera tillbaka till fanvakten och göra helt om halt på sin plats framför denna.

Eftersom marschen inom marinen påbörjas direkt på paradmarschens första takt ska verkställighetsordet "gevär" i kommandot "**Skyldra – gevär!**" här likställas med verkställighetsordet "marsch!" i kommandot "**Framåt – marsch!**", för att samtidighet mellan musik och flaggförare ska uppnås,

Parad för fanan på stället

Saknas utrymme för att genomföra **parad för fanan** ska fanan blottas på stället.

Blottande av fana sker på kommando: "**Givakt! Blotta fanan!**".

1:e fanförare för fanan till ställning "givakt".

Finns musikkår eller signalgivare ska paradmarsch blåsas under hälsningen.

Anmärkningar

Vid vändning ska fana föras så att fanduken hänger fritt. Om fanduken "hänger upp" sig på stängen ska den skakas loss vid lämpligt tillfälle (exempelvis vid halt efter vändning).

2:e fanförare hälsar med stor salut respektive honnör (flygvapnet) från 1:e fanförarens marschantråde tills denne åter är på plats. Allt befäl framför trupp gör under samma tid personlig hälsning.

Då 1:e fanförare intagit sin plats upphör hälsningen (huvudvridningen) och musikkåren slutar att blåsa (slå).

Paradmarsch avslutas med kommando: "I armen – gevär!" och därefter: "Lystring ställ!".

Vändning med fana

Vändning med fana ska ske enligt följande.

- 1 Från enskild ställning sätts högra foten ca en fotlängd framför och något till vänster om den vänstra foten.
- 2 Helomvändning åt vänster görs på båda trampdynorna med kroppsvikten överförd på det högra foten. .
- 3 När vändningen är genomförd överförs kroppsvikten på den vänstra foten och den högra förs med kraft och kortaste vägen intill den vänstra så att rätt fotvinkel för enskild ställning intas.

Troppning av fana

Armén och flygvapnet

- 1 Frammarschen genomförs i noggrann marsch med vändning enligt parad för fanan.
- 2 Fanan fälls efter vändningen rakt ut åt vänster och efter ett uppehåll, som i tid motsvarar 6 stegs vanlig marsch, återmarscherar 1:e fanföraren i vanlig marsch (förkortad steglängd) men i ett tempo av 126–128 steg/minut varvid fanan rullas ihop.
- 3 1:e fanförare gör halt framför 2:e fanförare, som då avslutar sin hälsning, gör gevär in och mottar den hoprullade fanan av 1:e fanföraren.
- 4 1:e fanförare gör därefter helt om, intar enskild ställning och gör gevär ut. 2:e fanförare lägger fanan på axeln.

Disponeras musik fälls fanan först sedan musikkår eller signalgivare slagit av musiken.

När fanföraren fällt fanan ska troppsignal slås eller spelas varvid fanföraren anträder återmarschen och hoprullningen av fanan. När fanföraren gjort halt framför 2. fanföraren ska musiken slå av.

Hälsning ska ske på samma sätt som vid parad för fanan.

Marinen

Frammarschen genomförs i noggrann marsch med vändning enligt "parad för fana".

Under återmarschen (126–128 steg/minut) hålls flaggan i givakt, och efter att 1:e flaggförare gjort helomvändning framför fanvakten upphör hälsningen (sablar tas till parad, honnör upphör, huvudvridning rakt fram verkställs) och musiken slutar spela.

- 1 2:e flaggförare gör gevär in. 1:e flaggförare för stängen till lodrät ställning och faller den åt vänster (parallellt med fronten) och till ungefär horisontellt läge, dock utan att duken vidrör marken
- 2 Musiken slår tropp. 1:e flaggförare rullar ihop flaggan
- 3 Musiken slår av. 1:e flaggförare överlämnar flaggan till 2:e flaggförare, gör gevär ut och tar sabeln till parad. 2:e flaggförare lägger därvid flaggan på axeln

Hälsning ska ske på samma sätt som vid parad för flaggan.

Troppning på stället

Fana kan troppas på stället utan att 1:e fanförare förflyttar sig från sin plats framför fanvakten.

Kommando: **“Troppa fanan (fanorna)!”**

- 1 1:e fanförare faller fanan och rullar ihop fandumen, 2:e fanförare gör gevär in.
- 2 1:e fanförare gör helomvändning och överlämnar fanan till 2:e fanförare
- 3 1:e fanförare gör helt om, intar enskild ställning och gör gevär ut.
- 4 2:e fanförare lägger fanan på axeln.

Fanmarsch

Chefen kommenderar: **“Givakt!”** och därefter: **“Fanmarsch!”**.

- 1 Musikkåren spelar förbandets marsch.
- 2 1:e fanförare tar fanan till ställning givakt och anträder marschen då musikkåren slagit signalen framåt marsch. 2:e fanförare gör ”liten salut” med sabeln respektive honnör (flygvapnet)
- 3 1:e fanförare marscherar i takt med musiken (112–114 steg/minut) mot förbandets högra flygel, där 1:e fanförare under marsch svänger höger och marscherar utan avbrott framför förbandets front (framför kompanichefer/motsv.)
- 4 Högre chefer gör helt om så att fanan kan följas med blicken. 1:e fanförare ska under marschen efter hand svänga in i ny marschriktning
- 5 2:e fanförare gör återigen ”liten salut” respektive honnör (flygvapnet) då 1:e fanförare är på inmarsch mot fanvakten och intill dess att denne återgått till plats framför fanvakten.
- 6 Vid återkomst till fanvakten ska 1:e fanförare göra halt och vändning.

Befäl utanför trupp ska efter hand göra personlig hälsning och envar ska efter huvudvridning rikta blicken mot fanan.

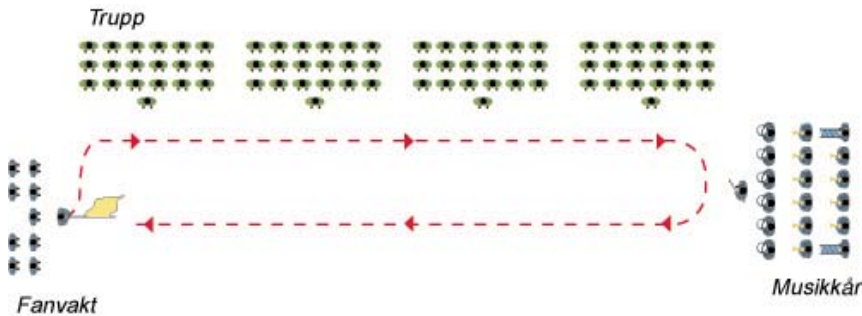

Bild 3:25 Fanmarsch

3.11 Fanvakt

Då fana förs vid parad ska fanvakt organiseras. Fanvakt ska vara pryddlig och välövad, då den utgör en symbol för förbandet.

Uppgiften som fanförare och fanvakt är ett hedersuppdrag.

3.11.1 Historik

Bevakning och försvar av fälttecken har alltid varit viktigt.

Då soldaterna genom faneden var knutna till sitt fälttecken innebar en förlust av dessa till fienden i regel att förbandet upplöstes, medan erövrade fälttecken från fienden klassats som troféer med ett högt symbolvärde.

Då förbanden förde flera fälttecken krävdes ett stort antal befäl och soldater för bevakning och försvar av dessa. Inom en bataljon uttogs fanvaktens soldater (fansoldater) ur bataljonens samtliga kompanier.

I och med att endast ett fälttecken skulle föras vid varje självständigt förband (motsv.) minskades antalet befäl. Däremot behölls antalet soldater i fanvakten, normalt åtta man, symboliskt en från varje kompani men i praktiken en sammanhållet uttagen trupp.

3.11.2 Grunder

Fanvaktens plats ska vara på förbandets högra flygel alternativt framför fronten. Vid marsch ska fanvaktens plats vara framför förbandets tät.

Då flera fanor tillsammans grupperas med enskilda fanförare och bildar en fond (fanborg) ska i förekommande fall en fana (den som förs i parad) förses med fanvakt.

Fanvakt ska bära trupparaddräkt och vara enhetligt beväpnad om möjligt även med bajonett på eldhandvapen. (Fältparaddräkt bärs vid paradering under fältförhållanden).

1:e och 2:e fanförare ska bära sidogevär (i fält får bajonett bäras) samt dagbricka m/1799 (armén och marinen) respektive dagtjänsttecken m/38 (flygvapnet).

I fanvakt ingående befäl och soldater bör i möjligaste mån vara lika långa. Vid olika längd på soldaterna/sjömännen placeras de kortaste i mitten.

Fanvaktens sammansättning

- 1 **Stor fanvakt** består av en 1:e (lägst löjtnant) och en 2:e fanförare (lägst fanjunkare) samt 8 gruppbefäl/meniga.

- 2 **Liten fanvakt** består av en 1:e (lägst löjtnant) och en 2:e fanförare (lägst fanjunkare) samt 4 gruppbefäl/meniga.
- 3 **Officersfanvakt** består av en 1:e fanförare (lägst löjtnant) samt två 2:e fanförare (lägst fanjunkare). Officersfanvakt ska vara enhetligt utrustad med sidogevär. Utrustningen inom en "försvarsgrensmixad" officersfanvakt ska följa respektive försvarsgrens uniformsbestämmelser.

- 4 **Enskild fanförare** består av en 1:e fanförare (lägst löjtnant).
En 2:e fanförare (lägst löjtnant) bör avdelas i reserv. Enskild fanförare (motsv.) bär i regel A 1, högtidsdräkt (vita handskar, paradskärp och skärmössa) och sidogevär.

Två fälttecken i samma fanvakt

Då en organisationsenhet för två officiella fälttecken får fanvakten ordnas med båda fälttecknen i samma vakt. 1:e och 2:e fanförare till respektive fälttecken samt 4 gruppbefäl/meniga till varje tecken bildar en typ 2 av stor fanvakt.

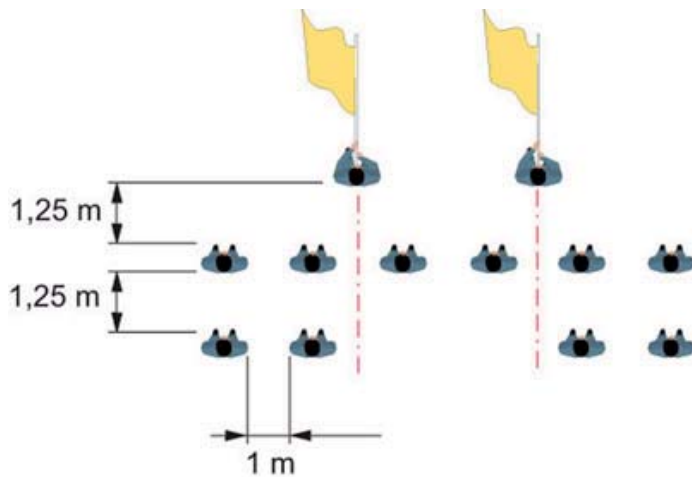

Bild 3:26 En fanvakt med två fälttecken.

Fanvakt i stridsfordon

Bajonett ska INTE vara fastsatt på eldhandvapen då fanvakten är uppsuttna i stridsfordon!

Vaktfana nyttjas vid uppsuttna fanvakt (se kapitel 1).

Fanvakt vid förband med stridsvagn ordnas med:

- 1:e fanförare stående i tornluckan
- fanvakten (4–6 gruppbefäl/meniga) ordnas i en pansarbandvagn som följer 25 m bakom stridsvagnen.
- 2:e fanförare ska stå i vagnschefens lucka och fanvaktens manskap på två led i transportutrymmet

Fanvakt vid förband med stridsfordon ordnas med:

- 1:e fanförare i vagnchefens lucka och fanvaktens manskap på två led i transportutrymmet med 2:e fanförare längst bak

Fanvakt vid motorförband i övrigt ordnas enligt ovan i tillämpliga delar på ett eller två motorfordon.

Fordon på vilket fana förs får framföras med en hastighet av högst 20 km/tim.

För beriden standarvakt gäller bestämmelserna i kapitel 6

3.11.3 Genomförande

Fanan, som vanligtvis förvaras i förbandschefens tjänsterum eller på annan plats i kanslihus (motsv.), hämtas av 1:e eller 2:e fanförare. Normalt ska fanvakten vara samlad utanför kanslihuset och fanvakten påbörjar sin uppgift omedelbart då fanföraren ansluter med fanan. Vid transporter organiseras fanvakten omedelbart då fanföraren ansluter till fanvakten.

- 1 Bajonett på genomförs då fanvakten ställer upp för vakttjänsten och tas av då fanföraren utgår för att återställa fanan
- 2 Fana ska under marsch till ceremoni normalt föras struken av 2:e fanförare.
- 3 Fanförare som inte bär fana gör gevär ut samtidigt som fanvakten beordras göra bajonett på.

3.12 Kommandotecken

Kommandotecken ska vid formering på linje normalt föras i anslutning till kommandotecknets chef (bakom och snett till höger). På stället och under marsch hålls kommandotecken lodrätt med högra armen sträckt vid sidan, vänster hand hålls över bröstet i höjd med höger axel och stödjer kommandotecknet.

3.13 Kompanitecken

Kompanifanor får endast föras vid interna ceremonier och får inte ersätta fälttecknet som samlade symbol för utbildningskompanier, krigs- och hemvärnsförband vid organisationsenhet.

Efterhand som krigs- och hemvärnsförband får officiellt fastställda bataljonsfanor för IO 14 (f.d. officiella fälttecken eller varianter på organisationsenhets fälttecken). bör inofficiella kompanitecken som idag är avsedda för bataljonsförband helt utgå.

3.13.1 Historik

Bruket att föra fälttecken i den form vi idag tillämpar vid en enhet av kompanistorlek går i Europa tillbaka till 1500-talet. Varje kompani (motsv.) förde under 1500- och 1600-talen sitt eget fälttecken. Vid infanteriets enhet, fänikan, fördes fälttecken med samma benämning, medan kavalleriets enheter - och fälttecken - benämndes fana. Under 1600-talet förminskades dukarna och fick i allt väsentligt det utseende de har idag. De kom vid infanteriet att benämnas fana och vid kavalleriet standar. Dragonerna, som ursprungligen var infanteri som förflyttades uppsuttet men stred till fots, förde tvåtungade dukar som omväxlande kallades dragonfana och dragonstandar. Benämningen dragonfana fastställdes senare.

Soldaterna var med faneden knutna till sitt fälttecken. Om detta förlorades till fienden kunde kompaniets lojalitet ifrågasättas. Fälttecknen överlämnades under ceremoniella former till förbandet, varvid faneden svors. Under slutet av 1600-talet började antalet fälttecken vid infanteriregementena att successivt minska, i Sverige till två fanor per bataljon (mellan 1714 och 1731). År 1819 minskades tilldelningen till en fana per bataljon och 1904 till en per regemente

Vid Gotlands nationalbeväring fanns dock kompanifanor kvar vid vissa kompanier även under 1800-talet. Bataljons- och regementsfanorna övertog de tidigare kompanifanornas roll och formella status.

Under andra delen av 1900-talet har bruket att föra kompanitecken återupptagits på enskilda initiativ inom förbanden. Kompanier för dukar som samlade symbol och riktmärken för enheten. Dukarna har

inte samma status som fälttecknen (fana, flagga, standar och dragonfana) och f.d. fälttecken (officiella bataljonsfanor för krigs- och hemvärnsförband) och benämns därför "kompanitecken".

3.13.2 Förande

Kompanitecken ska vid uppställning på linje, normalt föras av högra flygelkarlen i första linjen.

Kompanitecken ska vid uppställning på kolonn, normalt föras av högra framre flygelkarlen.

Kompanitecken förs aldrig framför kompaniets front och förses inte med särskild vakt.

Hälsning med eller på kompanitecken får inte ske.

På stället

- 1 I lystringsgraden lediga och lystring förs kompanitecken som en fana förd i lystring ställ.
- 2 I lystringsgraden givakt hålls kompanitecken lodrätt med högra armen sträckt vid sidan.

Under marsch

- 1 Vid marsch under lystringsgraden lediga och lystring förs kompanitecken som en blottad fana lutad över höger axel.
- 2 Vid marsch under lystringsgraden givakt fattar höger hand om stängens nedre del och förs liksom på stället lodrätt vid höger sida med armen sträckt. Vid behov (stark vind) får vänster hand stödja tecknet.

3.13.3 Utformning

Detaljerade bestämmelser framgår av kapitel 1.

Fanband eller kordong får inte anbringas på kompanifanor.

4 Marina ceremonier

Producers under 2011 av HKV och SSS. Innehåller bestämmelser för specifikt marina ceremonier samt bestämmelser för flaggning inom marinen.

Bestämmelser återfinns tillsvdare i Lärobok i Sjömanskap 2007 och Örlogsboken 2003.

5 Militär ceremonimusik (CerR FM 5)

6 Livgardet

Detta kapitel behandlar

6.1	Allmänt	203
6.2	Livgardet/infanteri	203
6.3	Livgardet/kavalleri	233
6.4	Vård och tillpassning	313
6.5	Gevär m/38 och karbin m/1894	315

6.1 Allmänt

Detta kapitel reglerar genomförandet av den ceremoniella tjänst som utförs av Livgardet. För gemensamma bestämmelser hänvisas till kapitel 3.

Vissa anvisningar för uppträdande i sluten ordning återfinns i Försvarsmaktsreglemente 1 (FMR 1). Uniformsbestämmelser återfinns i Unibest FM 2009.

Genomförandet av statsceremonier regleras dessutom i kapitel 1 och på garnisonsorder.

Vad avser högvaktstjänst är Instruktion för Högvakten (CerR del 8), huvuddokumentet.

När ceremonier genomförs tillsammans med musikkår ska samverkan mellan truppförande chef och musikanföraren ske före genomförandet.

6.2 Livgardet/infanteri

6.2.1 Allmänt

Ceremonier genomförs normalt med Ak 5 enligt kapitel 3.

På särskild order (normalt endast vid parader inomhus) används gevär m/38:

- vid övning ska brun gevärsrem användas
- vid parad ska vit vapenrem, väl sträckt längs stocken, och bajonett vara monterad
- förande av geväret från en ställning till en annan ska ske säkert och stabilt i ett tempo av 112–114 steg/minut
- kolven får inte slås mot underlaget utan ska med tryckning föras ned på enklaste sätt
- rörelser utförs i likhet med exercis för Ak 5 på varannan taktpuls

6.2.2 Gevärsföring

Gevärets förande för fot

En grundläggande regel är att soldaten på stället alltid för vapnet "för fot".

För fot gevär vid enskild ställning

Bild 6:1 För fot gevär under enskild ställning

Vapenställningen för fot gevär intas på kommando: "**För fot – gevär!**".

Ställningen kan också intas på kommando: "**Givakt!**".

Soldaten håller geväret med högra handen, lodrätt med remmen framåt och med kolven stödd i marken invid högra fotens yttersta sida. Vapnet fattas i tumgreppet med tummen på vänster sida om stocken och de övriga fingrarna tillsammans, med pek- och långfinger på framsidan av förstocken. Högra armen hålls så rak som möjligt.

Vid vändningar på stället lyftes vapnet upp något och nedsättningen av kolven sker samtidigt som foten trycks intill den andra. Vid rättning sker kolvisättningen på kommando: "**Mittåt!**".

Bild 6:2 Gevärets förande vid vändning (lyft kolv)

För fot gevär vid lystringsställning

Lystringsställning intas på kommando: **“Lystring – ställ!”**.

Soldaten intar lystringsställning från enskild ställning genom att vapnet lutas rakt fram samtidigt som vänster fot trycks ut till lystringsställning och vänster arm förs upp bakom ryggen.

Skyldra gevär

Skyldra gevär från för fot gevär

Skyldra gevär utförs på kommando: **“Skyldra – gevär!”**.

Rörelsen sker i tre moment.

- 1 Vapnet förs från för fot gevär av höger hand till mitt framför vänster ben. Det övre bandet är i höjd med soldatens ögon. Vänster hand möter vapnet och fattar med tummen sträckt längs stockens urgröpning, vänster armbåge intill sidan och armvinkeln något mindre än 90 grader. (Inom avdelning ska strävan vara att höjden på vänster hand är i det närmaste likformig).

Bild 6:3 Mom 1

- 2 (—)
- 3 Höger hand förs hastigt ned till kolvhalsen samtidigt som fingrarna sträcks och tumgreppet ansätts. Högra handens fingrar ska vara raka och ansatta mot vapenremmen. Höger hand och arm ska bilda en rät linje upp mot axeln. Tummen placeras bakom kolvhalsen.

Bild 6:4 Mom 2. Slutlig ställning för skyldra gevär.

Vanliga fel:

- rörelsen utförs utan kraft
- vänster hand hålls olika inom avdelningen
- höger hand sträcks inte och tummen syns bakom kolvhalsen

- höger arm hålls inte rak
- kroppen "ormar" sig i rörelsen och huvudet hålls inte väl uppbyggt

För fot gevär från skyldra gevär

För fot gevär från skyldra gevär utförs på kommando: "För fot – gevär!".

Rörelsen sker i sju moment:

- 1 Soldaten fattar (med kraft) höger hand om förstoken strax under det nedre bandet.

Bild 6:5 Mom 1.

- 2 (—)
- 3 Soldaten för vapnet (med kraft) ned förbi livet till högra sidan av kroppen, höger arm sträckt och vapnet riktat rakt fram med kolvhalsen i höjd med knäet.

Bild 6:6 Kolvhalsen vid knäet.

4 (—)

5 Soldaten trycker ned vapnet till plats för fot gevär utan att kolven slår i marken.

Bild 6:7 Enskild ställning med lyft kolv.

6 (—)

7 Kolven trycks ned mot marken.

Bild 6:8 Slutlig ställning för fot.

Posts ställning på postställe i för fot

Posts ställning intas enskilt av posten efter avlösning och behålls som stillastående ställning utom då hälsning med enskild ställning sker.

- 1 I ställning för fot håller soldaten vänster fot på plats för enskild ställning.
- 2 Höger fot förs bakom kolven så att den hamnar på axelbredds avstånd från den vänstra.

Höger hand håller sin fattning om geväret och vänster hand fattar ovanpå höger hand.

Gevärets förande på axeln

Geväret förs på axeln vid marsch. Rörelsen kan i undantagsfall vara ett utgångsläge för skyldring.

På axel gevär från för fot gevär

På axel gevär kommenderas: "På axel – gevär!".

Rörelsen sker i tre moment:

- 1 Höger hand trycker vapnet från för fot åt vänster och uppåt, samtidigt som vapnet vrids ett kvarts varv moturs, förbi livet till vänstra sidan. Vänster arm sträcks så att vapnet kommer i lod då vänstra handen fattar om bakplåten framifrån med tummen åt höger.

Bild 6:9 Mom 1.

- 2 (—)
- 3 Vänster hand för (hastigt) upp vapnet under vridning ett kvarts varv moturs så att vänster hand kommer i höjd med livremmen och förstoken vilar mot axeln. Höger hand stödjer inledningsvis vapnets rörelse men slits i princip omedelbart ned till plats för enskild ställning vid höger sida. Vänster armbåge riktas utåt på ett naturligt sätt.

Bild 6:10 Slutlig ställning på axeln.

Vanliga fel:

- överkroppen "ormar" sig under vapnets upplyftande och huvudet vrids åt sidan
- vänster hand och arm hålls inte rak i moment 1
- vänster armbåge pressas intill vänster sida i moment 3
- höger hand nedslits efter det att vapnet är på plats och inte samtidigt som vapnet trycks upp

För fot gevär från på axel gevär

För fot gevär från på axel gevär kommenderas: **"För fot – gevär!"**.

Rörelsen sker i sex moment:

- 1 Soldaten rycker ned vänster arm och vapnet till vänster sida samtidigt som högra handen fattar om vapnet i höjd med det nedre bandet (och intar samma läge som moment 1 i på axel gevär).

Bild 6:11 Mom 1.

- 2 (—)
- 3 Soldaten för vapnet med höger hand, under omvridning medsols, med kraft förbi livet till högra sidan av kroppen, vapnet riktat rakt fram med kolvhalsen i höjd med knäet. Vänster hand återförs till plats för enskild ställning.

Bild 6:12 Kolvhalsen vid knäet.

4 (—)

5 Soldaten trycker ned kolven vapnet till plats för fot utan att kolven slår mot marken.

Bild 6:13 Enskild ställning med kolven upplyft.

6 (—)

7 Soldaten trycker ned kolven mot marken.

Bild 6:14 Slutlig ställning för fot.

Vanliga fel:

- vänster hand och arm sträcks inte rak vid moment 1
- kolvhalsen hålls inte i höjd med knäet i moment 3
- axlarna och/eller överkroppen lutar framåt i moment 3

Skyldra gevär och på axel gevär

Skyldring från axeln är avsevärt svårare än skyldring från för fot och rörelsen ska betraktas som en påbyggnad för särskilt tillfälle.

Skyldra gevär från på axel gevär

Skyldra gevär från på axel gevär kommanderas: "**Skyldra – gevär!**".

- 1 Vänster hand vrider geväret medsols ett kvarts varv samtidigt som höger hand med kraft fattar om kolvhalsen. Härvid ska vapnet vara fritt från kroppen och lodrätt.
- 2 (—)
- 3 Höger hand vrider vapnet medsols ett kvarts varv till lodrät ställning mitt framför vänster ben och vänster hand fattar med kraft om vapnet i höjd med siktet, tummen sträckt längs urgröpningen i stocken och armbågen hålls intill sidan. Höger arm sträcks rak och handen fattar med tummen bakom kolvhalsen och fingrarna sträcks framför vapenremmen.

Bild 6:15 Slutlig ställning, skyldra gevär.

På axel gevär från skyldra gevär

På axel gevär från skyldra gevär kommenderas: **“På axel – gevär!”**.

- 1 Höger hand fattar med kraft om kolvhalsen och för, under motsols vridning, vapnet upp till axeln samtidigt som vänstra handen fattar bakplåten och vänster armåge för ut från kroppen.
- 2 (—)
- 3 Högra handen nedslits till plats för enskild ställning.

Ryck in marsch från på axel gevär

Kommando: **“Ryck in – marsch!”**.

Rörelsen sker i fem moment:

- 1 På verkställighetsordet gör soldaten vändning åt avsett håll (om så erfordras) och gör marschant-råde. Samtidigt som marschanträdet träffar marken slår soldaten (med kraft), höger hand mot kolvhalsen och fattar densamma.
- 2 (—)
- 3 Samtidigt som vänster fot träffar marken andra gången för soldaten vapnet snett över bröstet. Härvid för soldaten vapnet med höger hand nedåt och snett till höger om livet och fattar med kraft om förstocket med vänster hand.
- 4 (—)
- 5 Då vänster fot för tredje gången (5 steget) träffar marken anträds språngmarsch och soldaten springer till avsedd inryckningsplats.

Vila gevär under marsch

Vila gevär kommenderas: **“Vila – gevär!”**.

Vila gevär från på axel gevär under marsch.

Rörelsen sker i fem moment:

- 1 Soldaten stöter ut vapnet från vänster axel så att vapnet når sitt läge rakt framför kroppen och höger hand fattar om kolvhalsen då vänster fot sätts ned.

Bild 6:16 Mom 1.

- 2 (—)
- 3 Samtidigt som vänster fot nästa gång träffar marken når vapnet sitt läge på höger axel och den vänstra armen når sin plats för enskild ställning.

Bild 6:17 Slutlig ställning, vila gevär.

4 (—)

5 Då vänster fot för tredje gången ansätts mot marken sker detta som "taktsteg" och armpendling med vänster arm sker därefter ledigt upp till hälften av vågplanet vid axeln.

Verkställighetsordet kommenderas på vänster fot och rörelsen påbörjas nästa gång vänster fot isätts.

På axel gevär från vila gevär

På axel gevär från vila gevär kommenderas: "**På axel – gevär!**".

Rörelsen sker i fem moment:

1 Samtidigt som vänster fot träffar marken så når vapnet sitt läge mitt framför kroppen och vänster hand fattar om bakplattan. Härvid stöter soldaten ut vapnet med axeln.

Bild 6:18 Mom 1.

- 2 (—)
- 3 Samtidigt som vänster fot andra gången träffar marken så har vapnet nått sitt läge mot axeln. Härvid styr soldaten vapnet rätt med höger hand om kolvhalsen och för sedan hastigt ned handen till höger sida.
- 4 (—)
- 5 Då vänster fot för tredje gången träffar marken sker detta som "taktsteg" och höger arm når sitt läge i jämnhöjd med axelplanet.

Verkställighetsordet kommenderas vid vänster fots isättande och rörelsen påbörjas nästa gång vänster fot träffar marken.

Bajonett

Bajonetten ska regelmässigt fästas som en del av ceremonin. Endast mycket kall väderlek hindrar detta.

Bajonett på

Bajonett på kommenderas med två kommandon: "**Parad! – Bajonett – på!**" och "**Mittåt!**".

Rörelsen sker i fem moment:

- 1 På kommando: "**Bajonett!**" fattar soldaten med vänster hand bajonetten med tumgreppet nedåt och handens ryggsida in mot kroppen, tummen placeras mot parerstångens hål. Handen vrider bajonetten i baljan till ett läge snett nedåt-framåt.

Bild 6:19 Mom 1.

- 2 På kommando: "på!" drar soldaten bajonetten snett upp åt vänster så att bajonetten kommer rakt ut från armen och bajonettspetsen i höjd motsvarande kaskens pik.

Bild 6:20 Bajonetten dragen.

- 3 (—)
- 4 Bajonetten nedslits kortaste vägen till vapnets mynning och bajonetten fästs vid vapnet. Huvudet vrids så att soldaten ser. Då bajonetten är fäst sträcker soldaten vänster hand framför bajonettens handtag. Huvudet riktas mot vapnet.

Bild 6:21 Infästning av bajonett.

- 5 Då samtliga soldater är klara sliter soldaten tillbaka vänster arm till plats för enskild ställning och vrider samtidigt tillbaka huvudet på kommando: "**Mittåt!**".

Bild 6:22 Enskild ställning, för fot.

Bajonett av

Bajonett av sker på kommando: "**Parad upphör! – Bajonett – av!**".

Bajonetten tas av på enklaste sätt, vanligen genom att vapnet kläms fast mellan benen och bajonetten tas av. Rörelsen är inte paradmässig och ska alltid ske undandraget från åskådare.

6.2.3 Grenadjärtjänst

Historik

Hedersvakter har satts upp av Livgardet under hela dess historia. Då Gustav Eriksson Vasa 1522 tog emot den fria staden Lübecks sändebud vid Brunkebergsåsen, paraderade hans fotgångare längs vägen fram till riksföreståndarens tält. När det engelska sändebudet lämnade strumpebandsorden till Karl XI, paraderade ett gardeskompani i slottet Tre Kronor och när Karl XII i Altranstädt tog emot hertigen av Marlborough, var en hel bataljon ur Livgardet uppställt framför konungens kvarter till den berömde fältherrens ära.

Vad gäller uppvaktningen vid riksdagens öppnande går traditionerna långt tillbaka. Den ursprungliga avsikten var att kungamakten ville visa ständerna sin vapenmakt och riksdagen öppnades i rikssalen på Kungliga slottet. Detta ändrades 1973 och riksmötet öppnas numera i riksdagen och statschefen åker i kortege till de folkvalda. Livgardets medverkan har numera en dubbel ceremoniell betydelse: dels hedras rikets folkvalda, dels ges rikets statsöverhuvud en hedersbevisning.

Grenadjärkompaniet är en symbol för vår nations vilja att försvara vår demokrati och vårt stats-skick.

Bild: Officer vid gardesbataljonen

Benämningar inom kompani

Kompaniet indelas i regel på fyra täter vid marsch. Varje kolonn benämns pluton (1–4).

2 och 4:e pluton bildar jämna rotar på linje efter vändning åt vänster.

Vid längre marsch kan kompani rangeras på sex täter.

6.2.4 Riksmötets öppnande

Uppgift

Varje år börjar Sveriges riksdag sitt nya arbetsår en tisdag i september (vid valår i regel i oktober). Livgardet deltar med häckbildning samt eskort för att symboliskt skydda statschefen och demokratin.

I samband med riksmötets öppnande genomförs även en parad genom staden med grenadjärkompaniet, med avmarsch från Artillerigården och med samma marschväg som vaktparaden.

Trupp

Grenadjärkompaniet utgörs av:

- vakthavande major ur livgardet: Normalt disponenten i daglig dräkt m/1886 med vaktkäpp
- kompanichef: 1 officer (kn, mj)
- plutonchefer: 4 officerare (fk-kn)
- fanförare: 1 officer (fk, lt)
- 80 grenadjärer
- 4–8 kalfaktorer

Genomförande

1. Avmarsch

Avmarschen från kasern till uppställningsplatsen på Artillerigården bör ske i god tid. På urlastningsplatsen tar plutoncheferna befälet och ställer upp sina plutoner på kolonn (använd gata och trottoar) samt visiterar utrustningen en sista gång. Om bajonett på inte har övats som exercisrörelse sätts bajonetten på redan här.

Kompanichefen avvaktar plutonchefernas klartecken och ger därefter kommando: **“Grenadjärkompani! Plutonskolonner – på stället!”**.

När det är klart kommenderas: **“Rättning – framåt! På axel – gevär!”**.

Kompaniet marscherar till plats för avlämning på kommando: **“Grenadjärkompani! Framåt – marsch!”**.

Fullt kompani får rangeras på 6 täter under förutsättning att genomförandet blir likartat.

2. På armémuseum

Kompanichefen kommenderar: **“Grenadjärkompani – halt! Vänster – om! I armen – gevär! Rättning – mittåt! Mittåt!”**.

Ceremonin fortsätter i regel med fanförarens, disponentens och äldste visitationsberättigades inmarsch, varvid fanföraren marscherar direkt till sin plats i täten för kompaniet (struken fana). Då fanföraren är på plats, blottas fanan och kompanichefen lämnar av kompaniet till äldste visitationsberättigade.

Visitation sker under lystringsgraden givakt och huvudvridning kommenderas av kompanichefen.

3. Parad genom staden

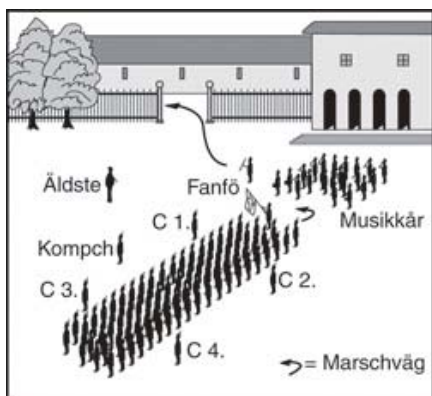

Bild 6:23 Grenadjärkompaniets avmarsch från armémuseums gård

Avmarsch sker på äldste visitationsberättigades order och anträds på kompanichefens kommando: **“På axel – gevär! Grenadjärkompani! Höger om – marsch!”**

Musikkår eller trumslagare gör inslag på kompaniets marschanträde och kompanichefen sneddar till sin plats (bakom fanföraren och minst 10 meter bakom musikavdelningen).

Kompaniet bör hålla 5 meters avstånd till kompanichefen och fanföraren under marschen. Under marschen genom staden är det viktigt att soldaterna får växla vapenställning mellan ”på axel gevär” och ”i armen gevär” då musiken slår mellanmarscher. Lämplig plutonchef med god röstkapacitet avdelas som chefen för 4.pluton och löser denna uppgift. Härvid är det lämpligt att avdelad plutonchef lämnar sin ordinarie plats i kompaniet och ger kommandon från mitten av marschkolonnen.

- vid Gustaf Adolfs torg tas gevären till på axeln
- officerare i kompaniet för sabeln i lystringsställning under marschen och tar sabeln till givakt vid inmarsch på Riksplan
- fanförelaren marscherar med fanan blottad på axeln och tar fanan till givakt vid inmarsch på Riksplan

Officerarnas uppgift under marschen är att stödja soldater som kommer ur takt och att övervaka att lystringsgraden behålls.

Alla officerare ger kompletterande kommandon om något kommando inte tränger ut till samtliga i kompaniet.

4. Inmarsch och inrättning på Riksplan

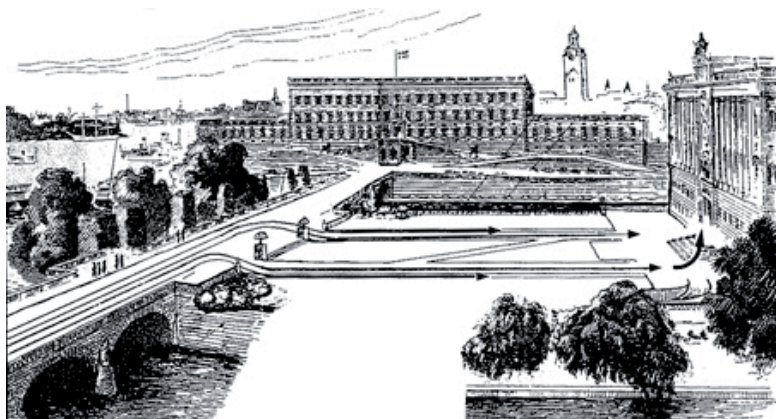

Bild 6:24 Grenadjärkompaniets inmarsch på riksplan

Inmarschen på Riksplan sker enligt bild och tätavbrytningarna sker utan kommando från officerarna men med kommando (tyst) från riktroten (tätkarlarna).

Plutoncheferna kommenderar halt efterhand som plutonerna når sina platser. Härvid är det mycket viktigt att plutonerna är övade i att lystra till kommandon som förgås av plutonssiffror.

Plutoncheferna kommenderar:

- "X. Pluton! – halt! Vänster (höger) – om! I armen – gevär! Rättning – vänster (höger)!"

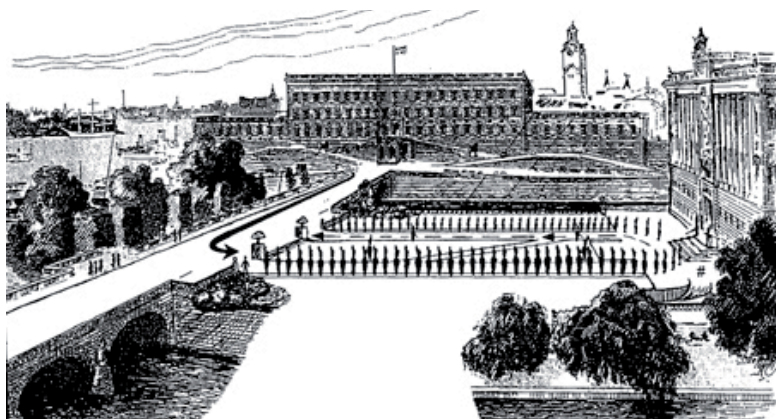

Bild 6:25 Inrättning på Riksplan

All rättning sker från Norrbro och soldaterna har klackarna så långt ut som möjligt i gatstenskanten.

Kompanichefen kontrollerar rättningen och marscherar till sin plats på trappan.

Fanförelaren marscherar direkt till sin plats på trappan och tar fanan till lystringsställning.

Då rättningen är fullgod kommenderar plutoncheferna: **“Lystring – ställ!”** och understödjer därefter sin pluton med anvisningar om hur stridsvärdet ska bibehållas (“gunga i knäna, upp på tå, rätta till mössorna – mittåt”).

5. Åtgärder på Riksplan

För att avlasta huvudet från björnskinnsmössans tyngd är det lämpligt att soldaten på kommando **“Rätta – mössorna!”** hastigt för upp vänster hand och under en stund “micklar” med mössan, då detta är klar så fattar soldaten om hakbandet. Då plutonchefen ser att alla har handen vid hakbandet kommenderas **“Mittåt!”** och soldaten för då hastigt ned handen till den position den tidigare hade.

Kalfaktorerna bör exercismässigt flytta sig mellan soldaterna och på enklaste sätt hjälpa till vid problem med utrustningen.

Kompanichef bör överväga att låta truppen lägga gevär och mössa under ca 10 min omedelbart efter rättningen för att spara truppen så mycket som möjligt.

Den enskilde soldaten ska veta att det är bättre att ta ett marschanträde och lämna paraden än att svimma “på sin post”. Om någon svimmar tar kalfaktorerna hand om den avsvimmade och ny rättning intas enligt plutonchefens direktiv.

Plutonchefen ska vara vänd mot sin pluton med full kontroll över truppen.

Under riksdagsmännens promenad framför 1.a och 2.a pluton stramas hållningen på truppen upp och officerarna hälsar med liten salut på stats- och försvarsministern, militärledning med flera. Chefen 3.pluton ska hela tiden vara beredd att öppna sin häckbildning så att bilar kan köra upp och ned från Riksdagshusets garage.

6. Paradering

Då kortegen med H.M. Konungen och kungafamiljen når Lejonbackens östra nedfart förvarnar disponenten kompaniet.

Kommandona sker i ordning 4, 3, 2, 1 pluton enligt följande: **“4.pluton – Givakt! 3.pluton – Givakt! 2.pluton – Givakt! 1.pluton – Givakt!”**, **“4.pluton, Skyldra – gevär!”** o.s.v.

Fanföraren för fanan till hälsning senast då de första hästarna svänger in mot Riksplan.

Det är trångt och soldaterna måste veta detta så att ingen blir skrämmd av att ha hästar 0,5 m framför sig. Officerare gör stor salut och C 1. och 2.pluton gör vändning mot H.M Konungen.

Då DD.MM med följe är inne i Riksdagshuset kommenderas plutonsvis: **“ X. pluton, I armen – gevär!”**.

7. Rast

På order från kompanichefen avmarscherar plutonerna plutonsvis med geväret i armen till Riksdagshusets garage där kompaniet och musikkåren rastar och utspisar.

8. Avslutande paradering

På kompanichefens order marscherar plutonerna plutonsvis ut till sina respektive platser och rättar återigen in sig mot Norrbro.

I väntan på att DD.MM lämnar Riksdagshuset måste 3.pluton vara beredd att öppna häcken för diplomatbilar osv.

Då DD.MM närmar sig trappan måste kompanichefen och C 2.pluton redan ha ögonkontakt så att den senare, på kompanichefens tecken, kan igångsätta givakt- och skyldringsförfarandet i likhet med DD.MM ankomst.

Ordning 2, 1, 4, 3.pluton.

C3. och 4.pluton gör vändning mot H.M Konungen och alla officerare gör stor salut.

Då DD.MM med följe lämnar riksdagen sker detta i regel med bil och tiden i skyldra gevär blir tämligen kort.

Gevären tas plutonsvis ned till i armen och lystringsställning intas då DD.MM bil och följe är ordentligt borta.

9. Avslutning

Då chefen för garnisonsavdelningen ger order om avmarsch marscherar plutonerna till Norrbro och ställer upp på fyra täter plutonskolonner med riktning mot slottet. Kompanichefen leder marsch ned till de väntande bussarna. Alternativ väg ut anbefalls på garnisonsorder.

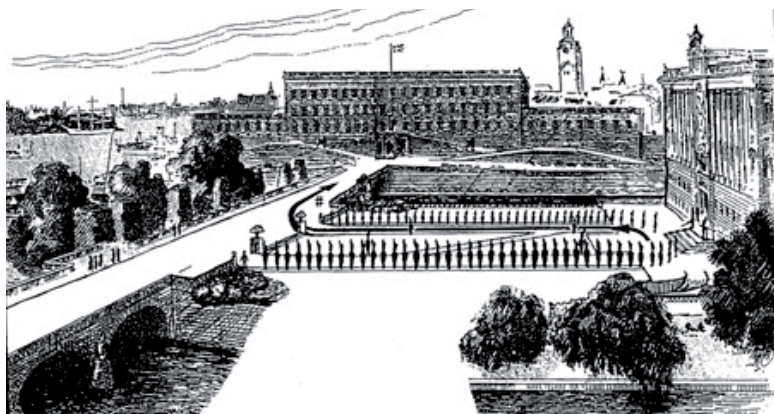

Bild 6:26 Avmarsch från Riksplan

6.2.5 Statsbesök, grenadjärkompani

Genomförandet regleras även i [kapitel 1](#) och på garnisonsorder.

Uppgift

Årligen mottar H.M Konungen flera utländska statschefer på officiella besök.

Grenadjärernas uppgift är att utgöra hederskompani vid besökarens framkomst till kungliga slottet och att utgöra hedersvakt inne i slottets västra valv/trappa.

Trupp

Grenadjärkompaniet utgörs av:

- kompanichef (lägst kn)
- fanförare (lägst fk)
- 2:e fanförare (lägst fj)
- 80 gruppchefer och meniga (beväpnade med Ak 5)
- 2–4 kalfaktorer

Träning

Normalt krävs två heldagars förövning för att trimma samman kompaniet. Det är av yttersta vikt att längdrangering sker, så att de kortaste soldaterna placeras i mitten av kompaniet. Marschträningen genomdrivs med betoning av kraftfull isättning av klackarna och långa steg.

Genomförande

1. Uppställning för avmarsch

Kompaniet rangeras på fyra plutonskolonner och kompanichefen visiterar. Marschen till Kungl. Slottet sker med kompanichefen på vänster sida om kompaniet och fanan i täten.

2. Inmarsch på inre borggården

Klockan K –20 inmarscherar kompaniet genom anbefallt valv. Kompaniet marscherar in med tätavbrytningar för att komma i jämnhöjd med musikkåren. 1. pluton (längst till vänster) ska marschera upp på rännstenen till öster om stjärnan.

Marschera inte in till musik eftersom inre borggården ger ekon och kompanichefens kommandon "dränks" av musikkårens trummor.

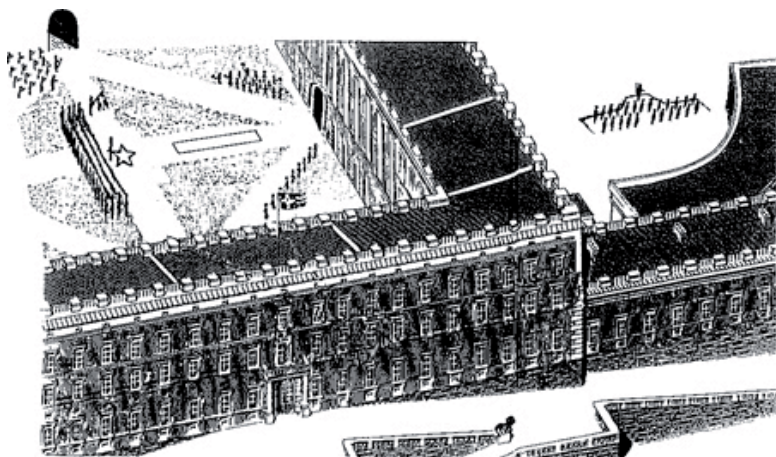

Bild 6:27 Uppställning på inre borggården

Bild: Uppställning vid inmarschen

3. Rättning

Kompaniet kommenderas till halt så att mitten av kompaniet hamnar vid stjärnan.

Kompanichefen ger kommando: "Grenadjärkompani! – Halt!".

Fanförelaren marscherar framför kompaniets front direkt till sin plats.

Bild 6:28 Dubblering av rotar

Kompanichefen kommenderar:

- "Vänster (höger) – om!"
- "Dubblering av rotar! Jämna rotar! Ryck in – marsch!"

- "I armen – gevär!"
- "Rättning – mittåt!"

Då rättningen är fullgod och fanvakten har rättat in sig bakom fanföraren kommenderar kompanichefen: "Mittåt! – Lystring ställ!".

Fanföraren gör helt om och kommenderar fanvakten: "Mittåt! Lystring ställ!" och gör därefter helt om.

4. Inspektion

Chefen för Livgardet inspekterar i regel kompaniet omedelbart efter inrättningen.

Kompanichefen lämnar av (sabeln till liten salut): "Överste! Grenadjärkompani ur Livgardets X. kompani (H.M Konungens livkompani)! Kompanichef, mj NN. Styrka, 3 officerare, 80 livgardister!" Livgardeschefen hälsar "God dag livgardister!" vilket besvaras unisont med "Goddag överste!".

Om chefen för Livgardet önskar inspektera kommenderar C LG: "Inspektion!".

Kompanichefen som fortfarande har befälet kommenderar: "Åt vänster – se!".

Fanvakten jämte flygelkarlarna till vänster gör inte huvudvridning! Huvudena återförs till enskild ställning efterhand som chefen för Livgardet passerar. Kompanichefen följer Livgardeschefen 1,25 m bakom och med sabeln i givakt.

När Livgardeschefen lämnar kompaniet hälsar kompanichefen med liten salut och kommenderar slutligen: "Lystring ställ!".

5. Paradering

Bild 6:29 Inspektion på Inre borggården

Då kortegen har nått högvakten kommenderar kompanichefen "Givakt". Då Konungen och gästen kliver ur vagnarna kommenderar kompanichefen "Skyldra – gevär!".

Bild 6:30 Kortegen anländer

Kompanichefen och 2:e fanföraren gör stor salut då statscheferna stannat framför kompaniet, fanföraren fäller fanan till hälsning och gör huvudvridning mot gästen. Hälsningen behålls genom båda national-sångerna och under statschefernas inspektion.

Kompanichefen lämnar i regel av på gästens språk eller på engelska. Detta regleras för varje särskilt fall. Eventuellt hälsar gästen och svarsförfarandet är också reglerat för tillfället ifråga.

Då gästen antyder (kroppen rör sig mot vänster flygel) inspektion, kommenderar kompanichefen: **”Åt vänster – se!”**. Fanvakten jämte flygelkarlarna till vänster gör inte huvudvridning! Grenadjärerna återför huvudet till enskild ställning efterhand som statscheferna passerar.

Kompanichefen följer statscheferna 1,25 m bakom och med sabeln fälld till stor salut.

Bild 6:31 Kompanichefens rörelser vid inspektion

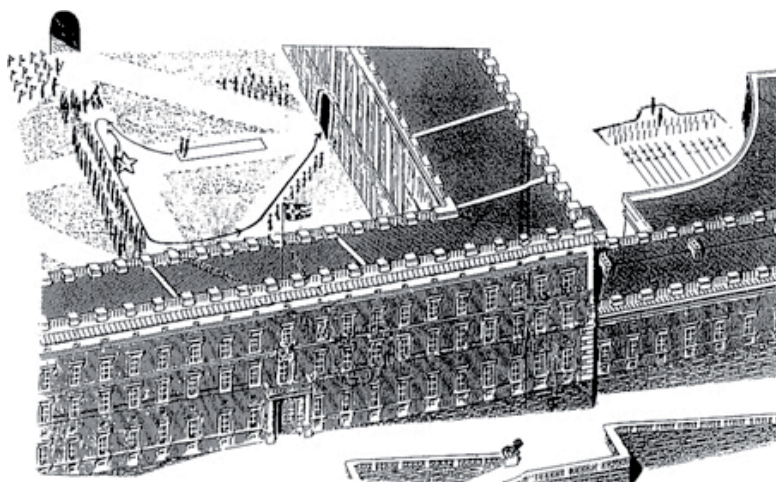

Bild 6:32 Inspektion av grenadjärkompani

Då statscheferna lämnar kompaniet hälsar kompanichefen återigen med stor salut.

Kompanichefen bör uppmärksamma att Drottningen också ska hälsas med stor salut.

Fanföraren återför fanan till givakt och 2. fanförare återför sabeln till givakt då statscheferna har passerat men är beredda att hälsa på Drottningen.

Vid återkomst till sin plats i mitten av kompaniet (och eventuell hälsning på Drottningen är klar) ger kompanichefen kommando: **“I armen - gevär!”**.

Då statscheferna är på väg in i södra valvet (efter hälsning på regeringen) kommenderar kompanichefen **“Lystring ställ!”**. (Fanföraren får föra ned fanan till lystringsställning tidigare.)

6. Avslutning

Chefen för kommandantstaben beordrar kompanichefen att avmarschera. Kompanichefen svarar: **“Ja, överstelöjtnant!”**.

Kommandon:

- 1 **“Givakt!”**
- 2 **“På axel – gevär!”**
- 3 **“Grenadjärkompani! Vänster (höger) – om!”**
- 4 **“Indragning av rotar! Jämna rotar! Ryck ut – marsch!”**
- 5 **“Rättning – framåt!”** (Härvid marscherar fanföraren till sin plats i fronten av kompaniet och 2:e fanföraren faller ur ledet och intar sin plats i kön.)

Kompanichefen kontrollerar att rättningen är acceptabel innan kommando: **“Grenadjärkompani! Framåt – marsch!”**.

Kompanichefen för kompaniet anbefalld utmarschväg och gör halt på kompaniet i Slottsbackens nedersta del. Fotografering sker i regel vid Gustaf III: s staty mitt för Slottsbacken. Kompaniet marscherar därefter i sluten ordning till bussarna.

6.2.6 Statsbesök, grenadjärvakt

Uppgift

Grenadjärvaktens uppgift vid statsbesök är att utgöra hedersvakt i västra valvets trapphus.

Grunder

Grenadjärvakten ställer upp på tre täter på Högvaktsterrassen och marscherar efter inspektion, över yttre borggården, till västra valvet. Gevären tas till för fot och grenadjärvakten grupperas på enklaste sätt jämt fördelade i trappan.

Trupp

Grenadjärvakten utgörs av:

- vaktchef: 1 officer (kapten)
- fanförare: 1 officer/specialistofficer
- 40 gruppchefer och meniga (beväpnade med gevär m/38 med bajonett)

Gruppering i västra valvet

Grenadjärerna grupperar med jämna luckor. Grenadjärerna nummer tre och fyra står på andra avsatsen i markplanet. Den första avsatsen lämnas tom. Grenadjärerna nummer 25–27 står mitt emot musikkåren. I de båda lägre trapporna placeras första och sista paren ut två trappsteg från botten och toppen.

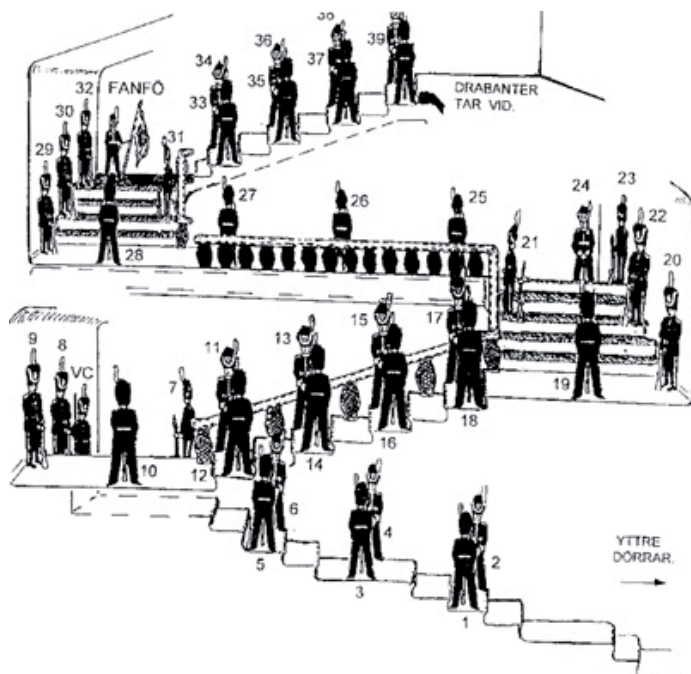

Bild 6:33 Grenadjärvaktens uppställning i västra valvet

Genomförande

- 1 Då gästerna siktas i valvporten beordrar vaktchefen: "**Givakt!**" och efter överenskommet tecken från hovfuriren kommenderar vaktchefen: "**Skyldra – gevär!**"
- 2 Vaktchefen gör stor salut med sabeln och följer statscheferna med huvudvridning. Vaktchefen upphör med stor salut då statscheferna har kommit ur sikte, varvid vaktchefen säkerställer att nödvändigt säkerhetsavstånd vid sabelföring uppfylls (det är trångt bakom följet).
- 3 Fanföraren för fanan till hälsning omedelbart efter kommandot skyldra har trängt upp i trappan. Vaktchefen följer efter hederssällskapet (före journalisterna) och kommenderar "**För fot – gevär!**" då följet har nått drabantvåningen.

Det är viktigt att soldaterna inte stöter kolven mot trappan i gevärsföringen utan istället ställer ned kolven med viss försiktighet. Det är inte säkert att alla hör vaktchefens kommandon så grenadjärerna måste vara beredda på att inta ställningar och vapenföringar efterhand som de som står längre ned i trappan gör det ("löpeldsskyldring").

På order återsamlas grenadjärvakten i västra valvet och marscherar med regementsfanan i täten till de väntande bussarna. Vapenställningen under marsch bör vara på axeln.

Bild 6:34 Grenadjärvaktens utmarsch.

6.2.7 Kungliga akademisammankomster

Uppgift

Strax före julhelgen varje år deltar Deras Majestäter i Svenska Akademiens högtidliga sammankomst i Börshuset varvid grenadjärvakt utgår. Även Kungliga Krigsvetenskapsakademien kan bli föremål för sådan hedersbevisning, då oftast med grenadjärpiket.

Trupp

Grenadjärvakt utgörs av:

- vaktchef: 1 officer (kapten, löjtnant)
- grenadjärer: 24 gruppbefäl och meniga

Grenadjärpiket utgörs av:

- vaktchef: 1 officer (kapten, löjtnant)
- grenadjärer: 8 gruppbefäl och meniga

Genomförande

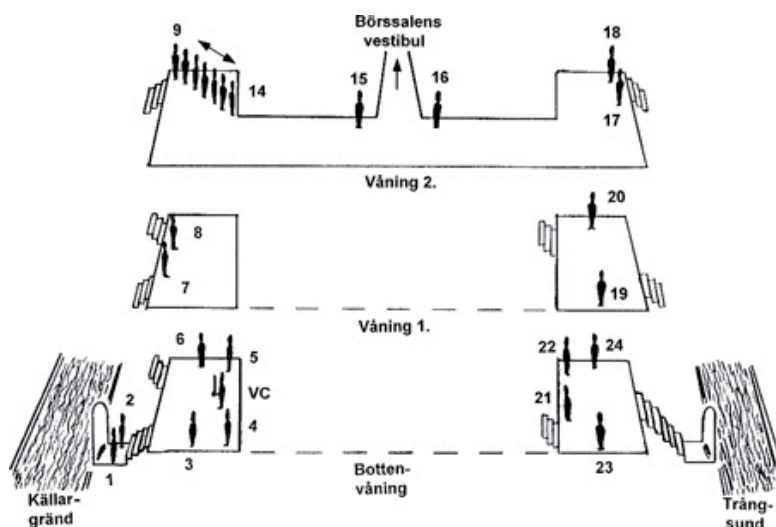

Bild 6:35 Grenadjärvakt i Börshuset

- 1 Vaktchefen säkerställer att grupperingen är vid rätt dörr!
- 2 Grenadjärerna vid entrén ska vara beredda att förvarna vaktchefen om denne ej upptäcker att DD.MM är på ingående (bilen stannar).
Vaktchefen kommenderar: **“Givakt! Skyldra – gevär!”**.
- 3 Vaktchefen gör stor salut och följer Konungen uppför trapporna till Börssalens vestibul.
- 4 När hederssällskapet försvunnit ur sikte kommenderar vaktchefen: **“För fot – gevär! Lystring ställ!”**.
- 5 Vidare verksamhet kan komma ifråga och i sådana fall samverkar vaktchefen direkt med kommandantstaben. Sådana arrangemang kräver en fast truppföring och enkelhet i genomförandet.

Det är inte säkert att vaktchefens kommandon hörs av alla. Således måste soldaten vara beredd att inta enskild ställning och skyldra gevär med mycket kort förvarning.

6.2.8 Andra akademisammankomster (motsv.)

Tjänsten regleras på plats och ska präglas av enkelhet i utförandet.

Skyldring och stor salut för Deras Majestäter samt att vaktchefen följer Konungen i trappa (motsv.) är standard och ska inte vara föremål för avsteg.

Grenadjärpiket ska alltid ha högsta kvalitet vad avser urvalet av manskap.

Lika långt eftersträvas, liksom mycket god färdighet i ceremoniellt uppträdande.

6.2.9 Konungens högtidliga audienser

Uppgift

Grenadjärvakten ska bilda häck i östra valvets trappa. Grenadjärvaktens uppgift är att ceremoniellt bevaka slottets inre delar och utgöra hedervakt åt H.M. Konungen samt att hedra de blivande utländska ambassadörerna då de ska överlämna sina kreditivbrev till Konungen i personlig audiens. Konungen inspekterar i regel grenadjärvakten före audienserna.

Trupp

Grenadjärvakt utgörs av:

- vaktchef: 1 officer (kapten, löjtnant)
- fanförare: 1 officer/specialistofficer
- grenadjärer: 24–26 gruppbefäl och meniga (med gevär m/38 eller Ak 5)

Gruppering

Bussen parkeras i regel på Mynttorget.

Grenadjärvakten ställer upp på tre täter på Högvaktsterrassen och marscherar efter inspektion över yttre och inre borggården till östra valvet. Gevären tas till för fot och grenadjärvakten grupperas på enklaste sätt jämt fördelade i trappan.

Grenadjärerna grupperas med jämna luckor. Ställningen ska vara lystringsställning.

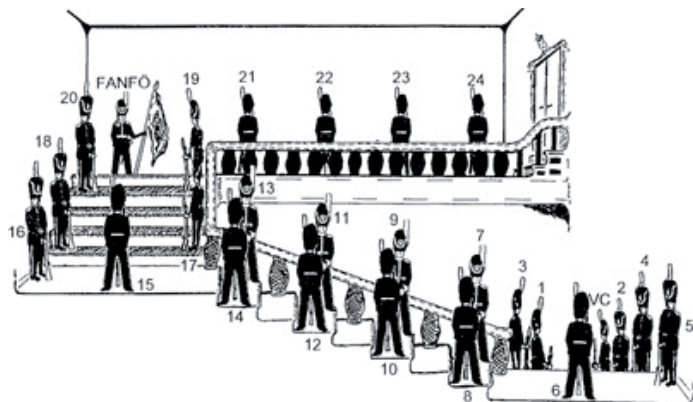

Bild 6:36 Grenadjärvaktens uppställning i östra valvet

Genomförande

- 1 Senast då H.M. Konungen siktas i valvporten beordrar vaktchefen: **“Givakt! Skyldra – gevär!”**. Vaktchefen gör stor salut med sabeln och lämnar av till H.M Konungen:
“Ers majestät! Grenadjärvakt ur edert Livgarde. Vaktchef, kn N.N. Styrka, 2 officerare, 26 livgardister!”. Statschefen hälsar i regel **“God dag livgardister!”** varpå vaktchefen ensam svarar **“Gud bevare konungen!”**. Grenadjärerna svarar därefter i korus **“Gud bevare konungen!”**.
- 2 Vaktchefen upphör med stor salut då Konungen påbörjar marschen uppför trappan.
- 3 Vaktchefen följer sist i kön och intar sin plats högst upp, till höger om dörren till förmaket på första våningen.
- 4 På chefen för kommandantstabens tecken kommenderar vaktchefen: **“För fot – gevär!”** och därefter (då Statschefen har lämnat förmaket): **“Lystring ställ!”**.
- 5 Fanföraren för fanan till hälsning senast då Konungen hälsar på vakten.
- 6 Då ambassadörerna med följe anländer gäller samma rutin som för mottagandet av Konungen men vaktchefen gör ingen avlämning och hälsar med liten salut.
- 7 När respektive ambassadör anländer tar fanföraren fanan till givakt och gör vändning så att fanduken förs i vinkel mot trappan.
- 8 Vaktchefen följer efter respektive ambassadör och kommenderar när denne lämnat trapphuset: **“För fot – gevär! Lystring ställ!”**.

Det är viktigt att soldaterna inte stöter kolven mot trappan i gevärsföringen utan istället ställer ned kolven med viss försiktighet.

Efter mottagandet av ambassadörerna blir det tillfälle till kort rast på andra våningen. Vaktchefen samverkar med hovfuriren för att säkerställa att truppen hinner ned och är på plats innan följet når yttre förmaket på väg ut.

Paraden vid ambassadörernas utgång motsvaras av deras mottagande och vaktchefen följer följet i kön och intar sin plats nere på bottenvåningen.

På order återsamlas grenadjärvakten i valvet och marscherar över inre borggården med regementsfanan i täten ut till Högvaktsterrassen där vaktchefen kommenderar: **“Parad upphör! Bajonett – av! – Mit-tåt!”**.

Slutligen marscherar truppen ned på en kolonn till den väntande bussen (normalt parkerad på Mynttorget).

6.3 Livgardet/kavalleri

6.3.1 Vändning

Kavallerivändning

Kommando: **“Helt- om!”**.

- 1 Höger fot sätts med kraft en fotlängd och rakt framför den vänstra.
- 2 Vändning sker på båda fotbladen, med helt raka knän och stadigt liv, samtidigt som tyngden flyttas över på den främre foten (den vänstra).
- 3 Höger fot förs med kraft och kortaste vägen intill den vänstra och enskild ställning intas.

Vanliga fel:

- soldaten sätter inte högerfoten rakt framför den vänstra
- soldaten knäar (niger) i vändningen
- soldaten håller inte kvar armarna utmed sidorna under hela vändningen

När vändningar utförs med vapen (karbin m/94) i handen gevär, tippas vapnet med kolven nedåt så att vapnet nästan är lodrätt längs med kroppen vid den första rörelsen i vändningen och återgår till sitt ursprungliga läge när vändningen är slutförd.

6.3.2 Vapenställningar och vapenföringar med karbin m/1894

Allmänt

När högvakten inte är beriden används Ak 5.

Vapenställningar till fots

I handen gevär (enskild ställning)

Karbinen bärs i högra handen med mynningen framåt. Högra handen fattar om vapnet omedelbart bakom siktet. Kolven hålls något lägre än mynningen och kroppshållningen är lika som enskild ställning.

Bild 6:37 I handen gevär.

Lystring ställ, tillika postställning nattetid

Vapnet hålls vågrätt mitt framför livet vilandes på patronväskan och pekandes snett framåt vänster. Höger hand håller om vapnet strax bakom siktet och vänster hand fattar underifrån runt pipan mellan bajonetten och rembygeln. Tyngden ska vara fördelad lika på båda fötterna och avståndet mellan dem ska vara ungefär en fotlängd.

Bild 6:38 Lystring ställ.

I remmen gevär

Karbinen bärs i lodrätt ställning på ryggens högra sida med mynningen uppåt och med vapenremmen över höger axel. Högra handen hålls slutet om vapenremmen med sträckt handled och i höjd med bröstet, armbågen utmed sidan och tryckt mot vapnet. Kroppshållning som vid enskild ställning.

Bild 6:39 I remmen gevär.

Skyldra gevär

Vapnet hålls lodrätt mitt framför vänstra låret. Vänstra handen håller om vapnet omedelbart under rembygeln och med tummen längs med pipan. Vänstra armbågen stöds mot bröstkorgens vänstra sida. Höger arm hålls helt rak framför livet med sträckta fingrar längs kolvens framsida och tummen bakom kolvhalsen.

Bild 6:40 Skyldra gevär.

På ryggen gevär

Vapnet bärs hängande på ryggen med mynningen uppåt och vapenremmen över vänstra axeln. Omslagsremmen läggs inifrån och utåt ett eller två varv om kolvhalsen och därefter ovanpå karbinremmen samt fasthakad på livremmens sölja. Höger hand håller om vapenremmen mitt på bröstet och vänster arm hålls utmed sidan. Vid marsch pendlas endast vänster arm.

Bild 6:41 På ryggen gevär.

Bild 6:42 Fästning av omslagsremmen vid ridning

Postställning (dagtid)

Soldaten står med kroppstyngden fördelad lika på båda fötterna och ungefär en fotlängd mellan dem. Vapnet stöds mot marken mitt emellan fötterna, med varbygeln framåt. Vapnet hålls med vänster hand med tummen bakom bajonettklingan och övriga fingrar på framsidan stödda mot bajonettens handtag. Höger hand vilar ovanpå den vänstra med fingrarna på liknande sätt.

Postställning intas enskilt av post på poststället i tre moment:

- 1 Utgångsställning är i handen gevär.

Bild 6:43 I handen gevär.

- 2 Vapnet förs av höger hand snett upp åt vänster, utan vridning, så att mynningen kommer i höjd med munnen samtidigt som vänster hand fattar om bajonettfästet och pipans främre del.

Bild 6:44 Mom 1

3 (—)

4 Vapnet sänks rakt ned samtidigt som höger hand fattar ovanpå vänster hand och vänster fot flyttas ut till lystring ställ.

Bild 6:45 Postställning

Vapnets kolv ska vara placerad mitt emellan fötterna i höjd med tåspetsarna.

Magasinsbotten ska vara vänd framåt.

Återgång till i handen gevär från postställning

Rörelsen sker i tre moment:

- 1 Utgångsläget är posts ställning.

Bild 6:46 Postställning

- 2 Vänster hand lyfter vapnet snett upp åt höger så att mynningen hamnar i höjd med munnen samtidigt som höger hand fattar om vapnet omedelbart nedanför siktet och vänster fot dras intill den högra (enskild ställning).

Bild 6:47 Mom 1.

3 (—)

4 Höger hand pendlar vapnet till sidan samtidigt som vänster hand slits ned till sidan och ställningen i handen gevär intas.

Bild 6:48 I handen gevär.

Vapenföringar till fots

Vapnrörelserna sker i marschtakt men bara på vartannat taktslag. Vid räkning sker rörelserna på varje udda siffra **1 – 2 – 3 – 4 – 5** osv.

I handen gevär ifrån i remmen gevär

Kommando: **“I handen – gevär!”**.

Rörelsen sker i fem moment:

1 Utgångsläget är i remmen gevär.

Bild 6:49 I remmen gevär.

- 2 Högra handen, med oförändrad fattning om vapenremmen, svänger vapnet hastigt med oförändrat höjdläge till lodrät ställning mitt framför kroppen där vänstra handen möter och fattar vapnet på magasinsbotten. Rembygeln ska då vara i höjd med ögonen.

Bild 6:50 Mom 1.

- 3 (—)

- 4 Vänster hand vrider vapnet ett kvarts varv åt höger samtidigt som det hastigt förs åt höger och höger hand fattar vapnet med kraft omedelbart nedanför siktet. Höger armbåge ska hållas intill sidan och armen ska vara i 90 graders vinkel.

Bild 6:51 Mom 2.

- 5 (—)
- 6 Vapnet pendlas hastigt ned till sidan samtidigt som vänster hand gör detsamma och enskild ställning intas.

Bild 6:52 I handen gevär.

Vanliga fel:

- soldaten svingar inte fram vapnet tillräckligt kraftfullt och det hamnar i obalans
- soldaten fångar inte upp vapnet tillräckligt kraftfullt rakt framför kroppen och en pendling sker åt vänster
- rörelsen sker inte uppdelad i moment

I remmen gevär från i handen gevär

Kommando: "I remmen – gevär!".

Rörelsen sker i sju moment:

- 1 Utgångsläget är i handen gevär.

Bild 6:53 I handen gevär.

- 2 Högra handen för vapnet hastigt till lodrät ställning framför höger axel. Högra armen ska hållas helt rak och pendlas upp i höjd med axeln så att rembygeln är i höjd med ögonen. Vänster hand möter och fattar med kraft om vapnet, med samtliga fingrar på vapnets vänstra sida lagda mot magasinsbotten.

Bild 6:54 Mom 1.

3 (—)

4 Vänster hand för vapnet något mot kroppen samtidigt som höger hand kraftfullt fångar upp vapnenremmen på vapnets vänstra sida med sträckta fingrar och helt rak arm. Höger arm ska ha en vinkel på 30 grader från axelplanet.

Bild 6:55 Mom 2

5 (—)

6 Vänster hand för vapnet till höger sida samtidigt som höger hand sluts om vapenremmen som förs på plats mot höger bröst.

Bild 6:56 Mom 3.

7 (—)

8 Vänster arm slits ner till sidan och ställningen i remmen gevär intas.

Bild 6:57 I remmen gevär.

Vanliga fel:

- rörelsen utförs inte i tillräckligt tydliga moment
- högerarmen och fingrarna hålls inte helt sträckta när de fångar upp vapenremmen

I remmen gevär under marsch

Kommando: "Avdelning framåt (höger om/vänster om) – marsch! I remmen – gevär!".

Kommando: "I remmen".

På taktsteget vid marschanträdet:

- under 1-5:e steget pendlas vapnet vågrätt fram och tillbaka utan att pipan doppas och med bibehållen armpendling med vänster arm

Kommando: "gevär!".

På det 5:e steget omedelbart innan vänster fot sätts i marken:

- på 6:e steget kvarhålls vänster arm i sitt högsta läge i höjd med axeln
- på 7:e steget för högra handen upp vapnet rakt framför höger axel med rak arm så att rembygeln kommer i höjd med ögonen. Vänster hand fattar om vapnet på magasinbotten med samtliga fingrar på vapnets vänstra sida
- på 9:e steget fattar högra handens tumgrepp under rörelse snett uppåt, så att armen blir helt rak, om vapenremmen med sträckta fingrar. Vänster hand för vapnet något mot kroppen
- På 11:e steget för vänstra handen vapnet till höger sida
- på 13:e steget slits vänster hand ned till vänster sida
- på 15:e steget görs taktsteg med vänster fot och vänster arm pendlas markerat tillbaka.

Vanliga fel:

- soldaten pendlar inte med vänsterarmen till axelplanet under de första sex stegen
- soldaten utför inte rörelserna tillräckligt distinkt eller i takt med marschen
- höger arm och fingrar hålls inte raka när de fångar upp vapenremmen
- överlivet fälls framåt vid taktstegen

Skyldra gevär

Kommando: "Skyldra – gevär!".

Rörelsen sker i tre moment:

- 1 Utgångsställningen är i handen gevär.

Bild 6:58 I handen gevär.

- 2 Vapnet förs i en rörelse hastigt till lodrät ställning mitt framför vänster lår, vänster hand fattar om vapnet omedelbart under rembygeln med tummen längs pipan. Kornet hålls i höjd med vänster öga.

Bild 6:59 Mom 1.

- 3 (—)
- 4 Höger hand förs hastigt, utan att rubba vapnet, till kolvhalsen och ställningen skyldra gevär intas.

Bild 6:60 Skyldra gevär.

Vanliga fel:

- rörelsen delas inte upp i tydliga moment
- axlarna hålls inte i samma höjd

I handen gevär från skyldra gevär

Kommando: **“I handen – gevär!”**.

Rörelsen sker i tre moment:

- 1 Utgångsläget är skyldra gevär.

Bild 6:61 Skyldra gevär.

- 2 Vänster hand för vapnet hastigt åt höger och höger hand fattar med kraft om vapnet omedelbart under siktet. Höger arm hålls i 90 graders vinkel med armbågen mot sidan.

Bild 6:62 Mom 1.

- 3 (—)
- 4 Vapnet pendlas ned till sidan av höger hand samtidigt som vänster hand slits ned till sidan och ställningen i handen gevär intas.

Bild 6:63 I handen gevär.

Vanligt fel:

- armbågen hålls inte intill sidan.

Bajonett

Bajonett på

Kommando: **“Parad, Bajonett! - På! Mittåt!”**.

Rörelsen sker i fem moment.

1 Utgångsläget är i handen gevär.

Bild 6:64 I handen gevär.

- 2 Kommando: "**Parad, Bajonett!**" Vapnet förs hastigt och under vridning inåt så att magasinsbotten kommer mot kroppen och mynningen framåt (vapnet hålls i vågrät ställning). Högra handen vilar mot höftbenskammen och armbågen hålls rakt ut åt höger. Samtidigt fattar vänstra handen om bajonettens handtag.

Bild 6:65 Mom 1.

- 3 Bajonetten slits med kraft ur baljan snett upp åt vänster så att armen blir helt rak och bajonetten med eggen framåt i samma linje som armen. Armen hålls rakt ut från sidan och med 30 graders vinkel från axeln räknat.

Bild 6:66 Mom 2.

4 (—)

5 Kommando: "**På!**" Bajonetten förs hastigt i en skärande rörelse snabbaste vägen till bajonettfästet på vapnet. Därefter fäster soldaten bajonetten på vapnet utan att hållningen går förlorad.

Bild 6:67 Mom 3.

6 Kommando: "**Mittåt!**" Vapnet slits ned till sidan samtidigt som vänster hand också slits till sidan och ställningen i handen gevär intas.

Bild 6:68 I handen gevär.

Vanliga fel:

- soldaten gör inte en "knyck" utåt med handleden när soldaten för upp vapnet till sidan vilket får till följd att vapenremmen fastnar i bajonettbaljan
- soldaten vinklar in handleden under vapnet vilket medför att armbågen inte kan hållas rakt ut åt höger samt att pipan pekar uppåt
- soldaten för armen för långt tillbaka och vinklar handleden bakåt när bajonetten slits upp
- soldaten står inte still med överlivet och huvudet samt rubbar vapnet läge när bajonetten fästs

Bajonett av

Rörelsen sker i elva moment:

Kommando: "**Parad upphör, Bajonett! – Av!, Mittåt!**".

- 1 Utgångsläget är i handen gevär.

Bild 6:69 I handen gevär.

- 2 Kommando: "**Parad upphör, bajonett!**".

Vapnet förs hastigt upp till sidan (se bajonett på). Vänster hand fattar om bajonettfästet, ringfingret trycker in spärren och bajonetten förs rakt fram så att den går helt fri från vapnet.

Bild 6:70 Mom 1.

3 Kommando: "Av!".

Bajonetten slits hastigt upp snett uppåt vänster så att armen blir helt rak och hålls i 30 graders vinkel ifrån axeln räknat.

Bild 6:71 Mom 2.

4 (—)

5 Vänster arm vinklas i armbågen och vänster hand slår bajonetten med kraft mot baljan.

Bild 6:72 Mom 3.

6 (—)

7 Huvudet vinklas hastigt ned mot patronväskan.

Bild 6:73 Mmo 4.

8 (—)

9 Med bibehållen hållning sticks bajonetten ner i baljan så mycket att 5-10 cm av klingan syns. Bajonetten vinklas upp så att den kommer i lodrät ställning och vänster hand hålls knuten ovanpå bajonettfästet. Huvudet vinklas hastigt upp när soldaten är klar.

Bild 6:74 Mom 5.

10 Vänster hand trycker med kraft ner bajonetten i baljan.

Bild 6:75 Mom 6.

11 (—)

12 Kommando: "**Mittåt!**".

Armarna slits ner till sidorna och ställningen i handen gevär intas.

Bild 6:76 I handen gevär.

Plantera gevär och tag gevär

Vapnet planteras vid högvakt av samtliga poster utom gevärsposten och patrullen före den första inryckningen i pågångsceremonin.

Då högvakten rycker ut på gevärstrop återtas vapnen på kommando "tag gevär!".

Plantera gevär

Kommando: "**Plantera – gevär!**".

Rörelsen sker i tio moment:

- 1 Utgångsställning är i handen gevär.

Bild 6:77 I handen gevär.

- 2 Vapnet förs upp under ett kvarts varv vridning åt vänster så att mynningen kommer i höjd med ögonen samtidigt som vänster hand fattar om pipan omedelbart under bajonetten. Vapnet hålls nära kroppen.

Bild 6:78 Mom 1.

- 3 (—)
- 4 Vapnet förs hastigt till höger sida under ett kvarts varv vridning åt vänster av vänster hand samtidigt som höger hand fattar om bajonetten. Höger arm hålls i 90 graders vinkel med armbågen mot sidan.

Bild 6:79 Mom 2.

- 5 (—)
- 6 Vapnet förs rakt ned av höger hand så att det hamnar utmed kroppen med kolven strax till höger om höger fots lilltå samtidigt som vänster hand slits till sidan.

Bild 6:80 Mom 3.

- 7 (—)
- 8 Höger hand för vapnet till gevärståndaren.

Bild 6:81 Mom 4.

9 (—)

10 Markerad nick med huvudet mot vapnet och vapnet ställs på plats i gevärsståndaren.

Bild 6:82 Mom 5.

11 Kommando: "**Mittåt!**". Höger hand slits till sidan och enskild ställning intas.

Vanliga fel:

- soldaten slår ned kolven mot marken
- soldaten har för bråttom och kontrollerar inte att vapnet verkligen är säkert planterat
- soldaten böjer hela kroppen för att komma åt gevärsståndaren

Tag gevär

Rörelsen sker i åtta moment:

- 1 Kommando: "**Högvakten – tag!**" Höger hand fattar om bajonetten och pipans främre del.

Bild 6:83 Mom 1.

- 2 (—)

- 3 Kommando: "**Gevär!**". Vapnet förs hastigt till lodrät ställning utmed kroppen till höger om höger lilltå.

Bild 6:84 Mom 2.

- 4 Vapnet förs hastigt under ett kvarts varvs vridning åt vänster av höger hand upp så att mynningen kommer i höjd med munnen. Samtidigt fattar vänster hand med kraft om vapnet omedelbart under bajonetten.

Bild 6:85 Mom 3.

- 5 (—)
- 6 Vänster hand för vapnet hastigt under ett kvarts varvs vridning åt vänster till höger sida. Samtidigt fattar höger hand med kraft omedelbart nedanför siktet. Höger arm i 90 graders vinkel och armbågen intill sidan.

Bild 6:86 Mom 4.

7 (—)

8 Vapnet pendlas ned till höger sida samtidigt som vänster hand slits till sidan och ställningen i handen
gevär intas.

Bild 6:87 I handen gevär.

Vanliga fel:

- rörelsen delas inte in i tydliga moment
- vapnet lyfts olika högt från marken i den första rörelsen

Övriga rörelser

Rättningsrörelser

Kommando: **“Rättning – mittåt (vänster, höger)!”**.

Vid inrättning lyfts karbinen under vridning inåt så att magasinsbotten kommer mot kroppen. Vapnet hålls vågrätt av högra handen som vilar mot höftbenskammen och armbågen pekande rakt ut åt höger. Samtidigt görs huvudvridning mot rättningshållet. Vänster arm hålls kvar vid sidan.

Bild 6:88 Rättningsrörelse.

När inrättningen är klar förs vapnet ned till sidan och blicken riktas rakt fram på kommando "**Mittåt**".

Vanliga fel:

- handleden hålls inte rak utan trycks in under vapnet vilket medför att armbågen pekar bakåt
- riktkarlen eller riktleddet för upp vapnet under inrättningen

Postavlösning

Vapnet tippas som vid vändning vid det första steget till vänster och kvarhålls i detta läge tills helomvändningen är klar.

Språngmarsch

Vid all språngmarsch förs vapnet upp till sidan som vid inrättning. I övrigt sker språngmarsch enligt kapitel 3 med tillägget att armen/armarna pendlas rakt fram vid sidan av kroppen och hålls krökta i 90 graders vinkel.

6.3.3 Sabelexercis till häst

Bild 6:89 Högvakten avmarscherar från kavallerikasern.

Vapenställningar med sabel

Gevär in

Sabeln, med parerplåten framåt, vilar i baljan som är fäst på sadelns vänstra sida och nedstucken i vojlockens/valtrappens stödhylsa. Ryttaren sitter i enskild ställning.

På axeln gevär i enskild ställning

Sabeln hålls lodrätt av högra handen med tummen bakom och med tre fingrar slutna om kaveln och lillfingret nedanför parerplåten. Sabeln hålls med parerplåten framåt och övre delen av parerplåten vilande på höftbenskammen. Knogarna ska vara mot sidan, handleden rak och armbågen rakt ut åt höger. Klingans rygg stöds mot axeln rakt ovanför armvecket.

Bild 6:90 Enskild ställning till häst.

På axeln gevär i lystringsställning

Sabeln hålls av högra handen (fingrarna som vid enskild ställning). Handleden och lillfingret vilar på lårets främre del strax nedanför ljumsken. Parerplåten vrids något utåt så att den är vinklad mot knäet. Klingan förs på samma plats som vid enskild ställning.

Bild 6:91 Lystringsställning till häst.

Skyldra gevär

Sabeln hålls, med klingan rakt upp och parerplåten framåt, av högra handen med full fattning om kaveln.

Underarmen hålls rakt framåt med armbågen intill sidan och handen något lägre än armbågen.

Bild 6:92 Skylda gevär med sabel till häst.

Stor och liten salut

Liten salut

Liten salut används vid hälsning och motsvarar honnör såväl på stället som under marsch. Då så erfordras, ska huvudvridning göras och blicken riktas på den som hälsning sker på.

- 1 Sabeln förs av högra handen med fattning om kaveln hastigt uppåt tills parerstången (parrerplåten) är i höjd med munnen och mitt för högra axeln i samma plan som främre delen av ansiktet.
- 2 När sabeln förs upp ska den samtidigt vridas 90 grader åt vänster. Sabeln ska härvid glida i handen så att den kommer att vila mot handflatan, som håller den på plats. Klingan ska vara lodrät med spetsen uppåt. Armbågen ska hållas neråtvänd och tryckt mot sidan.

Bild 6:93 Liten salut till häst.

Stor salut

Stor salut används vid hälsning på H.M Konungen och Drottningen, på utländskt statsöverhuvud, då nationalsång spelas, då flagga hissas och halas samt då fana förs i parad. Hälsningen används såväl på stället som under marsch. Då så erfordras, ska huvudvridning göras och blicken riktas på den som hälsning sker på.

Stor salut ska intas genom att

- 1 Sabeln först förs till liten salut
- 2 Varefter i tid motsvarande ett stegs marsch, sabeln hastigt fälls framåt neråt så att klingans spets kommer framför och till höger. Högra armen ska vara rak vid sidan (hålls intill kroppen).

Återgång sker i motsatt ordning och hastigt till liten salut och därefter tillbaka till utgångsställning.

Vid parad för fanan ska sabeln fällas vid 1:e standardförarens marschanträde.

Bild 6:94 Stor salut till häst.

Vapenföringar med sabel

Gevär ut

Rörelsen sker i sju moment:

Kommando: **“Gevär!”**.

- 1 Högra handen fattar utanför vänster arm om kaveln.

Bild 6:95 Mom 1.

2 (—)

3 Kommando: "Ut!".

Högra handen drar ut klingan ur baljan så mycket att god hållning kan erhållas.

Bild 6:96 Mom 2.

- 4 Höger hand sliter sabeln ur baljan över huvudet snett uppåt höger så att sabeln, med parerplåten framåt och armen bildar en rät linje med 45 graders vinkel från axeln räknat.

Bild 6:97 Mom 3.

- 5 (—)
- 6 Sabeln fälls hastigt till vågrät ställning framför livet och klingan kläms fast av vänster hands tumme. Höger hand träs igenom handremmen och fattar om kaveln med lillfingret utanför parerplåten.

Bild 6:98 Mom 4.

Bild 6:99 Fattning om sabelns kavel.

- 7 Kommando: **"På axel – gevär!"** Sabeln vinklas hastigt upp samtidigt som höger hand förs till sidan så att parerplåten vilar mot höftbenskammen och klingan vilar mot axeln. Enskild ställning intas.

Bild 6:100 Enskild ställning till häst.

Vanliga fel:

- soldaten utför inte rörelserna tillräckligt hastigt
- armen hålls inte rakt ut från sidan och bildar inte en rak linje med sabeln i tredje momentet

Gevär in

Rörelsen sker i nio moment:

Kommando: **“Högvakten! – Gevär!”**.

- 1 Sabeln förs hastigt snett upp åt höger så att armen blir helt rak och sabeln i linje med denna. Armen hålls rakt ut från sidan och i 45 graders vinkel från axeln räknat. Parerplåten riktas rakt fram.

Bild 6:101 Mom 1.

- 2 (—)
- 3 Sabeln fälls hastigt till vågrät ställning mitt framför livet och kläms fast med vänster tumme.

Bild 6:102 Mom 2.

Därefter träs handen ur handremmen och höger hand fattar om klingan omedelbart nedanför parerplåten underifrån med tummen åt höger och fingrarna på klingans ovansida.

Bild 6:103 Mom 3.

- 4 Höger hand för sabeln hastigt till lodrät ställning utmed vänster sida. Sabeln vrids under rörelsen så att parerplåten kommer framåt och i höjd med axeln.

Bild 6:104 Mom 4.

5 (—)

6 Sabeln förs ner i baljan av höger hand.

Bild 6:105 Mom 5.

7 Kommando: "**In!**" Snärtig huvudvridning görs åt vänster och sabeln sticks ner i baljan samtidigt som höger hand greppar ovanpå kaveln. När detta är klart vrider soldaten tillbaka huvudet och intar god hållning utan krav på samtidighet.

Bild 6:106 Mom 6.

8 (—)

9 Kommando: **“Mittåt!”** Höger hand förs hastigt kortaste vägen till höger sida och enskild ställning intas.

Lystring ställ

Kommando: **“Lystring – ställ!”**.

Höger hand förs hastigt ner mitt på låret och lystringsställning intas.

Vid återgång till enskild ställning förs höger hand upp till sidan och enskild ställning intas.

Skyldra gevär

Kommando: **“Skyldra – gevär!”**.

Rörelsen sker i tre moment:

1 Höger hand för sabeln under vridning åt vänster hastigt rakt upp så att parerplåten kommer i höjd med munnen mitt framför ansiktet. Klingan rakt upp och armbågen hålls utmed sidan.

Bild 6:107 Liten salut til lhäst.

- 2 (—)
- 3 Höger hand för sabeln hastigt snett snett ner åt höger så att underarmen pekar rakt fram och armbågen hålls utmed sidan. Parerplåten rakt fram och klingan rakt upp. Handen hålls något nedanför armbågen.

Bild 6:108 Skyldringsställning med sabel til lhäst.

Återgång till på axel gevär sker i omvänd ordning.

Kommando: "På axel – gevär!".

6.3.4 Standar till häst

Standars hållande till häst

Såväl blottat som icke blottat standar hålls (både i enskild ställning och lystringsställning) med standarstängens nedre del i en vid stigbygeln fäst standarsko med högra handen i höjd med halsen och armbågen nedåt, standaret rätt upp. På icke blottat standar är fodralet påsatt.

Bild 6:109 Standar till häst.

Hälsning med standar

På stället lyfts standaret med högra handen och fälls framåt vänster, snett över hästens hals så att standarspetsen kommer i höjd med standarförarens ögon. Stången stöds i högra armhålan varvid armbågen vrids nedåt och fingrarna uppåt.

Bild 6:110 Hälsning med standar till häst.

Då standaret åter ska höjas, sker detta med en hastig rörelse uppåt med högra handen, varefter stångens nedre del inpassas i standarskon.

Under marsch utförs hälsning enligt ovan i skritt. I trav och galopp verkställs icke hälsning med standar. Standarföraren gör i samtliga gångarter huvudvridning mot den hälsningsberättigade.

Bild 6:111 Hälsning med standar till häst under marsch.

Skvadronstecken

Skvadronstecken (status som "kompanitecken") förs till häst på samma sätt som förbandsstandar. Hälsning görs inte med skvadronstecken.

Standarvakt till häst

Standarvakt utgörs av 1:e standarförare (kapten eller löjtnant) 2:e standarförare (löjtnant, fanjunkare eller fänrik) samt en vakt om fyra befäl eller fyra soldater.

Bild 6:112 Beriden standarvakt.

God ridskicklighet är ett krav för att delta i standarvakt till häst.

Parad för standaret

Förbandschefen kommenderar "**Parad för standaret, skyldra – gevär!**".

- 1 Musikkår eller trumpetare blåser paradmarsch.
- 2 Skvadronchefer kommenderar "**Åt höger – se!**".
- 3 Samtliga officerare framför truppen gör stor salut eller honnör och riktar blicken mot standaret.
- 4 1. standarföraren rider i skritt längs fronten framför skvadroncheferna. När han passerat förbandets vänstra flank fattar han galopp och intar sin plats tio steg bakom och en hästlängd till höger om förbandschefen.
- 5 Truppen följer standaret med blicken till dess att det passerar rakt framför och officerarna till dess att standarföraren intagit sin plats snett bakom förbandschefen.
- 6 Hälsningen upphör med rättning på förbandschefen som därefter kommenderar "**I handen (armen) – gevär!**".

Standarmarsch

Förbandschefen kommenderar "**Standarmarsch! Givakt!**".

- 1 Hälsning sker som vid parad för standaret och musikkåren spelar förbandets marsch.
- 2 1. standarföraren rider under givakt i skritt med början på förbandets vänstra flank framför skvadroncheferna längs förbandets front så att standaret kan ses av varje man inom förbandet.
- 3 Därefter intar standarföraren sin plats i standarvakten.
- 4 Hälsningen upphör och musikkåren slår av.

6.3.5 Manöverexercis till häst

Ryttarförbands former är:

- linje
- troppkolonn
- marschkolonn

Tropp benämns en ryttarenhet bestående av 16–24 ryttare. Om styrkan är mindre, exempelvis tolv ryttare, benämns styrkan halvtropp. Om ett ryttarförband innehåller två eller fler troppar benämns den skvadron.

Linje

Ryttarna är uppställda på ett eller två led med 1 m lucka. Vid två led med ska avståndet mellan leden vara 1,5 m.

Troppkolonn

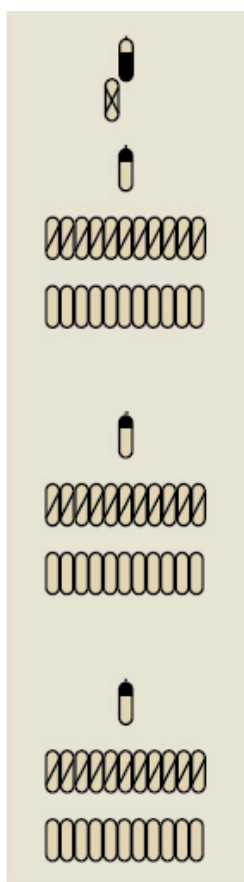

Bild 6:113 Troppkolonn

Troppar på linje uppställda rakt bakom varandra. Avståndet mellan troppar ska vara samma som bredden på troppen. Denna grupperings- eller framryckningsform kan användas vid t ex förbimarscher.

Marschkolonn

Bild 6:114 Boxformering

Marschkolonnen är den vanligast förekommande uppställnings-/framryckningsformen i ceremoniella sammanhang.

Ryttarna är ordnade på kolonn med fyra, 1 m lucka och 1,5 m avstånd. Avmarschleden framrycker rakt bakom varandra.

Ett undantag är vid beriden högvakt då avståndet mellan jämnt och udda avmarschled ökas till 5 m (boxformering).

När utrymmet inte medger kolonn med fyra eller när andra skäl föreligger kan ryttarenheten använda kolonn med två.

Inrättning till häst

Inrättning sker på kommando "**Rättning – framåt (höger/vänster)!**".

Riktkarlen/riktkarlarna behåller huvudet rakt fram och intar sin plats. Alla övriga vrider huvudet hastigt åt rättningshållet så mycket att yttre ögat kommer mitt framför livet varefter inrättning sker. När ryttaren kan se bröstet på tredje man bort är rättning klar. Huvudvridning tillbaka sker på kommando "**Mit-tåt!**".

Förändring av marschriktning

Kommando: "**Täten (halvt) till höger (vänster) – marsch!**".

- 1 Innerkarlarna håller igen något och ytterkarlarna driver fram sina hästar.
- 2 Rättning sker mot mitten.

När den nya riktningen är intagen kommenderas "**Rakt ut – marsch!**".

- 1 Ryttarna rider rakt fram.

Formförändringar

Formförändring från marschkolonn till linje sker på kommando "**Linje framåt höger (vänster) – marsch!**".

- 1 Avmarschleden intar sina platser till höger(vänster) om rättningsledet.

Återgång till marschkolonn sker på kommando "**Marschkolonn framåt – marsch!**".

- 1 Avmarschleden faller in och intar sina platser i marschkolonnen.

Övergång från marschkolonn till kolonn med två sker på kommando "Kolonn med två! Framåt – marsch!".

1 De två högra ryttarna i respektiveavmarschled faller in bakom det två vänstra.

Återgång till marschkolonn sker på motsvarande sätt på kommando: "Kolonn med fyra!".

Signaler

Idag utnyttjas signaler i huvudsak för ändringar av tempo. Signalerna ges på esstrumpet. Gemensamt för alla signaler är att de verkställs först när hela signalen är blåst.

• Igenkänningsignal

KAVALLERIET

K1 Livgardets dragoner (signaltrumpet)

- Sakta

17. Sakta

- Halt

10. Halt

Kommandon genom tecken med sabel

Framåt, öka hastigheten till närmast högre gångart

Chef sträcker höger arm (ev. med sabel) rakt uppåt och fäller den framåt en eller flera gånger.

Minska hastigheten till närmast lägre gångart

Chef sträcker höger arm (ev. med sabel) rakt åt höger och för den långsamt upp och ner upprepade gånger.

Halt

Chef sträcker höger arm (ev. med sabel) rakt uppåt.

Vänster/högersväng

Chef sträcker höger arm (ev. med sabel) rakt uppåt och fäller den åt vänster (höger) en eller flera gånger, pekar därefter ut den nya riktningen med sabeln och följer med armen tills dess den nya riktningen är intagen, då sabeln förs rakt upp och därefter till på axeln gevär.

6.3.6 Beriden högvaktstjänst

Bild 6:115 Högvakten rider över Norrbro.

Avmarsch vid beriden högvakt

Vid beriden högvakt avmarscherar vaktstyrka och musikkår från Livgardets kasern på Lidingövägen i Stockholm. Avmarsch sker vardagar klockan 1135 och söndagar klockan 1235. Vaktstyrkan och musikkår ställer upp mitt emot varandra på ömse sidor om valvet på kasernbyggnaden. Styrkorna ska stå så nära den vita stenläggningen som möjligt och i höjd med krökningen på stenläggningen.

Program

1110

Musikkåren på plats på kaserngården. Valfria stycken spelas.

1115

Ställföreträdande vaktchef för vaktstyrkan på plats och rättar in den på kommando "**Rättning – framåt!**".

När inrättningen är klar görs gevär ut på kommando "**Gevär – ut!**".

Ställföreträdande vaktchefen kommenderar "**Lystring – ställ!**".

1120

Vaktchefen galopperar från Östra flygeln på kasern och gör halt framför vaktstyrkan.

Ställföreträdande vaktchefen kommenderar "**Givakt!**".

Musikkåren spelar en galoppmarsch och gör avslag när vaktchefen kommit på plats framför vaktstyrkan.

Vaktchefen kommenderar **“Lämna av!”** varvid ställföreträdande vaktchefen gör liten salut, vilken besvaras med honnör från vaktchefen, och anmäler t.ex. **“Kapten, pågående högvakt ur X. pluton enligt order”**.

Vaktchefen kommenderar **“Jag tar befälet”** och därefter **“Givakt”** och gör samtidigt gevär ut.

Därefter kommenderar vaktchefen: **“Ställföreträdaren ställer in sig”**.

Vaktchef och ställföreträdande vaktchef gör liten salut och ställföreträdande vaktchefen svarar **“Ja kapten!”** varefter ställföreträdaren fattar galopp och rider längs vaktstyrkans vänstra sida och intar sin plats i kön. Vaktchefen visiterar vakten och rättar till eventuella brister. Därefter kommenderar vaktchefen: **“Lystring – ställ”**.

1125

Vaktchefen kommenderar **“Högvakten! Givakt!”**.

Vakthavande major tar emot med orden **“Lämna av!”**.

Vaktchefen gör liten salut och anmäler **“Major, pågående högvakt ur Livgardets X. skvadron. Vaktchef kapten NN. Styrka 2 officerare, 32 livdragoner samt Livgardets Dragontrumpetarkår!”**.

Vakthavande major kommenderar **“Jag visiterar!”** varefter högvakten visiteras med början på vaktstyrkan.

Vaktchefen kommenderar **“Åt vänster – se!”** och rider bakom vakthavande major under visitationen.

Huvudvridning tillbaka sker avmarschvis på kommando **“Mittåt!”**.

Musikkåren spelar förbandets marsch. Fyra–sex soldater ska vara utsedda till putsstyrka som snabbt ska kunna rätta till de brister som eventuellt förekommer.

När visitationen av vaktstyrkan är klar delger vakthavande major sina intryck till vaktchefen varefter visitationen av musikkåren sker. Vaktchefen intar sin plats.

1135

Vakthavande major kommenderar **“Högvakten avmarscherar!”**.

Vaktchefen svarar **“Ja major! Högvakten, Framåt – marsch!”**.

Musikkåren tar täten och rider ut genom valvet där hälsning sker på vakthavande major.

Vid utmarschen genom valvet håller högerkarlarna tillbaka sina hästar så att bredden på avdelningen minskas till kolonn med tre.

När vakten kommit ut ur valvet återgår vakten till kolonn med fyra och när vaktchefen nått i höjd med trafikljusen på Lidingövägen kommenderar vaktchefen: **“Lystring ställ!”**.

Bild 6:116 Vaktstyrkan på norrbro

Under marschen genom staden ska ett avstånd på 10–15 m hållas till musikkåren.

Innan vakten svänger upp på Slottsbacken kommenderar vaktchefen **“Korta tyglarna!”**.

Boxformering ska vara intagen.

1215

När vakten når i höjd med Obeliskens kommenderar vaktchefen **“Givakt!”** Håll ut svängarna när vakten rider mellan Kommendantsflygeln och Storkyrkan så att avståndet till musikkåren behålls.

Bild 6:117 Inridning på Yttre borggården

Rid rakt in mellan flyglarna och ta riktmärke på det vänstra valvet på slottets västra fasad.

Rid nära kanonerna. När vaktchefen är mitt i mellan flyglarna kommenderar vaktchefen **“Åt vänsterse!”** och gör själv liten salut mot vakthavande major (motsv.). I vakten gör endast de tre högerkarlarna huvudvridning medan riktleddet fortsätter att se rakt fram.

Huvudvridning tillbaka görs avmarschledsvis på kommando **“Mittåt!”**.

Vaktchefen och ställföreträdande vaktchefen gör stor salut för högvaktens fana om denna är blottad, annars görs liten salut.

Högvaktsavlösning

Pågången på slottet regleras av Högvaktsinstruktion med följande ändringar och tillägg.

Uppvändning

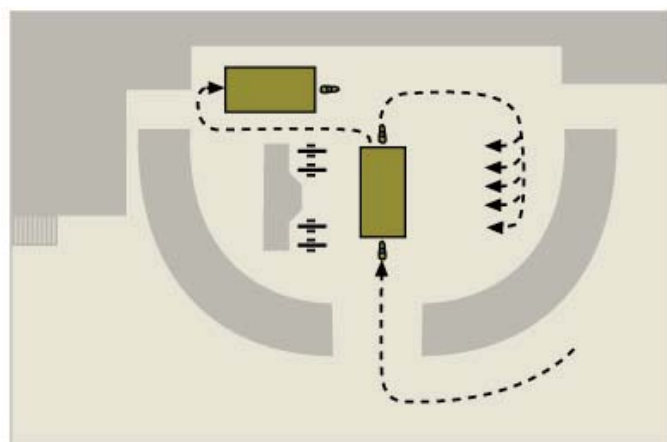

Bild 6:118 Marschvägar på Yttre borggården

Håll ut svängen så att hästarna kommer så nära publiken/hästhämtarstyrkan som möjligt.

Kontrollera att avdelningen inte genar i svängen utan följer i vaktchefens spår. Vaktchefen måste säkerställa att inte rida ifrån avdelningen.

När första avmarschledet passerar statyn i pelargången på Kommendantsflygeln ger vaktchefen kommando: **“Täten till höger! Linje framåt höger – marsch!”**.

Avmarschleden vänder då upp vinkelrätt mot gevärsbron med rättning på det första. Det är mycket viktigt att rätt avstånd är uttaget mellan jämnt och udda avmarschled så att ryttarna inte behöver hålla tillbaka hästarna för att komma in på plats. Hästarna måste hållas fram under hela rörelsen. Inom avmarschledet hålls rättningen på ytterkarlen som tar rättning på framförvarande avmarschleds innerkarl.

Vaktchefen kommenderar **“Täten– halt!”** så att främre ledet hamnar vid andra rutraden, räknat från gevärsbron.

När samtliga kommit på plats rättar vaktchefen in styrkan genom kommandot **“Rättning – vänster!”**.

Soldaterna gör då huvudvridning åt rättningshållet varefter inrättning sker i sida och djupled. När inrättningen är klar kommenderar vaktchefen **“Mittåt!”** varvid huvudet åter riktas rakt fram.

Samtidigt som hästhämtarna marscherar fram och tar hästarna kommenderar vaktchefen: **“Högvakten! Gevär – in! Mittåt!”**.

När hästhämtarna kommit på plats kommenderar vaktchefen **“Färdiga för avsittning! Sitt – av! Ner!”**.

Uppställning på visitationslinje

Omedelbart efter avsittning överlämnar soldaten sin häst till hästhämtarstyrkan, tar karbinen i handen och rättar till utrustningen. Under tiden som detta görs förflyttar soldaten sig mot mitten och letar upp dem som ska stå bredvid honom i visitationslinjen. Vaktchefen ställer sig mitt för det gula stiftet och en meter framför den andra vita linjen. När vaktstyrkan är samlad mellan hästarna ger vaktchefen tecken till chefen för hästhämtarstyrkan att föra ut hästarna och omedelbart därefter tecken till gevärsposten att ställa upp. Soldaterna går bestämt, utan hög armpendling och något förskjutet i tid till sina platser.

Soldaterna sträcker upp sig markant när de intar sina platser med ett något markerat taktsteg. När alla kommit på plats och hästarna har passerat ut mellan slottet och kommandantflygeln kommenderar vaktchefen "**Visitation!**".

Visitation

När publiken har flyttats fram och vaktchefen kommenderat "visitation!" för vaktchefen fram höger hand som vid rättning (sträckta fingrar, armbågen intill sidan och armen i 90 graders vinkel). Soldaterna gör då följande:

- 1 Taktsteg utan armpendling.
- 2 Höger fot sätts med kraft och kortaste vägen intill den vänstra.
- 3 Snärtig huvudvridning mot mitten.
- 4 Inrättning.

När inrättningen är klar kommenderar vaktchefen "**Mittåt!**" och för hastigt höger hand till sidan. Soldaterna gör huvudvridning tillbaka.

Vaktchefen ger tecken till ställföreträdande vaktchefen och båda gör vändning och marschanträde mot slottet. Båda marscherar längs styrkan. Efter att ha passerat styrkans högra flank gör de helt om marsch varvid vaktchefen kommenderar "**Helt om – marsch!**".

Verkställighetsordet kommenderas när vänster fot sätts i marken varvid:

- 1 Höger fot tar ut ett steg och höger arm låses bakifrån mot högra lårets sida.
- 2 Vänster fot gör taktsteg.
- 3 Höger fot, med sträckt vrist, sätts med kraft en fotlängd rakt framför den vänstra (taktsteg).
- 4 Vändning sker åt vänster på båda fotbladen samtidigt som kroppstyngden överförs på den främre foten (den vänstra).
- 5 Höger fot tar ut ett förkortat steg.
- 6 Vänster fot gör taktsteg, armpendlingen påbörjas och marschen anträds i den nya riktningen.

Bild 6:119 Visitation av vaktstyrkan

På vaktchefens och ställföreträdande vaktchefens taktsteg (moment 6 ovan) gör de tre högra flygelkarlarna snärtig huvudvridning mot dem. Nästkommande soldater gör härefter huvudvridning osv. så att en vågrörelse av huvudvridningar sker i snabb takt. När vaktchefen passerar följer soldaterna honom med blicken intill dess att chefen befinner sig rakt framför vederbörande. När vaktchefen och ställföreträdande vaktchefen passerat avdelningen går de i en vid båge, vaktchefen mot "gula stiftet" och ställföreträdande vaktchefen mot sin föregående plats bakom gevärsposten. Om möjligt gör vaktchefen och ställföreträdande vaktchefen halt samtidigt på respektive plats.

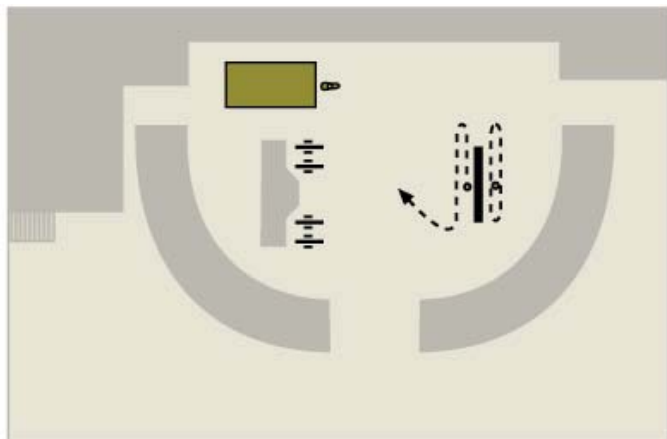

Bild 6:120 Vaktchefens och ställföreträdande vaktchefens marschväg vid visitation

Uppställning

Vaktchefen kommanderar "**Uppställning!**" Avdelningen formerar sig under språngmarsch (11 eller 13 steg) på högvaktsformering. Härvid ska soldaterna vid marschanträdet sätta hela fotsulan i marken (den vänstra), vapnet föras upp till sidan så att knogarna vilar på höftbenskammen, vänster arm krökas till 90 graders vinkel och pendlas bakåt. Under språngmarschen ska god hållning eftersträvas, vänster arm pendlas naturligt (den får inte låsas intill sidan) och ingen överdriven knäuppdragning får ske.

Halten genomförs på följande sätt:

- 1 På det 12:e steget sätts höger fot med kraft i marken så att benet sträcks och rörelsen framåt bromsas upp. Vänster arm slits ned till sidan. God hållning intas.
- 2 På det 13:e steget görs taktsteg med vänster fot och kroppstyngden förs över på densamma.
- 3 Höger fot trycks intill den vänstra.
- 4 Vapnet slits ned till sidan och enskild ställning intas.

Inrättning sker på kommando: "**Rättning – mittåt! Bajonett – på!**".

Därefter genomförs högvaktsavlösningen, med nedanstående undantag, i enlighet med Instruktion för Högvakten.

Övrigt under pågången

- 1 I samband med marschanträden ges kommandot: "**I remmen – gevär!**".
- 2 I samband med halter med åtföljande vändning ges kommandot: "**Avdelning vänster/höger om – halt!**".
- 3 Efter halt med vändning görs alltid "i handen gevär" utan särskilt kommando.

- 4 Efter pågående vaks rundmarsch och inrättning på gevärsbron kommenderar vaktchefen: **“Utom gevärspost och patrull, plantera – gevär!”**. Därefter sker inryckning.
- 5 Efter uppställning av vakten på gevärsbron kommenderar vaktchefen: **“Givakt! Högvakten, tag – gevär! Rättning – mittåt!”**.

Avgång

Avgången på slotten regleras av Högvaktsinstruktion med följande ändringar och tillägg:

- 1 Före avmarsch från Yttre borggården efter avlösning kommenderar vaktchefen: **“Parad upphör! Bajonett – av!”**.
- 2 Ställföreträdaren marscherar ut med avgående vakten (med på ryggen gevär) bakom högvaktsflygeln (förbi vaktchefens expedition) för uppsittning. Gör inte halt för nära hästarna så dessa blir skrämda.
- 3 Avlösningarna gör halt på Högvaktsterrassen och avgående poster utgår och sitter upp.
- 4 Skynda på med uppsittningen. Vakten ska vara uppsutten innan konserten är slut.
- 5 Om soldaten inte hittar “sin” häst ska annan häst utnyttjas.
- 6 Börja alltid längst fram så är det lättare att ha överblick.
- 7 De soldater som rider upp till slottet för att fylla ut avmarschleden följer med hästhämtarna ut och rider hem med avgående vakt.
- 8 Ingen avlämning sker till vaktchefen utan ställföreträdaren ser till att soldaterna kommer upp till häst.

Vaktchefen sitter upp och tar befälet:

Bild 6:121 Slutlig beriden avmarsch

- 1 Påtala att detaljusteringar av stigläder m.m. kan ske på Slottsbacken.
- 2 När alla är uppsuttna kommenderas: **“Givakt!”** och därefter: **“Gevär- ut!”**.
- 3 Ge klartecken till stabstrumpetaren som låter blåsa uppställningssignal.
- 4 Vänta tills du ser att vaktchefen har kommit på plats innan du börjar rida framåt.
- 5 Starta mycket sakta så att hela vakten kommer i rörelse.
- 6 Liten salut för visitationsberättigade och musikkåren, stor salut för fanan.
- 7 På Slottsbacken kommenderar vaktchefen: **“Halt!”** och därefter **“Gevär - in!”** och **“Manöver!”**. Låt soldaterna göra de sista justeringarna av stigläder m.m.
- 8 Rid sakta utför Slottsbacken (se bakåt ofta).

Vaktchef är ansvarig för ridningen tillbaka till kasern och ska säkerställa att denna sker med samma disciplin som vid högvaktspågång. Vid högvaktspågång utan avgående vakt ur LG/kav ansvarar hästhämtarchefen för hemritten.

Musikkåren

När vaktstyrkan har lämnat Yttre borggården rider musikkåren ut. Hälsning sker på fanan och visitationsberättigade. Om musikkåren inte har andra uppgifter rundar den Kommendantsflygeln och ansluter efter vaktstyrkan på Slottsbacken för hemmarsch.

På hemväg

- Se ofta bakåt, rid inte för fort
- När du rider in genom valvet på kavallerikasern tänk på att det är trångt. Rid sakta, se bakåt

Hästhämtartjänst

Organisation och utrustning

Som hästhämtare vid beriden högvakt kommenderas stor (2 + 34 man) eller liten (2 + 18 man) hästhämtarstyrka. Hästhämtarna svarar för all hästtjänst i samband med vakten. Uppgiften består i att vårda och sadla hästarna, att överta hästarna på Yttre borggården samt att vårda hästar och utrustning efter högvakt.

Vid pågång mot annat förband rider hästhämtarna även tillbaka hästarna till Kavallerikasern.

Hästhämtarna bär under ceremonin m/1895, daglig dräkt.

Program

Tabell 6:1 Dagsprogram beriden vaktparad

Tid	Atgärd
0750	Utdelning av hästar, kontroll av glapp- och tappskor. Putsstyrka avdelas
0800	Utkamning av manar och svansar, tvätt av hästarnas hovar
0830	Rykt (20 avslag/sida)
0915	Högvaktsutrustning hämtas i paradkammaren
0930	Lunch
1000	Sadling och betsling
1020	Börja föra ut hästarna. Visitation. Hovarna fettas med hovfett
1045	Vakten sitter upp
1100	Ombyte till uniform m/1895
1120	Hästhämtarstyrkan gör busstransport till Kungl. Slottet

På sön- och helgdagar senareläggs schemat en timme och anpassning sker till aktuella mattider.

Ceremonin på Yttre borggården

Uppställning sker på Högvaktsterrassen. Chefen för hästhämtarstyrkan samverkar med polisen så att inte publiken står i vägen mellan Högvakts- och Kommendantflyglarna samt inne på Yttre borggården.

Om hästhämtarna är där för första gången ska chefen för hästhämtarstyrkan visa den aktuella marschvägen in på Yttre borggården för riktkarlen.

När Högvakten når Norrbro i höjd med Riksdagshuset ska hästhämtarstyrkan marschera in.

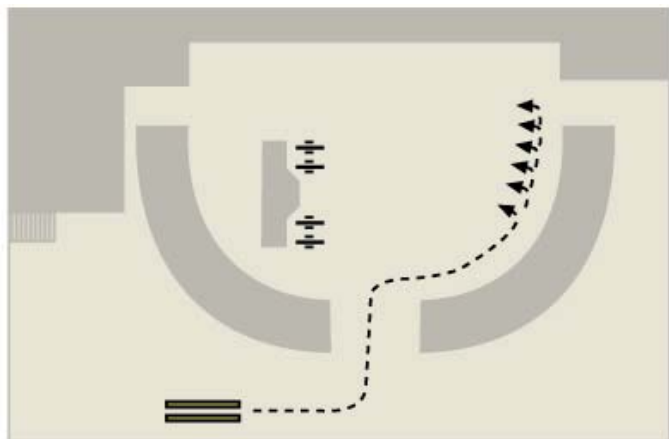

Bild 6:122 Hästhämtarstyrkans inmarsch på yttre borggården

Kommando: **“Hästhämtarstyrkan, vänster om –marsch!”**.

När styrkan är mitt emellan flyglarna kommenderar chefen **“Hästhämtarstyrkan givakt!”**.

När chefen för hästhämtarstyrkan är mitt för sista pelarparet på kommandantsflygeln kommenderar chefen: **“Hästhämtarstyrkan, vänster om – halt! Dubblering av rotar, jämna rotar ryck in – marsch! En och en halv meters lucka, rättning – mittåt!”**. När inrättningen är klar kommenderas: **“Lystring – ställ!”**.

Inrättningen bör ske på ett sådant sätt att hästhämtarstyrkan kommer så nära publiken som möjligt.

I samband med att avgående högvakt kommenderar till givakt gör chefen för hästhämtarstyrkan det samma.

Chefen för hästhämtarstyrkan hälsar på vaktchefen och ställföreträdande vaktchef.

Under uppvändningen måste chefen för hästhämtarstyrkan vara beredd att avdela personal om någon häst är mycket orolig.

I samband med att pågående vakt gör gevär in kommenderar chefen: **“Hästhämtarstyrkan – marsch!”**.

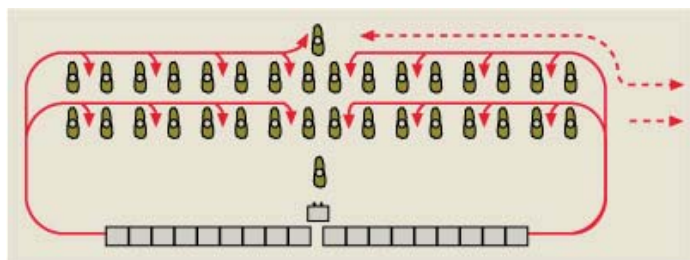

Bild 6:123 Hästhämtarstyrkans övertagande av hästarna

Hästhämtarna gör då vändning utåt, marschantråde och marscherar fram till respektive led för att överta hästarna. Hög armpendling bibehålls till dess att hästhämtaren når sin häst (främre ledet) eller till dess att hästhämtaren passerar in mellan hästarna (bakre ledet).

Chefen för hästhämtarstyrkan går från högvaktsstyrkans vänstra flank längs fronten mot den högra och kontrollerar att varje häst har en hästhämtare. När detta är klart ges klartecken till vaktchefen.

Efter avsittning förs snarast vaktchefens och ställföreträdande vaktchefens hästar till vaktens högra flank. Vaktchefen ger klartecken till chefen för hästhämtarstyrkan när det är dags att föra ut hästarna.

Utförelse av hästarna måste påbörjas senast en minut efter avsittning för att tempot i ceremonin ska behållas.

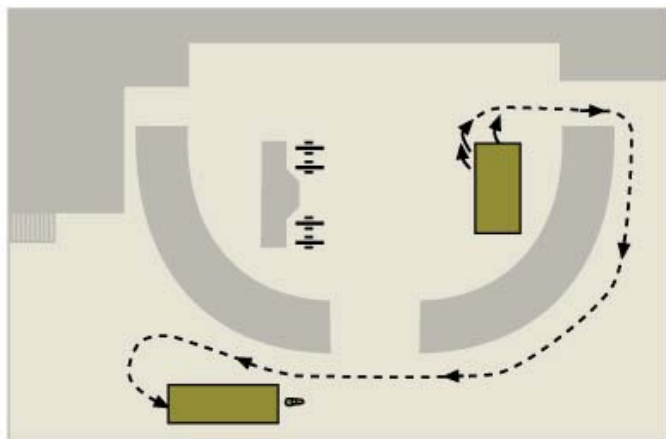

Bild 6:124 Hästhämtarstyrkan för ut hästarna från yttre borggården

Chefen för hästhämtarstyrkan går nu åter längs fronten, nu från höger till vänster, och kommenderar hästhämtarna framåt. Därmed skapas ordning och säkerhet hos hästhämtarna. Chefen för hästhämtarstyrkan lämnar Yttre borggården i kön på hästkolonnen.

Det är av stor vikt att hästhämtartjänsten flyter på ett smidigt sätt. Det är chefen för hästhämtarstyrkans uppgift är att se till att hästarna tas om hand. Efter kommando: **“Hästhämtarstyrkan – marsch!”** ska uppträdandet vara mer ledigt.

Utmarsch och uppställning på Högvaktsterrassen

När både pågående och avgående vakt är beridna för hästhämtarstyrkan ut hästarna mellan Slottet och Kommendantflygeln på två kolonner till Högvaktsterrassen.

Där möter om möjligt ställföreträdande chefen för hästhämtarstyrkan och hjälper till att ställa upp hästarna i ordning.

I täten av kolonnen kommer vaktchefens och ställföreträdande vaktchefens hästar vilka ställs upp på anvisade platser.

Därefter följer, framifrån sett, i den vänstra kolonnen de fyra främsta hästarna som utgör åttonde avmarschled och i den högra de fyra första hästarna som utgör det sjunde avmarschledet.

Utmarsh och uppställning på Slottsbacken

Vid högvaktspågång mot annat förband eller när avgående vakt inte är beriden förs hästarna ut på Slottsbacken med front mot Storkyrkan.

Åter på kasern

Vid hemkomst sker avsittning på kaserngården. Hästarna förs in, sadlas av och utrustningen hängs upp bakom hästarna. Hästhämtarna byter om till overall. Högvaktsutrustningen vårdas och visiteras. Kontroll görs av att utrustningen är rätt upphängd samt att alla kindkedjor finns. Kindkedjorna läggs i en hink med vatten, som ställts vid stallporten, när hästarna förs in i stallet.

Att tänka på som hästhämtarchef

Före högvakten

- 1 Föröva hästhämtartjänsten. Träna framför allt inmarsch och utförandet av hästarna.
- 2 Kontrollera att högvaktsstyrkan har sadlat med högvaktsutrustning.
- 3 Se till att Du har tillgång till nyckeln till Högvaktskammaren.
- 4 Samverka alltid med stallofficieren på morgonen om det har blivit några ändringar i hästtilldelningen.
- 5 Kontrollera eventuella glapp- och tappskor.
- 6 Avdela poster i stallet under lunchen eftersom högvaktsutrustningen hänger framme.
- 7 Vid visitationen kontrolleras speciellt att kindkedjan inte är snodd och att den är avpassad efter hästens temperament och känslighet.

Efter högvakten

- 1 Kontrollera att utrustningen är upphängd på rätt sätt i högvaktskammaren efter visitationen och att antalet kindkedjor och sablar stämmer.
- 2 Kontrollera även nere i stallet att ingen utrustning hänger kvar.
- 3 Kontrollera vården av hästarna.
- 4 Kontrollera eventuella glapp- och tappskor.

6.3.7 Beriden eskorttjänst

Historik

Vid speciella högtidsdagar, kungliga bemärkelsedagar samt vid statsbesök beordras på ganisonsorder beriden eskort ur Livgardet. Beriden eskort utgörs normalt av stor eskort, eskortskvadron, men kan vid vissa tillfällen utgöras av en mindre styrka, s.k. liten eskort eller eskorttropp.

Att delta i en beriden eskort är ett honnörsuppdrag. God ridskicklighet är ett krav.

Det har alltid varit kavalleriförbanden i Stockholms uppgift att eskortera statsöverhuvudet och dennes familj. Då denna uppgift tidigare var ganska omfattande besparades K 1 och K 2 från övriga vaktuppgifter i huvudstaden. Högvaktstjänst vid slottet förekom inte förrän 1906.

Den beridna eskortens storlek har varierat genom åren. I slutet av 1800- och början på 1900-talet utgjordes eskortstyrkan ofta av två skvadroner dvs. 90 + 90 man där vardera förbandet stod för en eskort-

skvadron. Vid statsbesök och kungliga begravningar var det inte heller ovanligt att man utgjorde häckbildande styrka till häst. Fram till mitten av 1900-talet utgjordes tropparna av 24 man, d.v.s. man följde fortfarande den gamla stridsindelningen.

Bild 6:125 Eskort i samband med Konung Carl XVI Gustafs 50-årsdag

Förberedelser

Förberedelserna vid beriden kortege skiljer sig inte nämnvärt från beriden högvakt. Det bör dock poängteras att de soldater som ska delta får tillfälle att öva kort trav under flera veckor före dagen för kortegen samt att vården av hästarna ytterligare förstärks. Vård av personlig utrustning och anbringande av paradpersedlarna (främst epåletter och plymer) tar tid och måste också inplaneras. Kontroll av högvaktsutrustningen till hästarna måste också göras i god tid.

Förövning

Förövning av eskorten sker normalt kvällen före eller tidigt på kortegedagens morgonen. Den bör föregås av en ordergivning så att alla ingående i kortegen är helt på det klara med vad som ska göras på respektive plats och vilken kortegevägen är, så att förövningen kan genomföras som en sådan och att frågetecken inte måste rätas ut efter hand.

Eskorten

Chefen för eskortskvadron/eskorttroppen leder kortegen. I denna ingår dessutom ekipage och ryttare ur Hovstallet samt ridande polis. Eskortskvadronen/-eskorttroppen passerar vid utmarschen normalt Hovstallet där dess personal och vagnar ansluter.

Tempot under kortegen är kort trav, nedsittning. Tempot i tåten måste vara väl avvägt så att dragspelseffekt i kön undviks. Troppen rider med fyra hästar i varje avmarschled.

Tropparna rider i slutan ordning med 1,25 m avstånd och 1 m lucka. Rättningen sker i huvudsak åt vänster. Kortegen sker under givakt, men om kortegesträckan är lång kan lystringsställning nyttjas under kortegevägen.

Eskortskvadron/troppchefen kommenderar "**Gevär ut!**" i god tid innan kortegen startar och "**Gevär in!**" när hemmarschen påbörjas.

Utrustning

Ryttare:

Uniform m/1895, stor parad.

1:e och 2:e standarförare, troppchefer, troppchefstf och vakthavande majorer bär dagbricka. Vakthavande majorer bär vaktkäpp.

Manskap bär karbinen på ryggen gevär med omslagsremmen 1 - 2 varv runt kolvhalsen.

Karbinremmen bärs under axelklaffen.

Hästar:

Utrustas med paradutrustning.

Organisation av stor eskort

Stor kortege med eskortskvadron används vid statsceremonier såsom statsbesök, riksmötets högtidliga öppnande m.m.

Utgångspunkt för kortegen vid statsbesök är normalt Hovstallets gård eller Artillerigården. Om det gästande statsöverhuvudet anländer sjövägen utgår kortegen från kajen vid Nationalmuseum och per järnväg från Centralstationen. Även Stadshuset har varit startpunkt. Målet är alltid Inre borggården på slottet.

Utgångspunkt för kortegen vid nationella ceremonier som riksmötets öppnande, nationaldagen, kungliga bemärkelsedagar, statsbegravningar m.fl. är normalt Inre borggården på slottet.

Eskortskvadron för två vagnar består av:

Bild 6:126 Stor eskort (för två vagnar)

Eskortskvadronchef:

- C Livgardet eller ev denne utsedd
- adjutant: kapten
- trumpetare: regementstrumpetaren eller av denne utsedd

Standarvakt:

- 1:e standarförare: kapten eller löjtnant
- 2:e standarförare: lägst fanjunkare
- fyra livdragoner eller officerare

1:a eskorttroppen:

- två officerare ur vaktgivande skvadron och sexton gruppbefäl eller meniga
- vakthavande major: en-tre majorer
- honnörsgruppen: en officer och åtta gruppbefäl och meniga

2.eskorttroppen:

- två officerare ur vaktgivande skvadron
- sexton gruppbefäl och meniga

Summa: 55-57 man

Marschordning och avstånd

- tre ridande poliser: 20 m
- eskortskvadronchef + adjutant + trumpetare: 10 m
- standarförare och standarvakt: 10 m
- 1.eskorttroppen: 10 m
- förridare: 5 m
- vagn 1 + hovstallmästare + vakthavande major: 5 m
- fyra ridande poliser: 5 m
- honnörgruppen: 5 m
- vagn 2 + stallmästaren + vakthavande major: 10 m (ibland två VHM)
- fyra ridande poliser: 5 m
- 2.eskorttroppen: 20 m
- två ridande poliser

Eskortskvadron för en vagn består av:

Bild 6:127 Stor eskort (för en vagn)

Eskortskvadronchef:

- C Livgardet eller av denne utsedd
- adjutant: kapten
- trumpetare: regementstrumpetaren eller av denne utsedd

Standarvakt:

- 1:e standarförare: kapten eller löjtnant
- 2:e standarförare: lägst fanjunkare
- fyra gruppchefer, meniga eller officerare

1:a eskorttroppen:

- två officerare ur vaktgivande skvadron
- tjugo gruppbefäl eller meniga
- vakthavande major: en-tre majorer

2:a eskorttroppen:

- två officerare ur vaktgivande skvadron
- tjugo gruppbefäl eller meniga

Summa: 54-56 man

Marschordning och avstånd

- tre ridande poliser: 20 m
- eskortskvadronchef + adjutant + trumpetare: 10 m
- standarförare och standarvakt: 10 m
- 1.eskorttroppen: 10 m
- förridare: 5 m
- vagn 1 +hovstallmästare + vakthavande major: 5 m
- fyra ridande poliser: 5 m
- 2.eskorttroppen: 20 m
- två ridande poliser

Organisation av liten eskort

Liten kortege med eskorttropp används vid mindre ceremonier såsom Nationaldagen, kungliga besök vid invigningar o dyl.

Eskorttropp för två vagnar består av:

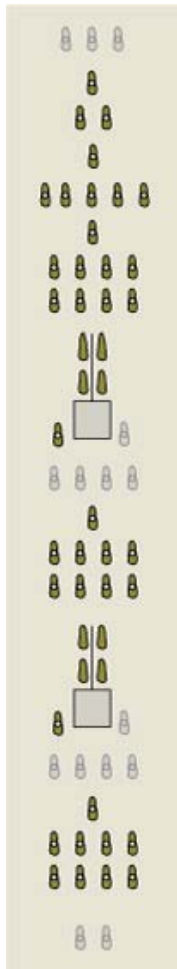

Bild 6:128 Eskort tropp (för två vagnar)

Eskorttroppchef:

- C Livgardet eller av denne utsedd
- adjutant: kapten
- trumpetare: regementstrumpetaren eller av denne utsedd

Standarvakt:

- 1:e standarförare: kapten eller löjtnant
- 2:e standarförare: lägst fanjunkare
- fyra livdragoner eller officerare

1:a eskorthalvtroppen:

- en officer ur vaktgivande skvadron
- åtta gruppbefäl eller meniga
- vakthavande major: en-två majorer
- honnörsgruppen: en officer ur vaktgivande skvadron och åtta gruppbefäl eller meniga

2:a eskorthalvtroppen:

- en officer ur vaktgivande skvadron och åtta gruppbefäl eller meniga

Summa: 38-39 man

Marschordning och avstånd

- tre ridande poliser: 20 m
- eskorttroppchef + adjutant + trumpetare: 5 m
- standarförare och standarvakt: 10 m
- 1.eskorthalvtroppen: 10 m
- vagn 1 + hovstallmästare + vakthavande major: 5 m (ibland 2 VHM)
- fyra ridande poliser: 5 m
- honnörsgruppen: 5 m
- vagn 2 + stallmästare + vakthavande major: 5 m (ibland 2 VHM)
- fyra ridande poliser: 5 m
- 2.eskorthalvtroppen: 20 m
- två ridande poliser

Eskorttropp för 1 vagn består av:

Bild 6:129 Eskort tropp (för en vagn)

Eskorttroppchef:

- C Livgardet eller av denne utsedd
- adjutant: kapten
- trumpetare: regementstrumpetaren eller av denne utsedd

Standarvakt:

- 1:e standarförare: kapten eller löjtnant
- 2:e standarförare: lägst fanjunkare
- fyra livdragoner eller officerare

1:a eskorthalvtroppen:

- en officer ur vaktgivande skvadron
- tolv gruppbefäl eller meniga
- vakthavande major: en-två majorer

2:a eskorthalvtroppen:

- en officer ur vaktgivande skvadron
- tolv gruppbefäl eller meniga

Summa: 36–37 man

Marschordning och avstånd

- tre ridande poliser: 20 m
- eskorttroppchef + adjutant + trumpetare: 5 m
- standarförare och standarvakt: 10 m
- 1.eskorthalvtroppen: 10 m
- vagn + hovstallmästare + vakthavande major: 5 m (ibland 2 VHM)
- fyra ridande poliser: 5 m
- 2.eskorthalvtroppen: 20 m
- två ridande poliser

6.3.8 Drabanttjänst

Bild 6:130 Drabantchef i Karl XII uniform

Historik

Drabanter har sedan Gustav Vasas tid varit benämningen på Konungens livvakt. Uttagning och indelning av drabanterna har skiftat under åren. Under Karl XI och Karl XII utökades drabantkåren, egentligen Kunglig Majestäts lif Drabant Kår, till en skvadron om 200 ryttare och blev en självständig stridande enhet.

Uttagningen skedde endast bland de högre officerarna så att den menige drabanten hade lägst ryttmästares/kaptens grad. Chefen för drabantkåren var Konungen själv. Den som i själva verket förde befälet över förbandet benämndes kaptenlöjtnant men var egentligen generalmajor. Drabanterna var mycket välövade och sågs som ett mönsterförband inom kavalleriet och utmärkte sig alltid på slagfältet. Förbandsandan var mycket hög och därigenom blev också förlustsiffrorna i strid ofta höga.

Dagens drabanter är ceremoniell livvakt till H.M Konungen och besökande statsöverhuvud vid statsbesök samt fullgör skyddsvaktstjänst i anslutning till gästernas rum inne i Kungl. Slottet.

Organisation och utrustning

Till drabanter utses normalt 24 gruppbefäl och meniga ur LG/kav med en löjtnant som chef. Att bli utsedd till drabant är ett hedersuppdrag. Paradering sker normalt vid gästens ankomst i Västra valvet, vid galamiddagen i Östra valvet samt vid avfärden i Västra valvet. Bevakningen av gästvåningen sker från ankomst till dess att gästen lämnar slottet vid avfärd.

Drabanterna bär Karl XI uniform t.o.m galamiddagen och därefter Karl XII uniform intill dess att besöket är slut. Efter galamiddagen nedgår styrkan till 12 man.

Vakttjänsten för drabanterna regleras på garnisonsorder.

Bild 6:131 Drabantmarsch över Yttre borggården

Uppgift vid statsbesök

Drabanterna bevakar gästvåningen i Kungliga slottets Östra valv.

De paraderar vid gästernas ankomst, galamiddag samt vid avfärd.

Drabantexercis

Notera att vänster hand alltid fattar runt baljan förutom vid "Lystring ställ!".

Drabantmarsch

Kommando: "Drabantmarsch, framåt – marsch!".

Drabantmarsch genomförs med 80-88 steg per minut. Under marschen lyfts benen till nästan 90 graders vinkel, underbenet hängande rakt ned och fotsulan hålls parallellt med marken. Hela fotsulan sätts med tryckning mot marken utan att överlivet tippas framåt.

Bild 6:132 Drabantmarsch.

Vänster hand hålls om baljan och höger hand håller om värjan som vid på axeln gevär.

Drabanthalt

Kommando: **“Drabanter – halt!”**

Halt kommenderas på vänster fot varvid höger fot tar ur ett helt steg. På vänster fot bromsas rörelsen framåt upp. Höger fot sätts ner intill den vänstra och enskild ställning intas.

Bild 6:133 Enskild ställning.

Drabanters skyldra gevär

Kommando: **“Drabanter! Skyldra – gevär!”**.

Utgångsläget är enskild ställning.

- 1 Utförs i första momentet som liten salut. Höger hand för sabeln rakt upp och *med kaveln mitt för ansiktet* och parerplåten åt höger.
- 2 Sabeln förs därefter hastigt ned till höger sida. Armbågen i 90 grader och sabeln väl balanserad i lodrät position.

Bild 6:134 Skyldringsställning med sabel till fots.

Återgång sker på kommando: **“Drabanter! På axel - gevär!”** och sker i motsatt ordning.

Lystring ställ

Kommando: **“Lystring ställ!”**.

Värjan förs framför kroppen och vänster hand fattar under höger så att värjan vilar i båda händerna. Samtidigt flyttas vänster fot ut så att lystringsställning intas.

Bild 6:135 Lystringsställning med sabel till fots (drabant)

Vid återgång förs båda händerna samtidigt till sidan och vänster fot dras till den högra och enskild ställning intas. Kommando: "Givakt!".

Drabantchefens honnör

Om drabantchefen eventuellt skulle uppträda utan sidogeväret draget genomförs hälsning som äldre honnör. Handen hålls vriden med handflatan utåt, två fingrar mot hattens främre högra del, tummen invikt och övriga fingrar också slutna.

Bild 6:136 Chefens honnör

6.4 Vård och tillpassning

6.4.1 Vård och tillpassning av uniform m/1886 och m/1895

Nedanstående åtgärder ska vidtas i samband med varje ceremoniell verksamhet.

Kask

Torkas med sämskskinn. Metalldelar får inte putsas med slipande putsmedel då skyddslacken då förstörs.

- kask ska sitta stadigt på huvudet och ha skärmen i höjd med ögonbrynen
- bataljbandet ska vara väl spänt och vila mot hakspetsen

Hjälm

Gul metall putsas med metallputsmedel (om ej förgylld).

Förnicklade delar avtorkas med putsduk.

- hjälm ska sitta stadigt på huvudet och ha skärmen i höjd med ögonbrynen
- bataljbandet ska vara väl spänt och vila mot hakspetsen (vid enskilt uppträdande får bataljbandet fästas mot kaskens framskärm)

Björnskinnsmössa

Skakas och pälsen stryks ut i solfjäderform från vapenplåten med fingrarna eller mankam.

- björnskinnsmössa ska sitta stadigt på huvudet och ha framkanten i höjd med ögonbrynen
- hakbandet ska vara väl spänt och vila mot hakspetsen

Plym

Utkammas försiktigt med mankam (tovor reds ut med fingrar). Vid behov reds plymen ut med hjälp av pälsglans. Smutsad plym kan tvättas med mildt schampo.

- taglet ska ha rakt fall för hjälm och ligga i bena för kask

Plymhållaren (ståndaren) putsas med sämskskinn.

Vapenrock

Ren och välpressad vapenrock är ett absolut krav (fuktig pressduk mellan tyg och strykjärn). Gruppchefer och meniga pressar i förekommande fall även pressveck på ärmarna.

Knappar och namnchiffer putsas (putsbricka bakom metalldelar) eller utbyts till blanka.

- ärmarna ska räckta 2–3 cm nedanför handleden när enskild ställning intas (till tummens andra led)
- kragen får inte vara för stor utan sitta väl runt halsen
- vapenrocken ska sitta åt i midjan

Byxor

Rena och pressade byxor är ett absolut krav (fuktig pressduk mellan tyg och strykjärn).

- långbyxans passpoal (revär) ska vara rak när enskild ställning intas

byxlängden anpassas så att den precis hamnar på gränsen till kort (bakkanten vilar mot klackens övre del)

- ridbyxor tillpassade så att sömmen på baksidan är i höjd med knävecket

Remtyg

- rengjort med tvål och vatten
- slitet remtyg byts ut omedelbart
- livremmen ska sitta åt så att patronväska och bajonett hålls på plats

Stövlar och kängor

- paradkängor och ridstövlar ska vara högglangspolerade (läderdetaljer på klack och sula svärtas)
- ridstövlarna ska nå upp till knävecket när knäet böjs och i övrigt i möjligaste mån vara individuellt avpassade med de stövelmått som vanligen brukas

Sporrar

Sporren ska sitta rakt och i höjd med ankeln

- rengjorda och putsade
- sporremmar svärtade och putsade
- sporremmens spänne ska sitta mitt fram på stöveln

Vapen

- rengjort och torrtorkat
- vapenremmen avtorkad

Bajonett

- klingan avtorkad och vid behov putsad

Handskar

- rengjorda med tvål och vatten

Soldaten

- kortklippt eller håret samlat i knut med hårnät
- välrakad
- inga synliga smycken eller klockor (klocka i byxfickan)
- vid lättnad i klädseln ska skjorta med tjänstetecken bäras

6.4.2 Vård av häst och hästutredning

Det är av mycket stor vikt att även hästarna är välvårdade vid varje tillfälle då beriden garnisonstjänst genomförs. Detta kräver noggranna förberedelser och att tid avdelas. Följande åtgärder ska vidtagas:

Veckan innan

- manarna ska ryckas till en längd av en handsbredd (8-10 cm). Men den får inte ryckas så kort att den ställer sig upp.
- manen ska klippas bort på hästens nacke där nackstycket ligger an. (Gäller inte pukhästar)
- svansarna tvättas och tvärklippas till en längd så att de når 10 cm ovanför kotleden. Svansroten ska ansas 5-6 cm.
- hovskägget ska klippas bort. (Gäller inte pukhästar)

Dagen innan

- kontroll att åtgärderna ovan är gjorda
- svans och man kammats ur och svansen sprayas med pälsglans
- hästarna ryktas ordentligt under cirka en timme
- hovarna skrubbas rena med panelborste och vatten.

Samma dag

- gula fläckar på hästarnas tecken tvättas bort med tvål och vatten. Skimlar kan behöva tvättas helt
- hästarna ryktas under en timme (20 st avslag med ryktskrapan per sida)
- hovarna torkas av från damm och smuts med blöt trasa för att senare blänkas med hovfett. Hovfettet stryks på direkt efter att hästarna förts ut ur stallet
- hästarna torkas av med fuktig trasa i näsborrar och runt ögonen
- svansar och manar kammats ut

6.5 Gevär m/38 och karbin m/1894

Gevär m/38 skiljer sig från gevär m/96 endast genom att det har kortare pipa, annat sikte och att slutstyckets handtag i regel är nedböjt. Omladdning sker mellan varje skott med hjälp av mekanismen.

Vapnet är säkrat då säkringspärr är förd åt höger och osäkrat då säkringspärr är förd åt vänster

Isärtagning och hopsättning, vård samt laddning och patron ur enligt SoldR Mtrl Karbin (M7742-101042).

6.5.1 Tillbehör

Gevär m/38 lämnas ut med följande tillbehör:

- 1 Vit och brun gevärsrem.
- 2 Svart bajonetthylsa.
- 3 Bajonett m/1896 med balja.

Karbin m/1894 lämnas ut med följande tillbehör:

Bild 6:137 Karbin m/1894

- 1 Vit och brun karbinrem med omslagsrem, ryggplatta och patronväska.
- 2 Brun och vit bajonetthylsa.
- 3 Karbinbajonett m/14 med balja.

Bild 6:138 Tillbehör till karbin m/1894

Patron ur (vid högvaktstjänst)

Patron ur genomförs momentvis och höger hand förs ned till plats för enskild ställning mellan varje moment.

- 1 Vapnet förs upp till ställning som vid laddning.
Kommando: "**För upp vapnet till höften!**".
- 2 Osäkra.
Kommando: "**Osäkra!**".
- 3 Höger hand fattar om handtaget och för detta uppåt och bakåt så långt det går.
Kommando: "**Fatta och dra tillbaka!**".
- 4 För fram mekanismen tills patronen frigörs och dra sedan försiktigt tillbaka mekanismen.
Ta patronen med höger hand och lägg den i höger byxficka.
Kommando: "**För fram, dra tillbaka och ta en patron!**".
- 5 Upprepa moment 4 tills magasinet är tomt.
- 6 För upp vapnet så att patronläget kan inspekteras och känn i patronläget med höger pekfinger.
Kommando: "**Titta och känn!**".
- 7 Beordra visitation efter skjutning och förvissa dig om att ingen patron finns i något av vapnen.
Efterhand som vapnen är visiterade så för soldaten fram mekanismen utan att spänna den och säkrar vapnet. Soldaten tar ned vapnet till för fot.
Kommando: "**Visitation efter skjutning! Efterhand visitation upphör!**".
- 8 Återlämna ammunitionen.

7 Salutinstruktion

Detta kapitel behandlar

7.1	Historik	318
7.2	Allmänna salutbestämmelser	318
7.3	Salut för nation	321
7.4	Kunglig salut	321
7.5	Sorgesalut	322
7.6	Salut (honnörssalvor) vid gravsättning	322
7.7	Övriga saluter	322
7.8	Fast salutbatteri	322
7.9	Rörligt salutbatteri	330
7.10	Bestämmelser för salut från örlogsfartyg	334

7.1 Historik

Salut (av latinets 'salus' = hälsa) betyder enligt uppslagsböckerna hedersbevisning genom honnör eller skott.

Seden att saluera med kanoner började på 1600-talet, fartygen sköt med sina kanoner för att visa att man hade fredliga avsikter när man närmade sig en hamn. Saluter från örlogsfartyg och från fasta salutstationer placerade vid hamninlopp blev senare en hedersbevisning.

Eldgivning med kanoner användes även för signalgivning. Svensk lösen sköts bl.a. under 30-åriga kriget för att identifiera svensk trupp. Så kallad "svensk lösen" omfattande två skott och "dubbel svensk lösen" två plus två skott.

Utöver salut för annan nation sköts saluter i samband med kungliga och nationella bemärkelsedagar, segrar i krig samt vid andra allmänna arrangemang av större omfattning t.ex. doktorspromotioner vid våra universitet.

7.2 Allmänna salutbestämmelser

Salut ska avges med kanonskott från salutstation och salutpliktigt örlogsfartyg och omfattar en eller två salutomgångar om vardera 21 skott, om inte annat bestäms särskilt.

Salut ska avges på salutdagar. Dessa är Sveriges nationaldag, statschefens och dennes gemåls födelsedagar och namnsdagar samt tronföljarens födelsedag.

Datum	Händelse
0128	H.M Konungens namnsdag
0430	H.M Konungens födelsedag
0606	Sveriges nationaldag
0714	H.K.H Kronprinsessans födelsedag
0808	H.M Drottningens namnsdag
1223	H.M Drottningens födelsedag

Avgiven salut ska rapporteras till HKV. (omfattar rapport med skottprotokoll).

Vid förband och örlogsfartyg som regelmässigt svarar för salutskjutning ska skriftlig instruktion med lokala föreskrifter och detaljbestämmelser, fastställd av chef för organisationsenhet och på örlogsfartyg fartygschefen, finnas.

- 1 Samtliga saluter ska planeras och genomföras i enlighet med aktuell SäKI. Det åligger batterichef/salutofficer som övningsledare att säkerställa att gällande säkerhetsföreskrifter och sjukvårdsberedskap efterföljs.
- 2 Vid salutskjutning på rikets nationaldag medförs fälttecken från förband som genomför salutem. Den förs i anslutning till salutbatteriet. Fanförare kommenderas i dessa fall utöver ordinarie bemanning vid salutbatteriet. Militär personal som betjänar salutstation ska vara iförd uniform A 2 (trupperadräkt). Vintertid får fältparadräkt nyttjas.
- 3 Örlogsflagga förs hissad på flaggstång i anslutning till salutstation.
- 4 Salutdagar avges salut med början klockan 12.00 på vardagar och klockan 13.00 på sön- och helgdagar.
- 5 Uppehåll mellan salutomgångar är en minut (vid sorgesalut 2 minuter). Mellan de enskilda skotten är det ett uppehåll om fem sekunder (vid sorgesalut 30 sekunder).
- 6 Salut avges endast under tid då svensk flagga ska vara hissad.
- 7 När statschefen är närvarande orienteras denne beträffande ifrågakommande saluter. (Som inte gäller vederbörande själv).
- 8 Vid statsceremonier och vid utländska officiella besök meddelar Kommendantstaben i Stockholm genom garnisonsorder, särskilda bestämmelser för saluter.
- 9 Salut kan förekomma vid andra kungliga bemärkelsedagar.
- 10 Under krig eller beredskapstillstånd ges saluter enligt särskilda bestämmelser.
- 11 Salutberättigad kan avsäga sig salut.

7.2.1 Salutbatteri

Personal ingående i salutbatteri ska vara iförd trupperadräkt. Vintertid får fältparadräkt nyttjas. (Hörselskydd nyttjas enligt SäKI).

Eldhandvapen medförs endast på särskild order.

Salutbatterichef och dennes ställföreträdare samt i förekommande fall fanförare bär sabel och dagbricka. I flottan bärs normalt dagbricka endast då H.M Konungen personligen närvarar vid salutem.

Befattning	Ansvar
Salutbatterichef (OF-2)	Leder salutbatteriet och är övningsledare enligt SäKI
Ställföreträdande batterichef (lägst OR-7)	Stf chef och är tillika skotträknare
Saluttekniker (lägst OR-6)	Tekniskt ansvarig för pjäserna
Salutofficer	Leder salutskjutning på örlogsfartyg
Artilleriofficer	Den officer på ett örlogsfartyg som verkställer en saluts avgivande

7.2.2 Salutstation

Salutstation är avsedd plats i land, varifrån salut från rörligt eller fast salutbatteri avges och besvaras.

Salutskjutning från salutstationer beordras av salutansvarig organisationsenhet avseende tidpunkt, antal skott och ansvarigt förband.

- Saluter vid annan statsceremoni, födelser och dödsfall inom Kungliga huset m.m. regleras i varje enskilt fall. (Garnisonsorder i Stockholm eller i förekommande fall som uppdrag från HKV till ansvarig organisationsenhet).
- Saluter för svenska nationen som avges från främmande örlogsfartyg besvaras direkt efter dess givande med en salutomgång från kommenderad salutstation. Finns i dessa fall statschef ombord på saluterande fartyg sker svarssaluten enligt för varje särskilt tillfälle utgiven order.

7.2.3 Salutmaterielsats

Sammanställs enligt lokal salutinstruktion:

Tabell 7:1 CHECKLISTA

Materiel	Anmärkning
Första förband	Buret av i batteriet ingående personal
Sjukvårdsväska (motsv.) och bår	Enligt Säkl
Hörselkäpa	Godkända för ändamålet
Hörselproppar	Extra medförs så att åskådare kan erbjudas hörselproppar
Kompass	Vid rörliga batterier
Sambandsmedel	Mobiltelefon för nödsamtal m.m. Radiosystem för kontakt med säkerhetsposter
Telemegafon	Nyttjas för att uppmärksamma åskådare på riskavstånd m.m.
Salutinstruktion	Cerl FM kapitel 7 och lokal salutinstruktion
Instruktion för aktuell pjäs	
Örlogsflagga	Rätt storlek beroende på väderlek (se kapitel 1)
Vårdmateriel	

7.2.4 Antal salutskott

Salut för nation eller salutberättigad befattningshavare avges alltid med udda antal skott enligt följande:

Tabell 7:2 Antal salutskott

Antal skott	Salutberättigad
21	Nation
	Statsöverhuvud
	Kunglig person
19	Statsminister
	Riksmarskalk
	Utrikesminister
	Riksdagens talman
	Svensk ambassadör i ackrediteringslandet
	Försvarsministern
	Överbefälhavare/försvarschef
17	Amiral
	Territoriell militär chef med generals/flaggmans grad
	Envoyé extra ordinarie
15	Viceamiral
	Chef för marinens taktiska stab (flaggman)
	Charge d'affaire en pied

Antal skott	Salutberättigad
13	Konteramiral
	Charge d'affaire ad interim
11	Flottiljamiral, Kommendör 1.gr
	Generalkonsul
9	Kommendör
7	Konsul
5	Vicekonsul

7.2.5 Sammanställning över klockslag och tidsmellanrum vid avgivande av salut

Tabell 7:3 Tidsintervaller för saluter

Typ av salut	Veckodag	1.skottet	Sista skottet	Tid mellan skott och salutomgång
Normal salut	Vardag	120000	120140	5 sek mellan skotten
	Sön- och helgdag	130000	130140	5 sek mellan skotten
Särskild högtidssalut	Vardag	120000	120140	5 sek mellan skotten
		120240	120420	1 min mellan salutomgångarna
	Sön- och helgdag	130000	130140	5 sek mellan skotten
		130240	130420	1 min mellan salutomgångarna
Sorgsalut	Vardag	113800	114800	30 sek mellan skotten
		115000	120000	2 min mellan salutomgångarna
	Sön- och helgdag	130000	131000	30 sek mellan skotten
		131200	132200	2 min mellan salutomgångarna

7.3 Salut för nation

Salut omfattande en salutomgång avges på Sveriges nationaldag.

Salut får avges för annan nation vid örlogsbesök.

Salut för Sverige ska besvaras med en salutomgång direkt efter dess givande.

Saluter för den svenska nationen som avges från främmande örlogsfartyg besvaras av för tillfället beordrad salutstation vid Norra Brännan, Skeppsholmen, Stumholmen och/eller salutbatteriet i Göteborg.

Särskilda bestämmelser för saluter från örlogsfartyg samt från salutstationer i samband med besök av utländska örlogsfartyg och för örlogsfartyg med vilket statschefen eller en utländsk statschef (motsv.) medföljer meddelas vid varje enskilt tillfälle av Försvarmakten.

7.4 Kunglig salut

Salut avges vid födelser inom det kungliga huset, vid statschefens frånfälle, vid en ny statschefs tillträde och vid tillfällena som Försvarmakten eller Regeringen bestämmer.

Salut omfattar två salutomgångar vid en tronföljares födelse, vid statschefens frånfalle och vid en ny statschefs tillträde. I övrigt ska salut ges med en salutomgång.

I det fall Prins eller Prinsessa föds, avges salut från Skeppsholmen snarast efter officiellt meddelande inkommit till Försvarsmakten. Salut avges dock inte mellan klockan 21.00-08.00 samt söndagar mellan 10.00-13.00.

- Övriga salutstationer avger salut i anslutning till tacksägelsegudstjänst som äger rum klockan 12.00, dagen efter nedkomsten
 - Sker nedkomsten på en lördag äger tacksägelsegudstjänst rum vanligen på söndag och saluten avges påföljande måndag
- Vid eventuell tvillingfödelse avges salut för båda med fyra minuters mellanrum mellan saluterna

Salut för ny statschef avges efter fem minuters uppehåll från sorgesalut och avges med två salutomgångar.

Uppehåll mellan omgångarna är en minut och mellan de enskilda skotten fem sekunder.

Då H.M Konungen eller annan medlem av det kungliga huset officiellt anländer till och/eller lämnar en ort med salutstation, kan salut i en salutomgång avges vid vartdera tillfället efter tillstånd från HKV.

7.5 Sorgesalut

Salut omfattar två salutomgångar vid statschefens frånfalle.

Vid sorgesalut ska uppehåll mellan salutomgångarna vara två minuter och mellan enskilda skott trettio sekunder.

Vid sorgesalut avges vardagar saluten så att sista skottet skjuts klockan 12.00 och sön- och helgdagar första skottet klockan 13.00.

- Sorgesalut i Stockholm avges enligt för varje tillfälle meddelade särskilda föreskrifter

7.6 Salut (honnörssalvor) vid gravsättning

Om avliden deltagit i krig eller stupat i internationell tjänst må honnörsstyrka med handeldvapen skjuta två honnörssalvor (salut), med ett skott i varje salva, i samband med gravsättningen. Anvisningar finns i kapitel 3.

7.7 Övriga saluter

Salut för salutberättigad person avges enligt bestämmelser för ordinarie saluter.

- Salut skjuts med det antal skott som vederbörandes rang bestämmer

7.8 Fast salutbatteri

7.8.1 Salutstationer

Salutstationerna är: *Norra Brännan* (bemannad av I 19), *Skeppsholmen* och *Kastellholmen* (bemannade av Amf 1), *Skansen lejonet* (bemannad av FömedC) samt *Stumholmen* (bemannad av MarinB).

Salut från Kastellholmen avges normalt endast då svarssaluter ska avges.

Fast batteri i Göteborg vidmakthålls intill rörligt batteri tillförs och är operativt.

Fasta salutstationerna *Norra Brännan*, *Skeppsholmen* och *Skansen lejonet* är bestyckade med fyra 57 mm kanoner, skan m/1889

Fast salutstation *Stumholmen* är bestyckad med fyra 57 mm kanoner, skan m/98B

- Fast salutstation vid Kastellholmen består av tre 65 mm kanoner, skan m/09 med instickspipa till 57 mm.
- Fast salutstation ska föra örlogsflagga såvida inte salutbatteriet uppställs inom militärt område där örlogsflagga är hissad

7.8.2 Sammansättning och uppgifter

Generella salutbestämmelser till lands

Förberedelser

Pjässervis ska vara välövad och paradmässigt vårdad. Förövning på plats ("torrövning") bör genomföras. Pjäserna bör provskjutas i god tid före salutdagen.

- 1 I det fall örlogsflagga hissas ceremoniellt ska detta särskilt förövas.
- 2 Eventuella publikavspärningar vid salutstationen ska kontrolleras och särskild personal för att övervaka avspärningen ska utses, utrustas och förövas.
- 3 Då polismyndighet sköter bevakningen ska samverka med polisbefäl ske så att oklarheter på plats undviks. Samband med polismyndighet i syfte att meddela att eldgivning ska ske genomförs senast 30 minuter före eldgivning.

Genomförande vid salutstationer

- 1 Om organisationsenhetens fälttecken ska föras vid batteriet ska den föras av därtill utsedd enskild fanförrare (lägst OF-1, fänrik)
- 2 Kontroll av tid med "Fröken Ur" (motsv.) sker senast en tim före skjutning.
- 3 Rörligt salutbatteri förflyttas till salutstationen i god tid före saluten.
- 4 För rörligt salutbatteri ska förflyttningen ske enligt Försvarmaktens säkerhetsbestämmelser där avståndet mellan fordonen ska minimeras för att undvika intrång i kolonnen av andra trafikanter. Personalen sitter med ordnad klädsel. Huvudbonaden ska vara påtagen.
- 5 Vid salutstation grupperas batteriets pjäser och/eller ammunitionsupplag ordnas.
- 6 Salutbatterichef ska före skjutning förvissa sig om att åskådare står på behörigt avstånd. Säkerhetsposter ska kunna dela ut hörselproppar till åskådare.
- 7 På grupperingsplatsen hissas örlogsflaggan på där befintlig flaggstång med salutbatteriets personal uppställd på två linjer och vända mot flaggstången. På order av salutbatterichefen hissas örlogsflaggan under lystringsgraden giv akt och personlig hälsning av befäl framför (och vid sidan av) truppen. (Gäller inte salutstation uppställd inom område där örlogsflagga förs.)

Tre minuter före angiven tid för saluten ska serviserna vara på plats vid pjäserna (i grundställning).

Batterichefen beordrar ladda och anger när en minut återstår och kommenderar därefter "**Givakt!**" och tar sabeln till liten salut (i marinen kan sidogeväret vila i baljan) fem sekunder före första skott.

- 1 Vid eldgivning faller batterichefen sin sabel till stor salut som kompletterande tecken till kommando om eldgivning och kommenderar "Eld!" (sabeln återtars till liten salut mellan varje kommando). (I marinen kan sidogeväret vila i baljan och signalflagga nyttjas för teckengivning). Omladdning sker utan order (på pjäschefens kommando) så länge saluten pågår. Pjässervis ska vara beredd att vid eventuell klick vid annan pjäs på order avge eld omgående.
- 2 Stf salutbatterichef ska föra skottprotokoll över salutskjutningen.
- 3 Eld upphör och plundra kommenderas efter sista skottet avgetts.
- 4 Salutbatteriet uppställs för eventuell avlämning. Därefter genomförs hälsning vid örlogsflaggans halande. (Gäller inte salutstation uppställd inom område där örlogsflagga förs.)
- 5 Batterichefen vidtar åtgärder efter skjutning i enlighet med ordinarie säkerhetsföreskrifter och ger nödvändiga order för förflyttning varvid rörliga pjäser uppbröstar på fordonen och kvarvarande ammunition och hylsor lastas.

Efterarbeten

- 1 Salutbatterichefen/salutofficeren ska efter genomförd salut skriftligen rapportera saluten till egen respektive förbandschef och bifogar salutprotokollet eller avskrift av detta. Chef för organisationsenhet rapporterar saluter till HKV (C INS och PROD FÖRB)(faxas).

7.8.3 Salutbatteri med 57 mm kanon M/98 B

Befattning	Anmärkning
Batterichef (BC)	Artilleriutbildad officer. Lägst OF-2, kapten (Hemvärnsbefäl, löjtnant)
Fanförare (Ffö)	På nationaldagen och på särskild order. (lägst OF-1)
Stf batterichef tillika skotträknare (SR)	Skotträknare (lägst OR-7, fanjunkare)
Pjästekniker (PjTek)	Lägst OR-6, 1:e sergeant. (Om PjTek är civil tjänsteman bärs civil tjänstedräkt C 1)
4xRiktare (Ri)	Avfyrar pjäsen
4xMekanismskötare (Ms)	Sköter eldhandgrepp
4xAmmunitionshämtare (Am-Hämt)	Hanterar ammunitionen vid pjäsen
Erforderligt antal säkerhetsposter	Säkerhetsposter (skyddsvaktsutbildade)

9.3.1 Instruktion för pjässervice 57 mm kanon m/98B

Batterichef (BC):

Leder skjutningen från plats enligt skiss i lokal instruktion.

- ansvarar för att salut avges enligt order
- är övningsledare enligt Säkl
- kommenderar pjässervisernas verksamhet enligt momentplan och genomför under eldgivningen stor salut med fällning av sabeln vid varje eldkommando. (I marinen kan sidogeväret vila i baljan och signalflagga nyttjas för teckengivning)

Stf batterichef tillika skotträknare (SR):

Skotträknarens plats vid intagen grundställning är normalt stående framför batterichefen (vid Kungshall i Karlskrona fungerar det utmärkt med en gruppering 1 m till vänster om BC).

- markerar omedelbart **efter** varje avgivet skott på därför avsedd griffeltavla eller skrivark (på hård mapp)
- anmäler till batterichefen: **“2 skott kvar”, “sista skott”,** samt då saluten är fullbordad, **“00 skott avgivna”**

När anbefallt antal skott avgivits hålls normalt skottprotokollet rakt upp över huvudet, så att batterichefen ser detta och kan avbryta eldgivningen (vid Kungshall i Karlskrona kan enbart muntlig rapport vara tillämpligt).

Pjästekniker (PjTekn):

Leder det tekniska arbetet med pjäserna.

Riktare (Ri):

Gruppering enligt skiss i lokal salutinstruktion.

- har fullständig lystring och uppmärksamhet under hela saluttjänstgöringen på BC order, kommando och tecken
- avfyrar pjäsen omedelbart på kommando eller tecken från BC samt kommenderar mekanismskötaren och ammunitionshämtaren att ladda efter varje skott tills anbefallt antal skott skjutits

Mekanismskötare (MS):

Gruppering enligt skiss i lokal salutinstruktion med ansiktet mot riktaren.

- utför eldhandgrepp på kommando **“ladda”** och **“plundra”** enligt instruktioner för pjäsen

Ammunitionshämtare (AmHämt):

Gruppering enligt skiss i lokal salutinstruktion med ansiktet mot riktaren.

- utför eldhandgrepp på kommando **“ladda”** enligt instruktioner för pjäsen
- anmäler till Pjäschefen: **“Laddat!”**
- beredd att på PjTekn order omfördela ammunition inom batteriet

7.8.4 Salutbatteri med skan m/1889

Befattning	Anmärkning
Batterichef (BC)	Artilleriutbildad officer. Lägst OF-3, kapten (Hemvärnsbefäl, löjtnant)
Fanförare (Ffö)	På nationaldagen och på särskild order. (lägst OF-1)
Stf batterichef (BC stf)	Skotträknare (lägst OR-7, fanjunkare)
Pjästekniker (PjTek)	Lägst OR-6, 1:e sergeant. (Om PjTek är civil tjänsteman bärs civil tjänstedräkt C 1)
4xPjäschef (Pjch)	Lägst OR-4, korpral
4xRiktare (Ri)	Avfyrar pjäsen
4xLaddare (L)	Sköter eldhandgrepp
4xAmmunitionshämtare (AmHämt)	Hanterar ammunitionen vid pjäsen
Erforderligt antal säkerhetsposter	Säkerhetsposter (skyddsvaktsutbildade)

Instruktion för pjässervice skan m/1889

Batterichef (BC):

Leder skjutningen från plats enligt skiss i lokal instruktion.

- ansvarar för att salut avges enligt order
- är övningsledare enligt SäkI
- kommenderar pjäservisernas verksamhet enligt momentplan och genomför under eldgivningen stor salut med fällning av sabeln vid varje eldkommando. (I marinen kan sidogeväret vila i baljan och signalflagga nyttjas för teckengivning)

Stf batterichef tillika skotträknare(SR):

Skotträknarens plats vid intagen grundställning är normalt stående framför batterichefen.

- markerar omedelbart **efter** varje avgivet skott på därför avsedd griffeltavla eller skrivark (på hård mapp)
- anmäler till batterichefen: **“2 skott kvar”, “sista skott”,** samt då saluten är fullbordad, **“00 skott avgivna”**

När anbefallt antal skott avgivits hålls normalt skottprotokollet rakt upp över huvudet, så att batterichefen ser detta och kan avbryta eldgivningen.

Pjästekniker (PjTekn):

Leder det tekniska arbetet med pjäserna.

Pjäschef (PjäsC):

Gruppering enligt skiss i lokal salutinstruktion med ryggen i skjutriktningen.

- leder pjässervisens arbete
- repeterar batterichefens kommandon: **Ladda, Eld** och **Plundra**
- håller höger hand rakt upp då pjäsen är laddad och tar omedelbart ner höger hand när pjäsen avfyrats och kommendera servicen att ladda
- är beredd att leda servicens arbete vid plundring eller ammunitionsutjämnning

Riktare (Ri):

Gruppering enligt skiss i lokal salutinstruktion (i skjutställning).

- har fullständig lystrig och uppmärksamhet under hela saluttjänstgöringen på BC och pjäschefens order, kommandon och tecken.
- avfyrar pjäsen omedelbart på kommando eller tecken från BC
- kommenderar Laddare och AmHämt att ladda efter varje skott tills anbefallt antal skott skjutits.

Laddare (L):

Gruppering enligt skiss i lokal salutinstruktion med ansiktet mot riktaren.

- utför eldhandgrepp på kommando **“ladda”** och **“plundra”** enligt instruktioner för pjäsen

Ammunitionshämtare (AmHämt):

Gruppering enligt skiss i lokal salutinstruktion med ansiktet mot riktaren.

- överlämnar ett skott till laddaren på kommando **“ladda”**
- beredd att på PjTekn order omfördela ammunition inom batteriet

Eldexercis skan m/1889

Öppning av mekanism:

- 1 Handgreppets främre del (i skjutriktningen) vrids ut från pjäsen så att handgreppet frigörs från spärrläget innan hela manöverhandtaget vrids nedåt och mekanismen öppnas.
- 2 Kraften som behövs för att öppna mekanismen varierar beroende på om pjäsen är blindavfyrad eller inte.
 - Om den är blindavfyrad ska både slagfjäder och manöverfjäder spännas
 - Om blindavfyrning inte är gjord (t.ex omladdning vid laddövningar) behöver bara manöverfjädern spännas varvid mindre kraft åtgår
- 3 Blindavfyrning får endast utföras efter kontroll att pjäsens patronläge är tomt och korrekta åtgärder är vidtagna.
- 4 Pjäsen får inte blindavfyras vid övning med laddblind.

Laddning av pjäs:

- 1 Laddaren öppnar mekanismen.
- 2 När mekanismen är upphakad i nedre läget på utkastarna frikopplar laddaren manöverhandtaget.
- 3 Frikoppling görs genom att dra ut spärrhandtaget i manöverhandtagets tappcentrum och vrida tillbaka manöverhandtaget till utgångsläget.
- 4 Ammunitionshämtaren räcker över en patron till laddaren som för in patronens främre del i loppet och ansätter den med en bestämd rörelse med **knuten höger hand och tummen infälld** mot hylsans bakplan så att patronen förs helt fram mot bakstycket varvid kilen stängs.

OBS! Handen kommer att tryckas upp av den uppåtgående kilen vid mekanismstängningen.

Plundring av pjäs:

Innan en pjäs lämnas och riskområdet kan upphöra ska alla pjäser vara plundrade och kontrollerade.

- 1 Mekanismen öppnas och kilen hakas fast på utkastarna.
- 2 Eldröret kontrolleras att det är tomt och ammunitionen ligger på mekanismplanet.
- 3 Laddaren fattar med vänster hand tag i manöverhandtaget och pressar ned kilen någon millimeter under bakstyckets bakre kant.
 - Med höger hand pressas utkastarna framåt (i skjutriktningen)
 - Utkastarna pressas framåt återigen efter det att kilen släppts upp, intill den precis greppar i utkastarna
 - Detta förfarande upprepas tills kilen sakta kan stängas, och riktaren kan blindavfyra pjäsen
- 4 Släpp **aldrig** greppet om manöverhandtaget när plundring pågår.

Åtgärder vid klick/eldavbrott:

Pjäschefen anmäler klick (t.ex: "2:a klick!")

- batterichefen ger eldkommando till nästa pjäs i turordning
- bemanningen på den klickande pjäsen intar grundställning och får absolut inte röra pjäsen
- vid kommando plundra avvaktar bemanningen vid pjäsen tills pjästeknikern tar över befälet vid pjäsen
- pjästeknikern plundrar pjäsen när rätt väntetid uppnåtts

Klickad ammunition märks upp och särförvaras. Ammunitionsrapport upprättas.

7.8.5 Salutbatteri med kanon m/09

Befattning	Anmärkning
Batterichef (BC)	Artilleriutbildad officer. Lägst OF-3, kapten (Hemvärnsbefäl, löjtnant)
Fanförare (Ffö)	På nationaldagen och på särskild order. (lägst OF-1)
Stf batterichef (BC stf)	Skotträknare, lägst OR-7 fanjunkare
Pjästekniker (PjTek)	Lägst OR-6, 1:e sergeant. (Om PjTek är civil tjänsteman bärs civil tjänstedräkt C 1)
4xPjäschef (Pjch)	Lägst OR-4, korpral
4xMekanismskötare (Ms)	Sköter eldhandgrepp
4xLaddare (L)	Sköter eldhandgrepp
Erforderligt antal säkerhetsposter	Säkerhetsposter (skyddsvaktsutbildade)

Instruktion för kanon m/09

Batterichef (BC):

Leder skjutningen från plats enligt skiss i lokal instruktion.

- ansvarar för att salut avges enligt order
- är övningsledare enligt SäKI
- kommenderar pjäservisernas verksamhet enligt momentplan och genomför under eldgivningen stor salut med fällning av sabeln vid varje eldkommando. (I marinen må sidogeväret vila i baljan och signalflagga nyttjas för teckengivning).

Stf batterichef tillika skotträknare (SR):

Skotträknarens plats vid intagen grundställning är normalt stående framför batterichefen (vid Kungshall i Karlskrona fungerar det utmärkt med en gruppering 1 m till vänster om BC).

- markerar omedelbart **efter** varje avgivet skott på därför avsedd griffeltavla eller skrivark (på hård mapp)
- anmäler till batterichefen: **”2 skott kvar”, ”sista skott”,** samt då saluten är fullbordad, **”00 skott avgivna”**

När anbefallt antal skott avgivits hålls normalt skottprotokollet rakt upp över huvudet, så att batterichefen ser detta och kan avbryta eldgivningen. (vid Kungshall i Karlskrona kan enbart muntlig rapport vara tillämpligt).

Pjästekniker (PjTekn):

Leder det tekniska arbetet med pjäserna.

Pjäschef (PjäsC):

Gruppering enligt skiss i lokal salutinstruktion med ryggen i skjutriktningen.

- leder pjässervisens arbete
- Under hela saluttjänstgöringen ha fullständig lystring och uppmärksamhet på BC order, kommandon och tecken
- repeterar batterichefens kommandon: **Ladda, Eld** och **Plundra**
- håller höger hand rakt upp då pjäsen är laddad och vänster hand beredd att på BC kommando och tecken avfyra pjäsen

- omedelbart ta ner höger hand när pjäsen avfyrats samt kommendera mekanismskötaren och ammunitionshämtaren att ladda
- beredd leda servicens arbete vid plundring eller ammunitionsutjämnning

Mekanismskötare (MS):

Gruppering enligt skiss i lokal salutinstruktion med ansiktet mot pjäschefen.

- utför eldhandgrepp på kommando: "**ladda**" och "**plundra**" enligt instruktioner för pjäsen (föra ned manöverhandtaget så långt det går för att därefter dra ut låskolven och återföra manöverarmen till låst läge)

Laddare (L):

Gruppering enligt skiss i lokal salutinstruktion med ansiktet mot pjäschefen.

- utföra eldhandgrepp på kommando "ladda" enligt instruktioner för pjäsen (ta en patron från mekanismplanet och föra in patronen en bit i laddrummet för att därefter med laddstången i höger hand föra patronen helt fram mot bakstycket så att kilen stängs)
- anmäler till Pjäschefen: "**Laddat!**"
- beredd på PjTekn order omfördela ammunition inom batteriet

7.8.6 Exempel på genomförande av skjutning från fasta batterier

Salutbatterichef	Pjäschef (motsv.)	Anmärkning
Inmarscherar salutbatteriet.		Under lystringsgraden givakt! Eventuell fanförare marscherar i täten.
Kommendera: " Salutbatteri halt! " " Höger (vänster) - om! "		Batteriet ställer upp på två linjer med front mot flaggstången. De två soldater ur batteriet som ska hissa flaggan ställer upp på ömse sidor om flaggstången, front mot personalens uppställningsplats.
Kommendera vid behov: " Rättning – mittåt (höger, vänster)! " "Då rättningen är fullgod: " Mittåt! " Därefter kommendera: " Parad! Salutbatteri - Givakt! Hissa flaggan! " BC gör vändning mot flaggan. BC, Stf BC och PjTek gör personlig hälsning då flaggan hissas. Kommendera: " Lystring-ställ! "		Fanföraren för förbandsfana till givakt under flaggans hissande. Örlogsflaggan hissas ceremoniellt av två soldater (flaggan medförs). Flagglinan lossas och flaggan fästs vid densamma. En soldat håller flaggan, den andre flagglinan. Flaggan hissas på kommando Då flaggan är i topp och flagglinan fäst marscherar flagghissarna ett stycke från flaggstången och gör personlig hälsning på flaggan varefter de med språng återgår till truppen.
Kommendera: " Ställning till salutkanonerna! "	Efter marschantråde kommendera: " Grundställning! "	Fanföraren marscherar till sin plats och tar fanan till lystringsställning. Ställning vid pjäsen intas normalt med språng (lokala förutsättningar). Hörselskydd tas på. Säkpost 1 vaktar fordonen och är tillika post nr 1. En man är BC ordonnans och tillika Säkpost 2
Ta emot anmälan .	Kommendera: " 1 Pjäs Lystring - ställ! " " Kapten 1:a intagit grundställning! " o.s.v.	Pjäschef gör honnör vid anmälan.
Kommendera: " 1 minut kvar! Ladda! "	Repetera: " Ladda! " Rapportera: " Kapten! 1:a klar! " o.s.v.	

Salutbatterichef	Pjäschef (motsv.)	Anmärkning
Kommenderar: "Givakt!" BC gör gevär ut (I marinen kan sabel vila i baljan och salutflagga nyttjas). I marinen kommenderas: "Blås giv akt!"		Fanförelaren tar fanan till givakt. I marinen blåser skotträknaren givakt på signalpipa. BC höjer sabeln till liten salut då 5 sek återstår. Sabeln fälls sedan vid varje Eldkommando. (Motsvarande med salutflagga).
Kommendera: "1:a Eld!" o.s.v. Salutbatterichefen fäller sabeln 1 sek före utsatt klockslag. (I marinen kan salutflagga istället för dragen sabel nyttjas för att signalera eldgivningen).	Repetera: "Eld!"	Pjäscheferna vidarebefordrar vid behov BC kommando genom att ropa "Eld" och samtidigt slå sin knutna vänsterhand mot riktarens vänstra axel (skan m/1889)
BC håller observation mot sin ställföreträdare som höjer salutprotokollet över huvudet och anger att rätt antal skott avgetts varvid eldgivningen avbryts. Kommendera: "Eld upphör!"	Repetera: "Eld upphör!"	Stf BC står vänd mot BC (ryggen mot pjäserna) och markerar varje skott i skottprotokoll. Anmäler: "2 skott kvar!" och "sista skott!" "Då rätt antal skott skjutits för SR hastigt upp protokollet över huvudet och kompletterar vid behov med kommando "00 skott avgivna!"
Kommendera: "Lystring ställ!" BC gör gevär in. I marinen kommenderas: "Blås fortsätt!"		Fanförelaren tar fanan till lystringsställning. I marinen blåser skotträknaren fortsatt på signalpipa.
Kommendera: "Manöver!" "Plundra!" därefter "Återställ!"	Repetera: "Plundra!" Rapporterar efterhand: "Kapten! 1:a plundra!" o.s.v.	Pjästeknikern vidtar för pjäsen korrekta åtgärder. Hörselskydd tas av. Ammunition, hylsor och mtrl tas om hand (lastas).
Erforderlig visitation genomförs.		
Kommendera: "Med språng - uppställning!"		Fanförelaren marscherar till sin förutvarande plats vid förbandet. Batteriet ställer upp på förutvarande plats på två linjer.
Kommendera: "Giv akt!" "Rättning – mittåt!" "Mittåt!" Eventuell avlämning till chef. "Överste! Salutbatteriet ur NN efter genomförd salut!"		Mottagande chef kommenderar i förekommande fall "Lystring ställ!" och talar till truppen.
"Salutbatteriet! Givakt!" Då flagghalarna nått flaggstången och lossat flagglinan: "Hala flaggan!"		De två soldater som hissat flaggan faller med språng ur linjen och lossar flagglinan. Flaggan halas på kommando varvid en soldat fångar upp flaggan så att den inte berör marken. Flagglinorna fästs mot flaggstången. Flagghalarna intar enskild ställning och kvarstannar vid flaggstången. Flaggan viks ceremoniellt och därefter ansluter soldaterna.
"Parad upphör!" därefter "Höger (vänster)- om! Avdelning framåt - marsch!"		Fanförelaren marscherar så att fanan kommer i täten för ny marschriktning varefter framåt- marsch kommenderas. Säkerställ att all mtrl. medförs

7.9 Rörligt salutbatteri

7.9.1 Rörliga salutstationer

Rörliga salutstationer är: *Boden* (bemannad av A 9) och *Göteborg* (bemannad av FöMedC).

Göteborg behåller fast salutstation *Skansen lejonet* till dess att rörligt batteri är tillfört och operativt.

- Rörlig salutstation består av fyra 7,5 cm kanon m/02-33
- Garnisonschefen i Boden och Göteborg äger rätt att i samråd med kommunledning (miljö och hälsoskydd) och lokal polismyndighet, i förekommande fall, bestämma om från vilken plats i kommunen som salut avges
- Rörlig salutstation för örlogsflagga såvida inte salutbatteriet uppställs inom militärt område där örlogsflagga redan är hissad

7.9.2 Rörligt salutbatteris sammansättning

Befattning	Anmärkning
Batterichef (BC)	Artilleriutbildad officer (lägst OF-3, kapten) (Kan även vara hemvärnsbefäl lägst löjtnant, med särskild utbildning)
Fanförare (Ffö)	För fälttecken på nationaldagen och på särskild order. (lägst OF-1, fänrik)
Stf batterichef (BC stf)	Skotträknare (lägst OR-7, fanjunkare) Får inom rörligt salutbatteri benämnas "styckjunkare".
4xPjäschef (Pjch)	Lägst OR-4, korpral
4xLaddare (Ladd)	Laddare
4x Mekanismskötare (MS)	Mekanismskötare
2x Säkerhetspost (Säkpost 1 och 2)	Skyddsvaktutbildade. Antalet säkerhetsposter ska motsvara det verkliga behovet vid aktuell salutstation.

7.9.3 Instruktion för rörligt salutbatteri 7,5 cm kanon m/02-33

Batterichef (BC):

Leder skjutningen från en centrerad plats vid batteriet enligt lokal instruktion.

- ansvarar för att salut avges enligt order
- är övningsledare enligt SäKI
- kommenderar pjässervisernas verksamhet enligt momentplan och genomför under eldgivningen stor salut men med fällning av sabeln vid varje eldkommando

Stf batterichef tillika skotträknare (SR):

För att undvika att felaktigt antal skott avges ska det finnas en skotträknare avdelad salutbatteriet.

Skotträknarens plats vid intagen grundställning är stående framför batterichefen eller på plats reglerad i lokal salutinstruktion och ska på därför avsedd griffeltavla (motsv.) markera varje avgett skott omedelbart **efter** skott.

- anmäler till batterichefen: "**2 skott kvar!**", "**sista skott!**", samt då saluten är fullbordad, "**00 skott avgivna!**"

När anbefallt antal skott avgetts hålls griffeltavlan (motsv.) rakt upp över huvudet, så att batterichefen ser detta och kan avbryta eldgivningen (kompletteras vid behov med kommandot "**mittåt!**")

Pjäschef (PjäsC):

Gruppering med ryggen i skjutriktningen .

- leder pjässervisens arbete
- repeterar batterichefens kommandon: **Ladda, Eld och Plundra**

- håller höger hand rakt upp då pjäsen är laddad och vänster hand beredd att på kommando avfyra pjäsen
- tar omedelbart ner höger hand när pjäsen avfyrats och beordrar ladda

Mekanismskötare (MS):

Gruppering ansiktet mot Pjäschefen .

- utför eldhandgrepp på kommando: **“ladda”** och **“plundra”** enligt instruktioner för pjäsen (föra ned manöverhandtaget så långt det går för att därefter dra ut låskolven och återföra manöverarmen till låst läge då laddaren fört in patronen i laddläget)

Laddare (L):

Gruppering med ansiktet mot pjäschefen .

- tar en patron från ammunitionsupplaget och för in patronen i laddläget på kommando: **“Ladda”**
- anmäler till pjäschefen då mekanismskötaren stängt mekanismen
- beredd att på order omfördela ammunition inom batteriet

Eldexercis 7,5 cm kanon m/02-33

Enligt instruktion för pjäsen.

7.9.4 Exempel på genomförande av skjutning vid rörligt batteri

Batterichef	Pjäschef	Anmärkning
Inmarsch salutbatteriet. Kommendera: “Pjäs 1! Vid X mot Y (kompass xxxx) Färdig pjäs!” (o.s.v.) En pjäs i taget grupperar Kontrollera riktning och uppsättning.	En pjäs i taget grupperar.	Under lystringsgraden manöver! Säkpost 1 vaktar fordonen och är tillika post nr 1. En man är BC ordonnans och tillika Säkpost 2. Behov av ytterligare säkerhetsposter regleras i lokal instruktion.
Ta emot pjäschefernas avlämningar.	Då pjäsen är grupperad, ammunitionen framlagd och personalen intagit grundställning vid pjäsen kommenderas: “Pjäs 1 Givakt!” “Kapten! Pjäs 1 grupperad!” " o.s.v.	Pjäschef hälsar med honnör vid avlämning.
Kommendera: “Salutbatteri! Vid X mot Y, med språng, linje – på stället!”		Eventuell fanförare marscherar till uppställningsplatsen och ställer upp till höger om förbandet. Batteriet ställer upp på två linjer med front mot flaggstången. Två soldater ur batteriet som ska hissa flaggan ställer upp på ömse sidor om flaggstången, front mot personalens uppställningsplats. Flagga medförs.

<p>Kommendera vid behov: "Rättning – mittåt (höger, vänster)!"</p> <p>Då rättningen är fullgod: "Mittåt!" Därefter: "Parad! Salutbatteri! Givakt! Hissa flaggan!"</p> <p>BC gör vändning mot flaggan. BC och Stf BC gör personlig hälsning då flaggan hissas.</p> <p>Kommendera: "Lystring ställ!"</p>		<p>Fanförelaren för fanan till givakt. Örlogsflaggan hissas ceremoniellt av två soldater. Flagglinan lossas och flaggan fästs vid densamma. En soldat håller flaggan, den andre flagglinan. Flaggan hissas på kommando.</p> <p>Då flaggan är i topp och flagglinan fäst marscherar flagghissarna ett stycke från flaggstången och gör personlig hälsning på flaggan varefter de med språng återgår till truppen.</p>
<p>Kommendera: "Salutbatteri! Till grundställning ryck in – marsch!"</p>	<p>Efter helomvändning och marschantråde kommendera: "Grundställning!"</p>	<p>Fanförelaren marscherar till förutbestämd plats och tar fanan till lystringsställning.</p> <p>Platser intas om möjligt med språng. Hörselskydd tas på.</p>
<p>Ta emot anmälan.</p>	<p>Kommendera: "1 Pjäs! Lystring ställ!"</p> <p>Anmä: "Kapten! 1:a intagit grundställning!" o.s.v.</p>	<p>Pjäschefen gör honnör vid anmälan.</p>
<p>Kommendera: "1 minut kvar! Ladda!"</p>	<p>Repetera: "Ladda!"</p> <p>Rapporterera: "1:a laddad!" o.s.v.</p>	
<p>Kommendera: "Givakt!"</p> <p>Gör gevär ut på sabeln.</p>		<p>Fanförelaren för fanan till givakt. BC Höjer sabeln till liten salut då 5 sek återstår. Sabeln fälls sedan vid varje eldkommando.</p>
<p>Kommendera: "1:a Eld!" o.s.v.</p> <p>BC fäller sabeln 1 sek före utsatt klockslag.</p>	<p>"Eld!"</p> <p>Pjäschef vidarebefordrar salutbatterichefens kommando genom att ropa "Eld" och avfyrar pjäsen. Kommenderar därefter "Ladda".</p>	<p>Vid klick ger batterichefen order till nästa pjäs. Den klickande pjäsen utgår ur eldgivningen. BC ger vid behov order om ammunitionsutjämning.</p>
<p>(Efter korrekt antal skott)</p> <p>BC håller observation mot sin ställföreträdare som höjer salutprotokollet över huvudet då rätt antal skott avgetts varvid eldgivningen avbryts.</p> <p>Kommendera: "Eld upphör!"</p>	<p>"Eld upphör!"</p>	<p>Stf BC står vänd mot batterichefen (ryggen mot pjäserna) och markerar varje skott i skottprotokoll. Anmäler: "2 skott kvar!" och "sista skott!" Då rätt antal skott skjutits, för SR hastigt upp protokollet över huvudet och kompletterar vid behov med kommando "00 skott avgivna!"</p>
<p>Kommendera: "Lystring ställ!"</p> <p>BC gör gevär in.</p>		<p>Fanan förs till lystringsställning.</p>
<p>Kommendera: "Manöver! Plundra!"</p> <p>Vid eldavsrott bör pjäserna kommenderas pjäsvis till plundra för att undvika missförstånd.</p>	<p>"Plundra!" Rapporterar efterhand:</p> <p>"1:a plundrad!" o.s.v.</p>	<p>Pjästeknikern vidtar nödvändiga åtgärder i samband med plundringen.</p> <p>Hörselskydd tas av.</p>
<p>Erforderlig visitation genomförs.</p>		

Kommendera: "Med språng - uppställning!"		Fanförelaren marscherar till förutvarande plats i uppställningsformen. Batteriet ställer upp på förutvarande plats på två linjer.
Kommendera: "Givakt!" "Rättning – mittåt!" "Mittåt!" Eventuell avlämning till chef: "Överste! Salutbatteriet ur N.N efter genomförd salut!" Kommendera: "Lystring ställ!"		Fanförelaren för fanan till givakt. Mottagande chef kommenderar i förekommande fall "Lystring ställ!" och talar till truppen.
Kommendera: "Givakt!" Då flagghalarna nått flaggstången och lossat flagglinan: "Hala flaggan!"		De två soldater som hissat flaggan faller med språng ur linjen och lossar flagglinan. Flaggan halas varvid en soldat fångar upp flaggan så att den inte berör marken. Flagglinorna fästs mot flaggstången. Flagghalarna intar enskild ställning och kvarstannar vid flaggstången. Flaggan viks ceremoniellt och därefter ansluter soldaterna till arbetet med att uppbrösta pjäserna.
Kommendera: "Parad upphör! Lystring ställ!" där efter "Manöver!"		Fanförelaren för fanan till lystringsställning.
Kommendera: "Uppbröstning. Marschfärdiga!"		Fanförelaren stryker fanan och marscherar till fordon varefter fanan rullas hop och lastas. Kontroll av lastning m.m.

7.10 Bestämmelser för salut från örlogsfartyg

Salut från salutpliktigt örlogsfartyg på svenskt territorialvatten samordnas av C MarinB. Chef för organisationsenhet utfärdar i samråd med C MarinB order för salut utom riket.

Örlogsfartyg som är utrustade med minst en kanon med minst 40 mm kaliber är **salutpliktiga**.

7.10.1 Salut från salutpliktigt svenskt örlogsfartyg inom Sverige:

Salut avges:

- 1 Vid statsöverhuvuds embarkering eller passage.
- 2 Vid utländska salutgivande örlogsfartygs ankomst till hamnar där salutbatteri iland inte finns.
- 3 Vid högre chefs tillträde/avgång eller tagande/lämnande av befäl.
- 4 På salutdagar
 - Ligger salutpliktigt fartyg förtöjd på ort med salutstation avges inte salut från örlogsfartyg
 - Örlogsfartyg avger salut på salutdag på order från chef för organisationsenhet (samordnat av C MarinB)

7.10.2 Salut från svenska örlogsfartyg utomlands

Avges efter överenskommelse med värdnationen enligt följande:

- 1 För nation då salutpliktigt fartyg anlöper utländsk hamn där salut kan besvaras. Besöks flera hamnar i en följd i samma nation avges salut för värdnationen endast vid ett tillfälle.
- 2 Vid statsöverhuvuds embarkering eller passage.
- 3 När utländska salutpliktiga örlogsfartyg där salutberättigad befattningshavare är embarkerad anlöper hamn eller redd där svenskt salutpliktigt fartyg ligger.
- 4 På värdnationens officiella salutdagar.
- 5 Vid svarssalut efter salut för svensk salutberättigad person som är embarkerad på fartyget/fartygsförbandet.
- 6 På svenska salutdagar.

Svarssalut avges från fartyg eller salutstation iland med samma antal skott som avgetts i saluten.

Salut från örlogsfartyg kan förekomma i samband med:

- salutdagar
 - statsöverhuvudets eller utländskt stadsöverhuvuds embarkering eller passage
 - utländskt örlogsfartygs besök på platser där saluttatteri i land inte finns
 - högre chefs tillträde/avgång eller mottagande/avlämning av befäl
 - svenska ämbetsmäns avgång från fartyg
- 1 Anländer fartyg till utländsk hamn eller redd, där salut kan förväntas bli besvarad, avges salut för nation. Vid sådan salut hissas den utländska nationens örlogsflagga på stortoppen (motsv.). Salut avges endast vid första hamn inom landet vid samma besökstillfälle.
 - 2 Då fartyg passerar utländsk salutstation utan att ankra (förtöja), avges inte salut för den utländska nationen, om inte annat särskilt har överenskommits.
 - 3 Fartyg, som ligger i utländsk hamn, där salut avges från salutstation eller från utländskt örlogsfartyg med anledning av högtidsdag e d, ska delta i firandet med salut, under förutsättning att officiell underrättelse om firandet mottagits och särskild anledning inte föreligger att avböja sådant deltagande. Enligt äldste chefens bestämmande ska sådan salut avges antingen med samma antal skott som från salutstationen eller från det utländska örlogsfartyget, eller med 21 skott.
 - 4 Innan salut avges ska fartyget vara i örlogsmässigt skick. Ventiler, dörrar och luckor mot väderdäck ska vara stängda. Båtar får inte vara förtöjda vid eller hålla i närheten av fartyget. Artilleripjäser ska vara i paradläge.
 - 5 Fem minuter före angiven tid för saluten ska serviserna vara på plats vid pjäserna (motsv.). Salutchefen anger när en minut återstår och därefter fem sekunder före första skott.
 - 6 Under salut ska givakt vara beordrat på samtliga örlogsfartyg i närområdet.
 - 7 Salut, som ska avges samtidigt från flera fartyg, börjar på äldste chefens fartyg. Vid andra skottet faller övriga fartyg in i saluten.
 - 8 Salut avges inte när den fordrar svarssalut och sådan inte kan förväntas. Då ska det anses som om saluten är avgiven och besvarad.
 - 9 Salut avges inte, då olägenhet eller skada därigenom kan uppstå. Salut för en person som befinner sig ombord på fartyg eller i båt, ska avpassas så, att saluskott inte avlossas medan fartyget eller båten befinner sig inom riskområdet för impulsljud från det saluterande fartyget.
 - Salut får i övrigt inte avges i riktning mot människor eller materiel, som befinner sig inom riskområdet för impulsljud från salutkanonerna
 - 10 Annan salut än kunglig salut avges från fartyg under gång endast från soluppgången till solnedgången, samt från fartyg till ankars endast under den tid flaggan är hissad, dock inte då gudstjänst pågår ombord eller i hamn, där gudstjänst skulle störas. Om salut för utländsk nation eller utländsk

chef av här nämnd anledning fördröjes, ska vederbörande utländska myndighet eller chef meddelas om orsak till fördröjningen.

- **Besvarande** av salut äger rum även på annan än ovan angiven tid.

- 11 Ankrar (förtöjer) fartyg på plats, där salut ska avges under sådan tid, då flaggan inte är hissad eller då gudstjänst pågår, avges saluten i stället, när flaggan hissas respektive efter gudstjänstens slut.
- 12 Anländer fartyg, som för kunglig flagga, till utländsk hamn eller redd, där salutstation finns eller där salut för den utländska nationen kan förväntas bli besvarad av örlogsfartyg, ska kunglig salut inte förväntas, förrän salut avgetts för den utländska nationen och denna salut besvarats.
- 13 Avgiven salut ska rapporteras till HKV.

7.10.3 Genomförande ombord

Förberedelser

Under förberedelserna för salut kontrolleras att fartyget/fartygsförbandet är i örlogsmässigt skick. Ventiler, dörrar och luckor till väderdäck ska vara stängda. Artilleripjäser, antenner, kranar m.m. ska vara i paradläge. Båtar får inte vara förtöjda vid eller hålla i närheten av fartyget.

För salut för nation eller annan nations representant *förbereds* hissande av nationens flagga beslagen på topp

- Vid salut för Sverige eller svensk salutberättigad befattningshavare hissas örlogsflagga på motsvarande sätt

Genomförande

- 1 Musköteri utmarscherar och besättningen ställer upp i paradstationer (se CerI FM 4 och Lärobok i sjömanskap).
- 2 Salutofficer beordrar: "**Blås Givakt!**"
- 3 Givaktsignal blåses av däcksvaktsförman på visselpipa eller av hornblåsare på horn.
- 4 Salutofficer kommenderar: "**Avge salut för den NN nationen/befattningshavare - Ryck ut!**"
- 5 Signalman rycker ut nationsflaggan som hissats beslagen på topp (motsv.).
- 6 Artilleriofficeren kommenderar samtidigt: "**X:e kanon - eld!**"
 - Om flera fartyg i förbandet ska avge salut leds saluten av förbandschefen/äldste chefen. Efter första skottet faller övriga fartyg in i saluten då ledarfartyget avlossar andra skottet. Dessa kommer därmed att avlossa ett skott mindre än ledarfartyget.
- 7 Artilleriofficeren kommenderar: "**X:e kanon - eld!**" med korrekta intervaller intill dess att föreskrivet antal salutskott avlossats. (Rapporterar "klart" (motsv.) till salutofficeren då föreskrivet antal skott avgetts.)
- 8 Salutofficeren kommenderar därefter: "**Eld upphör! - Hal ned!**" varvid signalman halar ned nationsflaggan på topp.
- 9 Salutofficeren beordrar: "**Blås fortsätt!**" varvid fortsättningssignal blåses av däcksvaktsförman på visselpipa eller av hornblåsare på horn.
- 10 Artilleriofficeren kommenderar: "**Plundra!**"
- 11 Musköteri och paradstationer marscherar in (se CerI FM 4).

Projektledare
Ämnesexpert
Redaktörer

Fotografier

Olle Strid, HKV PROD FÖRB
Patrik Laestadius, HKV PROD FÖRB
Patrik Laestadius, HKV PROD FÖRB
Niclas Sternegård, Citec Information AB
Peter Wulff, Citec Information AB
Combat Camera, Försvarmakten
Alexis Daflos, Kungl. Husgerådskammaren
Dan Larsson, Skansen
Maria Fant, HKV
Peppe Ericsson, Studio Ljusspel AB
Christian Braunstein, SFHM
Carl-Gunnar Franzén, Sörman Information AB